

การใกล้เคียงและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งในชั้นพนักงานอัยการ

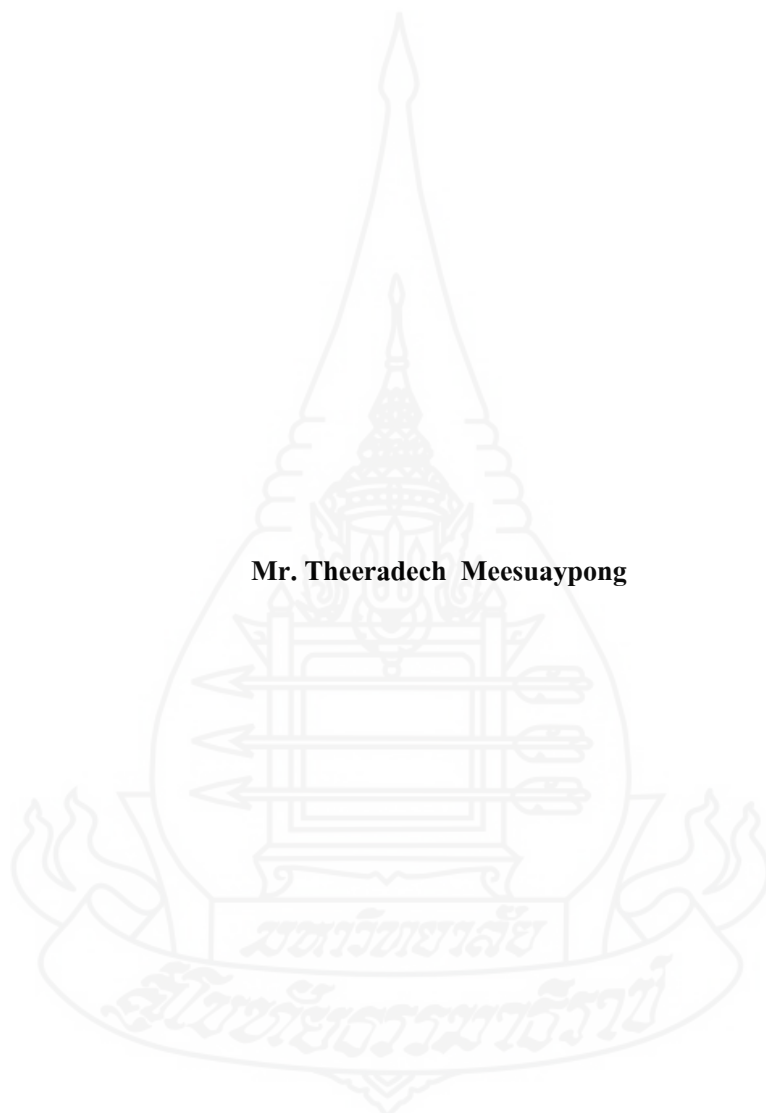
นายธีรเดช มีสวयพงศ์

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกกฎหมายธุรกิจ สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2555

Mediation by Public Prosecutors for the Civil Cases

Mr. Theeradech Meesuaypong

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for

the Degree of Master of Laws in Business Law

School of Law

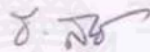
Sukhothai Thammathirat Open University

2012

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ	การใกล้เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่ง ในชั้นพนักงานอัยการ
ชื่อและนามสกุล	นายธีรเดช มีสวยพงศ์
วิชาเอก	กฎหมายธุรกิจ
สาขาวิชา	นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. ธวัชชัย สุวรรณพานิช

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2556

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

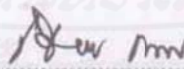
ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ธวัชชัย สุวรรณพานิช)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สรวิพันธ์ พลรบ)

(อาจารย์เชียรชัย ณ นคร)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชานิติศาสตร์

ชื่อการศึกษา คั่นคว้ออิสระ การไถ่เกลี้ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งในชั้นพนักงานอัยการ
ผู้ศึกษา นายธีรเดช มีสววยพงศ์ รหัสนักศึกษา 2544000108 **ปริญญา** นิติศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. ธวัชชัย สุวรรณพานิช **ปีการศึกษา** 2555

บทคัดย่อ

การศึกษาคั่นคว้ออิสระเรื่องการไถ่เกลี้ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งในชั้นพนักงานอัยการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับหลักการของ กระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่สามารถนำมาใช้ในการไถ่เกลี้ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งในชั้นพนักงานอัยการ โดยได้ศึกษาเปรียบเทียบการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในการไถ่เกลี้ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งของศาลยุติธรรมเปรียบเทียบกับของสำนักงานอัยการสูงสุด เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นปัญหาเกี่ยวกับการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในการไถ่เกลี้ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งในชั้นพนักงานอัยการและเพื่อหาแนวทางแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องและวางหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมเกี่ยวกับการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในการไถ่เกลี้ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งในชั้นพนักงานอัยการ

การศึกษาคั่นคว้ออิสระนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) โดยการวิจัยทางเอกสาร(Documentary Research)จากการค้นคว้ารวบรวมจากเอกสารกฎหมาย ทั้งจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ.2553 รวมทั้งกฎหมายต่างๆ ของประเทศไทยและของต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง บทความ และตำราทางกฎหมายทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ ตลอดจนข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการยุติธรรมทางเลือกเป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งมิใช่กระบวนการที่จะใช้ทดแทนกระบวนการยุติธรรมหลัก จึงเป็นวิถีทางที่สร้างประโยชน์ให้กับระบบยุติธรรมทั้งทางแพ่งและทางอาญาได้ กระบวนการยุติธรรมทางเลือกนี้นอกจากจะเป็นการระงับข้อพิพาทที่มีอยู่ ยังสร้างความสามัคคีและความปรองดองให้กลับคืนมาสู่คู่กรณีทั้งผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด ตลอดจนคู่พิพาททางแพ่งให้ได้รับประโยชน์สูงสุด ในทางแพ่งนั้นซึ่งหากสามารถไถ่เกลี้ยและประนอมข้อพิพาทกันได้ จะทำให้ข้อพิพาทยุติลง ไม่ต้องนำคดีดังกล่าวเพื่อฟ้องร้องคดีต่อศาลยุติธรรม ซึ่งถือได้ว่าเป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุและน่าจะเป็นผลดีมากกว่าที่จะต้องมีการยื่นฟ้องคดีต่อศาลซึ่งไม่แน่ว่าจะถึงที่สุดเมื่อใด เป็นการลดภาระและค่าใช้จ่ายของกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ ถือได้ว่าเป็นสิ่งจำเป็นในการนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่จะอำนวยความสะดวกให้บังเกิดกับประชาชน ทั้งยังช่วยบรรเทาให้ปริมาณคดีให้ลดน้อยลง เนื่องจากหากมีคดีค้างพิจารณาจำนวนมากจะก่อให้เกิดความเสียหายกับคู่ความ และเกิดผลเสียหายต่อเศรษฐกิจของชาติโดยรวม

คำสำคัญ กระบวนการยุติธรรมทางเลือก การไถ่เกลี้ยและประนอมข้อพิพาท คดีแพ่ง

Independent Study title: Mediation by Public Prosecutors for the Civil Cases
Author: Mr. Theeradech Meesuaypong; **ID:** 2544000108; **Degree:** Master of Laws;
Independent Study advisor: Dr. Thawatchai Suwanpanich, Associate Professor;
Academic year: 2012

Abstract

The objective of this independent study is to study the principle of alternative procedural justice applicable to mediation and conciliation by public prosecutors in a civil case. The comparison has been made between the alternative procedural justice of the Court of Justice and that of the office of Attorney General so as to address problems concerning the application of the alternative procedural justice to mediation and conciliation by public prosecutors in a civil case, find approaches to amend related laws and issue proper guidelines in relation to such application.

This independent study is the qualitative research conducted based on documentary research by analyze sources including the Civil and Commercial Code, the Public Prosecutor Organization and Public Prosecutors Act B.E. 2553, Thai and foreign legislations, law books and journals from Thailand and abroad, and information on the internet and from relevant organizations.

This research found that the alternative procedural justice was a choice not a substitute procedure and could bring about benefits to both civil and criminal judicial systems. Apart from resolving disputes, it would build harmony and unity to parties-injured person, the convicted, and private contestants-who ultimately gained the best possible advantages. The success of mediation and conciliation in civil cases resolved disputes from the origin and better of trial a case in the court which tends to have an infinite end. The burdens and expenses of the entire judicial system was decreased. This is necessary to achieve a goal as to do justice in a society and lower the number of court cases. Pending cases cost disadvantage the parties and overall national economic.

Keywords: Alternative procedural justice Mediation for the Civil Cases

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความอนุเคราะห์เป็นอย่างยิ่งจาก คณะกรรมการการสอบค้นคว้าอิสระทุกท่าน ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่าน รองศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย สุวรรณพานิช ที่ได้ให้ความกรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและเป็นประธานกรรมการในการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ และท่าน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สิริพันธ์ พลรบ กรรมการในการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระในครั้งนี้ ซึ่งทุกท่านได้ให้ความเมตตาและกรุณาต่อผู้เขียนด้วยดี ทั้งท่านได้สละเวลาอันมีค่าในการให้คำปรึกษาและนำข้อคิดอันเป็นประโยชน์ รวมทั้งได้ตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อความสมบูรณ์ของการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้

นอกจากนี้ผู้เขียน ขอกราบขอบพระคุณบรรดาคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิทางกฎหมายทั้งหลาย ที่ได้ถ่ายทอดและบันทึกความรู้ทางวิชาการไว้ในแหล่งข้อมูลความรู้ เพื่อให้ผู้เขียนได้นำมาศึกษา และวิเคราะห์จนก่อให้เกิดเป็นผลสำเร็จของการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกท่านของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ที่ได้ให้ความกรุณาช่วยเหลือเป็นธุระจัดการ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ระเบียบวิธีปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ต่างๆ ของมหาวิทยาลัย ซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการทำให้การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

ท้ายสุดนี้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา และบรรดาผู้เกี่ยวข้องทุกท่าน ตลอดจนท่านอัยการพิเศษฝ่ายคดีอาญากรุงเทพใต้ 2 ซึ่งท่านเป็นผู้บังคับบัญชาของผู้เขียนไม่ว่าจะเป็นท่านที่ดำรงตำแหน่งในอดีต และท่านที่ดำรงตำแหน่งปัจจุบันในขณะนี้ ท่านอัยการ และ ท่านอัยการผู้ช่วย ตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกท่านของสำนักงานอัยการสูงสุด ที่ได้ให้ความกรุณาสนับสนุนช่วยเหลือ และเป็นแรงใจให้กับผู้เขียนด้วยดีตลอดมาทั้งในระหว่างการศึกษา และในการจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้

ธีรเดช มีสวยพงศ์

เมษายน 2556

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2.วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	6
3.ขอบเขตของการศึกษา.....	6
4.รูปแบบและวิธีการศึกษา.....	6
5.ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี ของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกการไกล่เกลี่ยและ ประนอมข้อพิพาท.....	8
1.หลักทั่วไปของกระบวนการยุติธรรมทางเลือก.....	8
1.1 ความหมายของกระบวนการยุติธรรมทางเลือก.....	8
1.2 ลักษณะสำคัญของกระบวนการยุติธรรมทางเลือก.....	11
1.3 ความมุ่งหมายของการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้.....	12
1.4 กระบวนการยุติธรรมทางเลือกกับมาตรการที่หลากหลาย.....	13
1.5 แนวคิดพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรมทางเลือก.....	14
1.6 แนวคิดของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในศตวรรษที่21.....	18
1.7 แนวคิดในการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ในปัจจุบัน.....	21
1.8 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในคดีแพ่ง.....	21
2. หลักทั่วไปในการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท.....	24
2.1 ความหมายของการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท.....	24
2.2 รูปแบบของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท.....	28
2.3 คดีหรือข้อพิพาทที่สามารถไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทได้.....	30

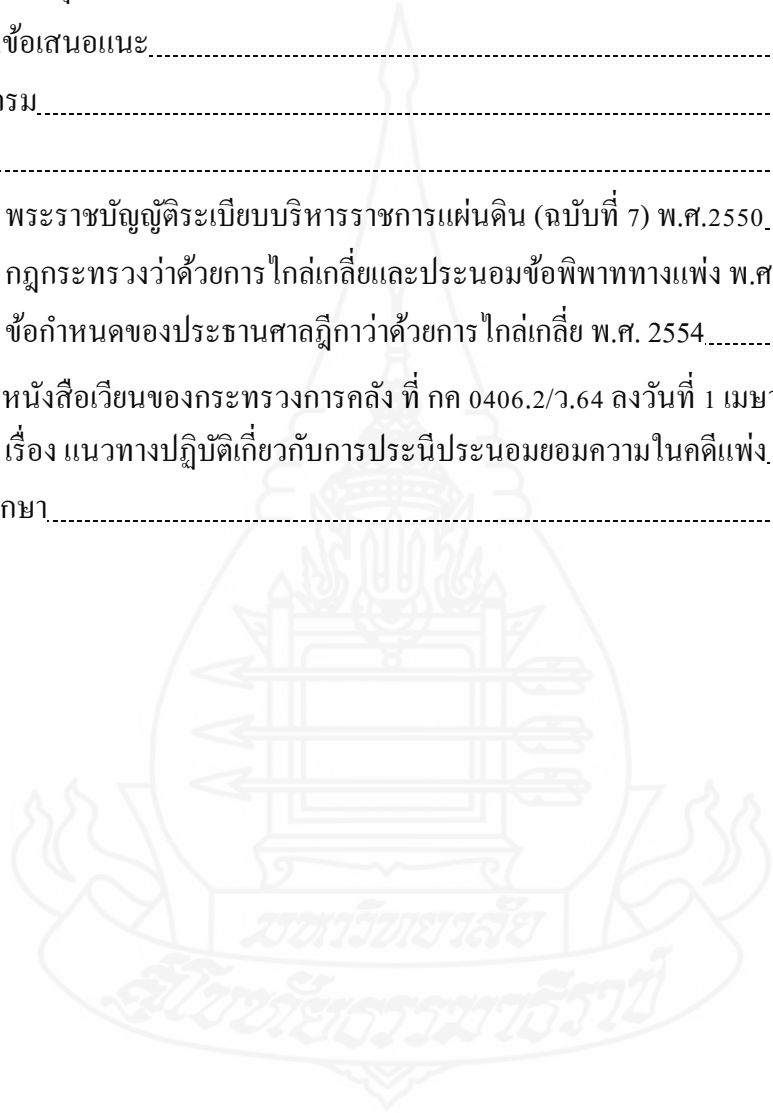
สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
2.4 ประเภทและผลของการไถ่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่ง.....	31
2.4.1 การไถ่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทในศาล.....	31
2.4.2 การไถ่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทนอกศาล.....	37
2.4.3 ผลของการไถ่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท.....	38
2.4.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไถ่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง.....	39
บทที่ 3 พนักงานอัยการและอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการที่เกี่ยวกับคดีแพ่ง.....	42
1. พนักงานอัยการของประเทศไทย.....	42
1.1 ประวัติความเป็นมาของพนักงานอัยการ.....	42
1.2 อำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีที่เกี่ยวกับคดีแพ่ง.....	44
1.2.1 ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550.....	45
1.2.2 ตามพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553.....	47
1.2.3 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.....	84
1.2.4 ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.....	91
1.2.5 ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 แก้ไขโดย พระราชบัญญัติ บริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2550.....	95
2. อำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการในต่างประเทศในคดีแพ่ง.....	113
2.1 ประเทศญี่ปุ่น.....	113
2.2 ประเทศเยอรมัน.....	118
2.3 ประเทศฝรั่งเศส.....	119
2.4 ประเทศอังกฤษ.....	119
2.5 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	119
บทที่ 4 บทวิเคราะห์อำนาจหน้าที่และแนวทางในการไถ่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่ง ในชั้นพนักงานอัยการ.....	120
1. บทวิเคราะห์เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ.....	120
2. แนวทางการกำหนดบทบาทในการไถ่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่ง ในชั้นพนักงานอัยการ.....	126

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	128
1.บทสรุป.....	128
2.ข้อเสนอแนะ.....	131
บรรณานุกรม.....	141
ภาคผนวก.....	146
ก พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2550.....	147
ข กฎกระทรวงว่าด้วยการไต่ถามและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ.2553	157
ค ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไต่ถาม พ.ศ. 2554.....	167
ง หนังสือเวียนของกระทรวงการคลัง ที่ กค 0406.2/ว.64 ลงวันที่ 1 เมษายน 2548 เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความในคดีแพ่ง.....	184
ประวัติผู้ศึกษา.....	187

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยเมื่อมีปัญหาความขัดแย้งหรือข้อพิพาทเกิดขึ้นระหว่างคู่กรณี ซึ่งหากไม่สามารถหาแนวทางตกลงกันได้ วิธีการที่จะแก้ไขปัญหาความขัดแย้งหรือข้อพิพาทดังกล่าว คู่กรณีมักจะนำไปฟ้องเป็นคดีต่อศาลเพื่อเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลยุติธรรม ทำให้ประเทศไทยประสบปัญหาการเพิ่มขึ้นของความขัดแย้งในกระบวนการยุติธรรมไม่ว่าจะเป็นในทางแพ่งหรือทางอาญา โดยมีสถิติคดีแพ่งหรือคดีอาญาที่ขึ้นสู่ศาลยุติธรรมมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นเป็นจำนวนมาก สืบเนื่องจากความเจริญก้าวหน้าและการเติบโตในทางด้านเศรษฐกิจ และมีจำนวนประชากรของประเทศเพิ่มสูงขึ้นเป็นจำนวนมาก มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนจากชุมชนเล็กๆ ซึ่งมีความใกล้ชิดและสนิทสนมซึ่งกันและกัน ทั้งยังมีความเป็นเพื่อนและมีไมตรีจิตหากเกิดปัญหากระทบกระทั่งก็จะมีกระบวนการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยของผู้อาวุโส หรือผู้ใหญ่ซึ่งอยู่ในชุมชน ทำให้ข้อพิพาททั้งทางแพ่งและทางอาญาสามารถระงับได้ด้วยสันติวิธีและสร้างความสามัคคีแก่ชุมชน แต่ปัจจุบันสภาพสังคมของไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากเนื่องจากความเจริญรุดหน้า ทำให้สังคมพื้นฐานดั้งเดิมกลับกลายเป็นสังคมเมืองที่ใหญ่ขึ้น ทำให้ทุกคนต่างแสวงหาผลประโยชน์เพื่อใช้ในการดำรงชีพ ความเป็นเพื่อนและความเป็นชุมชนที่มีความสนิทสนมกันได้หายไป ต่างคนต่างอยู่เมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคลในสังคม ก็จะไม่มีการใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท แต่จะนำข้อคัดแย้งนั้นเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตามกฎหมาย ในคดีอาญาก็จะมีการไปร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนหรือมีการฟ้องคดีอาญาคด้วยตนเอง ส่วนคดีแพ่งก็จะใช้วิธีการแต่งตั้งทนายความเพื่อฟ้องคดีซึ่งในปัจจุบันได้มีการตรากฎหมายออกมาบังคับใช้เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น กฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีขั้นตอนที่ทำให้คู่พิพาทนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย และมีความสะดวก โดยก่อนที่จะมีการนำคดีขึ้นสู่ศาลนั้นแม้จะมีกระบวนการไกล่เกลี่ยแต่ก็อยู่ในวงจำกัด และ

ส่วนใหญ่พยายามเอาชนะกัน ไม่มีใครยอมใคร จึงนำคดีขึ้นสู่ศาลเป็นจำนวนมาก¹ แม้วิธีการดังกล่าวจะสามารถยุติปัญหาความขัดแย้งหรือข้อพิพาทนั้น ได้ก็ตามแต่การแพ้ชนะกันจะค่อนข้างเด็ดขาด และบางครั้งกลับก่อให้เกิดความบาดหมางกันมากยิ่งขึ้นไปอีก ทั้งยังต้องเสียค่าใช้จ่ายเสียเวลาที่จะต้องดำเนินคดีในชั้นศาลอีกด้วย และโดยเฉพาะหากนำข้อพิพาทดังกล่าวไปฟ้องยังศาลแล้ว ย่อมก่อให้เกิดปัญหาและมีปริมาณคดีสะสมอยู่ยังศาลเป็นจำนวนมาก เป็นเหตุให้การพิจารณาของศาล ก่อให้เกิดความล่าช้าในกระบวนการพิจารณาพิพากษาตัดสินคดี ทำให้กระบวนการพิจารณาในชั้นศาลไม่อาจเยียวยาแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนอันเนื่องมาจากปัญหาความขัดแย้งหรือข้อพิพาทของคนในสังคมได้อย่างทันทั่วถึง

ปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้กระบวนการยุติธรรมต้องมีภาระหน้าที่หนักมากยิ่งขึ้นทั้งมีบุคลากรและงบประมาณอยู่ในวงจำกัด ในระบบของคดีอาญาก็จะมีผู้เกี่ยวข้องอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น พนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ ผู้พิพากษา พนักงานราชทัณฑ์ นอกจากนี้ยังต้องมีผู้ประกอบวิชาชีพ ไม่ว่าจะเป็นทนายความ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ พนักงานคุมประพฤติ ทั้งหมดเหล่านี้ก็เป็นจำนวนมาก ในส่วนของคดีแพ่งนั้น มีกระบวนการที่คู่พิพาททางแพ่งต้องนำคดีมายื่นฟ้องคดีต่อศาล ซึ่งกระบวนการนี้นอกจากจะต้องว่าจ้างทนายความในการว่าความต่อผู้คดี ซึ่งต้องมีการจ้างแล้ว ในกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง การฟ้องคดีก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายอื่นๆ อีกเป็นจำนวนมากเช่นค่าธรรมเนียมในการยื่นฟ้องคดีซึ่งคิดตามจำนวนทุนทรัพย์ที่ยื่นฟ้อง ยกเว้นคดีบางประเภทเท่านั้นที่ได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมในการยื่นฟ้อง เช่นคดีคุ้มครองผู้บริโภค และในทางระบบงานยุติธรรมของรัฐไม่ว่าจะเป็นในทางแพ่งหรือทางอาญา ทำให้รัฐต้องสูญเสียงบประมาณเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องเป็นเงินจำนวนที่สูงมากไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของเงินเดือน สิทธิประโยชน์อื่นเช่นสวัสดิการในด้านต่างๆ ของเจ้าพนักงานเหล่านั้น ทำให้เห็นได้ว่าการยุติปัญหาความขัดแย้งหรือข้อพิพาท โดยระบบศาลยุติธรรมอย่างเดียวนั้น ไม่เพียงพอและไม่สามารถตอบสนองความต้องการของคนในสังคมได้อย่างพอเพียง

ในปัจจุบันจึงเกิดแนวคิดเกี่ยวกับการนำ “กระบวนการยุติธรรมทางเลือก” โดยเฉพาะการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทเข้ามาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง หรือ ระงับข้อพิพาทของคนในสังคมกระบวนการยุติธรรมทางเลือก หรือการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททั้งคดีแพ่งและคดีอาญา ได้ถูกนำมาใช้ เพื่อสร้างความปรองดองและก่อให้เกิดความสามัคคีขึ้นระหว่างคู่พิพาทในคดีแพ่ง คือ โจทก์และจำเลย คดีอาญาคือผู้กระทำผิดและผู้เสียหาย

---

¹ ศรีอัมพร ศาลิคุปต์ บทบาทของศาลแพ่งธนบุรีในการสร้างกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีแพ่งและคดีอาญาก่อนคดีเข้าสู่ศาล งานเอกสารวิชาการส่วนบุคคล การอบรมหลักสูตร ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บยส.) รุ่นที่ 14 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม 2553 หน้า 2

โดยกระบวนการยุติธรรมทางเลือก เป็นทางเลือกอีกทางหนึ่ง มิใช่กระบวนการที่จะใช้ทดแทนกระบวนการยุติธรรมหลัก จึงเป็นวิถีทางที่สร้างประโยชน์ให้กับระบบยุติธรรมทั้งทางแพ่งและทางอาญาได้ กระบวนการยุติธรรมทางเลือกนั้นนอกจากจะเป็นการระงับข้อพิพาทที่มีอยู่ ยังสร้างความสามัคคีและความปรองดองให้กับคืนมาสู่คู่กรณีทั้งผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด ตลอดจนคู่พิพาททางแพ่ง ให้ได้รับประโยชน์สูงสุด ในทางแพ่งนั้นซึ่งหากสามารถไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทกันได้ จะทำให้ข้อพิพาทยุติลง ไม่ต้องนำคดีดังกล่าวเพื่อฟ้องร้องคดีต่อศาลยุติธรรม ส่วนคดีอาญาก็สามารถทำให้ผู้กระทำความผิดสามารถกลับตัวและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนให้เป็นคนดี และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม กระบวนการไกล่เกลี่ยในปัจจุบัน เป็นกระบวนการที่เพิ่มขึ้นภายหลังจากได้มีการยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้วทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา จึงจะเริ่มมีกระบวนการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทกัน ทั้งๆ ที่ข้อพิพาทในคดีดังกล่าว หากได้มีการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทก่อนได้มีการนำคดียื่นฟ้องต่อศาลแล้วย่อมมีหนทาง ที่สามารถทำความตกลงและสร้างความปรองดอง ให้เกิดแก่คู่กรณีทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาก็สามารถทำได้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุและน่าจะเป็นผลดีมากกว่าที่จะต้องมีการยื่นฟ้องคดีต่อศาลซึ่งไม่แน่ว่าจะถึงที่สุดเมื่อใด ไม่ว่าจะเป็นในชั้นศาลอุทธรณ์หรือในชั้นของศาลฎีกาก็ตาม เป็นการลดภาระและค่าใช้จ่ายของกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของภาคประชาชนในฐานะที่เป็นผู้เสียหาย, ผู้กระทำความผิด และภาครัฐในฐานะที่เป็นคนกลางผู้มีหน้าที่ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเพื่อสร้างความเป็นธรรมให้เกิดแก่ประชาชน เช่น พนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ ผู้พิพากษา พนักงานราชทัณฑ์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ พนักงานคุมประพฤติ ทั้งหลายเหล่านี้เป็นต้น ทั้งยังเป็นการทำให้เกิดความสงบเรียบร้อยเกิดขึ้นในสังคม ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดที่รัฐพึงดำเนินนโยบายในการสร้างความสงบสุข สันติสุขให้เกิดขึ้นในสังคมของประเทศได้อย่างสัมฤทธิ์ผล ดังนั้นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความกัน ถือได้ว่าเป็นสิ่งจำเป็นในการนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่จะอำนวยความยุติธรรมให้บังเกิดกับประชาชน ทั้งยังช่วยบรรเทาให้ปริมาณคดีที่ลดน้อยลง เนื่องจากหากมีคดีค้างพิจารณาจำนวนมากจะก่อให้เกิดความเสียหายกับคู่ความ และเกิดผลเสียหายต่อเศรษฐกิจของชาติโดยรวมด้วย

สำหรับประเทศไทยมีการใช้วิธีการไกล่เกลี่ยมาเป็นเวลานาน โดยเริ่มที่ศาลยุติธรรม โดยบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พ.ศ.2477 ให้ศาลไกล่เกลี่ยได้ในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลและต่อมาเมื่อ พ.ศ.2537 ศาลยุติธรรมได้นำการไกล่เกลี่ยมาใช้มากขึ้น โดยแยกผู้พิพากษาที่ไกล่เกลี่ยไม่ให้ตัดสินคดีแยกจำนวนไกล่เกลี่ย และแยกห้องไกล่เกลี่ย หลังจากนั้นก็มี การไกล่เกลี่ยคดีมากขึ้นจนปัจจุบันได้แก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ให้ผู้พิพากษาสามารถตั้งผู้ประนอมข้อพิพาทมาช่วยเหลือ ผู้พิพากษา ทำการไกล่เกลี่ยโดยจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อ

พิพาทขึ้นในศาลและสำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรมเพื่อไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางการเงินและข้อพิพาทอื่นๆ²

ปัจจุบันในส่วนของคดีแพ่งของศาลยุติธรรมนั้น ได้มีข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ.2554 กำหนดให้ผู้รับผิดชอบราชการศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขหลักเกณฑ์ และการปฏิบัติที่เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยของศาล ซึ่งในส่วนของศาลแพ่งกรุงเทพใต้ นั้น เดิมมีระเบียบของศาลแพ่งกรุงเทพใต้ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2551 ระเบียบศาลแพ่งกรุงเทพใต้ เรื่อง ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (ฉบับที่ 1) พ.ศ.2552 และ ระเบียบศาลแพ่งกรุงเทพใต้ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นฎีกา พ.ศ.2552 ซึ่งแนวปฏิบัติบางข้อไม่สอดคล้องกับข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ.2554 เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการดำเนินการไกล่เกลี่ย อธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่งกรุงเทพใต้ จึงเห็นสมควรให้ออกระเบียบศาลแพ่งกรุงเทพใต้ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย ใช้ชื่อว่า ระเบียบศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ.2555 มีผลใช้บังคับนับตั้งแต่วันที่ประกาศ ซึ่งประกาศ ณ วันที่ 19 กันยายน 2555³

ในส่วนคดีอาญาของศาลยุติธรรม สำหรับศาลอาญากรุงเทพใต้ นั้น ปัจจุบันได้มีการกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในคดีอาญา ซึ่งรับผิดชอบโดยศูนย์สมานฉันท์และสันติวิธี ศาลอาญากรุงเทพใต้ โดยผลการปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ดี และปัจจุบันอยู่ระหว่างร่างคู่มือปฏิบัติงานศูนย์สมานฉันท์และสันติวิธี ศาลอาญากรุงเทพใต้⁴

สำหรับสำนักงานอัยการสูงสุดนั้นแต่เดิมนั้นใช้ชื่อว่า กรมอัยการ ขึ้นอยู่กับกระทรวงมหาดไทย ต่อมาได้มีการแยกกรมอัยการออกจากกระทรวงมหาดไทย และเปลี่ยนชื่อจากกรมอัยการ เป็น สำนักงานอัยการสูงสุด เรื่องที่เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทในชั้นของพนักงานอัยการเริ่มเมื่อปี 2530 กล่าวคือ

ตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ.2530 ซึ่งตามข้อบังคับฉบับดังกล่าว ในข้อ 12 ระบุว่า “ให้.....พนักงานอัยการให้คำแนะนำปรึกษา ตลอดจนร่วมกันช่วยเหลือสนับสนุนในการฝึกอบรมให้ความรู้แก่คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตท้องที่.....” และข้อที่ 8 วรรคสองระบุว่า “.....ถ้ามีปัญหาในการประนอมข้อพิพาท คณะกรรมการหมู่บ้านจะเชิญบุคคลตามข้อ 12 มาให้คำปรึกษาก็ได้”

² สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักกระงับข้อพิพาท ศูนย์ความรู้การระงับข้อพิพาททางเลือก เทคนิคจิตวิทยา และการสื่อสารสำหรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท กรุงเทพมหานคร ธนาพรศ 2550 หน้า 12

³ ระเบียบศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ.2555 ประกาศ ณ วันที่ 19 กันยายน 2555

⁴ ศูนย์สมานฉันท์และสันติวิธี ศาลอาญากรุงเทพใต้ ค้นคืน 21 กุมภาพันธ์ 2556 จาก

ระเบียบกรมอัยการว่าด้วยการประนอมข้อพิพาทชั้นพนักงานอัยการ พ.ศ.2532 ซึ่งข้อพิพาทนั้นหมายความว่า ข้อพิพาทเกี่ยวกับความแฟ่งหรือความอาญาซึ่งเป็นความผิดอันยอมความได้ ซึ่งขณะที่ได้มีการบังคับใช้ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยฯ ปี พ.ศ.2530 และระเบียบกรมอัยการฯ ปี พ.ศ.2532 ทั้งสองฉบับนั้นสำนักงานอัยการสูงสุด ยังใช้ชื่อว่ากรมอัยการและขึ้นอยู่กับกระทรวงมหาดไทย

ในส่วนคดีอาญา สำหรับสำนักงานอัยการสูงสุดนั้น ปัจจุบันได้มีการออกระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการไต่ถามและประนอมข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นพนักงานอัยการ พ.ศ. 2555 ซึ่งอัยการสูงสุดลงนามประกาศเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2555 โดยให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ.2555 เป็นต้นไป

ในส่วนคดีแพ่ง ปัจจุบันสำนักงานอัยการสูงสุดมีอำนาจหน้าที่ในการไต่ถามและประนอมข้อพิพาทได้ 2 กรณีคือ

1. ปฏิบัติตามหนังสือเวียนของกระทรวงการคลัง กรณีเป็นส่วนราชการ ในการประนีประนอมยอมความให้ปฏิบัติตามหนังสือเวียนของกระทรวงการคลัง ที่ กค 0406.2/ว.64 ลงวันที่ 1 เมษายน 2548 ซึ่งตามหนังสือเวียนฉบับดังกล่าวเป็นสิทธิของตัวความ โดยต้องแจ้งให้พนักงานอัยการทราบ และเป็นอำนาจของกระทรวงการคลังที่จะพิจารณา

2. ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 มาตรา 61/2 ซึ่งแก้ไขโดย พระราชบัญญัติบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2550 และได้มีประกาศกฎกระทรวงว่าด้วยการไต่ถามและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ.2553 ได้กำหนดวิธีการไต่ถามและประนอมข้อพิพาททางแพ่งที่กระทำนอกศาล ซึ่งตามกฎกระทรวงฉบับดังกล่าวข้างต้นได้ให้สิทธิของคู่พิพาทสามารถเลือกพนักงานอัยการประจำจังหวัดเป็นประธานคณะผู้ไต่ถามได้

ดังนั้นจากการศึกษากฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการไต่ถามและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง ที่เกี่ยวข้องกับสำนักงานอัยการสูงสุดนั้น พบว่ามีกฎหมายและระเบียบหลายฉบับที่นำมาใช้เป็นแนวทางในการไต่ถามและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง แต่กฎหมายและระเบียบดังกล่าว ยังขาดหลักเกณฑ์ในส่วนที่เป็นสาระสำคัญและรายละเอียดที่เหมาะสมที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในคดีแพ่งชั้นพนักงานอัยการและทั้งที่ได้มีการบัญญัติไว้แล้วก็ไม่ได้รวบรวมไว้ในฉบับเดียวกัน ซึ่งทำให้ไม่สะดวก และ ไม่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการไต่ถามและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งในชั้นพนักงานอัยการได้

สำนักงานอัยการสูงสุด โดยสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.) มีหน้าที่ตามกฎหมายในการปฏิบัติภารกิจด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน ซึ่งจะต้องดำเนินการจัดให้มีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 81 (1) โดยการส่งเสริมให้ประชาชน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย รัฐถึงสิทธิและหน้าที่ของตน พัฒนาระบบและกลไกของ ภาครัฐให้เอื้ออำนวยต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชน สามารถ เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมและสร้างทางเลือกในการระงับข้อพิพาทให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ยากจนและด้อยโอกาส ด้วยวิธีการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท ก่อนนำคดีเข้าสู่ ศาล อันจะนำไปสู่ความเป็นชุมชนเข้มแข็งที่มีความสงบสุขยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.1 เพื่อศึกษาความหมาย ประวัติความเป็นมา แนวคิดทฤษฎี และหลักการของ กระบวนการยุติธรรมทางเลือก , การไกล่เกลี่ยและการประนอมข้อพิพาทที่นำมาใช้ในคดีแพ่ง

2.2 เพื่อศึกษาการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในการไกล่เกลี่ยและ ประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งของศาลยุติธรรมเปรียบเทียบกับของสำนักงานอัยการสูงสุด

2.3 เพื่อวิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในการ ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งในชั้นพนักงานอัยการ

2.4 เพื่อหาแนวทางแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องและวางหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมเกี่ยวกับการ นำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งในชั้น พนักงานอัยการ

3. ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์มุ่งวิเคราะห์ถึงการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมา ใช้ในการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งในชั้นพนักงานอัยการ เพื่อเป็นกรอบในการ ปฏิบัติและปรับแนวคิดในการกำหนดบทบาทและอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ ในการไกล่ เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งในชั้นพนักงานอัยการ

4. รูปแบบและวิธีการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เป็นงานวิจัยทางกฎหมาย (Legal Research) โดยเป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) ทั้งจากรัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ.2553 รวมทั้งกฎหมายและหลักเกณฑ์ต่างๆ ของประเทศไทยและของต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง บทความ และคำราทางกฎหมายทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ ตลอดจนข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

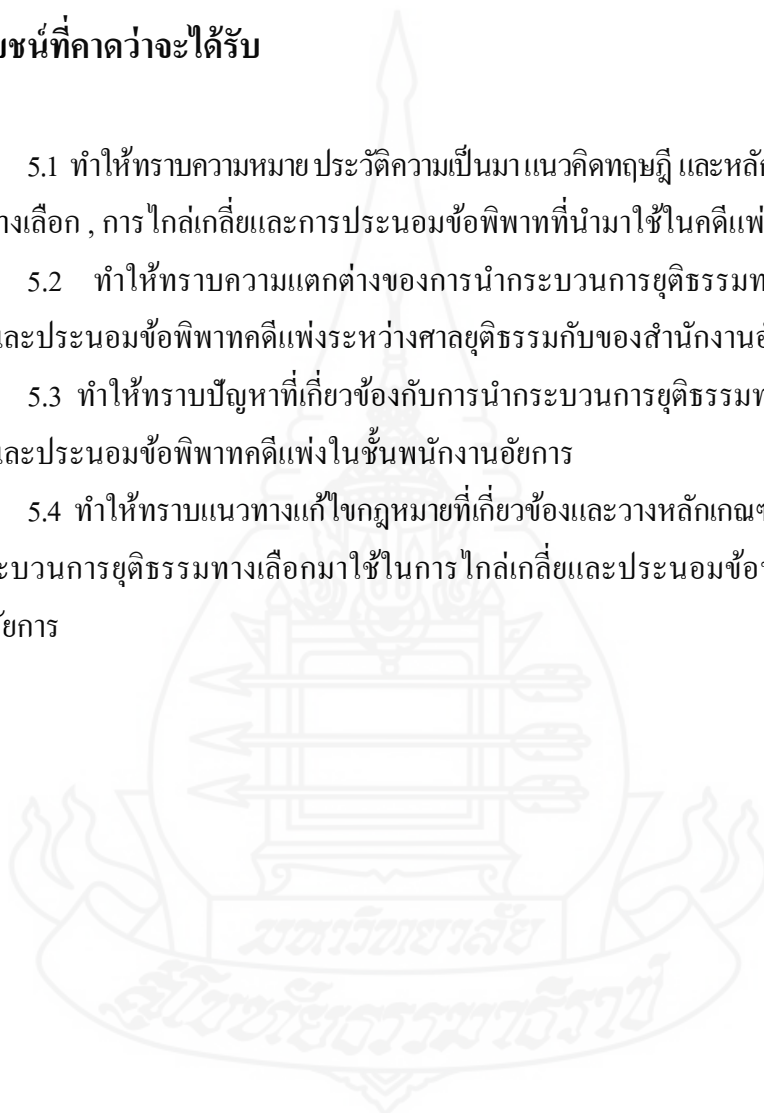
5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 ทำให้ทราบความหมาย ประวัติความเป็นมา แนวคิดทฤษฎี และหลักการของกระบวนการยุติธรรมทางเลือก , การไกล่เกลี่ยและการประนอมข้อพิพาทที่นำมาใช้ในคดีแพ่ง

5.2 ทำให้ทราบความแตกต่างของการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งระหว่างศาลยุติธรรมกับของสำนักงานอัยการสูงสุด

5.3 ทำให้ทราบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งในชั้นพนักงานอัยการ

5.4 ทำให้ทราบแนวทางแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องและวางหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมเกี่ยวกับการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งในชั้นพนักงานอัยการ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีของกระบวนการยุติธรรมทางเลือก และการไกล่เกลี่ย และประนีประนอมข้อพิพาท

1. หลักทั่วไปของกระบวนการยุติธรรมทางเลือก

1.1 ความหมายของกระบวนการยุติธรรมทางเลือก

ความหมายของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมีหลายความหมาย และมีชื่อเรียกหลายชื่อ

“ความหมายตามแผนยุทธศาสตร์กระทรวงยุติธรรม พ.ศ.2555 - 2558⁵ มีความหมายดังนี้คือ

“กระบวนการยุติธรรมทางเลือก” หมายถึง งานการสร้างความเป็นธรรมทางสังคม (Social justice) ที่เปิดโอกาสให้หน่วยงาน ผู้เกี่ยวข้อง ประชาชน ชุมชน ฯลฯ มีบทบาทและมีส่วนร่วมกำหนดแนวทาง หลักเกณฑ์ กลไกและวิธีการ และร่วมปฏิบัติงานป้องกันและควบคุมอาชญากรรม จัดระเบียบชุมชน แก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ปัญหาเด็กและเยาวชนกระทำความผิด และกระทำความผิดกฎหมายในระดับที่ไม่ซับซ้อนรุนแรงเยียวยาเสริมพลังเหยื่ออาชญากรรมและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในชุมชน โดยดำเนินการร่วมกับกระบวนการยุติธรรมหลัก หรือส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการของกระบวนการยุติธรรมหลัก เพื่อมุ่งสู่ผลลัพธ์สุดท้ายร่วมกันคือ ความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของประชาชน ความสงบสุขสมานฉันท์ของสังคมและความมั่นคงของประเทศชาติเป็นสำคัญ

ยุติธรรมทางเลือกในแผนยุทธศาสตร์กระทรวงยุติธรรมมีความหมายรวมถึง⁶

1) การปรับเปลี่ยนวิธีคิด วิธีปฏิบัติต่อความผิดบางประเภท ที่กำหนดให้รัฐเป็นผู้เสียหาย

⁵ สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักปลัดกระทรวง กระทรวงยุติธรรม ค้นคืน 21 กุมภาพันธ์ 2556 จาก <http://ops.moj.go.th>

⁶ จุฑารัตน์ เอื้ออำนวยและคณะ รายงานวิจัยการพัฒนารอบแนวทางการวิจัยชุด โครงการกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสังคมไทย กรุงเทพมหานคร สำนักกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม 2553 หน้า 13-14

2) การขยายและพัฒนาช่องทางการผันคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมหลักในขั้นตอนก่อนระหว่าง และหลังการพิจารณาคดี

3) การลดความถี่และความรุนแรงจากการใช้ระบบยุติธรรมหลัก

4) การเพิ่มโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงความยุติธรรมอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม

5) การสร้างทางเลือกให้กับประชาชนจัดความขัดแย้งแบบสมานฉันท์โดยวิถีชุมชนและยุติธรรมชุมชน

6) มีมาตรการเสริมที่เหมาะสมกับเด็ก และเยาวชนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มด้อยโอกาสที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงยุติธรรม เช่น คดีความรุนแรงในครอบครัว เป็นต้น

7) การสร้างนวัตกรรมในงานยุติธรรม

8) การขยายเครือข่ายและเพิ่มพันธมิตรในงานยุติธรรม”

ซึ่งหากมองในบริบทของคดีอาญาแล้ว กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในคดีอาญา จึงมิใช่วิธีการฟ้องร้องคดีต่อศาล เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามระบบการดำเนินคดีอาญาอย่างเป็นทางการทั่วไปเพียงอย่างเดียว แต่อาจจะให้ผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิด และชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกำหนดโทษ หรือหามาตรการที่เหมาะสมอื่นๆ มาเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น เพื่อสร้างความยุติธรรมตามทัศนคติของผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิด และชุมชน โดยกระบวนการหรือมาตรการใดๆ เหล่านั้นจะต้องสามารถนำมาให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ตลอดจนคู่ความและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้เลือกใช้ปฏิบัติ กล่าวคือ จะมีกระบวนการหลักที่ใช้สำหรับคดีโดยทั่วไป แต่หากคดีใดเข้าหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนดก็สามารถนำเอากระบวนการหรือมาตรการอื่นๆ ที่เหมาะสมมาใช้ในการแสวงหาความยุติธรรมนั้น

และหากได้นำมาใช้กับกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งแล้ว ผู้ศึกษาเห็นว่า “กระบวนการยุติธรรมทางเลือก สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง และเป็นการระงับข้อพิพาทก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมหลัก และเป็นทางเลือกแก้คดีในชั้นตอนใดๆ ของกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง”

กระบวนการยุติธรรมทางเลือกได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ อาทิเช่น

1) กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในความหมายของ “กิตติพงษ์ กิตยารักษ์” หมายถึง ทางเลือกในการยุติข้อพิพาทโดยไม่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมหลัก ด้วยการใช่วิธีการไกล่

---

⁷ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ อ่างใน สุทธิพล ทวีชัยการ “กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในคดีอาญา” ในประมวลสาระชุดวิชากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพยานชั้นสูง หน่วยที่ ๑ นนทบุรี บัณฑิตศึกษา สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2555 หน้า 9-7

เกลี้ยหรือประนีประนอมยอมความ หรือระบบอนุญาโตตุลาการนอกศาล” และได้ให้ความหมายของกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ในมิติขอบเขตและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องว่า “กระบวนการยุติธรรมทางเลือก หมายถึง กิจกรรมหลายประเภทซึ่งมีความหลากหลาย เช่น การให้ความรู้ทางกฎหมายกับประชาชนเป็นส่วนหนึ่งที่จะลดข้อขัดแย้งมาสู่กระบวนการยุติธรรม การให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย การมีกระบวนการทางเลือกอื่นๆ แม้กระทั่งทางเลือกในชั้นศาลเอง เมื่อเรื่องมาถึงศาล เมื่อมีการประนีประนอมยอมความไม่ต้องไปถึงศาลก็เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งทำให้ไม่อาจ จะกำหนดขอบเขตที่ชัดเจนได้ว่า แต่ละกิจกรรมนั้นมีส่วนใดที่ควรจะต้องเชื่อมโยงและเสริมกันอย่างไร อยู่ภายใต้กรอบปรัชญาอะไร”

2) กระบวนการยุติธรรมทางเลือก จุฑารัตน์ เอื้ออำนวยและคณะ⁸ ได้ให้ความหมายไว้ในรายงานการวิจัย เรื่อง การพัฒนากรอบแนวทางการวิจัยชุด โครงการกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสังคมไทยว่าหมายถึง แนวคิดและวิธีดำเนินการใดๆ ต่อคู่กรณีในคดีแพ่งหรือผู้กระทำความผิดในคดีอาญา ในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการยุติธรรมโดยลดการใช้กระบวนการยุติธรรมหลัก ซึ่งในคดีแพ่งได้แก่ การระงับข้อพิพาทก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมหลัก และการไกล่เกลี่ยคดีในขั้นตอนใดๆ ของกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง ส่วนในคดีอาญา ได้แก่ การระงับข้อพิพาทก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม การเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมในขั้นตอนใดๆ ของกระบวนการสืบสวน สอบสวน จับกุม ฟ้องร้อง ดำเนินคดี และการเบี่ยงเบนผู้กระทำความผิดในคดีอาญาออกจากสถานควบคุม นอกจากนี้ยังครอบคลุมถึง วิธีการทางเลือกที่ดำเนินการในขั้นตอนต่างๆ ของคดีปกครอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดผลร้ายของการดำเนินคดี ช่วยบรรเทาปัญหาความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำ ส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนผู้กระทำความผิด และแสวงหาความยุติธรรมเชิงสร้างสรรค์ ด้วยวิธีการเชิงสมานฉันท์ ที่ผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิด และบุคคลอื่นๆ ของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมนั้น ได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากอาชญากรรม ทั้งนี้ มาตรการและวิธีดำเนินการทางเลือกดังกล่าว จะต้องมิกฎหมายรองรับ หรือมีหน่วยงานของรัฐรองรับการดำเนินงาน”

ดังนั้นความหมายของ กระบวนการยุติธรรมทางเลือก (alternatives to justice) หมายถึง กระบวนการหรือมาตรการใดๆ ที่ใช้สำหรับแสวงหาความยุติธรรมที่มีรูปแบบการปฏิบัติ นอกเหนือจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ดังนั้นหากมองในบริบทของคดีแพ่งแล้ว ผู้ศึกษาเห็นว่า กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในคดีแพ่ง จึงไม่ใช่เป็นการฟ้องร้องคดีต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาว่าฝ่ายใดเป็นฝ่ายที่แพ้และฝ่ายใดเป็นฝ่ายที่ชนะคดี แต่เป็นวิธีการที่ทำให้คู่กรณีพิพาทได้มีการเจรจาตกลงกันได้โดยสันติวิธี

⁸ “เรื่องเดียวกัน”

1.2 ลักษณะสำคัญของกระบวนการยุติธรรมทางเลือก

จากนิยามความหมายของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่กล่าวมาข้างต้นสามารถจำแนกองค์ประกอบซึ่งเป็นลักษณะที่สำคัญของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกได้ ดังนี้⁹

1.2.1 องค์ประกอบด้านข้อพิพาทหรือความขัดแย้งเกิดขึ้น (dispute)

ต้องมีความขัดแย้งหรือข้อพิพาทเกิดขึ้น ซึ่งข้อพิพาทนั้น หมายถึงข้อพิพาททางแพ่ง หรือ ทางอาญา

1.2.2 องค์ประกอบด้านความจำเป็นและความต้องการใช้กระบวนการยุติธรรมรูปแบบเฉพาะ

สำหรับข้อพิพาทและคดีความบางลักษณะเป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีอาญาทั่วไป ซึ่งจะเป็นการเหมาะสมกว่าถ้าหากมีการใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกรูปแบบเฉพาะ หรือมาตรการที่มีการออกแบบโดยเฉพาะสำหรับคดีประเภทนั้น เช่น กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน กระบวนการยุติธรรมสำหรับกรณีความรุนแรงในครอบครัว เป็นต้น

1.2.3 องค์ประกอบด้านรูปแบบวิธีการจัดการความขัดแย้ง

ความขัดแย้งหรือข้อพิพาทที่เกิดขึ้นต้องการมาตรการหรือกลไกวิธีการชุดหนึ่งหรือลักษณะใดลักษณะหนึ่งมาใช้จัดการยุติหรือแก้ไขปัญหาความขัดแย้งหรือข้อพิพาทนั้นได้แก่

(1) ลักษณะที่เป็นทางการ (formal) หรือไม่เป็นทางการ (non-formal)

(2) ลักษณะที่มุ่งแก้แค้นทดแทน (retribution) ด้วยการลงโทษ (punishment) ซึ่งในกรณีดังกล่าวเป็นเรื่องของกระบวนการยุติธรรมในทางอาญา แต่ในส่วนของกระบวนการยุติธรรมในทางแพ่งนั้นเป็นเรื่องของการมุ่งชดเชยเยียวยา (restitution) ด้วยการฟื้นฟูสัมพันธภาพ (restoration)

(3) ลักษณะที่เป็นกระบวนการหันเหออกจากขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก หรือเป็นกระบวนการที่มีพื้นฐานมาจากการลงโทษโดยชุมชน (community sanction) รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือหลายรูปแบบผสมผสานกัน ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนและชุมชนบรรลุเป้าหมายแห่งการเข้าถึงความยุติธรรม และสร้างความสงบสุขของสังคมได้อย่างรวดเร็ว ประหยัด และเป็นธรรม

⁹ จุฑารัตน์ เอื้ออำนวยและคณะ รายงานวิจัยการพัฒนารอบแนวทางการวิจัยชุด โครงการกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสังคมไทย กรุงเทพมหานคร สำนักกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม 2553
หน้า 19

1.2.4 องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในความขัดแย้งหรือข้อพิพาทที่เกิดขึ้น

ผู้มีส่วนร่วมหรือผู้เกี่ยวข้องสำคัญในความขัดแย้งหรือข้อพิพาทที่เกิดขึ้น ได้แก่ คู่กรณีในกรณีข้อพิพาท ผู้กระทำผิด และเหยื่ออาชญากรรม ในกรณีความขัดแย้งหรือข้อพิพาททางอาญา ส่วนในกรณีที่มีข้อขัดแย้งในทางแพ่งนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่า คือผู้ก่อให้เกิดความเสียหายและผู้ได้รับความเสียหาย และชุมชนหรือผู้แทนชุมชน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมหรือผู้เกี่ยวข้องที่สำคัญยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการมีส่วนร่วม (participation) ระดับต่างๆ หรือการเป็นหุ้นส่วน (partnership) ก็ตาม ล้วนแล้วแต่เป็นองค์ประกอบส่วนที่สำคัญยิ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหาความขัดแย้งหรือข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในชุมชนของตน โดยแก้ไขที่รากเหง้าอันเป็นต้นทางแห่งปัญหาอย่างตรงจุดมากที่สุดทางหนึ่ง

1.3 ความมุ่งหมายของการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้

การนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้มีความมุ่งหมายที่สำคัญเพื่อแก้ปัญหาบางประการของการดำเนินการอำนวยความยุติธรรมโดยรัฐ และเพื่อแสวงหารูปแบบ กลไก ขั้นตอน และมาตรการของการอำนวยความยุติธรรมที่มีข้อบกพร่องน้อยที่สุด โดยมีรายละเอียด ดังนี้¹⁰

เพื่อลดข้อเสียและผลกระทบของการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก

1.3.1 คดีอาญา

สำหรับคดีอาญานั้นจากเดิมที่มีความเชื่อว่าการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษให้เป็นแบบอย่างกับสังคม จะทำให้เกิดการยับยั้งคนในสังคมไม่ให้กระทำความผิดหรือฝ่าฝืนกฎหมาย โดยถือว่ารัฐเป็นศูนย์กลางของกระบวนการยุติธรรมมีอำนาจสามารถให้ความเสมอภาค สร้างความเป็นธรรม และสามารถทำให้เกิดความสงบสุขในสังคมได้ด้วยศักยภาพของรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว รัฐจึงสร้างเครื่องมือ สร้างมาตรการต่างๆ โดยการบัญญัติกฎหมายขึ้นรองรับ เพื่อที่จะใช้ควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม และกำหนดโทษทางอาญาที่มีความรุนแรงสำหรับบุคคลที่ฝ่าฝืน แนวคิดนี้ทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีเป้าหมายหลักในการสร้างกระบวนการและองค์กรขึ้นมาเพื่อการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ กระบวนการสร้างความเป็นธรรมที่มุ่งเน้นการลงโทษนี้ทำให้กฎหมายกำหนดโทษส่วนใหญ่เป็นโทษจำคุก เพื่อแยกผู้กระทำความผิดออกจากสังคม ซึ่งมีได้มุ่งเน้นการสร้างกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูในผลกระทบที่เกิดขึ้นกับทุกฝ่าย ไม่มีโอกาส

¹⁰ สุทธิพล ทวีชัยการ “กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในคดีอาญา” ใน *ประมวลสาระชฎวิชา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพยานชั้นสูง หน่วยที่ ๑* นนทบุรี: บัณฑิตศึกษา สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2555 หน้า 9-9

สำหรับผู้กระทำความผิดด้วยความพลาดปลั่งได้กลับคืนสู่สังคมอีกครั้ง ด้วยเหตุนี้ ทำให้เกิดผลกระทบต่างๆ กับสังคมสร้างปัญหาอย่างมากมาย เช่น การกระทำความผิดซ้ำที่มีลักษณะร้ายแรงกว่าเดิมอันเป็นผลมาจากการล่อหลอมในระหว่างที่ถูกคุมขังอยู่ในคุก

1.3.2 คดีแพ่ง

สำหรับคดีแพ่งนั้นก็เพื่อจะระงับข้อพิพาทของคู่กรณีก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางแพ่งเพื่อให้เกิดความสมานฉันท์และลดข้อขัดแย้งของบุคคลในสังคมเพื่อความสงบสุขที่ยั่งยืน

ดังนั้นการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้จึงเป็นทางออกของปัญหาที่จะช่วยบรรเทาผลร้ายจากข้อเสียของการดำเนินกระบวนการยุติธรรมโดยรัฐ ที่มุ่งเน้นแต่การลงโทษผู้กระทำความผิด เพียงอย่างเดียว

1.4 กระบวนการยุติธรรมทางเลือกกับมาตรการที่หลากหลาย

ในการเผชิญกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นหรือที่อาจจะเกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่วิธีการจัดการความขัดแย้งหรือป้องกันความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นอย่างเหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพ จำเป็นจะต้องมีกลไกดำเนินการที่เป็นระบบเพื่อที่จะเข้าใจสภาพปัญหาความขัดแย้งนั้นๆ ด้วยการเรียนรู้วิเคราะห์ปัญหาจากปัจจัยหลายๆ ด้าน จนนำไปสู่การเลือกช่องทางที่เหมาะสมสำหรับเยียวยาปัญหาของความขัดแย้ง¹¹ แนวคิดกระบวนการยุติธรรมทางเลือกจึงเหมาะสมกับการจัดการกับปัญหาที่หลากหลายด้วยวิธีการที่เหมาะสม เช่น การเจรจา การต่อรอง การไกล่เกลี่ย เป็นต้น

แนวคิดของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกได้รับการพัฒนา และสร้างมาตรการที่มีชื่อเรียกต่างๆ กัน โดยผสมผสานระหว่างฐานคติที่สนับสนุนแนวคิด มาตรการที่ใช้ในขั้นตอนต่างๆ และสภาพบังคับทางแพ่ง หรือทางอาญา อันได้แก่ การระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolutions หรือ ADRs) ซึ่งโดยหลักการทั่วไป หมายถึง วิธีการหรือมาตรการหลากหลายรูปแบบที่นำมาใช้ในการยุติปัญหาความขัดแย้งหรือข้อพิพาทนอกเหนือจากการดำเนินกระบวนการฟ้องร้องคดี ทางเลือกในการระงับข้อพิพาทแม้จะไม่ใช่วิธีที่เพิ่งริเริ่มขึ้นมาใหม่ แต่ทางเลือกในการระงับข้อพิพาทกลับได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้นในสังคมโลกมาอย่างต่อเนื่อง และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเช่นกัน

¹¹ สุทธิพล ทวีชัยการ “ทางเลือกในการเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งกรณีผู้มีส่วนได้เสียหลายฝ่าย: การเจรจาต่อรอง การไกล่เกลี่ย หรือกระบวนการผู้มีส่วนได้เสียหลายฝ่าย” วารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิต ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2548 หน้า 32

1.5 แนวคิดพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรมทางเลือก

กระบวนการยุติธรรมทางเลือกมีแนวความคิดพื้นฐาน และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่สำคัญหลายประการที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนการใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก มีรายละเอียดดังนี้

1.5.1 แนวคิดพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ในคดีอาญา

1) แนวคิดพื้นฐานด้านกฎหมาย

แนวความคิดด้านกฎหมายที่จะนำมาสู่มาตรการทางเลือกในคดีอาญามีทั้งในส่วนที่เป็นกฎหมายสารบัญญัติ และกฎหมายวิธีสบัญญัติ กล่าวคือ

ก. กฎหมายสารบัญญัติ

แนวความคิดพื้นฐานตามกฎหมายสารบัญญัติที่จะนำมาสู่มาตรการทางเลือกสำหรับระงับข้อพิพาททางอาญา คือ พื้นฐานการแบ่งแยกประเภทความผิดทางอาญา ออกเป็นความผิดอันยอมความได้ หรือที่เรียกว่า ความผิดต่อส่วนตัว และความผิดอาญาแผ่นดิน อันเป็นความผิดอันยอมความไม่ได้ พื้นฐานของการแบ่งแยกประเภทความผิดเช่นนี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพิจารณาว่าความผิดประเภทใดที่จะสามารถนำเข้ามาสู่กระบวนการระงับข้อพิพาททางอาญาอันเป็นมาตรการทางเลือกได้ โดยที่ไม่ขัดแย้งกับเจตนารมณ์ของกฎหมายอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งถือเป็นกฎหมายมหาชนที่รัฐมีหน้าที่ต้องดูแลให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย

ปัจจัยและเหตุผลที่มีส่วนในการกำหนดให้ความผิดอาญาบางประเภทเป็นความผิดประเภทยอมความได้ มาจากปัจจัยและเหตุผลดังต่อไปนี้¹²

1) ลักษณะของความผิดอาญาแต่ละฐานความผิด จะต้องมึสิ่งทีกฎหมายประสงค์จะคุ้มครองเป็นส่วนใหญ่อยู่ สิ่งทีกฎหมายประสงค์จะคุ้มครองนี้ คณิต ณ นคร เรียกว่า คุณธรรมทางกฎหมาย (rechtsgut) การพิจารณาและแบ่งแยกประเภทความผิดอาญา จะต้องพิจารณาถึงส่วนทีเป็นคุณธรรมทางกฎหมาย ในมาตรานั้นๆ ด้วย ถ้าหากคุณธรรมทางกฎหมายของความผิดใดเป็นคุณธรรมทีมุ่งคุ้มครองถึงประโยชน์ทีเป็นส่วนรวม (universal rechtsgut) ต้องถือว่าสังคมส่วนรวมเสียหายจากการกระทำผิดนั้น จึงเป็นหน้าที่ของรัฐเท่านั้นทีจะเข้าดำเนินการใดๆ เพื่อระงับข้อพิพาทและแก้ไขปัญหาทีเกิดขึ้น โดยลักษณะเช่นนี้ความผิดประเภทดังกล่าวจะเป็นความผิดประเภททีไม่สามารถยอมความได้ หากมีการยอมความกันโดยคู่กรณีทีพิพาทตกลงยอมความกันเอง การตกลงดังกล่าวจะไม่มีผลเป็นการระงับข้อพิพาททางอาญา อันจะมีผลให้ข้อพิพาทระงับลงตามกฎหมาย

¹² “เรื่องเดียวกัน” หน้า 21-23

สำหรับคุณธรรมทางกฎหมาย ของความผิดลักษณะนั้นเป็นคุณธรรม ที่มุ่งจะคุ้มครองประโยชน์ของเอกชน (individual rechtsgut) จะต้องพิจารณาต่อไปอีกว่าผลของการ กระทำความผิดนั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่เอกชนหรือสังคมส่วนรวมมากกว่ากัน ถ้าสังคม ส่วนรวมได้รับความเสียหายมากกว่า ก็ต้องถือว่ามีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน แต่หากผลจากการกระทำผิด ดังกล่าวกระทบ กระเทือน ต่อเอกชนผู้เสียหายโดยตรงมากกว่า ความเสียหายที่สังคมได้รับ รัฐก็ต้องปล่อยให้ เป็นสิทธิของผู้เสียหายที่จะตัดสินใจเองว่าสมควร จะเอาโทษผู้กระทำผิดหรือไม่ รัฐมีหน้าที่เพียงแต่คอยช่วยเหลือและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ ความประสงค์ของผู้เสียหายสำเร็จไปเท่านั้น ความผิดในลักษณะเช่นนี้ก็จะถูกแบ่งแยกออกมาเป็น ความผิดประเภทที่ยอมความได้

2) ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ครอบครัวเป็นหน่วยที่ เล็กที่สุดของสังคม แต่ก็ยังเป็นพื้นฐานที่สำคัญของสังคม บุคคลในครอบครัวเดียวกันบางครั้งอาจมี การกระทำความผิดอาญาระหว่างกันเองบ้าง ซึ่งหากการกระทำและผลของการกระทำใดไม่มี พฤติการณ์ร้ายแรงถึงขนาดแล้ว กฎหมายก็จะไม่ถือเป็นความผิด และในบางกรณีก็บัญญัติให้ สามารถที่จะยอมความกันได้ เนื่องจากบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันในครอบครัวนั้น อย่างไรก็ตามก็ มีความสัมพันธ์และภาระหน้าที่ที่จะดูแลอุปการะกันอยู่ และย่อมจะให้ภัยกันได้อยู่เสมอ หาก กฎหมายไม่มีการผ่อนปรนเสียเลยก็อาจทำให้ความสัมพันธ์ในสถาบันครอบครัวเสียไปได้ ดังนั้น โดยทั่วไปแล้วหากการกระทำผิดของบุคคลในครอบครัวดังกล่าวไม่ได้สร้างความเสียหายให้กับ ส่วนรวมแล้ว ความผิดอาญาในกรณีดังกล่าวก็จะบัญญัติให้สามารถยอมความกันได้เป็นกรณีพิเศษ

ข. กฎหมายวิธีสบัญญัติ

แนวความคิดพื้นฐานตามกฎหมายวิธีสบัญญัติ ที่นำมาสู่การใช้ มาตรการระงับข้อพิพาททางอาญา จะมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องมาจาก การที่กฎหมายสารบัญญัติ ที่บัญญัติให้ความผิดบางประเภทเป็นความผิดที่ยอมความได้ ความผิดประเภทที่ยอมความได้นี้ ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เรียกว่า ความผิดต่อส่วนตัว ซึ่งคณะกรรมการกฤษฎีกามี ความเห็นว่า ความผิดอันยอมความได้ในประมวลกฎหมายอาญา ก็คือความผิดต่อส่วนตัวใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ความผิดประเภทนี้จะมีขั้นตอนและกระบวนการที่ แตกต่างไปจากกระบวนการทั่วไป กล่าวคือ การที่ข้อพิพาทจะเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมตาม กฎหมายได้ จะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขในการใช้อำนาจดำเนินการตามกฎหมาย ของผู้เสียหายก่อน คือจะต้องมีการร้องทุกข์ มิเช่นนั้นรัฐจะไม่มีอำนาจในการที่จะเข้าไปดำเนินการใดๆ ความผิดอัน ยอมความได้หรือความผิดต่อส่วนตัวนี้ ผู้เสียหายและผู้กระทำผิดสามารถที่จะเจรจาและยอมความ กันได้ตลอด แม้จะได้มีการร้องทุกข์ การฟ้องคดีต่อศาลแล้วก็สามารถที่จะถอนคำร้องทุกข์และถอน

ฟ้องได้เสมอจนกว่าจะได้มีคำพิพากษาถึงที่สุด ส่งผลให้สิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องระงับไปตามกฎหมาย ความผิดประเภทนี้จึงสามารถที่จะเข้ามาสู่ระบบการประนอมข้อพิพาททางอาญาได้โดยไม่มีข้อจำกัดมากนัก

2) แนวคิดพื้นฐานด้านสังคมวิทยากฎหมาย

แนวคิดนี้หมายความถึง การอาศัยกฎหมายเพื่อเสริมสร้างและจัดระเบียบภายในสังคม ที่เป็นการจำเป็นอย่างยิ่งที่กฎหมาย จะต้องมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพของสังคมนั้นๆ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับและปฏิบัติตามของสมาชิกในสังคมอันจะเป็นการนำมาซึ่งความสุขสงบอย่างแท้จริง เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นไม่ว่าทางแพ่งหรืออาญา เจ้าหน้าที่บ้านเมืองผู้รับผิดชอบ จะวิเคราะห์ถึงตัวบทกฎหมายว่าการกระทำผิดนั้นๆ ผิดกฎหมายเรื่องอะไร และจะต้องดำเนินการกระบวนการฟ้องร้องอย่างไร หากเป็นคดีอาญากฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์การสืบสวนสอบสวน ฟ้องร้องคดี ใว้อย่างไร ส่วนนักสังคมวิทยาจะมองปัญหาข้อพิพาทในสังคมนั้นกว้างกว่านั้น เนื่องจากเห็นว่าการดำรงชีวิตของมนุษย์ต้องอยู่ภายใต้อิทธิพลของสภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม ตลอดจนค่านิยมของท้องถิ่น สภาวะแวดล้อมต่างๆ เหล่านี้มีอิทธิพลต่อความประพฤติของมนุษย์ การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมของมนุษย์ จะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมที่มีอยู่โดยธรรมชาติ รวมกับความคิด ความเชื่ออันเป็นวัฒนธรรมของกลุ่ม หรือของชุมชนหรือสังคม ซึ่งอาจจะเหมือนหรือแตกต่างจากกฎหมายลายลักษณ์อักษร ที่กำหนดและควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมได้ โดยเหตุนี้เมื่อมีข้อพิพาทขัดแย้งในชุมชนชนบท คู่พิพาทหรือฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทมีแนวโน้มที่จะดำเนินการระงับข้อพิพาทตามวิธีการและกระบวนการปฏิบัติตามที่ตนมีความคุ้นเคย และสะดวกในท้องถิ่น ได้แก่ การประนอมข้อพิพาทมากกว่าจะดำเนินการตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติไว้

1.5.2 แนวคิดพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ในคดีแพ่ง

สำหรับคดีแพ่งนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่า สารธนาแนวคิดพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ในคดีอาญามาประยุกต์ใช้ได้ดังนี้คือ

1) แนวคิดพื้นฐานด้านสังคมวิทยากฎหมาย

เพราะแนวคิดนี้ มีการอาศัยกฎหมายเพื่อเสริมสร้างและจัดระเบียบภายในสังคม ที่เป็นการจำเป็นอย่างยิ่งที่กฎหมายจะต้องมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพของสังคมนั้นๆ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับและปฏิบัติตามของสมาชิกในสังคมอันจะเป็นการนำมาซึ่งความสุขสงบอย่างแท้จริง เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นในทางแพ่งก็เช่นเดียวกับในทางอาญา เป็นหน้าที่ของคู่พิพาท จะวิเคราะห์ถึงตัวบทกฎหมายว่าการกระทำผิดนั้นๆ ผิดกฎหมายเรื่องอะไรและจะดำเนินการตามกฎหมายอย่างไรได้บ้าง ส่วนนักสังคมวิทยาจะมองปัญหาข้อพิพาทในสังคมในมุมที่

กว้างกว่านั้น เนื่องจากเห็นว่าการดำรงชีวิตของมนุษย์ต้องอยู่ภายใต้อิทธิพลของสภาวะแวดล้อมทาง เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม ตลอดจนค่านิยมของท้องถิ่น สภาวะแวดล้อมต่างๆ เหล่านี้มีอิทธิพลต่อความประพฤติของมนุษย์ การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมของมนุษย์จะต้องปฏิบัติตาม กฎเกณฑ์ของสังคมที่มีอยู่โดยธรรมชาติ รวมกับความคิด ความเชื่ออันเป็นวัฒนธรรมของกลุ่มหรือ ของชุมชนหรือสังคม ซึ่งอาจจะเหมือนหรือแตกต่างจากกฎหมายลายลักษณ์อักษร ที่กำหนดและ ควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมได้ โดยเหตุนี้เมื่อมีข้อพิพาทขัดแย้งในชุมชนชนบท คู่พิพาท หรือฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทมีแนวโน้มที่จะดำเนินการระงับข้อพิพาทตามวิธีการ และกระบวนการปฏิบัติตามที่ตนมีความคุ้นเคย และสะดวกในท้องถิ่น ได้แก่ การประนอมข้อ พิพาท มากกว่าจะดำเนินการตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติไว้

2) แนวคิดพื้นฐานด้านการบริหารงานยุติธรรม¹³

“กระบวนการยุติธรรมทางเลือก” ในกรอบแนวคิดทางการบริหารงาน ยุติธรรม มีดังนี้

1) แนวคิดการบริหารงานยุติธรรมเชิงระบบ

การบริหารงานยุติธรรมในภาพรวมทั้งระบบ ซึ่งประกอบด้วย หน่วยงานย่อยสำคัญๆ อาทิเช่น ตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ และทนายความ นั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อ บรรลุเป้าหมายสูงสุดร่วมกัน (ultimate goal) ในการป้องกันสังคมให้มีความปลอดภัยในชีวิตและ ทรัพย์สิน (social security) ซึ่งบางครั้งมีการเพิ่มเติมเป้าหมายในการแก้ไข บำบัด พื้นฟูผู้กระทำความผิด และธำรงรักษาเสรีภาพส่วนบุคคลเข้าไว้ด้วย กรอบแนวความคิดนี้จึงมองว่ากระบวนการยุติธรรม ทางเลือก มีแนวคิดพื้นฐานที่นำไปสู่การลดคดีเข้าสู่ระบบ หมายความว่า ระบบนี้มีคดีจำนวนมากอยู่ แล้ว ถ้ามีกระบวนการยุติธรรมทางเลือกไม่ว่าจะในขั้นตอนใดของกระบวนการยุติธรรมก็ตาม ย่อมจะช่วยลดคดีความที่เข้าสู่ระบบให้น้อยลงได้ ซึ่งขณะนี้มี การดำเนินการอยู่หลายส่วนที่ชัดเจน ที่สุด คือการดำเนินการที่ได้ผลอย่างดียิ่งของศาลยุติธรรมที่จะลดปริมาณคดีสู่ศาลโดยให้มีการ ประนอมข้อพิพาทในศาล

ซึ่งจะเห็นได้ว่าแนวความคิดนี้สนับสนุนให้นำกระบวนการยุติธรรม ทางเลือกมาใช้ไม่ว่าจะเป็นในขั้นตอนใดของกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นก่อนมีการฟ้องคดี ต่อศาลยุติธรรม หรือภายหลังจากได้มีการฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแล้วก็ตาม

¹³ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ อังโน สุทธิพล ทวีชัยการ “กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในคดีอาญา” ใน *ประมวลสาระชฎวิชากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพยานชั้นสูง หน่วยที่ 9* นนทบุรี: บัณฑิตศึกษา สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช 2555 หน้า 9-14

2) แนวคิดที่มุ่งสร้างกลไกที่มีประสิทธิภาพมาเสริมการจัดการความ

ขัดแย้ง

ในสังคมที่มีรูปแบบเฉพาะกรอบแนวคิดนี้ มุ่งมองถึงประสิทธิภาพใน “กระบวนการยุติธรรมทางเลือก” ว่าถ้ามีการใช้แต่กระบวนการยุติธรรมหลักมักจะไม่ได้ผล ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร แต่ถ้ามีการนำกระบวนการทางเลือกที่เหมาะสมเฉพาะกรณี จะทำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น เรื่องอนุญาโตตุลาการทางการค้า เรื่องการแก้ไขความขัดแย้งเชิงนโยบาย หรือการจัดการปัญหาในเรื่องความขัดแย้งเชิงนโยบาย (policy conflict) เป็นต้น และถ้าสร้างกลไกใหม่ๆ ขึ้นมา ย่อมจะช่วยให้การดำเนินการมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ปัจจุบันการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือก มาใช้ในการไกล่และประนีประนอมข้อพิพาททางแพ่ง จึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องดำเนินการ เพราะถือว่าเป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพนำมาเสริมการจัดการความขัดแย้งในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

3) แนวคิดที่มุ่งขยายช่องทาง “การเข้าถึงความยุติธรรม” (access to justice)

กรอบแนวความคิดกระบวนการยุติธรรมในทัศนะนี้เป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดสำหรับการมีอยู่ของกระบวนการยุติธรรมในสังคม เนื่องจากในสังคมหนึ่งๆ มีกระบวนการยุติธรรมเพื่อทำหน้าที่ให้บริการด้านความยุติธรรมแก่ประชาชน ซึ่งหากประชาชนในสังคมไม่สามารถเข้าถึงเพื่อใช้บริการด้านความยุติธรรมตามระบบหลักได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ประหยัด และเป็นธรรมแล้ว ย่อมเกิดความจำเป็นในการแสวงหา “ทางเลือก” เพื่อเป็นทางออกที่เหมาะสมเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวอย่างเร่งด่วน

1.6 แนวคิดของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในศตวรรษที่ 21¹⁴

แนวคิดกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมาใหม่ในศตวรรษที่ 21 ที่น่าสนใจ ได้แก่ แนวคิดยุติธรรมชุมชน (community justice) แนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (restorative justice) แนวคิดเรื่องมาตรการลงโทษระดับกลาง (intermediate punishments) มีรายละเอียด ดังนี้

1.6.1 แนวคิดยุติธรรมชุมชน (community justice)

ชุมชนในยุคดั้งเดิมจะมีระบบหรือรูปแบบสำหรับการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทที่เกิดขึ้นภายในชุมชนเอง รูปแบบหรือแนวทางการแก้ปัญหาจึงมีความหลากหลายตามวัฒนธรรม

¹⁴สุทธิพล ทวีชัยการ “กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในคดีอาญา” ใน *ประมวลสาระชฎวิชา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพยานชั้นสูง หน่วยที่ ๑* นนทบุรี: บัณฑิตศึกษา สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2555 หน้า 9-14

ประเพณี ความเชื่อ และภูมิหลังของแต่ละท้องถิ่น ต่อมารัฐได้เข้ามาจัดการควบคุมดูแลชุมชนโดยรัฐมีอำนาจสั่งการ ส่วนชุมชนมีหน้าที่ปฏิบัติตามและรอรับความช่วยเหลือจากรัฐ เมื่อเกิดปัญหาข้อพิพาทในชุมชนรัฐก็จะนำกระบวนการยุติธรรมหลักเข้าไป เพื่อช่วยแก้ไขปัญหานั้นแต่กระบวนการยุติธรรมของรัฐนั้น เป็นรูปแบบเดียวไม่มีความหลากหลาย และไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของท้องถิ่น ทางเลือกใหม่ของกระบวนการยุติธรรมอย่างหนึ่งก็คือ การคืนอำนาจการแก้ไขปัญหาดังกล่าวกลับไปสู่ชุมชน โดยที่รัฐยังมีหน้าที่ให้การสนับสนุนชุมชนให้เกิดความแข็งแกร่งเพียงพอที่จะดูแลแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ ขณะเดียวกันรัฐควรเปิดช่องทางให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามากขึ้นในทุกขั้นตอน ตั้งแต่ก่อนการดำเนินคดีและภายหลังจากศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำเลยแล้ว

ยุติธรรมชุมชน หมายถึง ยุทธศาสตร์และยุทธวิธีส่งเสริม สนับสนุน หรือกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนเข้ามีส่วนร่วมหรือเป็นหุ้นส่วนในการป้องกัน ควบคุม จัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ ลดและเยียวยาความเสียหายหรือความรุนแรง ที่เกิดจากอาชญากรรมหรือการกระทำผิด ตลอดจนคืนคนดีกลับสู่ชุมชน ด้วยการฟื้นฟูระบบยุติธรรมเชิงจารีตหรือพัฒนาระบบยุติธรรมชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนรู้สึกมั่นคงปลอดภัยและเข้าถึงความยุติธรรมเพื่อให้ชุมชนมีศักยภาพและความสมานฉันท์ และมีกลไกการทำงาน ตามระบบยุติธรรมชุมชนที่เชื่อมโยงกับระบบยุติธรรมหลัก ผ่านการประสานงานของหน่วยงานยุติธรรมจังหวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ¹⁵

ซึ่งจะเห็นได้ว่าแนวความคิดนี้มุ่งเน้นในการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในชุมชนโดยชุมชน ด้วยการคืนอำนาจการแก้ไขปัญหาดังกล่าวกลับไปสู่ชุมชน โดยที่รัฐยังมีหน้าที่ให้การสนับสนุนชุมชนให้เกิดความแข็งแกร่งเพียงพอที่จะดูแลแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ โดยรัฐเองสามารถเป็นคนกลาง ที่สามารถไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทให้กับชุมชนนั้น ได้เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้น

1.6.2 กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (restorative justice)¹⁶

ในคดีอาญา เป็นแนวคิดที่นำมาใช้ในการยุติความขัดแย้งหรือระงับข้อพิพาทที่เชื่อว่าการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะความเสียหายที่เกิดขึ้นกับเหยื่อ

¹⁵ จุฑารัตน์ เอื้ออำนวยและคณะ ยุติธรรมชุมชน การเปิดพื้นที่ของชุมชนในการอำนวยยุติธรรม กรุงเทพมหานคร สำนักงานกองทุนสนับสนุนวิจัย 2551 “ไม่มีเลขหน้า”

¹⁶ จุฑารัตน์ เอื้ออำนวยและคณะ รายงานวิจัยการพัฒนากรอบแนวทางการวิจัยชุด โครงการกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสังคมไทย กรุงเทพมหานคร สำนักกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม 2553 หน้า 51

อาชญากรรม จะทำให้เกิดความยุติธรรมและนำมาซึ่งความสงบสุขในชุมชน เพราะเหตุที่อาชญากรรมเป็นบุคคลที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด

ส่วนในคดีแพ่ง ผู้ศึกษาเห็นว่าสามารถนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ได้เช่นเดียวกันเพราะเป็นการยุติข้อขัดแย้งและระงับข้อพิพาทระหว่างคู่กรณีได้เช่นเดียวกัน

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ จึงอาจนำมาใช้กับการไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาทในคดีได้ทั้งในระดับชุมชนและในกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นในทางแพ่งหรือทางอาญา โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ เมื่อนำแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้กับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนหรือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแล้ว การไกล่เกลี่ยดังกล่าวจะไม่มุ่งเน้นเพียงเพื่อให้ข้อพิพาทนั้นระงับลงเท่านั้น แต่ต้องการให้คู่พิพาทเกิดความพึงพอใจ มีการยอมรับความผิดและการให้อภัย พร้อมทั้งมีวิธีการป้องกันแก้ไขความผิดที่อาจเกิดขึ้นอีก และการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย โดยให้บุคคลอื่นในชุมชนมีส่วนร่วมกับการป้องกันและเยียวยาความเสียหายนั้นด้วย การนำแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ไปใช้กับแนวคิดยุติธรรมชุมชนในส่วนของ การระงับปัญหา หรือข้อพิพาทก็จะเป็นการส่งเสริมให้การเข้าถึง การสร้างความเป็นธรรม และความสงบสุขในชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

รูปแบบของความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ การนำแนวคิดยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้กับการแก้ไขปัญหาค่าส่วนใหญ่จะมีลักษณะของการเจรจาไกล่เกลี่ยระหว่างคู่กรณีหรือผู้เกี่ยวข้องที่มีประโยชน์ได้เสีย เช่น

1) Victim - Offender Mediation (VOM) ในคดีอาญาเป็นการประชุมระหว่างผู้กระทำความผิดกับผู้เสียหาย ในคดีแพ่งผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นการประชุมร่วมกันระหว่างคู่พิพาทก็ได้

2) Family Group Conferences (FGCs) ในคดีอาญาเป็นการประชุมระหว่างผู้กระทำความผิดกับผู้เสียหายและครอบครัวของคู่กรณี ในคดีแพ่งผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นการประชุมร่วมกันระหว่างคู่พิพาทและครอบครัวของคู่พิพาทก็ได้

3) sentencing circles เป็นการประชุมของคู่กรณีกับสมาชิกในชุมชน เช่น บุคคลที่เคยดำรงตำแหน่งผู้พิพากษา อัยการ หรือตำรวจ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญาผู้ศึกษาเห็นว่าก็สามารถทำได้

4) community reparative boards ในคดีอาญาเป็นการประชุมคณะกรรมการชุมชนเพื่อเยียวยาความเสียหาย ส่วนในคดีแพ่งผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นการประชุมเพื่อให้มีการชดเชยค่าเสียหายได้เช่นเดียวกัน

การประชุมรูปแบบของ FGCs เป็นแบบที่นิยมใช้ในศาลเยาวชนและครอบครัว โดยทั่วไป ส่วนการประชุมไกล่เกลี่ยทางแพ่งและการประชุมประนอมข้อพิพาททางอาญาของศาล (healing conference) จะใช้รูปแบบ VOM ทั้งหมด เนื่องจากความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่มีการใช้ ในรูปแบบของการประชุม ความสมัครใจในการเจรจา รวมทั้งกระบวนการที่ดำเนินไปโดย ชุมชนและปราศจากการแทรกแซงจากรัฐจึงเป็นเรื่องสำคัญ

1.7 แนวคิดในการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทในปัจจุบัน

ปัจจุบันเมื่อมีปัญหาขัดแย้งหรือข้อพิพาทเกิดขึ้น หากคู่กรณีพิพาทไม่สามารถหา แนวทางตกลงกันได้วิธีที่จะแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งหรือข้อพิพาท ก็มักต้องนำคดีเกี่ยวกับความ ขัดแย้งและข้อพิพาทดังกล่าว เข้าสู่ระบบการพิจารณาของศาลยุติธรรม ซึ่งแม้จะเป็นวิธีการที่ สามารถยุติปัญหาความขัดแย้งหรือข้อพิพาทนั้นได้ก็ตาม แต่การแพ้ชนะกันก่อนข้างเด็ดขาดและ บางครั้งกลับก่อให้เกิดความบาดหมางกันยิ่งขึ้นอีกทั้งต้องเสียค่าใช้จ่ายและเสียเวลาในการ ดำเนินคดีกันอีกด้วย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งหากต้องนำคดีเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งหรือข้อ พิพาทขึ้นสู่ศาลยุติธรรมทุกคดีแล้วย่อมก่อให้เกิดปัญหาการสะสมของคดี ในชั้นศาลเป็นจำนวน มากไม่ว่าจะเป็นในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา ซึ่งจะนำมาซึ่งความล่าช้าในการพิจารณา ตัดสินคดีของศาล ทำให้กระบวนการยุติธรรมในชั้นศาลไม่อาจเยียวยาแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อน อันเนื่องมาจากปัญหาความขัดแย้ง หรือข้อพิพาทของคนในสังคมได้เสมอไป ทำให้เห็นได้ว่าการยุติ ปัญหาความขัดแย้งหรือข้อพิพาท โดยระบบศาลเพียงอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอและไม่สามารถ ตอบสนองความต้องการของคนในสังคมได้

ปัจจุบันจึงเกิดแนวคิดเกี่ยวกับการนำ “กระบวนการยุติธรรมทางเลือก” โดยเฉพาะ การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท เข้ามาใช้ในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง หรือข้อพิพาทของ คนในสังคม

1.8 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในคดีแพ่ง

ในการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยนั้น โดยทั่วไปมีทฤษฎีที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง อยู่ 2 ทฤษฎีคือ¹⁷

1.8.1 ทฤษฎีการแข่งขัน (competitive theory)

ทฤษฎีนี้ถือหลักว่าผู้เจรจาที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้ทางกฎหมาย และรักษาผลประโยชน์ของลูกความ โดยได้รับผลออกมาเป็นรูปธรรมซึ่งอาจเป็นเงินตราหรือวัตถุ และเข้าใจถึงอำนาจที่ตนมีอยู่และได้ใช้โดยไม่ชักช้าเพื่อประโยชน์ของลูกความ ทฤษฎีนี้ตั้งอยู่บน

¹⁷ สราวุธ เบญจกุล “เทคนิคการไกล่เกลี่ย” ยุทธศาสตร์ และทฤษฎีการเจรจา กรุงเทพมหานคร ศาล แพ่ง 2539 หน้า 73-78

สมมติฐานว่าสังคมอยู่ภายใต้การปกครองหรือการครอบงำโดยผู้ที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ในสถานการณ์ของการเจรจาแต่ละฝ่ายทั้งนักกฎหมายและลูกความต่างมีความประสงค์บรรลุความต้องการของตนมากที่สุด ทฤษฎีการแข่งขันมองโลกในแง่ที่ว่าทรัพยากรในโลกนี้มีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งต้องแบ่งปัน โดยการแข่งขันเพื่อให้ประสบความสำเร็จในแต่ละเรื่อง ระบบการแบ่งปันทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด ได้แก่ การเจรจาแจกจ่ายโดยอีกฝ่ายหนึ่งได้และอีกฝ่ายหนึ่งสูญเสีย ทฤษฎีการแข่งขันยอมรับว่านักกฎหมายบางคนมีความประสงค์ให้ลูกความของตนได้รับความยุติธรรม ความชอบธรรม ความปรารถนาดี ความไว้วางใจจากผู้อื่น และการตอบสนองที่มีจริยธรรม ตามทฤษฎีนี้ รูปแบบการเจรจាកำหนดขึ้นโดยถือผลประโยชน์ของตนเป็นสำคัญเพื่อให้ตนได้รับประโยชน์มากที่สุดและอีกฝ่ายหนึ่งต้องสูญเสียผลประโยชน์

1.8.2 ทฤษฎีการแก้ปัญหา (problem-solving theory)

ในมิติของการเจรจาต่อรองทฤษฎีการแก้ปัญหา เชื่อว่าผู้เข้าร่วมเจรจาทุกคน มีผลประโยชน์บางประการร่วมกันถ้าไม่มีสิ่งอื่นเข้ามาแทรกแซง เช่น บางคนที่เข้าร่วมเจรจาแต่ไม่มีความจริงจังในการที่จะแก้ปัญหา แต่เข้ามาเพื่อประวิงการเจรจาให้ช้าออกไป ดังนั้น ทุกคนที่อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมของสังคมเดียวกันและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาร่วมกันเพื่อทำข้อตกลงด้วยความสมัครใจ ภายใต้ทฤษฎีนี้ข้อขัดแย้งเป็นปัญหาที่ต้องศึกษาและแก้ไขร่วมกันโดยคู่ความทั้งสองฝ่ายเพื่อประโยชน์ร่วมกัน

การนำทฤษฎีการแก้ปัญหามาใช้ มีหลักสำคัญ 5 ประการ คือ

1) แยกปัญหาความสัมพันธ์ส่วนตัวออกจากข้อขัดแย้ง และแก้ไขแต่ละปัญหาแยกต่างหากจากกัน

2) เน้นความสำคัญของประโยชน์ได้เสีย และความต้องการของกลุ่มความซึ่งไม่ใช่ฐานะของกลุ่มความ การเน้นถึงฐานะที่แตกต่างกันของกลุ่มความจะทำให้การเจรจาประนีประนอมยอมความยากขึ้น กลุ่มความจะต้องหาทางประสานผลประโยชน์ของแต่ละฝ่ายและเน้นถึงผลประโยชน์ร่วมกัน

3) คิดหาทางเลือกหลายวิธีซึ่งกลุ่มความจะได้ประโยชน์ร่วมกัน

4) ยืนยันการใช้องค์ประกอบต่างๆ ที่ต้องนำมาใช้ในการตัดสินใจเพื่อประเมินทางเลือก

5) เข้าใจและแสวงหาทางเลือกที่ดีที่สุดในการเจรจาตกลงทำสัญญา

เมื่อพิจารณาถึงทฤษฎีการแข่งขันและทฤษฎีการแก้ปัญหาดังกล่าวไว้ข้างต้น จะเห็นได้ว่า

ทฤษฎีการแข่งขัน

มีข้อดีคือสามารถกำหนดรูปแบบและขั้นตอนการเจรจา การต่อรองที่แข็งแกร่งว่าจะเหนือฝ่ายที่ด้อยกว่า ทำให้ข้อพิพาทยุติลงได้ แต่จะ

มีข้อเสียที่คู่ความต้องเผชิญหน้ากัน แต่ละฝ่ายต่อสู้เพื่อชัยชนะทำให้เป็นศัตรูกัน เมื่อฝ่ายหนึ่งต้องเสียผลประโยชน์และอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ได้รับประโยชน์

ส่วนทฤษฎีการแก้ไขปัญหานี้

มีข้อดีที่ว่าเป็นการแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยคำนึงถึงความชอบธรรมของฐานะ ผลประโยชน์และความประสงค์ของอีกฝ่ายหนึ่งมิได้มุ่งเพื่อชัยชนะแต่เพียงอย่างเดียว แต่อย่างไรก็ตาม

มีข้อเสียที่ว่าไม่อาจใช้ร่วมกับทฤษฎีการแข่งขันได้ในแง่ที่ว่า แม้ทรัพยากรจะมีอยู่อย่างจำกัดในการแบ่งปัน ฝ่ายหนึ่งอาจได้ประโยชน์โดยไม่ทำให้อีกฝ่ายต้องสูญเสีย ดังนั้นเมื่อทฤษฎีทั้งสองต่างมีข้อดีและข้อเสีย จึงสมควรที่ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องเลือกนำเฉพาะข้อดีของแต่ละทฤษฎีมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดบนพื้นฐานแห่งสภาพปัญหาและสภาพแวดล้อมของคดีหรือข้อพิพาทนั้นๆ

แต่สำหรับผู้ศึกษานั้นเห็นว่า ยังมีอีกทฤษฎีหนึ่งที่สำคัญซึ่งทฤษฎีดังกล่าว เป็นทฤษฎีที่มักนิยมนำมาใช้กล่าวอ้างเพื่อสนับสนุน ในการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในคดีอาญา ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ ในการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทในคดีแพ่ง คือ

1.8.3 ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ (Structure functional theory)¹⁸

ทฤษฎีนี้อธิบายว่า สังคมส่วนรวมเป็นระบบหนึ่งที่ประกอบด้วยระบบย่อยๆ ผูกโยงและมีความสัมพันธ์กันเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงใดเกิดขึ้น สังคมมีโครงสร้างเพื่อทำหน้าที่ดำรงสังคมให้คงอยู่ ดังนั้น ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จึงเป็นกลไกทางสังคมที่มีโครงสร้างของตนเอง ทำหน้าที่สำคัญในการจัดการกับปัญหาอาชญากรรมซึ่งละเมิดสัมพันธ์ภาพของสมาชิก และบรรทัดฐานของสังคม โครงสร้างนี้อาจคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันไปในแต่ละสังคม วัฒนธรรม และกาลเวลา แต่จะทำหน้าที่อย่างเดียวกัน คือ หน้าที่ในการควบคุมสังคมจัดการให้ผู้กระทำผิดได้แสดงความรับผิดชอบ ดูแลผู้เสียหายให้ได้รับการชดเชย และรับผู้กระทำผิดกลับคืนสู่ชุมชน ขณะเดียวกันกลไกแต่ละกลไกต่างทำหน้าที่หลายอย่าง เช่น ชุมชนทำหน้าที่ป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม

¹⁸ กิตติพงษ์ กิตติยารักษ์ และจุฑารัตน์ เอื้ออำนวย “ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” *แนวทฤษฎีอาชญาวิทยา* ภาควิชาอาชญาวิทยาและอาชญาวิทยาชั้นสูง หน่วยที่ 14 นนทบุรี บัณฑิตศึกษา สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2554 หน้า 14-14

ผู้เสียหายทำหน้าที่เป็นบทเรียนตัวอย่างให้กับผู้อื่น ส่วนผู้กระทำผิดทำหน้าที่เป็นตัวเปรียบเทียบให้เห็นผลกระทบที่ได้รับจากการกระทำ เพื่อไม่ให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่ผู้อื่นในสังคมต่อ

ดังนั้นหากจะมองในส่วนที่เป็น องค์กรหรือหน่วยงานของรัฐ ผู้ศึกษาเห็นว่า สำนักงานอัยการสูงสุด ซึ่งถือเป็นหน่วยงานหนึ่งในสังคมเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงใดเกิดขึ้น ในฐานะที่สำนักงานอัยการสูงสุด เป็นส่วนหนึ่งของสังคมย่อมมีหน้าที่ดำรงสังคมให้คงอยู่ ในทางคดีอาญา ทำหน้าที่สำคัญในการจัดการกับปัญหาอาชญากรรมซึ่งละเมิดสัมพันธ์ภาพของสมาชิก และบรรทัดฐานของสังคม ส่วนในคดีแพ่ง ก็ย่อมมีหน้าที่ในการยุติปัญหาความขัดแย้งหรือข้อพิพาทนั้น ด้วยการเป็นคนกลางทำหน้าที่เจรจาไกล่เกลี่ย และประนอมข้อพิพาทนั้นเพื่อสร้างความสมานฉันท์และสร้างความมั่นคงให้เกิดขึ้นในสังคมต่อไป

2. หลักทั่วไปในการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

2.1 ความหมายของ การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

สามารถแยกพิจารณาได้ดังต่อไปนี้คือ

2.1.1 ในต่างประเทศ

มีศัพท์ภาษาอังกฤษ ใช้คำศัพท์อยู่ 2 คำคือ “Conciliation” และ “Mediation”

คำว่า “Conciliation” หมายถึง การประนอมข้อพิพาท

คำว่า “Mediation” หมายถึง การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ซึ่งคำศัพท์ทั้งสองคำนี้มีความหมายไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ เป็นการระงับข้อพิพาทโดยมีบุคคลที่สามเป็นคนกลางในการช่วยเหลือให้การตกลงเจรจาบรรลุผล ในทางทฤษฎีของบางประเทศ การประนอมข้อพิพาทจะแตกต่างจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ตรงที่บทบาทการทำหน้าที่ของคนกลางที่เรียกว่า ผู้ประนีประนอม (Conciliation) ซึ่งจะทำหน้าที่ช่วยเหลือให้ทั้งสองฝ่ายตกลงกัน โดยอาจรวมถึงบทบาทในการช่วยเหลือคู่พิพาทในการยกร่างสัญญาประนีประนอมยอมความด้วย และถือว่าการประนอมข้อพิพาทมีลักษณะที่เป็นทางการมากกว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท¹⁹

¹⁹ สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม คู่มือการระงับข้อพิพาทสำหรับประชาชน ศาลยุติธรรม กรุงเทพมหานคร หนาเพลส 2547 หน้า 12

1) การประนอมข้อพิพาท (Conciliation)²⁰

การประนอมข้อพิพาทมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทค่อนข้างมาก เนื่องจากทั้งสองกระบวนการต่างมีคนกลางที่เข้ามาทำหน้าที่เหมือนกัน ความแตกต่างระหว่างวิธีการทั้งสองในปัจจุบันมีน้อยมากจนแทบจะกล่าวได้ว่า ในมุมมองของประเทศไทยนั้น วิธีการทั้งสองเป็นวิธีการที่เรียกทดแทนกันได้ สำหรับในต่างประเทศนั้น ความแตกต่างยังมีอยู่บ้าง เป็นเพียงความแตกต่างในทางทฤษฎีเท่านั้น โดยในบางประเทศ วางขอบเขตการประนอมข้อพิพาทในการมุ่งพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างคู่พิพาทที่เกี่ยวข้องเป็นสิ่งสำคัญ ผู้ประนอมข้อพิพาทจะพยายามช่วยคู่พิพาทในการแก้ไขความเข้าใจผิดต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างกันพยายามลดทอนความรู้สึกหวาดระแวง และความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน และพยายามทำให้การสื่อสารระหว่างคู่พิพาทเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์ เพื่อการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นมากกว่าการกล่าวหาซึ่งกันและกัน หรือพยายามโต้แย้งเอาชนะคะคานเพื่อหาผู้ผิด

2) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Mediation)

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เป็นวิธีการระงับข้อพิพาทวิธีการหนึ่งที่มีคนกลางซึ่งเรียกว่าเป็น ผู้ไกล่เกลี่ย เข้ามาช่วยคู่พิพาทในการหาหนทางที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นที่เป็นที่ยอมรับของบรรดาคู่พิพาททุกฝ่ายได้ ผู้ไกล่เกลี่ยไม่มีอำนาจในการบังคับหรือกำหนด ผลลัพธ์ ที่จะเกิดขึ้นในทางใดทางหนึ่ง โดยเฉพาะ โดยปราศจากความเห็นชอบหรือความยินยอมของคู่พิพาทที่เกี่ยวข้อง วิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นวิธีการหนึ่งที่มีการนำมาใช้เป็นเวลานานในชุมชนหรือในสังคมไทย เพียงแต่รูปแบบและการดำเนินการอาจมีลักษณะที่แตกต่างกันไปตามชุมชนหรือสังคมที่ เกิดปัญหาข้อพิพาทขึ้น ภาระหน้าที่ที่สำคัญของผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย คือ การรับผิดชอบให้กระบวนการหารือระหว่างคู่พิพาทเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

ตาม Black's Law Dictionary ได้ให้คำนิยามของคำว่า “Conciliation” ไว้ว่า²¹

- (1) การยุติข้อพิพาทในทางที่สามารถตกลงกันได้
- (2) กระบวนการที่มีคนกลางเข้ามารับทราบข้อพิพาทระหว่างคู่กรณีและหาหนทางให้ข้อพิพาทนั้น ได้รับการแก้ไข (ส่วนใหญ่่มักใช้กับการระงับข้อพิพาททางแรงงาน) และให้คำนิยามของคำว่า “Mediation” ไว้ว่า²²

²⁰ สรวิต ลิ้มปรีงยี “ความขัดแย้งและวิธีการระงับข้อพิพาททางเลือก” การจัดการความขัดแย้งกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สำนักกระงับข้อพิพาท สาธุคดีธรรม กรุงเทพมหานคร ธนาเพลส 2555 หน้า 41

²¹ Black's Law Dictionary ,Second Pocket Edition, West group, Page 22

²² Ibid ,Page 444

วิธีการระงับข้อพิพาทที่ไม่ผลผูกพัน โดยเกี่ยวข้องกับคนกลางซึ่งเป็นบุคคลที่สามที่พยายามจะช่วยคู่กรณีพิพาทหาทางออกที่เป็นข้อตกลงร่วมกัน

ในต่างประเทศได้นำการไกล่เกลี่ยและประนีประนอมข้อพิพาท มาใช้ในการระงับข้อพิพาทแรงงาน กล่าวคือเมื่อคู่กรณีทั้งสองฝ่ายไม่สามารถเจรจาตกลงกันได้จนเกิดเป็นข้อพิพาทแรงงานเกิดขึ้น

การไกล่เกลี่ยและประนีประนอมข้อพิพาท ตามหลักการระงับข้อพิพาทแรงงาน²³

“หลักการระงับข้อพิพาทแรงงาน โดยสันติวิธีที่ใช้กันอยู่ทั่วไปในต่างประเทศนั้น สามารถจำแนกได้ 3 วิธีคือ

- 1) การประนีประนอม (Conciliation)
- 2) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Mediation)
- 3) การชี้ขาด (Arbitration)

โดยองค์การแรงงานระหว่างประเทศได้กำหนดไว้สองวิธีคือ วิธีประนีประนอมและชี้ขาดโดยสมัครใจ ในข้อแนะนำฉบับที่ 92 เกี่ยวกับการประนีประนอมและการชี้ขาดโดยสมัครใจ

- 1) การประนีประนอม (Conciliation)

ข้อแนะนำฉบับที่ 92 ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ สรุปได้ว่า การประนีประนอม เป็นวิธีระงับข้อพิพาทแรงงาน โดยสันติวิธีด้วยการประนีประนอมกันฉันท์มิตรในลักษณะที่ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน โดยอาจเปรียบเทียบกับได้กับวิธีการเจรจาต่อรองทางการทูต ซึ่งไม่มีการวินิจฉัยชี้ขาด ทั้งนี้เพื่อเป็นการระงับข้อพิพาทแรงงานซึ่งอาจเป็นได้ทั้งข้อพิพาทแรงงานหรือข้อขัดแย้งที่เกี่ยวกับสิทธิและผลประโยชน์ และเป็นวิธีการซึ่งต้องนำมาใช้ก่อนวิธีการชี้ขาด หรือการตัดสินโดยอนุญาโตตุลาการ

- 2) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Mediation)

การไกล่เกลี่ยเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทแรงงาน โดยสันติวิธี เมื่อดำเนินการประนีประนอมแล้ว แต่ไม่สามารถตกลงกันได้ อันเป็นวิธีการที่อยู่ระหว่างการประนีประนอมกับการชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ และมีกระบวนการทำนองเดียวกับการประนีประนอม แต่แตกต่างกันที่ผู้ไกล่เกลี่ย ต้องจัดทำข้อเสนอแนะหรือข้อแนะนำสำหรับนำเสนอคู่กรณี เมื่อไกล่เกลี่ยแล้วไม่สำเร็จเพื่อให้ทั้งสองฝ่ายพิจารณา ซึ่งอาจเป็นผลให้มีการเจรจากันต่อไป อันจะนำไปสู่การระงับข้อ

²³ กิติพงษ์ หังสพฤกษ์ “กระบวนการในการร่วมเจรจาต่อรองและการระงับข้อพิพาทแรงงาน ” ใน *ประมวลสาระชุดวิชา กฎหมายแรงงานและการอุตสาหกรรมชั้นสูง หน่วยที่ 10* นันทนุรี สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2553 หน้า 10-18 , 10-19

พิพาทแรงงานที่เกิดขึ้นได้ แต่ไม่มีหน้าที่ชี้ขาดข้อพิพาท ดังนั้นคู่กรณีจึงไม่ต้องยอมรับข้อเสนอแนะของผู้ไกล่เกลี่ย”

2.1.2 ส่วนในประเทศไทย

ได้มีการให้ความหมายของการไกล่เกลี่ย ไว้ดังนี้

1) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542

ได้ให้คำนิยามของคำว่า “ไกล่เกลี่ย” หมายความว่า “พูดจาให้ปรองดองกัน พูดจาให้ตกลงกัน.....”และ ได้ให้คำนิยามของคำว่า “ประนอม” หมายความว่า “อะลุ่มอล่วย, ทำการปรองดอง.....”

จะเห็นได้ว่า คำว่า ไกล่เกลี่ย และ คำว่า ประนอม มีความหมายอย่างเดียวกันสามารถใช้ร่วมกันได้

2) การไกล่เกลี่ยและการประนอมข้อพิพาท ตามความหมายของศาลยุติธรรม²⁴

หมายความว่า กระบวนการแก้ไขปัญหาข้อพิพาท โดยมีบุคคลที่สามซึ่งเป็นคนกลางเข้าช่วยเหลือ แนะนำในการเจรจาต่อรองของกลุ่มเพื่อระงับข้อพิพาท และหมายรวมถึง กระบวนการซึ่งมีการตั้งคณะบุคคลหรือบุคคลโดยเปิดเผย และเป็นคนกลางอยู่ระหว่างคู่ความ เพื่อใช้ความพยายามแก้ไขข้อขัดแย้งให้บรรลุถึงข้อตกลงอันเหมาะสม

3) การไกล่เกลี่ยและการประนอมข้อพิพาท ตามความหมายของสำนักงานอัยการสูงสุด²⁵

หมายความว่า การที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายระงับข้อพิพาทอันใดอันหนึ่งซึ่งมีอยู่ หรือที่จะมีขึ้นให้เสร็จไปด้วยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กันและกัน หรือการที่บุคคลหรือองค์กรหรือตัวแทนเข้าไปเกี่ยวข้อง เข้าไปแทรกแซงหรือเข้าไปอยู่ระหว่างบุคคลทั้งสองคนหรือสองฝ่ายเพื่อขจัดความขัดแย้งหรือสร้างความปรองดอง ทั้งนี้โดยไม่มีการใช้อำนาจบังคับไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม

ปัจจุบันสำหรับคดีอาญา สำนักงานอัยการสูงสุดได้มีการออกระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นพนักงานอัยการ พ.ศ. 2555 ซึ่งอัยการสูงสุดลงนามประกาศเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2555 โดยให้ใช้บังคับตั้งแต่นั้น

²⁴ กระทรวงยุติธรรม ศาลยุติธรรม กลยุทธ์การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท กรุงเทพมหานคร 2547 หน้า 43

²⁵ เกษม คมสัจธรรม “หลักทั่วไปในการประนอมข้อพิพาท” คู่มือแนวทางการปฏิบัติงาน

วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ.2555 เป็นต้นไป ซึ่งจะเห็นได้ว่าในระเบียบดังกล่าวได้มีการใช้คำว่า “การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท” ด้วย

จากคำนิยามดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาเห็นว่าสามารถสรุปได้ว่า “การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท” หมายถึง การแก้ไขปัญญข้อพิพาทด้วยวิธีการระงับข้อพิพาท โดยมีบุคคลที่สามซึ่งเป็นคนกลางเข้ามาช่วยเหลือแนะนำในการเจรจาต่อรองข้อพิพาทของกลุ่มความเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความกัน โดยสามารถทำให้คู่กรณีบรรลุข้อตกลงร่วมกันจนเป็นที่พอใจทั้งสองฝ่าย โดยไม่มีการชี้ข้อพิพาทแห่งคดีว่าฝ่ายใดเป็นฝ่ายถูกหรือฝ่ายใดเป็นฝ่ายผิด

2.2 รูปแบบของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ในปัจจุบันมีการหาวิธีการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีอื่นนอกจากวิธีการทางศาล (Alternative Dispute Resolution หรือ ADR) ซึ่งมีด้วยกันหลายวิธี แต่วิธีการระงับข้อพิพาทที่สำคัญและแพร่หลายมีดังนี้²⁶

2.2.1 การเจรจาต่อรอง (Negotiation)

เป็นการระงับข้อพิพาทโดยคู่กรณีที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายสมัครใจที่จะมาพูดคุยปรับความเข้าใจกัน และพยายามหาข้อยุติที่ทุกฝ่ายต่างเห็นพ้องต้องกัน ซึ่งการระงับข้อพิพาทโดยวิธีนี้เป็นวิธีการที่ทำได้โดยง่ายที่สุด คือ สามารถทำได้ไม่ว่าเมื่อใดก็ได้ที่คู่กรณีสะดวก เสียค่าใช้จ่ายน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการระงับข้อพิพาทอื่น นอกจากนั้น ยังรักษาความลับของคู่กรณีได้เป็นอย่างดี เนื่องจากไม่มีบุคคลอื่นนอกจากคู่กรณีที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมการเจรจาต่อรอง

2.2.2 การอนุญาโตตุลาการ (Arbitration)

เป็นการระงับข้อพิพาทที่คู่กรณีทั้งสองฝ่าย ตกลงกันระงับข้อพิพาทของตนที่เกิดขึ้นแล้ว หรือที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยเสนอข้อพิพาทต่ออนุญาโตตุลาการที่ทั้งสองฝ่ายตั้งขึ้น ซึ่งอนุญาโตตุลาการจะต้องประกอบด้วยบุคคลภายนอกหนึ่งคนหรือหลายคนที่คู่กรณีเลือกและแต่งตั้งให้ทำหน้าที่อนุญาโตตุลาการ ซึ่งโดยปกติคู่กรณีจะเลือกบุคคล ที่ตนเห็นว่าเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องที่พิพาท และมีความเที่ยงธรรมมาทำหน้าที่อนุญาโตตุลาการ เพื่อให้การวินิจฉัยชี้ขาดเป็นไปโดยรวดเร็ว ตรงตามความเป็นจริง และถูกต้องตามหลักวิชา ทางปฏิบัติ และปกติประเพณีในเรื่องนั้น เมื่ออนุญาโตตุลาการมีคำชี้ขาด (Arbitral award) ประการใดแล้ว ย่อมมีผลผูกพันเป็นยุติให้คู่กรณีต้องปฏิบัติตามทันที หากไม่ปฏิบัติตาม คู่กรณีฝ่ายที่ประสงค์จะให้ปฏิบัติตามคำชี้ขาดก็ต้องดำเนินการยื่นคำร้องขอให้ศาลบังคับตามคำชี้ขาดต่อไป ซึ่งการยื่นคำร้องขอให้

²⁶ ภกณชนัน ศักดิ์ศรีมณีกุล กลยุทธ์การระงับคดีเข้าสู่ศาล: การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชน งานเอกสารวิชาการส่วนบุคคล การอบรมหลักสูตร ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง(บยส.)รุ่นที่ 13 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม 2551 หน้า 5

ศาลบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ มีความสะดวกรวดเร็วกว่า การฟ้องขอให้บังคับตามคำชี้ขาดนั้น มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนในกฎหมายว่ามีกรณีใดบ้าง ซึ่งกรณีที่กฎหมายกำหนดให้คำชี้ขาดอาจถูกปฏิเสธการบังคับก่อนข้างมีอยู่อย่างจำกัดเพียงไม่กี่กรณี

การระงับข้อพิพาทโดยการอนุญาโตตุลาการแบ่งออกเป็น การอนุญาโตตุลาการในศาล และการอนุญาโตตุลาการนอกศาล

1) การอนุญาโตตุลาการในศาล

เป็นกรณีที่ได้มีการนำข้อพิพาทมาฟ้องเป็นคดีต่อศาลชั้นต้นและคดีนั้นอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลแล้ว แต่คู่กรณีต่างเห็นพ้องและตกลงกันเสนอข้อพิพาทเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือทั้งหมดให้อนุญาโตตุลาการพิจารณาชี้ขาดโดยยื่นคำร้องขอต่อศาล หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่ขัดต่อกฎหมายก็จะอนุญาตให้มีการตั้งอนุญาโตตุลาการขึ้น ซึ่งในการตั้งอนุญาโตตุลาการก็ดี การดำเนินกระบวนการพิจารณาของอนุญาโตตุลาการก็ดี ให้เป็นไปตามที่คู่กรณีตกลงกัน ภายใต้การควบคุมและช่วยเหลือของศาล

2) ส่วนการอนุญาโตตุลาการนอกศาล

เป็นการระงับข้อพิพาทที่คู่กรณีประสงค์จะเสนอข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการชี้ขาด โดยไม่ประสงค์จะนำข้อพิพาทไปฟ้องคดีต่อศาล ซึ่งคู่กรณีอาจตกลงกันไว้ล่วงหน้าก่อนข้อพิพาทเกิดหรืออาจตกลงกันเมื่อข้อพิพาทเกิดขึ้นแล้วก็ได้โดยแยกเป็น

1) การอนุญาโตตุลาการที่คู่กรณีดำเนินการเองหรือการอนุญาโตตุลาการแบบเฉพาะกิจ (Ad hoc Arbitration) เป็นกรณีที่คู่กรณีตกลงจะดำเนินการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการกันเอง ตั้งแต่การตั้งอนุญาโตตุลาการ การกำหนดกระบวนการพิจารณาข้อพิพาท รวมทั้งกฎเกณฑ์ต่างๆ เพื่อให้เหมาะสมกับข้อพิพาท แต่หากคู่กรณีมิได้ตกลงกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีพิจารณาไว้ หรือกำหนดวิธีพิจารณาไว้แต่บางเรื่องไม่อยู่ในความตกลงก็เป็นดุลยพินิจของอนุญาโตตุลาการที่จะดำเนินการ แต่ต้องให้ความยุติธรรมและโอกาสแก่คู่กรณีในการเข้าร่วมพิจารณา

2) การอนุญาโตตุลาการที่ดำเนินการโดยสถาบันอนุญาโตตุลาการ (Institutional Arbitration) เป็นกรณีที่คู่กรณีประสงค์จะระงับข้อพิพาทโดยใช้บริการสถาบันอนุญาโตตุลาการ ซึ่งสถาบันอนุญาโตตุลาการแต่ละแห่งจะมีบัญชีรายชื่อบุคคลที่มีความรู้ความสามารถทางด้านต่างๆ และยินดีทำหน้าที่อนุญาโตตุลาการไว้ให้คู่กรณีเลือก รวมทั้งมีข้อบังคับให้คู่กรณีเลือกใช้กับการอนุญาโตตุลาการของตน นอกจากนั้นยังมีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกให้แก่คู่กรณีที่ใช้บริการ เพื่อให้การอนุญาโตตุลาการดำเนินไปได้ด้วยดี

2.2.3 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Mediation)

เป็นการระงับข้อพิพาทโดยให้บุคคลฝ่ายที่สาม ทำหน้าที่เป็นคนกลางไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยมีได้ทำหน้าที่ตัดสินชี้ขาดอย่างผู้พิพากษาหรืออนุญาโตตุลาการ กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีความยุ่งยากน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับการฟ้องร้องคดีต่อศาล บรรยากาศของการไกล่เกลี่ยมีความเป็นกันเองมากกว่า ทำให้รักษาสัมพันธภาพของกลุ่มไว้ได้มากและมีความรวดเร็วกว่าการดำเนินคดีในศาล

2.3 คดีหรือข้อพิพาทที่สามารถไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทได้²⁷

2.3.1 คดีหรือข้อพิพาททางแพ่ง

คดีแพ่งนั้นสามารถไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทได้ทุกคดี ไม่มีข้อยกเว้นหรือข้อจำกัดดังเช่นคดีอาญา เพราะคดีแพ่งนั้นผู้ศึกษาเห็นว่า ตามหลักของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 55 บัญญัติว่า “เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลใดตามกฎหมายแพ่งหรือบุคคลใดจะต้องใช้สิทธิทางศาล บุคคลนั้นชอบที่จะเสนอคดีต่อศาลส่วนแพ่งที่มีเขตอำนาจได้.....”

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าคดีแพ่งทุกคดี เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้น หรือ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของกลุ่มนิติบุคคลตามกฎหมายแพ่ง กลุ่มนี้ย่อมสามารถไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทได้ทุกคดี เช่น ข้อพิพาทอันเกิดจากสัญญาต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็นเช่าทรัพย์ เช่าซื้อ จำนอง จำน่าเป็นต้น ข้อพิพาทอันเนื่องมาจากการกระทำละเมิด และ ข้อพิพาทอันเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวและมรดก

2.3.2 คดีอาญาในส่วนที่เป็นความผิดอันยอมความได้ และคดีอาญาในส่วนที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีเอง

ในส่วนของคดีอาญาแผ่นดินนั้นไม่สามารถยอมความกันได้ แต่ผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายประสงค์ที่จะทำการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทก็สามารถทำได้ และทำได้เฉพาะคดีที่ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการทำความผิดของผู้กระทำความผิดหรือจำเลย ทั้งนี้ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 44/1 โดยกรณีดังกล่าวไม่ทำให้คดีอาญาระงับสิ้นไปแต่อาจเป็นดุลพินิจของศาลในการพิจารณา กำหนดโทษได้ทั้งนี้จะขอกล่าวในส่วนที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาต่อไป

²⁷ สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.) สำนักงานอัยการสูงสุด คู่มือแนวทางการปฏิบัติงานคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง ตาม พรบ.ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 มาตรา 61/2 2554 หน้า 4

2.3.3 คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญานั้น ได้มีบัญญัติไว้ใน ลักษณะ 3 หมวดที่ 2 เรื่องการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตั้งแต่มาตรา 40 ถึง มาตรา 51

คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญานั้น เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายมี สิทธิที่จะเรียกค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนจากจำเลยได้อันเนื่องมาจากการกระทำความผิด อาญาของจำเลย ดังเช่นที่มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 และ มาตรา 44/1

เมื่อเป็นกรณีดังกล่าว ผู้กระทำความผิดหรือจำเลย ก็ย่อมสมารถที่จะทำการ ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทกับผู้เสียหายในทางแพ่งได้ ส่วนคดีอาญาก็เป็นไปตามขั้นตอนของ กฎหมายในส่วนของคดีอาญาต่อไป

2.4 ประเภทและผลของการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่ง

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสามารถกระทำได้นับตั้งแต่ได้มีข้อพิพาทเกิดขึ้น โดยที่ คู่กรณียังมีได้นำข้อพิพาทดังกล่าว ไปยื่นฟ้องเป็นคดีต่อศาล และสามารถกระทำได้แม้ข้อพิพาทนั้น ได้ถูกฟ้องเป็นคดีต่อศาลแล้ว การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจึงอาจแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้

2.4.1 การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทในศาล²⁸

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล ของประเทศไทย จะพบเฉพาะการดำเนินคดี ในศาลยุติธรรม เท่านั้น ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 19,20 และ 20 ทวิ ได้ กำหนดแนวทางในการไกล่เกลี่ยคดีไว้ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล เป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท หรือคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีของศาลชั้นต้นหรือศาลที่สูงกว่า ไม่ว่าจะ เป็นในชั้นการ พิจารณาของศาลอุทธรณ์ หรือในชั้นการพิจารณาของศาลฎีกา เมื่อคู่ความตกลงกันให้มีการไกล่ เกลี่ยข้อพิพาท หรือโดยศาลเห็นสมควรจัดให้มีการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทก่อนวันที่ศาล นัดชี้สองสถานหรือวันนัดสืบพยานหรือหลังจากวันนัดดังกล่าวก็ได้ ซึ่งคู่ความสามารถเข้าสู่ กระบวนการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทได้ตั้งแต่เริ่มต้นของการฟ้องคดี หรือในระยะเวลาใดๆ ระหว่างการพิจารณาคดีของศาล ทั้งนี้คู่ความที่ประสงค์จะขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอาจติดต่อบุคคลที่ไกล่ เกลี่ยข้อพิพาทประจำศาลนั้นๆ ก็ได้

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล บทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง ที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

²⁸ “เรื่องเดียวกัน” หน้า 16

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 19 บัญญัติว่า “ศาลมีอำนาจสั่งได้ตามที่เห็นสมควรให้คู่ความทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาศาลด้วยตนเองถึงแม้ว่าคู่ความนั้นๆ จะได้มีทนายความว่าต่างแยกต่างอยู่แล้วก็ดี อนึ่งถ้าศาลเห็นว่าการที่คู่ความมาศาลด้วยตนเองอาจยังให้เกิดความตกลงหรือการประนีประนอมยอมความ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตราต่อไปนี้ ก็ให้ศาลสั่งให้คู่ความมาศาลด้วยตนเอง”

การพิจารณาคดีแพ่ง เมื่อตัวความแต่งตั้งทนายความให้ว่าต่างแยกต่างแล้ว ตัวความไม่จำเป็นต้องไปศาลเลย เพราะทนายความย่อมมีอำนาจดำเนินกระบวนการพิจารณาแทนตัวความได้ทุกอย่าง อย่างไรก็ตาม บางครั้งอาจมีเหตุจำเป็นที่ตัวความจะต้องไปศาลเพื่อให้การพิจารณาคดีมีความสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น เช่น อาจเกิดการตกลงหรือประนีประนอมยอมความกันได้ อันจะทำให้คดีเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว ข้อเท็จจริงบางเรื่องทนายความอาจไม่สามารถที่จะรู้ได้ มีแต่ตัวความเท่านั้นที่จะทราบ นอกจากนั้น ตัวความยังถือเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงในคดี บทบัญญัติ มาตรา 19 จึงให้อำนาจศาลในการสั่งให้ตัวความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายมาศาลด้วยตนเอง เพื่อประโยชน์ในการเปรียบเทียบให้คู่ความตกลงกันในข้อพิพาท เนื่องจากคดีแพ่งเป็นการพิพาทกันในเรื่องสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย คู่ความจึงอาจตกลงประนีประนอมยอมความกันได้เสมอ การให้โอกาสตัวความมาพบปะและทำความเข้าใจกันจึงเป็นช่องทางให้คู่ความได้เจรจากัน โดยศาลทำหน้าที่เป็นคนกลางช่วยไกล่เกลี่ย โอกาสที่คู่ความจะตกลงกันได้ย่อมมีมากขึ้นและง่ายกว่าที่จะปล่อยให้คู่ความไปเจรจากตกลงกัน ซึ่งอำนาจศาลในการสั่งให้คู่ความมาศาลด้วยตนเอง หมายถึงการสั่งคู่ความเท่านั้น ไม่ได้หมายรวมถึงพยานหรือบุคคลภายนอก แม้ว่าพยานหรือบุคคลภายนอกจะมีส่วนร่วมในคดีก็ตาม

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 20 บัญญัติว่า “ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ให้ศาลมีอำนาจที่จะไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ตกลงกัน หรือประนีประนอมยอมความกันในข้อพิพาทนั้น”

บทบัญญัติมาตรา 20 เป็นบทบัญญัติที่ต่อเนื่องมาจากมาตรา 19 กล่าวคือ เมื่อศาลออกหมายเรียกตัวความมาศาลตามมาตรา 19 และตัวความทั้งสองฝ่ายมาศาลตามหมายเรียกแล้ว ศาลมีอำนาจไกล่เกลี่ยตกลงประนีประนอมยอมความกัน โดยศาลเป็นคนกลางช่วยไกล่เกลี่ย หากคู่ความทั้งสองฝ่ายต่างยอมผ่อนผันให้แก่กันแล้วก็อาจตกลงกันได้ ซึ่งบทบัญญัตินี้ดังกล่าวข้างต้นเป็นการกำหนดช่วงเวลาให้ศาลทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยศาลอาจไกล่เกลี่ยให้คู่ความตกลงประนีประนอมยอมความกันได้ไม่ว่าเวลาใดๆ ในระหว่างพิจารณาและไม่ว่าการพิจารณาคดีจะดำเนินไปแล้วเพียงใดก็ตาม แต่ช่วงเวลาที่เหมาะสมแก่การไกล่เกลี่ยมากที่สุด คือ วันขึ้นสองสัปดาห์หรือวันนัดสืบพยานนัดแรก เนื่องจากเป็นกระบวนการเริ่มแรกที่ยังไม่มีการสืบพยาน โอกาสที่

คู่กรณีจะตกลงกันได้ย่อมมีมาก หากสืบพยานไปข้างแล้ว พยานของฝ่ายใดเบิกความได้เปรียบและเห็นว่าฝ่ายตนมีโอกาสนั้นก็อาจไม่ยอมไกล่เกลี่ยด้วย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 20 ทวิ บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการไกล่เกลี่ย เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาลจะสั่งให้ดำเนินการเป็นการลับเฉพาะต่อหน้าตัวความทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยจะให้มีทนายความอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้

เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาลอาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเป็นผู้ประนีประนอม เพื่อช่วยเหลือศาลในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ประนีประนอมกัน

หลักเกณฑ์และวิธีการในการไกล่เกลี่ยของศาล การแต่งตั้งผู้ประนีประนอม รวมทั้งอำนาจหน้าที่ของผู้ประนีประนอมให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา โดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา

ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาตามวรรคสาม เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้”

เนื่องจากการไกล่เกลี่ยเป็นกระบวนการพิจารณาคดีอย่างหนึ่ง ดังนั้น โดยหลักจึงต้องกระทำโดยเปิดเผย แต่บทบัญญัติมาตรา 20 ทวิ ได้กำหนดให้อำนาจศาลที่จะทำการไกล่เกลี่ยเป็นการลับเฉพาะต่อหน้าตัวความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทุกฝ่ายโดยจะมีทนายความอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้ ซึ่งบทบัญญัตินี้ดังกล่าวเป็นการกำหนดวิธีการแยกไกล่เกลี่ยอันเป็นวิธีการสำคัญ ที่เปิดโอกาสให้คู่ความได้เปิดเผยความต้องการที่แท้จริงหรือเปิดเผยข้อเท็จจริงบางประการที่ไม่ประสงค์ให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งรู้ให้ผู้ไกล่เกลี่ยทราบ หรือคู่ความได้พูดคุยกันเองตามลำพัง โดยไม่มีทนายความอยู่ด้วย ดังนั้น การแยกไกล่เกลี่ยจึงอาจเป็นกรณีแยกไกล่เกลี่ยคู่ความเฉพาะฝ่าย โจทย์หรือฝ่ายจำเลยทีละฝ่าย หรือแยกไกล่เกลี่ยเฉพาะตัวความ โดยไม่มีทนายความอยู่ด้วย

นอกจากศาลจะเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเองแล้ว ศาลอาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลที่เป็นบุคคลภายนอกเป็นผู้ประนีประนอม เพื่อช่วยเหลือศาลในการไกล่เกลี่ยก็ได้ ซึ่งเป็นการวางแนวให้เห็นว่าการไกล่เกลี่ยเป็นกระบวนการที่กฎหมายต้องการให้เกิดความสำเร็จได้อย่างเต็มที่ เพราะข้อพิพาทที่ตกลงกันด้วยการประนีประนอมจะเป็นข้อยุติที่ดีที่สุดสำหรับผู้ที่มิข้อพิพาทกัน

1) การไกล่เกลี่ยและประนีประนอมข้อพิพาทในชั้นศาลสำหรับคดีแพ่ง²⁹

คดีที่อาจเข้าสู่ระบบการไกล่เกลี่ย ได้แก่ คดีแพ่ง โดยอาจแยกได้เป็นคดีแพ่งทั่วไปที่ศาลแพ่งมีอำนาจในการพิจารณาคดี คดีครอบครัวของศาลเยาวชนและครอบครัว หรือคดีของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

²⁹ สำนักงรับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม คู่มือระบบข้อพิพาทสำหรับประชาชน

1) คดีแพ่งทั่วไป

รูปแบบของการไต่ถามคดีแพ่งมีฐานมาจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 19 , 20 และ 20 ทวิ สามารถแบ่งได้สองรูปแบบ

- การไต่ถามโดยองค์คณะผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนในห้องพิจารณาคดี
- การไต่ถามของศูนย์ไต่ถามข้อพิพาทประจำศาล โดยผู้ไต่ถามที่ได้รับการแต่งตั้งตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไต่ถาม พ.ศ.2554 โดยคดีสามารถเข้าสู่ศูนย์ไต่ถามข้อพิพาทได้สองวิธี

1) กรณีที่ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนแนะนำชักชวนให้คู่ความส่งคดีเข้าสู่ระบบไต่ถาม

2) กรณีที่คู่ความขอให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนส่งคดีเข้าสู่ศูนย์ไต่ถามข้อพิพาท

วิธีการจัดคดีเข้าสู่ระบบการไต่ถามสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การสอบถามความสมัครใจของคู่ความ การกำหนดให้การไต่ถามเป็นขั้นตอนก่อนการสืบพยาน และการถ่วงรอกคดีเข้าสู่การไต่ถามข้อพิพาท โดยแต่ละศาลอาจใช้วิธีการแตกต่างกันตามความเหมาะสมของประเภทคดี แต่ละวิธีมีรายละเอียดดังนี้

- วิธีการสอบถามความสมัครใจของคู่ความสามารถทำได้ตั้งแต่มีการยื่นคำคู่ความ หรือวันนัดครั้งแรกที่คู่ความมาศาล หากไม่สามารถไต่ถามกันได้ในศาลจะสืบพยานและพิพากษาคดีต่อไป ข้อดีของวิธีการนี้ คือ โอกาสที่จะไต่ถามสำเร็จมีมาก เนื่องจากคู่ความประสงค์จะไต่ถาม

- วิธีการกำหนดให้การไต่ถามเป็นขั้นตอนก่อนสืบพยาน ศาลจะออกหมายนัดไต่ถามโดยไม่สอบถามคู่ความก่อน หากคู่ความแจ้งว่าไม่ประสงค์จะไต่ถาม ศาลก็ไม่บังคับให้คู่ความไต่ถามกัน ข้อดี คือ ทำให้คดีเข้าสู่ระบบการไต่ถามมาก ส่วนข้อเสีย คือ หากคู่ความไม่ประสงค์ไต่ถามอาจไม่ให้ความร่วมมือโดยไม่มาศาลในวันนัดไต่ถาม หรือหากมาศาล โอกาสสำเร็จก็น้อย ดังนั้น วิธีการนี้เหมาะสมสำหรับคดีที่มีแนวโน้มการไต่ถามสำเร็จสูง เช่น คดีเกี่ยวกับข้อพิพาททางการเงิน คดีทุนทรัพย์ไม่สูง หรือคดีไม่มีข้อยุ่งยาก เป็นต้น

- การถ่วงรอกคดีที่เข้าสู่การไต่ถาม ศาลจะมีหนังสือเชิญชวนคู่ความให้แสดงความประสงค์เกี่ยวกับการไต่ถาม โดยมีทางเลือกสองทาง ทางแรก คือ คู่ความประสงค์เข้าสู่การไต่ถาม ส่วนทางที่สอง คือ คู่ความยังไม่ตัดสินใจเข้าสู่การไต่ถาม แต่จะติดต่อกับศูนย์ไต่ถามข้อพิพาทประจำศาล โดยเจ้าหน้าที่จะอธิบายถึงประโยชน์ของการไต่ถาม และสอบถามข้อมูลจากคู่ความ หากคู่ความเห็นความสำคัญของการไต่ถาม ศูนย์ไต่ถามก็จะ

ดำเนินการจัดคดีเข้าสู่การไกล่เกลี่ย หากคู่ความไม่ประสงค์จะไกล่เกลี่ยหรือเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยเห็นว่าคดีไม่ควรเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ย ก็จะนำคดีเข้าสู่ระบบการพิจารณาสืบพยานต่อไป

2) คดีที่เกี่ยวกับครอบครัว

การไกล่เกลี่ยคดีครอบครัวจะต้องคำนึงถึงความสงบสุข และการอยู่ร่วมกันในครอบครัว ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว มาตรา 108 โดยศาลจะต้องคำนึงถึงหลักการเพื่อประกอบดุลยพินิจดังต่อไปนี้

- การสงวนและคุ้มครองสถานภาพของการสมรสในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของชายและหญิงที่สมัครใจเข้ามาอยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยา หากไม่อาจรักษาสถานภาพของการสมรสได้ ก็ให้การหย่าเป็นไปด้วยความเป็นธรรมและเสียหายน้อยที่สุด โดยคำนึงถึง สวัสดิภาพและอนาคตของบุตรเป็นสำคัญ

- การคุ้มครองและช่วยเหลือครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะที่ครอบครัวนั้นต้องรับผิดชอบในการดูแลให้การศึกษาแก่บุตรผู้เยาว์

- การคุ้มครองสิทธิของบุตรและส่งเสริมสวัสดิภาพของบุตร คือ สิทธิที่จะได้รับเยี่ยมเยียนจากอีกฝ่ายหนึ่ง โดยได้อยู่ร่วมกับอีกฝ่ายหนึ่งตามโอกาสที่ควรจะได้

- ห้ามมาตรการต่างๆ เพื่อช่วยเหลือสามีภริยาให้ปรองดองกันและปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกันเองกับบุตรในกระบวนการไกล่เกลี่ยคดีหย่า ในขั้นตอนแรก ศาลจะพยายามไกล่เกลี่ยให้คู่ความกลับคืนดีกัน (Reconciliation) หมายถึง การส่งเสริมและแนะนำ โดยมีจุดมุ่งหมายให้คู่สมรสที่บาดหมางกันกลับมาคืนดีกันอีกครั้ง แต่กรณีที่ไม่ควรไกล่เกลี่ยให้คู่ความกลับคืนดีกัน คือ “กรณีที่คู่สมรสฝ่ายหนึ่งฟ้องให้ศาลมีคำพิพากษาให้หย่า เนื่องจากถูกอีกฝ่ายหนึ่งทำร้ายหรือหมิ่นประมาทอย่างร้ายแรง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1516 (3) กรณีที่คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่า เนื่องจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทิ้งร้างอีกฝ่ายหนึ่งเกินกว่าหนึ่งปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1514 (4) หรือกรณีที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่า เนื่องจากสมัครใจแยกกันอยู่เพราะเหตุที่ไม่อาจอยู่ร่วมกัน โดยปกติสุขตลอดมาเกินสามปีหรือแยกกันอยู่ตามคำสั่งศาลเกินสามปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1516 (4/2)” หากไม่สามารถให้คู่กรณีกลับคืนดีกันได้ ศาลจะพยายามไกล่เกลี่ยให้คู่ความตกลงกัน (Conciliation) ตามหลักที่ว่าหากไม่สามารถรักษาสถานภาพของการสมรสได้ ก็ให้การหย่าเป็นไปด้วยความเป็นธรรมและเสียหายน้อยที่สุด

3) คดีของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

ตามข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 หมวด 3 “ข้อ 27 ภายใต้บทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 183 และ 183 ทวิ

ก่อนมีการสืบพยานศาลอาจสั่งให้คู่ความทุกฝ่ายมาศาล เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินคดี เช่น ไกล่เกลี่ยเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความหรือนำวิธีการอนุญาโตตุลาการมาใช้”

กระบวนการไกล่เกลี่ยในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศปฏิบัติ เช่นเดียวกับศาลอื่น โดยไม่ว่ากระบวนการพิจารณาดำเนินไปแล้วเพียงใด ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน อธิบดี หรือรองอธิบดี ด้วยความสมัครใจของคู่ความทุกฝ่ายสั่งให้คดีเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยได้ แต่ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนอธิบดี หรือรองอธิบดีเห็นว่าการไกล่เกลี่ยอาจทำให้การดำเนินคดีล่าช้าหรือหยุดชะงัก ก็อาจให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาไปพร้อมกับการไกล่เกลี่ยก็ได้

ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องแจ้งให้คู่ความทุกฝ่ายทราบว่า ข้อเท็จจริงและการดำเนินการ ในชั้นไกล่เกลี่ย คู่ความไม่อาจนำไปใช้อ้างอิงในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นศาล โดยผู้ไกล่เกลี่ยจะจดข้อความไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณาเพื่อเป็นหลักฐาน

กรณีที่คู่ความไม่สามารถตกลงกันได้ หากคู่ความทุกฝ่ายตกลงนำข้อตกลงใด หรือการประนีประนอมในประเด็นข้อใดหรือประเด็นใดที่รับกันได้ไปใช้ในการชั้นพิจารณา ให้ผู้ไกล่เกลี่ยจดไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณาตามความประสงค์ของคู่ความ

2) ข้อกำหนดและระเบียบที่เกี่ยวข้องของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีแพ่งของศาลยุติธรรม

1) ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554

ข้อกำหนดนี้ได้ออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 20 ทวิ วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ออกข้อกำหนดว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนี้เรียกว่า “ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554”

ข้อกำหนดนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป ซึ่งข้อกำหนดฯ ฉบับนี้ ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2554 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2554 เป็นต้นไป

2) ประกาศศาลแพ่ง เรื่องการไกล่เกลี่ย พ.ศ.2555

ประกาศฉบับนี้ออกโดยอาศัยอำนาจ ตามมติที่ประชุมคณะกรรมการบริหารงานไกล่เกลี่ยประจำศาลแพ่ง ครั้งที่ 2/2555 เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2555 โดยความเห็นชอบของอธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่งให้ยกเลิกระเบียบศาลแพ่งว่าด้วยการไกล่เกลี่ยเพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความ พ.ศ.2554 และอาศัยอำนาจตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 7 วรรคสอง ข้อ 13 ข้อ 24 ข้อ 28 และข้อ 33 อธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่ง

จึงเห็นสมควรให้ออกประกาศศาลแพ่งฉบับนี้ ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ.2555 ประกาศ ณ วันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ.2555 โดย นายชานาญ รวีวรรณพงษ์ อธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่ง

3) ระเบียบศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ว่าด้วยการไต่ถามคดี พ.ศ.2555

โดยที่ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไต่ถามคดี พ.ศ.2554 กำหนดให้ผู้รับผิดชอบราชการศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไข หลักเกณฑ์ และการปฏิบัติ ที่เกี่ยวกับการไต่ถามคดีของศาลประกอบด้วยระเบียบศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ว่าด้วยการไต่ถามคดี พ.ศ.2551 ระเบียบศาลแพ่งกรุงเทพใต้ เรื่อง ว่าด้วยการไต่ถามคดีข้อพิพาท (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2552 และระเบียบศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ว่าด้วยการไต่ถามคดีข้อพิพาทในชั้นศาลฎีกา พ.ศ.2552 ซึ่งแนวทางปฏิบัติบางข้อไม่สอดคล้องกับ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไต่ถามคดี พ.ศ. 2554 เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการดำเนินการไต่ถามคดี อธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่งกรุงเทพใต้จึงเห็นสมควรให้ออกระเบียบศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ว่าด้วยการไต่ถามคดี ฉบับนี้ และมีผลใช้บังคับนับแต่วันประกาศ วันที่ 19 กันยายน 2555 เป็นต้นไป โดย นายประภาพร อนมาน อธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่งกรุงเทพใต้

2.4.2 การไต่ถามคดีและประนอมข้อพิพาทนอกศาล

การไต่ถามคดีและประนอมข้อพิพาทนอกศาล เป็นการไต่ถามคดีและประนอมข้อพิพาทก่อนมีการฟ้องคดีต่อศาล หรืออาจเป็นกรณีที่มีการฟ้องคดีต่อศาลแล้ว แต่คู่ความได้มีการประนีประนอมยอมความกันเอง โดยศาลมิได้ดำเนินการให้ ซึ่งคู่กรณีอาจสามารถเจรจาตกลงกันได้เอง หรือมอบข้อพิพาทให้สำนักงานหรือหน่วยงานใดของรัฐที่มีหน้าที่ดำเนินการไต่ถามคดีและประนอมข้อพิพาท ซึ่งเป็นบุคคลที่สาม เข้ามาเป็นคนกลางช่วยเหลือในไต่ถามคดีและการระงับข้อพิพาทที่มีอยู่ ด้วยวิธีการประนีประนอมข้อพิพาท การประนีประนอมข้อพิพาทระหว่างกันในทางแพ่งนั้นเป็นนิติกรรมอย่างหนึ่ง คู่ความมักจะทำสัญญาประนีประนอมยอมความไว้เป็นหลักฐาน ดังจะเห็นได้จาก

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะที่ 17 ว่าด้วยการประนีประนอมยอมความซึ่งบัญญัติไว้ดังนี้

“มาตรา 850 อันว่าประนีประนอมยอมความนั้น คือสัญญาซึ่งผู้เป็นคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายระงับข้อพิพาทอันใดอันหนึ่งซึ่งมีอยู่หรือจะมีขึ้นนั้น ให้เสร็จไปด้วยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน

มาตรา 851 อันสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ หรือลายมือชื่อตัวแทนของฝ่ายนั้นเป็นสำคัญ ท่านว่าจะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่

มาตรา 852 ผลของสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ย่อมทำให้การเรียกร้องซึ่งแต่ละฝ่ายได้ยอมสละนั้นระงับสิ้นไป และทำให้แต่ละฝ่ายได้สิทธิตามที่แสดงในสัญญานั้นว่าเป็นของตน”

เมื่อพิเคราะห์หลักเกณฑ์ของมาตราดังที่กล่าวข้างต้นสามารถสรุปเป็นหลักเกณฑ์ของสัญญาประนีประนอมยอมความได้ดังนี้คือ

- 1) เป็นสัญญาต่างตอบแทนที่มีคู่สัญญาสองฝ่าย
- 2) คู่สัญญาสองฝ่ายได้ตกลงทำสัญญาระงับข้อพิพาทซึ่งมีอยู่หรือที่จะมีขึ้นให้เสร็จไป
- 3) เป็นสัญญาที่คู่สัญญาต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน
- 4) ก่อให้เกิดสิทธิขึ้นใหม่ระหว่างคู่สัญญา

2.4.3 ผลของการไถ่เกลี้ยและประนอมข้อพิพาท

สามารถพิจารณาได้ดังต่อไปนี้คือ³⁰

“1) กรณีการไถ่เกลี้ยและประนอมข้อพิพาทที่กระทำนอกศาลประสบผลสำเร็จ

สามารถแยกพิจารณาได้อีก 2 กรณี คือ

1.1) กรณีก่อนที่ได้มีการยื่นฟ้องคดีต่อศาล ข้อพิพาทนั้นก็ถือว่าระงับไป ก่อให้เกิดสิทธิขึ้นใหม่ตามสัญญาประนีประนอมยอมความ

1.2) กรณีได้มีการยื่นฟ้องต่อศาลแล้ว คู่กรณีก็สามารถนำสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นมาให้ศาลพิพากษาตามยอม หรืออาจให้มีการถอนฟ้องคดีก็ได้ ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงของแต่ละคดี

2) กรณีการไถ่เกลี้ยและประนอมข้อพิพาทที่กระทำนอกศาลไม่ประสบผลสำเร็จ

คู่กรณีอาจต้องหาวิธีระงับข้อพิพาทโดยวิธีอื่น เช่น การอนุญาโตตุลาการหรือไม่เช่นนั้นก็ให้มีการดำเนินคดีในศาลต่อไปตามขั้นตอนของกฎหมาย”

3) วิธีการบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความ³¹

³⁰ ภคณฉาน ศักดิ์ศรีมณีกุล กลยุทธ์การระงับคดีเข้าสู่ศาล: การไถ่เกลี้ยข้อพิพาทชุมชน งานเอกสารวิชาการส่วนบุคคล การอบรมหลักสูตร ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง(บยส.)รุ่นที่ 13 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม 2551 หน้า 16

1) สัญญาประนีประนอมยอมความที่ทำกันในศาล

สัญญาประนีประนอมยอมความที่ทำกันในศาลนี้ ศาลจะมีคำพิพากษาให้คู่ความในคดีปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมนั้น ซึ่งหากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดผิดสัญญาไม่ปฏิบัติตามอีกฝ่ายหนึ่งย่อมยื่นคำร้องต่อศาล เพื่อให้ศาลมีคำสั่งบังคับคดีให้เป็นไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความที่ทำกันไว้ได้ทันที ไม่ต้องมีการฟ้องเป็นคดีขึ้นใหม่โดยให้ถือเอาคำพิพากษาของศาลมาบังคับคดี

2) สัญญาประนีประนอมยอมความที่ทำกันนอกศาล

เมื่อคู่ความได้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความโดยถูกต้องตามกฎหมาย หากคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดผิดสัญญาไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งต้องนำคดีมาฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลพิจารณาพิพากษา และบังคับคดีแก่คู่ความฝ่ายที่ผิดสัญญาประนีประนอมยอมความต่อไป

2.4.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง³²

1) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 19 ให้อำนาจศาลสั่งให้คู่ความมาศาล เพื่อยังให้เกิดการตกลงหรือประนีประนอมยอมความ และมาตรา 20 ได้กำหนดให้ศาลมีอำนาจไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในข้อที่พิพาทนั้น ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะดำเนินไปแล้วเพียงใด และมาตรา 20 ทวิได้กำหนดการไกล่เกลี่ยศาลจะดำเนินการเป็นการลับเฉพาะต่อหน้าตัวความทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง โดยจะให้ทนายความอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้ และสามารถแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเป็นผู้ประนีประนอมมาช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ยก็ได้

2) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 850 มาตรา 851 และ มาตรา 852

โดยมีหลักสำคัญว่า “ ประนีประนอมยอมความนั้น คือสัญญาซึ่งผู้เป็นคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายระงับข้อพิพาทอันใดอันหนึ่งซึ่งมีอยู่หรือจะมีขึ้นนั้นให้เสร็จไปด้วยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน ตามมาตรา 850 และ สัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิด หรือลายมือชื่อตัวแทนของฝ่ายนั้นเป็น

³¹ เกษม คมสัจธรรม “หลักทั่วไปในการประนอมข้อพิพาท” *คู่มือแนวทางการปฏิบัติงาน* สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน(สคช.) สำนักงานอัยการสูงสุด กรุงเทพมหานคร อรุณการพิมพ์ ม.ป.ป. หน้า 60

³² ศรีอัมพร ศาลิคุปต์ *บทบาทของศาลแพ่งธนบุรีในการสร้างกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีแพ่ง และคดีอาญาก่อนคดีเข้าสู่ศาล* งานเอกสารวิชาการส่วนบุคคล การอบรมหลักสูตร ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง(บยส.) รุ่นที่ 14 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม 2553 หน้า 29-30

สำคัญ จะฟ้องร้องให้บังคับคดีไม่ได้ ตามมาตรา 851 และผลของสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ย่อมทำให้การเรียกร้องซึ่งแต่ละฝ่ายได้ยอมสละนั้นระงับสิ้นไป และทำให้แต่ละฝ่ายได้สิทธิตามที่แสดงในสัญญานั้นว่าเป็นของตน”

3) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 มาตรา 47(4) โดยมาตรานี้ได้ให้อำนาจพนักงานสังคมสงเคราะห์ ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในครอบครัวได้ และมาตรา 108 ยังได้กำหนดให้การพิจารณาคดีครอบครัวให้ศาลพยายามเปรียบเทียบให้คู่พิพาทได้ตกลงประนีประนอมยอมความกัน ไม่ว่าจะพิจารณาคดีนั้นจะได้ดำเนินไปเพียงใด

4) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 มาตรา 33 บัญญัติให้ศาลแรงงาน ไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ตกลงประนีประนอมยอมความกัน เมื่อโจทก์และจำเลยมาพร้อมกัน โดยถือว่ากฎหมายแรงงานเป็นกฎหมายที่มีลักษณะพิเศษควรระงับลงได้ด้วยความเข้าใจอันดีต่อกันเพื่อทั้งสองฝ่ายไม่ว่าจะเป็นนายจ้างหรือฝ่ายนายจ้างและลูกจ้างหรือฝ่ายลูกจ้าง จะได้มีสัมพันธอันดีต่อกันไปและ กรณีดังกล่าวสามารถดำเนินการเป็นการลับเฉพาะต่อหน้าคู่ความก็ได้

5) พระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2524 มาตรา 13 กำหนดให้คณะกรรมการควบคุมการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตำบล มีอำนาจไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ตามที่เห็นสมควร

6) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 และ กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ.2553³³

ซึ่งมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้ กล่าวคือได้กำหนดให้มีคณะบุคคลทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง ประกอบด้วย ประธาน 1 คนเลือกจาก นายอำเภอ พนักงานอัยการ หรือปลัดอำเภอ และคู่กรณีเลือกผู้ไกล่เกลี่ยฝ่ายละ 1 คน จากบัญชีรายชื่อผู้ไกล่เกลี่ยที่ทางอำเภอขึ้นทะเบียนไว้ โดยข้อพิพาททางแพ่งเกี่ยวกับที่ดิน มรดกไม่จำกัดทุนทรัพย์ และข้อพิพาททางแพ่งอื่นมีทุนทรัพย์ไม่เกิน 200,000 บาท หรือมากกว่าตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดวงเงินไว้ในกรณีดังกล่าว

³³ สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.) สำนักงานอัยการสูงสุด คู่มือแนวทางการปฏิบัติงานคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง ตาม พรบ.ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 มาตรา 61/2 2554 หน้า 7

กรณีที่คณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ในการ โกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ดำเนินการได้สำเร็จสามารถตกลงกันได้และได้มีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความกัน หาก คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความ กฎหมายกำหนดให้คู่กรณีอีก ฝ่ายหนึ่งยื่นคำร้องต่อพนักงานอัยการ เพื่อให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อออกคำสั่งจับ ใต้ทัณฑ์ ซึ่งแตกต่างจากสัญญาประนีประนอมยอมความที่ทำยอมความนอกศาลในกรณีทั่วไป

7) พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.2545 มาตรา10 ซึ่งกำหนดให้กระทรวงการคลัง มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเงินการคลัง และเกี่ยวกับทรัพย์สินของ แผ่นดิน ประกอบกับคณะกรรมการกฤษฎีกา ได้มีความเห็นว่าการตกลงประนีประนอมยอมความ และการถอนฟ้องคดีในชั้นศาลส่วนราชการผู้เป็นเจ้าของคดีสามารถพิจารณาได้ โดยหารือกับ กระทรวงการคลังซึ่งเป็นส่วนราชการ ผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเงินของแผ่นดิน ตามบทบัญญัติ มาตรา 9 พระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.2534 (ในขณะนั้น) กระทรวงการคลัง จึงเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาสั่งการเกี่ยวกับการถอนฟ้อง และประนีประนอมยอมความของส่วน ราชการต่างๆ ได้³⁴

กระทรวงการคลัง จึงได้มีการออกหนังสือเวียน ที่ กค 0406.2/ว.64 ลง วันที่ 1 เมษายน 2548 เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความในคดีแพ่ง ซึ่งมีสาระที่สำคัญดังนี้คือ

1) คดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 2,000,000 บาท ไม่ว่าส่วนราชการจะเป็น โจทก์หรือจำเลย หากส่วนราชการเจ้าของคดีและพนักงานอัยการผู้ดำเนินคดี มีความเห็นสอดคล้อง กันเป็นประการใด ให้พิจารณาดำเนินตามความเห็นดังกล่าวได้ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของทางราชการ เป็นสำคัญ และไม่ต้องส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังพิจารณา

2) คดีตามข้อ 1 หากส่วนราชการเจ้าของคดีและพนักงานอัยการผู้ดำเนินคดี มีความเห็นไม่ตรงกัน ให้ส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังพิจารณา

3) คดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์เกิน 2,000,000 บาท ให้ส่วนราชการเจ้าของคดี ส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังพิจารณา

³⁴ สำนักงานคดีแพ่ง สำนักงานอัยการสูงสุด คู่มือการส่งเรื่องให้พนักงานอัยการดำเนินคดีแพ่ง กรุงเทพฯ ห้างหุ้นส่วนจำกัดบางกอกบล็อท 2555 หน้า 107-108

บทที่ 3

พนักงานอัยการและอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการที่เกี่ยวกับคดีแพ่ง

1. พนักงานอัยการของประเทศไทย

1.1 ประวัติความเป็นมาของพนักงานอัยการ³⁵

คำว่า "อัยการ" ตามรูปศัพท์ คำว่า "อัยการ" ได้ปรากฏพบตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ในกฎหมายเทียรบาล รัชสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถตราไว้เมื่อวันเสาร์ เดือนห้า ขึ้นหกค่ำ " จุลศักราช 720 (พ.ศ.1901) ว่า "..จึงต้องพระราชอาญาอัยการ ทหาร พ่อเรือน ชายหญิง สมณะ พรหมจรรย์.."

ศัพท์ครั้งแรกที่พบเขียนว่า "อัยการ" แต่ต่อมามีการเขียนแตกต่างกันออกไป จนกระทั่งมาคงอยู่ในรูปศัพท์ "อัยการ" ในปัจจุบัน เช่น ในคำพระราชปรารภในกฎหมายตราสามดวงและข้อความในลักษณะพระธรรมนูญ ใช้คำว่า "พระไวยการ" ในหนังสืออัยการนิเทศเล่ม 1-2 พ.ศ.2478 - 2479 ใช้คำว่า "อัยการนิเทศ" ในหนังสือบรรยายประวัติศาสตร์กฎหมาย ของหลวงสุทธิวาทนฤ็พดี โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ.2512 มีหลายแห่งใช้คำว่า "พระอัยการ" เช่น พระอัยการลักษณะเบ็ดเสร็จ

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ก่อนรัชสมัยรัชกาลที่ 5

กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น นับตั้งแต่รัชกาลที่ 1-3 ประเทศไทยได้รับความพินาศจากการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 บรรดาตัวบทกฎหมายในสมัยกรุงเก่าได้ถูกพม่าเผาทำลายเกือบหมดสิ้น ดังนั้น การพิจารณาพิพากษาคดีจึงใช้ตัวบทกฎหมายดั้งเดิม จนกระทั่งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ได้มีคดีฟ้องหย่าเรื่องหนึ่ง ซึ่งอำแดงป้อมฟ้องหย่านายบุญศรีสามี นายบุญศรีไม่ยอมหย่า แต่ศาลได้พิพากษาตามตัวบทกฎหมายเก่าบทหนึ่งซึ่งมีความว่า "ชายหาผิดมิได้ หยิงขอหย่า ท่านเป็นหยิงหย่าชาย หย่าได้" นายบุญศรีได้นำเอาคดีขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาต่อรัชกาลที่ 1 พระองค์ทรงเห็นด้วยว่าคำพิพากษาขัดต่อหลักการยุติธรรมและเมื่อเอาตัวบทกฎหมาย ที่ศาลยกขึ้นอ้างดังกล่าวมาตรวจสอบดู 2 ฉบับ ฉบับหนึ่งเก็บรักษาไว้ที่หอสมุดของหลวงอีกฉบับหนึ่งในบางที่ก็ปรากฏว่ามีข้อความตรงกัน จึงทำให้เห็นว่าตัวบทกฎหมายนี้มีตั้งแต่สมัยกรุง

³⁵ สำนักงานอัยการสูงสุด "ประวัติพนักงานอัยการ" ค้นคืน 21 กุมภาพันธ์ 2556 จาก

ศรีอยุธยาถูกต้องแล้วแต่ความเหมาะสมกับสภาพสังคมในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ซึ่งได้เปลี่ยนแปลงไป จึงมีพระบรมราชโองการให้ทำการชำระสะสางบรรดาตัวบทกฎหมายต่างๆ ที่ใช้กันอยู่แล้ว ประกาศใช้ใหม่เรียกว่า "กฎหมายตราสามดวง" อันนับเป็นประมวลกฎหมาย ฉบับแรกของไทย

อย่างไรก็ดี การดำเนินคดีอาญาในประเทศไทย ก็ยังมีลักษณะเป็นการ ดำเนินคดีอาญา โดยเอกชนซึ่งจะนำคดีไปฟ้องต่อศาล และในขณะนั้นยังมีได้มีการแบ่งแยกคดีออกเป็น "คดีอาญา" และ "คดีแพ่ง" อย่างชัดเจนเช่น ปัจจุบันกล่าวคือ คดีทั้งสองประเภทต้องชำระที่ลูกขุนในศาลหลวงเหมือนกัน โดยใช้วิธีพิจารณาคดียังปะปนกันเพราะการฟ้องคดีทั้งทางแพ่งและทางอาญาก็มีวัตถุประสงค์ให้มีการลงโทษจำเลยคล้ายกัน หากโจทก์เองแพ้ความในคดีแพ่งก็จะถูกลงโทษด้วย

ต่อมาในปี พ.ศ.2478 นั้นเอง ขณะที่พระยาอรรถการีย์นิพนธ์ (สิทธิ จุณณานนท์) เป็นอธิบดีกรมอัยการ ได้มีกฎหมายว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของอัยการออกมาใช้บังคับเป็นครั้งแรก คือ พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พุทธศักราช 2478 ซึ่งบัญญัติอำนาจหน้าที่พนักงานอัยการไว้อย่างถ้วน กับทั้งวางระเบียบการแต่งตั้งและจัดระเบียบการบังคับบัญชาพนักงานอัยการ และให้เลิกการที่ตำรวจนครบาลในพระนครทำหน้าที่พนักงานอัยการในบางศาล (ศาลโปริสภา) โดยโอนมาให้พนักงานอัยการ กรมอัยการเป็นผู้ทำหน้าที่แต่ฝ่ายเดียว

อำนาจหน้าที่พนักงานอัยการได้มีบัญญัติไว้ในมาตรา 19 ดังนี้

(1) ในคดีอาญา มีอำนาจและหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและตามกฎหมายอื่นซึ่งบัญญัติว่าเป็นอำนาจและหน้าที่ของกรมอัยการหรือพนักงานอัยการ

(2) ในคดีแพ่ง มีอำนาจและหน้าที่ดำเนินคดีแทนรัฐบาลในศาลทั้งปวง กับมีอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายอื่นซึ่งบัญญัติว่าเป็นอำนาจและหน้าที่ของกรมอัยการหรือพนักงานอัยการ

(3) ในคดีแพ่งหรืออาญาซึ่งข้าราชการถูกฟ้องในเรื่องการที่ได้ทำไปตาม หน้าที่ราชการ เมื่อเห็นสมควรพนักงานอัยการจะรับแก้คดีต่างก็ได้

(4) ในคดีที่เทศบาลเป็น โจทก์หรือเป็นจำเลย ซึ่งมีใช่เป็นคดีที่พิพาทกับรัฐบาลนั้น เมื่อพนักงานอัยการเห็นสมควรจะรับว่าต่างหรือแก้ต่างเทศบาลก็ได้

(5) ในคดีที่ราษฎรผู้หนึ่งผู้ใดฟ้องเองไม่ได้ โดยกฎหมายห้ามเมื่อเห็นสมควรพนักงานอัยการมีอำนาจเป็นโจทก์ได้

(6) ในคดีที่ศาลชั้นต้นลงโทษบุคคลผู้ใดโดยลำพัง ถ้าศาลอุทธรณ์พิพากษาให้ปล่อยผู้นั้น เมื่อพนักงานอัยการเห็นสมควรจะฎีกาก็ได้

ยุคสำนักงานอัยการสูงสุดเป็นหน่วยงานอิสระ

การที่กรมอัยการได้สังกัดอยู่ในกระทรวงมหาดไทยมาตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2465 ได้ก่อให้เกิดปัญหาข้อขัดข้องหลายประการ นอกจากนั้นองค์กรอัยการในหลายประเทศ ได้รับการ

รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ เช่นเดียวกับองค์กรตุลาการ ในเอเชีย เช่น พม่า อินเดีย สาธารณรัฐประชาชนจีน (จีนแดง) ในกลุ่มประเทศลาตินอเมริกา เช่น เม็กซิโก เวเนซุเอลา เปรู ปานามา เอลซัลวาดอร์ โคลัมเบีย อิเควดอร์ โดมินีกัน คิวบา ฯลฯ กลุ่มประเทศ สังคมนิยม เช่น สหภาพโซเวียต (ก่อนแยกเป็นรัฐอิสระในปัจจุบัน) และประเทศกลุ่มบริวาร ของรัสเซีย (เดิมยุโรปเช่นสวีเดน) เป็นต้น ฯลฯ

ดังนั้นคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ จึงได้มีประกาศคณะรักษาความสงบ เรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ 47 และฉบับที่ 49 ลงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2534 แยกกรมอัยการออกจาก กระทรวงมหาดไทย ไปเป็นหน่วยงานราชการอิสระไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงหรือ ทบวงใด โดยเปลี่ยนชื่อจาก “กรมอัยการ” เป็น “สำนักงานอัยการสูงสุด” และเปลี่ยนชื่อตำแหน่ง “อธิบดีกรมอัยการ” และ “รองอธิบดี” กรมอัยการ” เป็น “อัยการสูงสุด” และ “รองอัยการสูงสุด” ตามลำดับ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงระบบการบริหารงานยุติธรรมในส่วนที่เกี่ยวกับงาน อัยการให้มีความเป็นอิสระ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ยิ่งขึ้น และเพื่อมิให้อิทธิพล ทางการเมืองก้าวท้าวการดำเนินคดี ซึ่งจะทำให้เกิดความเป็นธรรมแก่ประชาชนโดยรวมยิ่งขึ้น

นอกจากนั้นยังได้เปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการบริหารงานบุคคลตาม “พระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ 2521” ซึ่งกำหนดให้ “รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย” เป็น ประธานคณะกรรมการอัยการ (กอ.) โดยตำแหน่ง โดยประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อย แห่งชาติ ฉบับที่ 49 ลงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2534 และข้อ 5 ได้แก้ไขพระราชบัญญัติระเบียบ ข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ.2521 กำหนดให้ประธานคณะกรรมการอัยการ มาจากการเลือกตั้งเหตุผล ที่กฎหมายใหม่กำหนดให้ประธานคณะกรรมการอัยการ มาจากการเลือกตั้งโดยข้าราชการอัยการ โดยตรงก็เพื่อให้การบริหารงานบุคคลข้าราชการอัยการเป็นอิสระและปลอดจากการเมืองอย่าง แท้จริง

1.2 อำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีที่เกี่ยวกับคดีแพ่ง

เมื่อก้าวถึงอัยการแล้ว ประชาชนส่วนใหญ่จะไม่ทราบถึงอำนาจหน้าที่ของอัยการ อย่างถูกต้องแท้จริงจะทราบแต่เพียงว่า อัยการมีหน้าที่ฟ้องผู้ต้องหาในคดีอาญาเท่านั้น โดยมักจะพูด กันว่าอัยการมีหน้าที่เอาคนเข้าคุก ซึ่งเป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง เพราะไม่มีกฎหมายฉบับใดให้อำนาจอัยการเอาคนเข้าคุก ดังนั้น จึงต้องเผยแพร่ให้ประชาชนโดยทั่วไปรู้และเข้าใจถึงอำนาจ หน้าที่ของอัยการที่กฎหมายกำหนดไว้ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

1. อำนาจหน้าที่ในการอำนวยความยุติธรรม ได้แก่ การบริหารงานยุติธรรมใน ส่วนฝ่ายบริหารของรัฐเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย และปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน โดยอัยการจะเป็นผู้พิจารณาพยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวน ที่พนักงานสอบสวนเสนอ

มาแล้ววินิจฉัยสั่งคดีตลอดทั้งดำเนินคดีอาญาทางศาลในฐานะทนายแผ่นดิน ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายอื่นๆ บัญญัติไว้ว่าเป็นอำนาจหน้าที่ของอัยการ

2. อำนาจหน้าที่ในการรักษาผลประโยชน์ของรัฐ ได้แก่ การพิจารณาให้คำปรึกษาทางด้านกฎหมายแก่ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐ ตรวจสอบร่างสัญญา ตอบข้อหารือ ตลอดจนทั้งการดำเนินคดีแพ่งในศาลในฐานะทนายความของแผ่นดินแทนรัฐบาล หน่วยงานของรัฐที่เป็นนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา

3. อำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมาย ได้แก่ การคุ้มครองสิทธิและรักษาผลประโยชน์ของประชาชน ที่กฎหมายกำหนดไว้ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของอัยการ เช่น ในคดีแพ่งให้อำนาจอัยการเข้าไปคุ้มครองสิทธิของบุคคลไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ คนสาบสูญ การร้องขอให้ศาลตั้งผู้จัดการมรดก การให้ความช่วยเหลือทางอรรถคดี โดยจัดการทนายอาสาให้ตลอดทั้งการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนทั่วไป³⁶

อำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการที่เกี่ยวกับคดีแพ่ง มีดังต่อไปนี้คือ

1.2.1 ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติรองรับสิทธิของชนชาวไทยในกระบวนการยุติธรรมไว้ดังนี้

หมวดที่ 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ 4 สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

มาตรา 40 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรมดังต่อไปนี้
คือ

(1) สิทธิเข้าถึง กระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวกรวดเร็ว และทั่วถึง

.....

(8) ในคดีแพ่ง บุคคลมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างเหมาะสมจากรัฐ”

หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานของรัฐ ส่วนที่ 5 แนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม

มาตรา 81 อนุ(1),(2) บัญญัติว่า “รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรมดังต่อไปนี้

³⁶สำนักงานอัยการสูงสุด “อำนาจหน้าที่โดยทั่วไปของพนักงานอัยการ” ค้นคืน 21 กุมภาพันธ์ 2556 จาก <http://www.ago.go.th>

(1) คู่มือให้มีการปฏิบัติและบังคับการ ให้เป็นไปตามกฎหมาย อย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และทั่วถึง ส่งเสริมการให้ความช่วยเหลือและให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ ประชาชน และจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่น ในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ โดยให้ประชาชนและองค์กรวิชาชีพ มีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมและการช่วยเหลือประชาชน ทางกฎหมาย

(2) คຸ້ມครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้พ้นจากการล่วงละเมิด ทั้งโดย เจ้าหน้าที่ของรัฐและโดยบุคคลอื่น และต้องอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนโดยเท่าเทียมกัน”

ในการนี้รัฐธรรมนูญฯ ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรอัยการไว้ใน หมวด 11 องค์กรตามรัฐธรรมนูญ ส่วนที่ 2 องค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ

1.องค์กรอัยการ ไว้ว่า

มาตรา 255 บัญญัติว่า “พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติใน รัฐธรรมนูญนี้และตามกฎหมายว่าด้วยอำนาจและหน้าที่ของพนักงานอัยการและกฎหมายอื่น

พนักงานอัยการมีอิสระในการพิจารณาสั่งคดีและการปฏิบัติหน้าที่ให้ เป็นไปโดยเที่ยงธรรม

.....”

หากพิเคราะห์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

มาตรา 40 ซึ่งนำมาบัญญัติไว้ในส่วนที่ 4 ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิใน กระบวนการยุติธรรม รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้บัญญัติเกี่ยวกับคดีแพ่งไว้ใน อนุ (1) เรื่องสิทธิของการ เข้าถึง กระบวนการยุติธรรมจะต้องเป็นกระทำได้อย่าง สะดวกรวดเร็ว และทั่วถึง และใน อนุ (8) ในคดีแพ่ง บุคคลมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างเหมาะสมจากรัฐ ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่า หมายความร่วมมือถึงกระบวนการยุติธรรมในทางแพ่งทั้งระบบตั้งแต่ก่อนฟ้องคดีและภายหลังจากที่ ได้มีการยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว

มาตรา 81 อนุ (1) ได้บัญญัติให้รัฐดำเนินการ ส่งเสริมให้ประชาชน มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย รู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตน พัฒนาระบบและกลไกของภาครัฐให้ เอื้ออำนวยต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้ามามี ส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม และสร้างทางเลือกในการระงับข้อพิพาทให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ยากจนและด้อยโอกาสด้วยวิธีการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทก่อนนำคดีเข้าสู่ศาล

สำนักงานอัยการสูงสุด โดยสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทาง กฎหมายแก่ประชาชน(สคช.) มีหน้าที่ตามกฎหมายในการปฏิบัติภารกิจด้านการคุ้มครองสิทธิ

เสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน ซึ่งจะต้องดำเนินการจัดให้มีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 81 (1)

ส่วนมาตรา 255 บัญญัติว่า “พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้และตามกฎหมายว่าด้วยอำนาจและหน้าที่ของพนักงานอัยการและกฎหมายอื่น”

จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติใน มาตรา 255 ดังกล่าว มีสาระสำคัญอันสัมพันธ์กับองค์กรอัยการและพนักงานอัยการในส่วนคดีแพ่งดังต่อไปนี้³⁷

1.2.2 ตามพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พุทธศักราช 2553

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติให้องค์กรอัยการเป็นองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ และพนักงานอัยการมีอิสระในการพิจารณาสั่งคดีและการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปโดยเที่ยงธรรม โดยมาตรา 255 วรรคห้าได้บัญญัติให้องค์กรอัยการมีหน่วยธุรการที่เป็นอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น โดยมีอัยการสูงสุดเป็นผู้บังคับบัญชา ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ จึงจำเป็นต้องกำหนดให้มีองค์กรอัยการ และให้สำนักงานอัยการสูงสุดเป็นหน่วยธุรการขององค์กรอัยการตามรัฐธรรมนูญ โดยมีอัยการสูงสุดเป็นผู้บังคับบัญชา เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าว ประกอบกับพระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. 2498 ได้ใช้บังคับมานานแล้ว สมควรปรับปรุงเสียใหม่ให้เป็นปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ตามพระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้ได้บัญญัติถึงอำนาจและหน้าที่ของพนักงานอัยการไว้ดังต่อไปนี้

“มาตรา 14 พนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) อำนาจและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ
- (2) ในคดีอาญา มีอำนาจและหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและตามกฎหมายอื่นซึ่งบัญญัติว่าเป็นอำนาจและหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการ
- (3) ในคดีแพ่ง หรือคดีปกครอง มีอำนาจและหน้าที่ดำเนินคดีแทนรัฐบาล หน่วยงานของรัฐที่เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ราชการส่วนกลาง หรือราชการส่วนภูมิภาคในศาล หรือในกระบวนการทางอนุญาโตตุลาการทั้งปวง กับมีอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายอื่นซึ่งบัญญัติว่าเป็นอำนาจและหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการ

³⁷ อำนาจ เนตยสุภา และคณะ คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ กรุงเทพฯ วิญญูชน 2555 หน้า 23

(4) ในคดีแพ่ง คดีปกครอง หรือคดีอาญา ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐถูกฟ้องในเรื่องการที่ได้กระทำไปตามหน้าที่ที่ดี หรือในคดีแพ่งหรือคดีอาญาที่ราษฎรผู้หนึ่งผู้ใดถูกฟ้องในเรื่องการที่ได้กระทำตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งได้สั่งการ โดยชอบด้วยกฎหมาย หรือเข้าร่วมหรือช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งกระทำการในหน้าที่ราชการที่ดี เมื่อเห็นสมควรพนักงานอัยการจะรับแก้ต่างให้ก็ได้

(5) ในคดีแพ่ง คดีปกครอง หรือกรณีมีข้อพิพาทที่ต้องดำเนินการทางอนุญาโตตุลาการที่หน่วยงานของรัฐซึ่งมิได้กล่าวใน (3) หรือนิติบุคคลซึ่งมิใช่หน่วยงานของรัฐ แต่ได้มีพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งขึ้นเป็นคู่กรณีและมีใช้กรณีที่เป็นข้อพิพาทกับรัฐบาลหรือระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกันเอง เมื่อเห็นสมควรพนักงานอัยการจะรับว่าต่างหรือแก้ต่างให้ก็ได้

(6) ในคดีที่ราษฎรฟ้องเอง ไม่ได้โดยกฎหมายห้าม เมื่อเห็นสมควรพนักงานอัยการมีอำนาจเป็นโจทก์ได้

(7) ดำเนินการตามที่เห็นสมควรเกี่ยวกับการบังคับคดีอาญาเฉพาะในส่วนของการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับตามคำพิพากษา ในการนี้มีให้เรียกค่าฤชาธรรมเนียมจากพนักงานอัยการ

(8) ในกรณีที่มีการผิดสัญญาประกันจำเลย หรือประกันรับสิ่งของ ไปดูแลรักษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีอำนาจและหน้าที่ดำเนินคดีในการบังคับให้เป็นไปตามสัญญานั้น ในการนี้มีให้เรียกค่าฤชาธรรมเนียมจากพนักงานอัยการ

(9) อำนาจและหน้าที่อื่นตามที่ ก.อ. ประกาศกำหนดหรือเห็นชอบเพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือมติคณะรัฐมนตรี

(10) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของพนักงานอัยการ

(11) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุดตามที่ได้รับมอบหมายจากอัยการสูงสุด

ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการตามมาตรา 14 (3) (4) และ (5) พนักงานอัยการจะออกคำสั่งเรียกบุคคลใด ๆ ที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำก็ได้ แต่จะเรียกคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมาให้ถ้อยคำโดยคู่ความฝ่ายนั้นไม่ยินยอมไม่ได้

พนักงานอัยการตำแหน่งใดมีอำนาจดำเนินการตามวรรคหนึ่งได้เพียงใดให้เป็นไปตามระเบียบที่สำนักงานอัยการสูงสุดกำหนดโดยความเห็นชอบของ ก.อ.”

ตามมาตรา 14 ดังที่กล่าวข้างต้น ได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ ในการดำเนินคดีแพ่ง ไว้ดังนี้

1) อำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีแพ่ง

ในการดำเนินคดีแพ่งของพนักงานอัยการนั้น พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ.2553 มาตรา 14 อนุ (3) ถึง อนุ (5) ได้กำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

“ มาตรา 14 พนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(3) ในคดีแพ่ง .....มีอำนาจและหน้าที่ดำเนินคดีแทนรัฐบาล หน่วยงานของรัฐที่เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ราชการส่วนกลาง หรือราชการส่วนภูมิภาคในศาล หรือในกระบวนการทางอนุญาโตตุลาการทั้งปวง กับมีอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายอื่นซึ่งบัญญัติว่าเป็นอำนาจและหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการ

(4) ในคดีแพ่ง .....ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐถูกฟ้องในเรื่องการที่ได้กระทำไป ตามหน้าที่ที่ดี หรือในคดีแพ่ง.....ที่ราษฎรผู้หนึ่งผู้ใดถูกฟ้องในเรื่องการที่ได้กระทำตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งได้สั่งการโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือเข้าร่วมหรือช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งกระทำการในหน้าที่ราชการที่ดี เมื่อเห็นสมควรพนักงานอัยการจะรับแก้ต่างให้ก็ได้

(5) ในคดีแพ่ง.....หรือกรณีมีข้อพิพาทที่ต้องดำเนินการทางอนุญาโตตุลาการที่หน่วยงานของรัฐซึ่งมิได้กล่าวใน (3) หรือนิติบุคคลซึ่งมิใช่หน่วยงานของรัฐ แต่ได้มีพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งขึ้นเป็นคู่กรณีและมีใช้กรณีที่เป็นข้อพิพาทกับรัฐบาล หรือระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกันเอง เมื่อเห็นสมควรพนักงานอัยการจะรับว่าต่างหรือแก้ต่างให้ก็ได้ ....”

สำนักงานอัยการสูงสุด มีภารกิจในการรักษาผลประโยชน์ของรัฐ ซึ่งตามพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ.2553 มาตรา 14 ได้บัญญัติให้พนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่ในการดำเนินคดีแพ่งแทนรัฐบาลหน่วยงานของรัฐที่เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ราชการส่วนกลาง หรือราชการส่วนภูมิภาค และหน่วยงานของรัฐหรือนิติบุคคลซึ่งมิใช่หน่วยงานของรัฐ แต่ได้มีพระราชบัญญัติ หรือ พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งขึ้น นอกจากนั้นยังมีอำนาจและหน้าที่แก้ต่างคดีให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ถูกฟ้องในเรื่องการที่ได้กระทำไปตามหน้าที่และราษฎรที่ถูกฟ้องในเรื่องการที่ได้กระทำตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งได้สั่งการโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือเข้าร่วม หรือช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งกระทำการ ในหน้าที่ราชการ และเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการ ในการดำเนินคดีแพ่ง ให้แก่หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่และราษฎรดังกล่าวข้างต้นบรรลุล่วงวัตถุประสงค์ ตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติองค์กร

อัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ.2553 ดังกล่าวได้ให้อำนาจพนักงานอัยการที่จะออกคำสั่งเรียกบุคคลใดๆ ที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำได้ แต่จะเรียกคู่ความอีกฝ่ายมาให้ถ้อยคำโดยคู่ความฝ่ายนั้นไม่ยินยอมไม่ได้ เมื่อหน่วยงานของรัฐส่งเรื่องให้พนักงานอัยการว่าต่างหรือแก้ต่างให้ การมีความเห็นและคำสั่งในการรับว่าต่างหรือแก้ต่างของพนักงานอัยการ ได้มีระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่งของพนักงานอัยการ พ.ศ.2547 ให้พนักงานอัยการปฏิบัติเป็นมาตรฐานเดียวกัน การสั่งคดีในการรับว่าต่าง หรือแก้ต่างในคดีแพ่งของพนักงานอัยการจึงต้องมีทั้งเหตุผลข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย อีกทั้งมีการตรวจสอบจากผู้บังคับบัญชาตามขั้นตอนที่ระเบียบกำหนด

นอกจากมีระเบียบดังกล่าวข้างต้นเป็นเครื่องมือในการดำเนินคดีแล้ว

คณะรัฐมนตรียังมีมติ เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2549 วางแนวทางในการดำเนินคดีแพ่งให้แก่พนักงานอัยการ ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ ถือเป็นปฏิบัติในการดำเนินคดีแพ่งของพนักงานอัยการนั้นได้คำนึงถึงประโยชน์ของรัฐเป็นสำคัญ แต่ต้องไม่เป็นการเอาเปรียบเอกชนจนเสียความยุติธรรม ในบางเรื่องพนักงานอัยการ จึงอาจมีการแจ้งฐานะคดีไปยังหน่วยงานที่ส่งเรื่อง เพื่อพิจารณาหรือแจ้งข้อเสียเปรียบในทางคดีให้ทราบ รวมทั้งบางเรื่องอาจมีการแจ้งแนะนำ ให้ดำเนินคดีกับบุคคลอื่นนอกเหนือ ไปจากบุคคลที่หน่วยงานแจ้งความประสงค์มาแต่แรก³⁸

2) นิติบุคคล เจ้าหน้าที่ของรัฐ ราษฎร ที่พนักงานอัยการดำเนินการว่าต่างหรือแก้ต่างคดีแพ่งให้³⁹

ตามพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ.2553 มาตรา 14 ได้กำหนดประเภทนิติบุคคลและบุคคลธรรมดาที่พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ว่าต่างหรือแก้ต่างคดีแพ่งให้ได้ ดังนี้

1. นิติบุคคลที่พนักงานอัยการต้องดำเนินการว่าต่างหรือแก้ต่างหน่วยงานของรัฐ ที่เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค
2. นิติบุคคลหรือบุคคลที่พนักงานอัยการมีดุลพินิจในการดำเนินการว่าต่างหรือแก้ต่าง

2.1 หน่วยงานของรัฐ ประเภท ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชนหน่วยงานอื่นของรัฐ หรือหน่วยงานอื่นใดที่ดำเนินกิจการของรัฐ

³⁸สำนักงานคดีแพ่ง สำนักงานอัยการสูงสุด คู่มือการส่งเรื่องให้พนักงานอัยการดำเนินคดีแพ่ง กรุงเทพมหานคร ห้างหุ้นส่วนจำกัดบางกอกบล็อท 2555 หน้า 1

³⁹“เรื่องเดียวกัน” หน้า 2

2.2 นิติบุคคลที่มีใช้หน่วยงานของรัฐ แต่ได้มีพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งขึ้น

2.3 เจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้แก่ ข้าราชการ เจ้าพนักงาน พนักงาน ลูกจ้าง หรือ ผู้ปฏิบัติงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นในหน่วยงานของรัฐไม่ว่าจะได้รับการแต่งตั้งหรือเลือกตั้ง ซึ่งถูกฟ้องในโครงการที่ได้กระทำไปตามอำนาจหน้าที่

2.4 ราษฎรผู้หนึ่งผู้ใด ในโครงการที่ได้กระทำการตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งได้สั่งการโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือเข้าร่วมหรือช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งกระทำการในหน้าที่ราชการ

ข้อพิพาทที่หน่วยงานของรัฐตามข้อ 2.1 และข้อ 2.2 ส่งให้พนักงานอัยการ ดำเนินการว่าต่างหรือแก้ต่างต้องมีใช้ข้อพิพาทกับรัฐบาลหรือระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกันเอง

3) ข้อพิจารณาในการส่งเรื่องหรือสำนวนคดีแพ่งให้พนักงานอัยการ ดำเนินการ⁴⁰

1. ผู้ส่ง

ต้องเป็นหน่วยงานที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายเท่านั้น
เจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่งเรื่องตามลำดับชั้น ให้หน่วยงานนิติบุคคลเป็นผู้ส่ง
ราษฎร ต้องให้หน่วยงานนิติบุคคลต้นสังกัดของเจ้าหน้าที่รัฐที่เป็น
ผู้ออกคำสั่งหรือได้รับการช่วยเหลือ ให้การรับรองและเป็นผู้ส่ง

2. กำหนดเวลาในการส่งเรื่องหรือสำนวน

ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2549 กำหนดไว้ว่า
กรณีว่าต่าง ให้หน่วยงานส่งเรื่องให้พนักงานอัยการดำเนินการ ก่อนครบ
กำหนดอายุความ ไม่น้อยกว่า 3 เดือน และไม่นำคดีที่ขาดอายุความแล้วส่งให้พนักงานอัยการ
ดำเนินการ

กรณีแก้ต่าง ต้องส่งก่อนครบกำหนดยื่นคำให้การ และมีเวลาเพียงพอ
ให้พนักงานอัยการสามารถรวบรวมข้อเท็จจริงและทำคำให้การได้

3. หนังสือนำส่ง

ในการส่งต้องทำเป็นหนังสือในนามของหน่วยงานที่เป็นนิติบุคคล
ของผู้ส่ง ในส่วนกลางส่งถึงอธิบดีอัยการสำนักงานคดีที่อยู่ในเขตศาลที่มีอำนาจพิจารณา
พิพากษาคดี ในต่างจังหวัดให้ส่งถึงอัยการจังหวัด สำนักงานคดีที่อยู่ในเขตศาลที่มีอำนาจพิจารณา
พิพากษาคดี

⁴⁰ “เรื่องเดียวกัน” หน้า 4

4. ความประสงค์ของผู้ส่ง

4.1 กรณีขอให้ว่าต่าง

กรณีขอให้ว่าต่าง ต้องระบุในหนังสือนำเสนอถึงวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนว่า จะให้ฟ้องผู้ใด ในฐานะใด มูลหนี้ใด จำนวนเงินที่เรียกร้องกรณีเงินต้นไม่ถึง 300,000 บาท ให้คำนวณทุนทรัพย์พร้อมดอกเบี้ยและหรือเบี้ยปรับถึงวันที่ส่งเรื่อง โดยถ้าเป็นเงินตราต่างประเทศ ให้คำนวณเป็นเงินสกุลบาทด้วยหากคำนวณเงินต้นรวมดอกเบี้ยและหรือเบี้ยปรับแล้ว ไม่เกิน 300,000 บาท เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลแขวง ที่จะพิจารณาพิพากษา ต้องส่งเรื่องให้พนักงานอัยการสำนักงานคดีศาลแขวงพิจารณาคำเนิการ และต้องสรุปข้อเท็จจริงและส่งพยานเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องมาพร้อมหนังสือนำเสนอเรื่อง หากเป็นกรณีคำร้องตั้งต้นคดีต้องระบุให้ชัดเจนว่า จะให้ดำเนินการในเรื่องใด เช่น ร้องจัดทรัพย์ ขอเฉลี่ยทรัพย์ ขอกันส่วน ขอให้จัดซื้อบริษัท กลับคืนเข้าสู่ทะเบียน

กรณีขอให้ว่าต่าง ฟ้องบุคคลหลายคนหรือหลายรายซึ่งมูลความแห่งคดีไม่เกี่ยวข้องกันจะต้องแยกฟ้องเป็นรายคดีๆ ไป เช่น ฟ้องขับไล่ผู้เช่าหลายคนหรือหลายราย ฟ้องเรียกเงินกู้จากลูกหนี้หลายคน หรือหลายราย สัญญาต่างฉบับกัน การส่งเรื่องให้พนักงานอัยการต้องแยกส่งเป็นรายคดีๆ ไป

4.2 กรณีขอให้แก้ต่าง

กรณีขอให้แก้ต่าง ต้องระบุในหนังสือนำเสนอว่าประสงค์ขอให้แก้ต่างคดีให้กับจำเลยใดบ้าง และต้องส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องมาพร้อมหนังสือนำเสนอโดยระบุว่าได้รับหมายไว้เมื่อใดโดยวิธีใด เช่น รับโดยมีผู้ลงชื่อรับหมาย โดยวิธีปิดหมาย หรือได้รับหมายทางไปรษณีย์ และสรุปข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อต่อสู้ตามคำฟ้องรวมทั้งสรุปข้อเท็จจริงที่เป็นประเด็นสำคัญของเรื่องกับส่งพยานเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง

4.3 กรณีแก้ต่างและฟ้องแย้ง

ในกรณีประสงค์ขอให้ฟ้องแย้งด้วย ต้องระบุในหนังสือนำเสนอว่าประสงค์ขอให้ฟ้องแย้งโจทก์รายใด ทุนทรัพย์เท่าใด โดยรวบรวมพยานหลักฐานและสรุปข้อเท็จจริงรวมทั้งส่งพยานเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องเช่นเดียวกับกรณีว่าต่างใน ข้อ4.1 และต้องส่งให้พนักงานอัยการดำเนินการให้ทันภายในกำหนดเวลาขึ้นคำให้การในกรณีที่หน่วยงานที่ถูกฟ้องไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล และไม่อยู่ในฐานะที่จะถูกฟ้องเป็นจำเลยได้ เมื่อได้รับหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องไว้แล้ว ให้หัวหน้าส่วนราชการที่ถูกฟ้องเป็นจำเลย ยื่นคำร้องโดยแถลงให้ศาลทราบ และขอให้ศาลจำหน่ายคดีเสีย กรณีที่หน่วยงานข้างต้นส่งเรื่องให้พนักงานอัยการดำเนินการ แนวทางปฏิบัติที่ผ่านมามีพนักงานอัยการไม่รับดำเนินคดีให้ แต่ได้ให้ความช่วยเหลือโดยร่างคำร้องให้แก้

ผู้นั้น เพื่อให้ลงนามในคำร้องและนำขึ้นต่อศาลและจะต้องส่งเรื่องคืน กรณีเช่นนี้หากหน่วยงานของรัฐประสงค์ขอคำปรึกษา ให้หารือสำนักงานอัยการในเขตที่รับผิดชอบคดี

4.4 กรณีหน่วยงานของรัฐและรัฐวิสาหกิจเกิดข้อพิพาทระหว่างกัน

ในกรณีส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ เกิดข้อพิพาทระหว่างกัน เมื่อมีพยานหลักฐานชัดเจนว่า ฝ่ายที่ก่อให้เกิดความเสียหายต้องรับผิดชอบ และไม่ตั้งใจโต้แย้งในเรื่องจำนวนค่าเสียหาย ให้ฝ่ายที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ดำเนินการชำระค่าเสียหายให้ฝ่ายที่ได้รับความเสียหาย ให้เรียบร้อยโดยเร็ว แต่หากยังโต้แย้งกันในประเด็นข้างต้นให้ส่งข้อพิพาทเรียกร้องไปยังสำนักงานการยุติการดำเนินคดีแพ่งและอนุญาโตตุลาการ สำนักงานอัยการสูงสุดภายในอายุความ เพื่อให้พิจารณาดำเนินการเสนอ คณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติในการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณา

4.5 กรณีหน่วยงานที่ถูกฟ้อง ไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล

ในกรณีที่หน่วยงานที่ถูกฟ้องไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล และไม่อยู่ในฐานะที่จะถูกฟ้องเป็นจำเลยได้ เมื่อได้รับหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องไว้แล้ว หัวหน้าส่วนราชการที่ถูกฟ้องเป็นจำเลยอาจยื่นคำร้องโดยแถลงให้ศาลทราบได้เอง และขอให้ศาลจำหน่ายคดีเสีย แต่หากประสงค์จะส่งเรื่องให้พนักงานอัยการดำเนินการให้ แนวทางปฏิบัติที่ผ่านมามีพนักงานอัยการไม่รับดำเนินคดีให้ แต่ปัจจุบันปัญหาข้อขัดข้องดังกล่าวได้รับการแก้ไขแล้ว โดยสำนักงานอัยการสูงสุดเห็นชอบให้พนักงานอัยการ รับแก้ต่างให้แก่หน่วยงานดังกล่าวได้ แต่การส่งเรื่องให้พนักงานอัยการแก้ต่างคดีให้ต้องส่งในนามของหน่วยงานต้นสังกัดที่เป็นนิติบุคคล

กรณีที่มีการฟ้องโดยอาศัยมูลสัญญา หากสัญญามีข้อตกลงให้ใช้กระบวนการทางอนุญาโตตุลาการ ให้ส่งเรื่องไปยังสำนักงานการยุติการดำเนินคดีแพ่งและอนุญาโตตุลาการ สำนักงานอัยการสูงสุดพิจารณา เว้นแต่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายตกลงที่จะสละข้อสัญญาอนุญาโตตุลาการ และหากพิจารณาแล้วไม่เป็นสัญญาทางปกครอง จึงส่งให้สำนักงานที่รับผิดชอบในการดำเนินคดีแพ่งต่อไป

4) การไกล่เกลี่ยและประนีประนอมยอมความ⁴¹

สามารถแยกพิจารณาได้เป็นกรณีต่างๆ ดังต่อไปนี้คือ

กรณีที่ 1 ก่อนส่งเรื่องให้สำนักงานอัยการที่มีเขตอำนาจดำเนินคดี

หน่วยงานของรัฐควรพิจารณาว่าข้อพิพาทสามารถเจรจาไกล่เกลี่ยและประนีประนอมข้อพิพาท ตามหลักเกณฑ์และวิธีการของหน่วยงานของรัฐได้หรือไม่หากสามารถทำได้ควรเจรจาไกล่เกลี่ยและพิจารณาทำสัญญาประนีประนอมยอมความเพื่อให้ข้อพิพาทยุติไปโดยเร็ว

⁴¹ “เรื่องเดียวกัน” หน้า 36 – 37

กรณีที่ 2 กรณีที่ได้ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการดำเนินการแล้ว แต่ยังไม่ได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาล

หากหน่วยงานของรัฐสามารถประนีประนอมยอมความกับคู่กรณีและไม่จำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาล ให้แจ้งให้พนักงานอัยการทราบโดยเร็ว

กรณีที่ 3 กรณีหน่วยงานของรัฐ ส่งเรื่องให้สำนักงานอัยการที่มีเขตอำนาจดำเนินคดี และพนักงานอัยการได้ดำเนินการยื่นคำฟ้องหรือยื่นคำให้การแล้ว หากหน่วยงานของรัฐมีความประสงค์จะทำการไกล่เกลี่ย และประนีประนอมยอมความ ก็สามารถทำได้โดยมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการทำการไกล่เกลี่ยและประนีประนอมยอมความ

1.1 ก่อนวันนัดของศาล คู่ความสามารถแจ้งความประสงค์ขออนุญาตเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยได้โดยตรงที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของศาลที่มีเขตอำนาจ

1.2 ระหว่างการดำเนินกระบวนการพิจารณา คู่ความอาจแถลงต่อศาลให้ส่งคดีเข้าสู่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศาลที่มีเขตอำนาจ

1.3 เมื่อหน่วยงานของรัฐได้รับแจ้งวันนัดไกล่เกลี่ย ให้หน่วยงานของรัฐส่งผู้มีอำนาจพร้อมหนังสือมอบอำนาจไปศาลเพื่อเข้าร่วมเจรจาไกล่เกลี่ยตามวันเวลาที่นัดหมายทุกนัด

1.4 ในการไกล่เกลี่ยหากคู่ความสามารถตกลงกันได้ให้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความหรือถอนฟ้อง

1.5 หลักเกณฑ์ในการประนีประนอมยอมความ

คดีแก้ต่าง กรณีถูกฟ้องเป็นจำเลย ยกเว้นคดีเรียกเงินค่าทดแทนตามพระราชบัญญัติเวนคืนฯ

ถ้าเห็นว่าคดีเสียเปรียบ มีข้อสันนิษฐานกฎหมายว่าส่วนราชการเป็นฝ่ายผิด ฟังข้อเท็จจริงแล้วส่วนราชการเป็นฝ่ายผิด แต่ได้แย้งกันในเรื่องค่าเสียหาย

คดีว่าต่าง กรณีเป็นโจทก์ฟ้อง คู่ความอีกฝ่ายขอลดหนี้ลงบางส่วน หรือขอผ่อนผันการชำระหนี้ ซึ่งพนักงานอัยการผู้ว่าคดีเห็นว่ามิเหตุอันสมควรเมื่อเข้าหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ให้หน่วยงานของรัฐพิจารณาข้อเสนอประนีประนอมยอมความ หากหน่วยงานของรัฐตกลงประนีประนอมยอมความให้แจ้งเงื่อนไขไปให้พนักงานอัยการทราบ พนักงานอัยการผู้ว่าคดี ดำเนินการได้เป็น 2 แนวทาง คือ

(1) พนักงานอัยการผู้ว่าคดีตกลงประนีประนอมยอมความตามนั้น

(2) ให้หน่วยงานของรัฐแต่งตั้งตัวแทนมาแถลงต่อศาลในวันประนีประนอมยอมความก็ได้ ในกรณีนี้ให้ตัวแทนของหน่วยงานของรัฐลงชื่อในสัญญาประนีประนอมยอมความด้วยชื่อที่ส่วนราชการต้องปฏิบัติ

กรณีเป็นส่วนราชการ ในการประนีประนอมยอมความให้ปฏิบัติตามหนังสือเวียนของกระทรวงการคลัง ที่ กค 0406.2/ว.64 ลงวันที่ 1 เมษายน 2548 ดังนี้

(1) คดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 2,000,000 บาท ไม่ว่าส่วนราชการจะเป็นโจทก์หรือจำเลยหากส่วนราชการเจ้าของคดีและพนักงานอัยการผู้ดำเนินคดี มีความเห็นสอดคล้องเป็นประการใด ให้พิจารณาดำเนินการตามความเห็นดังกล่าวได้ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของทางราชการเป็นสำคัญ และ ไม่ต้องส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังพิจารณา

(2) คดีตามข้อ (1) หากส่วนราชการเจ้าของคดีและพนักงานอัยการผู้ดำเนินคดีมีความเห็นไม่ตรงกัน ให้ส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังเพื่อพิจารณา

(3) คดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์เกิน 2,000,000 บาท ให้ส่วนราชการเจ้าของคดีส่งเรื่องให้ กระทรวงการคลัง เพื่อพิจารณา

กรณีเป็นหน่วยงานอื่นที่ไม่ใช่ส่วนราชการ ให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการของแต่ละหน่วยงานที่กำหนดไว้

สำนักงานอัยการสูงสุดได้มี ประกาศคณะกรรมการอัยการ เรื่อง การแบ่งหน่วยงาน และกำหนดอำนาจหน้าที่ ของหน่วยงานภายใน ของสำนักงานอัยการสูงสุด พ.ศ.2554 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2554 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2554 เป็นต้นไป

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 7 วรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ.2553

หมวด 1 หน่วยงานราชการอัยการ

ข้อ 6 “ให้แบ่งหน่วยงานราชการอัยการออกเป็นหน่วยงานราชการภายในของสำนักงานอัยการสูงสุดดังนี้ อนุ (1) ถึง อนุ (44)

ข้อ 7 “ให้หน่วยงานราชการอัยการตามข้อ 6 มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1) สำนักงานคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ⁴²

ประกาศคณะกรรมการอัยการ ข้อ 7 (9) “ สำนักงานคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ มีอธิบดีอัยการเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการ มีอำนาจหน้าที่

⁴² ราชกิจจานุเบกษา หน้าที่ 9 เล่มที่ 128 ตอนที่ 66 ก เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2554

(ก) รับผิดชอบการดำเนินคดีทั้งปวง ตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการหรือสำนักงานอัยการสูงสุด ซึ่งอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง

(ข) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย...”

สำนักงานคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เป็นส่วนราชการหนึ่งในสังกัดสำนักงานอัยการสูงสุด มีอธิบดีอัยการฝ่ายเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด⁴³

“สำนักงานคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ (เรียกย่อว่า สคปญ.) จัดตั้งขึ้นครั้งแรกโดยคำสั่งสำนักงานอัยการสูงสุดที่ 442/2540 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2540 เรื่อง การจัดระเบียบบริหารราชการและการแบ่งส่วนราชการ (ฉบับที่3)

เนื่องจากพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ได้กำหนดให้จัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางขึ้นในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีสถานะเป็นศาลยุติธรรมชั้นต้นและกำหนดเปิดทำการในวันที่ 1 ธันวาคม 2540

โดยที่มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ.2498 (เดิม) บัญญัติว่าให้มีพนักงานอัยการไว้เป็นทนายแผ่นดินประจำศาลยุติธรรมชั้นต้นทุกศาล ปัจจุบันเป็นมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ.2553 จึงจำเป็นต้องจัดตั้งสำนักงานคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศขึ้น เพื่อให้มีอำนาจหน้าที่ดำเนินคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง

1. ดำเนินคดีแพ่งทั้งปวงเกี่ยวกับเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา
2. ดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ
3. คดีอาญาเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศที่มีลักษณะการกระทำผิดยุ่งยาก ซับซ้อน มีลักษณะที่เป็นการร่วมกันกระทำความผิดในรูปแบบองค์กรอาชญากรรม เช่น ในกรณีสำนวนคดีของพนักงานสอบสวนกองบังคับการตำรวจปราบปรามสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือ กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม หรือคดีอาญาอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากอธิบดีอัยการ สำนักงานคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ
4. งานพัฒนาการด้านวิชาการ และการเสริมสร้างศักยภาพแก่พนักงานอัยการและบุคลากร

⁴³ สำนักงานอัยการสูงสุด “สำนักงานคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ” ค้นคืน

5. งานติดต่อประสานงานกับองค์กรภายนอก ทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ

6. ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่อธิบดีอัยการสำนักงานคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมอบหมาย”

2) สำนักงานคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร⁴⁴

ประกาศคณะกรรมการอัยการ ข้อ 7 (14) “ สำนักงานคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร มีอธิบดีอัยการเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการ มีอำนาจหน้าที่

(ก) รับผิดชอบการดำเนินคดีทั้งปวงอันเกี่ยวกับเศรษฐกิจและทรัพยากร ตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการหรือสำนักงานอัยการสูงสุด ซึ่งอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาล...”

(ข) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย...”

การแบ่งส่วนราชการและอำนาจหน้าที่สำนักงานคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร⁴⁵ “เป็นส่วนราชการในสำนักงานอัยการสูงสุด มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินคดีทั้งปวงอันเกี่ยวกับเศรษฐกิจและทรัพยากร ตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการหรือสำนักงานอัยการสูงสุด ซึ่งอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลอาญา ศาลอาญากรุงเทพใต้ ศาลอาญาธนบุรี ศาลจังหวัดคดีชั้น และศาลจังหวัด พระโขนง ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงาน ของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย เดิมรวมดำเนินคดีอยู่ในสำนักงานคดีอาญา ต่อมาโดยคำสั่งกรมอัยการ ที่ 19/2534 ลงวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2534 กำหนดอำนาจหน้าที่ของกองคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร และให้ยกเลิกบัญชีความผิดเกี่ยวกับคดีเศรษฐกิจและทรัพยากรตามคำสั่งเดิม โดยให้ใช้บัญชีความผิดเกี่ยวกับคดีเศรษฐกิจและทรัพยากรที่แนบท้ายคำสั่งนี้แทนเป็นคดีเศรษฐกิจและทรัพยากรและให้อยู่ในอำนาจการพิจารณาของกองคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร

ความผิดเกี่ยวกับคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร

1) ความผิดเกี่ยวกับการเงินและการธนาคาร ได้แก่

⁴⁴ ราชกิจจานุเบกษา หน้าที่ 27 เล่มที่ 128 ตอนที่ 66 ก เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2554

⁴⁵ สำนักงานอัยการสูงสุด “สำนักงานคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร” ค้นคืน 21 กุมภาพันธ์ 2556 จาก

- 1.1 ความผิดเกี่ยวกับการเงินและการธนาคารที่ธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ เป็นผู้เสียหายหรือผู้ต้องหา
- 1.2 ความผิดเกี่ยวกับกฎหมายปริวรรตเงินตรา
- 1.3 การกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน
- 1.4 การฉ้อโกงโดยเอกสารที่ผ่านทางธนาคาร ในการส่งสินค้าไปยังต่างประเทศ
- 1.5 การฉ้อโกงด้วยการใช้เอกสารเลสเตอร์ออฟเครดิต หรือเอกสารการโอนเงิน หรือตัวแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศปลอม
- 1.6 การฉ้อโกงด้วยการใช้พันธบัตร สิทธิบัตร หรือใบหุ้นปลอม หรือใช้โดยมิชอบ
- 1.7 การฉ้อโกงในการซื้อขาย ในตลาดค้าผลิตผลล่วงหน้า
- 1.8 การฉ้อโกงในการซื้อขายหุ้น ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
- 1.9 การฉ้อโกงด้วยการใช้บัตรเครดิต ตัวแลกเปลี่ยนเดินทางระหว่างประเทศปลอม
- 1.10 การฉ้อโกง หรือหลักทรัพย์จากเครื่องจ่ายเงินอัตโนมัติ
- 1.11 ความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลงเงินตรา
- 2) ความผิดเกี่ยวกับการค้าและการพาณิชย์ ได้แก่
  - 2.1 การฉ้อโกงและฉ้อฉลในการซื้อขายสินค้าจำนวนมาก
  - 2.2 การล้มละลายโดยฉ้อฉล
  - 2.3 การให้ หรือโอนยักย้ายถ่ายเททรัพย์สินของนิติบุคคล ในทางการค้าโดยมิชอบ
  - 2.4 การปลอมแปลงใบสั่งสินค้า หรือสัญญาทางการค้า
  - 2.5 การจัดตั้งนิติบุคคลโดยมิชอบ
  - 2.6 การฉ้อโกงโดยใช้เทคโนโลยีใหม่ เช่น การใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ หรือ เทลลอร์ปลอม
  - 2.7 การปลอมแปลงดวงตราไปรษณียากร และอากรแสตมป์
  - 2.8 การฉ้อโกงทางการค้าโดยใช้อุบาย
  - 2.9 การฉ้อโกงบริษัทประกันภัย
  - 2.10 การฉ้อโกงและปลอมแปลงบัตร โดยสารยานพาหนะในการเดินทาง หรือ เอกสารเดินทาง
  - 2.11 การเปิดเผยความลับทางการค้าและทรัพย์สินทางปัญญา
  - 2.12 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาอันได้แก่ ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตรเครื่องหมายการค้า และอื่น ๆ

หมายเหตุ : เดิมความผิดตาม ข้อ 2.11 และ ข้อ 2.12 อยู่ในอำนาจหน้าที่พิจารณาของสำนักงานคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร ต่อมาเมื่อมีการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศขึ้น ตามพระราชบัญญัติ จัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ. ศ. 2539 และเปิดทำการเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2540 แล้ว คดีความผิดดังกล่าว อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ และอยู่ในความรับผิดชอบพิจารณาของสำนักงานคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ตามคำสั่งสำนักงานอัยการสูงสุด ที่ 442/2540 เรื่อง การจัดระเบียบบริหารราชการและการแบ่งส่วนราชการ (ฉบับที่ 3) ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2540

3) ความผิดเกี่ยวกับการควบคุม โภคภัณฑ์ และคุ้มครองผู้บริโภค

ความผิดเกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมและมาตรฐานสินค้าขาออก และการกระทำที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะความผิดเกี่ยวกับอาหารและยา วัตถุมีพิษ และกรณีอื่นๆ ในลักษณะดังกล่าว

4) ความผิดเกี่ยวกับการกำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาด

5) ความผิดเกี่ยวกับภาษีอากร ศุลกากร สรรพากร และสรรพสามิต

6) ความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ ไร่ น้ำมันเชื้อเพลิงปิโตรเลียม และอื่นๆ ลักษณะเดียวกัน”

3) สำนักงานการยุติดำเนินคดีแพ่งและอนุญาโตตุลาการ⁴⁶

ประกาศคณะกรรมการอัยการ ข้อ 7 (20) “ สำนักงานการยุติดำเนินคดีแพ่งและอนุญาโตตุลาการ มีอธิบดีอัยการเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการ มีอำนาจหน้าที่

(ก) รับผิดชอบการดำเนินคดีและการดำเนินการทั้งปวงตามมติคณะรัฐมนตรี และคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องเกี่ยวกับคณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การดำเนินคดีตามระเบียบว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่งของพนักงานอัยการ ที่กำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของอัยการสูงสุด และการดำเนินคดีอนุญาโตตุลาการ

(ข) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย...”

ก. อำนาจหน้าที่สำนักงานการยุติการดำเนินคดีแพ่งและอนุญาโตตุลาการ⁴⁷

⁴⁶ ราชกิจจานุเบกษา หน้าที่ 32 เล่มที่ 128 ตอนที่ 66 ก เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2554

⁴⁷ อนุชาติ คงมาลัย “สำนักงานการยุติการดำเนินคดีแพ่งและอนุญาโตตุลาการ : สยพต.” ก้นคืน 21

เรื่องของ สำนักงานการยุติการดำเนินคดีแพ่งและอนุญาโตตุลาการ (สยพต.) มีคำกล่าวที่ว่า

“ห้ามมิให้ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจฟ้องความแย้งกัน เพราะเป็นของ รัฐบาลเดียวกัน การที่หน่วยงานของรัฐฟ้องคดีกันเองไม่ว่าฝ่ายใดชนะหรือแพ้ เงินค่าเสียหายที่ฝ่าย แพ้ต้องจ่ายและที่ฝ่ายชนะรับมา ก็เป็นเงินของแผ่นดิน เข้าทำนองควักออกจากกระเป๋าซ้ายมาเข้า กระเป๋าขวา”

ข้อห้ามหน่วยงานของรัฐฟ้องคดีกันเองและเหตุผลดังกล่าวเป็นไปตามมติ คณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2496 ซึ่งต่อๆ มาได้มีมติคณะรัฐมนตรีในเรื่องนี้อีกหลาย ฉบับ โดยมีการกำหนดแนวทางการดำเนินคดีอาญา คดีแพ่ง และคดีปกครอง ของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐและรัฐวิสาหกิจ และ แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติในการดำเนินคดี แพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขึ้นมา (กยพ.) เป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดตามการ ดำเนินคดีในศาล โดยอัยการสูงสุดเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการชุดนี้

สำนักงานอัยการ สูงสุดได้จัดตั้งหน่วยงาน ซึ่งต่อมาได้พัฒนามาเป็น สำนักงานการยุติการดำเนินคดีแพ่งและอนุญาโตตุลาการ (สยพต.) ขึ้นมารับผิดชอบดำเนินงานใน ส่วนที่เกี่ยวข้อง ตามแนวทางการดำเนินคดีของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐและรัฐวิสาหกิจ และ คณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติในการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว

ข. ความเป็นมาของการยุติการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง

เดิมเมื่อหน่วยงานของรัฐมีข้อพิพาทระหว่างกัน หากตกลงกันไม่ได้ก็จะนำ คดีไปฟ้องต่อศาล ซึ่งไม่เหมาะสมและมีข้อเสียหลายประการ คณะรัฐมนตรีจึงได้กำหนดมาตรการยุติ การดำเนินคดีระหว่างส่วนราชการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมติคณะรัฐมนตรีจำนวนมาก ซึ่งอาจแบ่งได้ออกเป็น 3 ระยะด้วยกัน คือ

1. ระยะแรก พ.ศ. 2496 - 2540 มติเกี่ยวกับการกำหนดหลักการที่ห้าม หน่วยงานของรัฐฟ้องคดีกันเอง และกำหนดขั้นตอนการแก้ไขปัญหา 3 ขั้นตอน โดยมติ คณะรัฐมนตรี รวม 4 ฉบับ

2. ระยะที่สอง พ.ศ. 2540 - 2549 มติเกี่ยวกับการแต่งตั้งคณะกรรมการ พิจารณาชี้ขาดการยุติการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการ การกำหนดหลักเกณฑ์การส่งเรื่องให้ พนักงานอัยการ โดยมติคณะรัฐมนตรี รวม 11 ฉบับ

3. ระยะที่สาม พ.ศ. 2549 - ปัจจุบัน เป็นมติที่กำหนดแนวทางการดำเนินคดีอาญา คดีแพ่งและคดีปกครอง ของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐและรัฐวิสาหกิจ โดยมีมติคณะรัฐมนตรีรวม 3 ฉบับ

ปัจจุบันได้มีแนวทางการดำเนินคดีอาญา คดีแพ่ง และคดีปกครองของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ ตามมติคณะรัฐมนตรี ฉบับลงวันที่ 12 ธันวาคม 2549

ในปี พ.ศ. 2549 สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเห็นว่ามติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา คดีแพ่ง และคดีปกครอง ซึ่งหน่วยงานต่างๆ จะต้องถือปฏิบัติเป็นจำนวนมาก จึงเห็นสมควรปรับปรุงโดยนำมารวมไว้ในฉบับเดียวกัน เพื่อสะดวกในการอ้างอิงและถือปฏิบัติต่อไป ซึ่งกระทรวงการคลัง กระทรวงยุติธรรม สำนักงบประมาณ และสำนักงานอัยการสูงสุด พิจารณาแล้วเห็นชอบด้วย จึงได้เสนอคณะรัฐมนตรีมีมติให้ความเห็นชอบ “แนวทางการดำเนินคดีอาญา คดีแพ่ง และคดีปกครองของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ” ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2549 สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจึงได้มีหนังสือด่วนมากที่ นร.0505/ว.184 ลงวันที่ 14 ธันวาคม 2549 เรื่อง การปรับปรุงมติคณะรัฐมนตรีเรื่องการดำเนินคดีอาญา คดีแพ่ง และคดีปกครอง เวียนแจ้งให้ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อทราบและถือปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวต่อไป

ก. แนวทางการดำเนินคดี 7 ประการ

แนวทางในการดำเนินคดีอาญา คดีแพ่ง และคดีปกครอง ตามมติคณะรัฐมนตรีฉบับนี้มีทั้งสิ้น 7 ประการ

ประกอบด้วย

1. การดำเนินคดีในศาลยุติธรรม
2. การดำเนินคดีในศาลปกครอง
3. การดำเนินคดีชั้นอนุญาโตตุลาการ
4. ระยะเวลาส่งเรื่องให้หน่วยงานอัยการ
5. การดำเนินคดีที่ขาดอายุความ
6. การยุติข้อพิพาทระหว่างส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ

และ

7. ให้มีคณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติในการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. การดำเนินคดีในศาลยุติธรรม

1.1 การดำเนินคดีอาญา

เมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญาต่อส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และ รัฐวิสาหกิจ ให้แจ้งความร้องทุกข์ให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ไม่สมควร ว่าจ้างทนายความมาขึ้นฟ้องคดีอาญาต่อผู้กระทำความผิดเอง

ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ ที่ถูกเอกชนฟ้องเป็นคดีอาญา ให้ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการแก้ต่างคดีให้ ถ้าพนักงานอัยการปฏิเสธหรือขัดข้องในการรับแก้ต่าง ให้ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ มีสิทธิว่าจ้างทนายความดำเนินคดีได้

1.2 การดำเนินคดีแพ่ง

1.2.1 ให้ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ ที่ได้แย้งเกี่ยวกับสิทธิ และหน้าที่กับเอกชนในทางแพ่ง หรือกรณีจำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาล และกรณีส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ ถูกเอกชนฟ้องคดีแพ่ง ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการที่มีอำนาจหน้าที่ดำเนินคดีเรื่องนั้น โดยตรงดำเนินการ

รัฐวิสาหกิจที่ดำเนินธุรกิจการค้าการบริการเป็นปกติธุระ และเป็นคดีอันเกี่ยวกับธุรกิจการค้านั้น ให้ได้รับการยกเว้นไม่ต้องส่งเรื่องให้พนักงานอัยการดำเนินการ

1.2.2 ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าคดีนั้นตัวความอยู่ในฐานะเสียเปรียบไม่สามารถชนะคดีได้ หรือการดำเนินคดีไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ ให้พนักงานอัยการแจ้งฐานะคดีให้ตัวความพิจารณาว่าควรยุติการดำเนินคดี หากตัวความเห็นพ้องด้วยกับความคิดเห็นของพนักงานอัยการเป็นอันยุติการดำเนินคดีในเรื่องนั้น

1.2.3 หากตัวความมีความเห็นขัดหรือแย้งกับความคิดเห็นของพนักงานอัยการ ให้แจ้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการ และให้พนักงานอัยการปฏิบัติ ดังนี้

(ก) ถ้าตัวความเป็นส่วนราชการ อันมิใช่ราชการส่วนท้องถิ่น ให้พนักงานอัยการส่งเรื่องให้อัยการสูงสุดวินิจฉัย ถ้าอัยการสูงสุดวินิจฉัยชี้ขาดให้ดำเนินคดีต่อไปตามความเห็นของตัวความ ให้แจ้งพนักงานอัยการดำเนินการไปตามนั้น แต่หากอัยการสูงสุดวินิจฉัยชี้ขาดเห็นพ้องกับความคิดเห็นของพนักงานอัยการว่าควรยุติการดำเนินคดี ให้ส่งเรื่องให้คณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติในการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องวินิจฉัยชี้ขาดว่าควรยุติการดำเนินคดีเรื่องนั้นหรือไม่

กรณีคณะกรรมการสั่งดำเนินคดีต่อไป ให้ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการดำเนินต่อไป หากคณะกรรมการสั่งให้ยุติเรื่อง ให้เสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ กรณีนี้ให้พนักงานอัยการส่งเรื่องคืนตัวความ

(ข) ถ้าตัวความเป็นราชการส่วนท้องถิ่น หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจให้พนักงานอัยการนำความเห็นของตัวความประกอบการพิจารณาสั่งคดี หากยังเห็นว่าคดีนั้นตัวความ

อยู่ในฐานะเสียเปรียบ ไม่สามารถชนะคดีได้ และการดำเนินคดีไม่เกิดประโยชน์ ให้พนักงานอัยการ ใช้ดุลพินิจสั่งไม่รับว่าต่างแก้ต่างได้

กรณีพนักงานอัยการสั่งไม่รับว่าต่างแก้ต่างให้ ให้ราชการส่วนท้องถิ่น หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ มีสิทธิว่าจ้างให้ทนายความดำเนินคดีในศาลได้

2. การดำเนินคดีในศาลปกครอง

2.1 ให้หน่วยงานทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นคู่กรณีในคดีปกครอง หากมีเจ้าหน้าที่หรือนิติกรที่มีความรู้ความสามารถอยู่แล้ว และประสงค์จะดำเนินคดีปกครองเองก็ ให้ดำเนินคดีปกครองเองจนถึงที่สุด แต่ถ้าไม่มีเจ้าหน้าที่หรือนิติกรดังกล่าว หรือมีแต่ประสงค์ให้พนักงานอัยการดำเนินการ ให้ทำความตกลงกับพนักงานอัยการให้ดำเนินคดีแทนโดยเร่งด่วน หากเป็นกรณีที่ต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ก็ให้ว่าจ้างทนายความผู้เชี่ยวชาญโดยขอความเห็นชอบจากอัยการสูงสุดหรือผู้แทนที่อัยการสูงสุดมอบหมาย และหากมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ให้ทำความตกลงกับสำนักงบประมาณในเรื่องค่าใช้จ่ายด้วย

2.2 ในกรณีหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐส่งเรื่องให้พนักงานอัยการดำเนินคดีแทนในฐานะผู้รับมอบอำนาจ ถ้าพนักงานอัยการมีความเห็นว่าหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าวอยู่ในฐานะเสียเปรียบไม่สามารถชนะคดีได้ หรือการดำเนินคดีไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ ไม่ควรที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะดำเนินคดีในเรื่องนั้น ให้พนักงานอัยการแจ้งฐานะคดีและดำเนินการต่อไปเพื่อให้อัยการสูงสุดวินิจฉัยชี้ขาด และนำเสนอให้คณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติในการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยปฏิบัติตามข้อ 1.2.3 (ก) โดยอนุโลม

2.3 กรณีคณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นผู้ถูกฟ้องคดีปกครอง และไม่มีหน่วยงานเจ้าของเรื่องโดยตรง หรือเป็นการฟ้องคดีปกครองในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมติคณะรัฐมนตรี และไม่มีหน่วยงานเจ้าของเรื่องโดยตรง อีกทั้งไม่ใช่การโต้แย้งในปัญหาข้อกฎหมายโดยตรง ให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีนำคำสั่งศาลปกครองที่ให้ทำคำให้การแก้คำฟ้องเสนอนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายสั่งการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการต่อไป โดยให้ถือเป็นมติคณะรัฐมนตรีและไม่ต้องนำเสนอคณะรัฐมนตรี โดยให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเป็นหน่วยงานกลางประสานกับสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานอัยการสูงสุด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมความเห็นแล้วกร่างคำให้การยื่นต่อศาลปกครอง และดำเนินการหรือประสานงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคดีต่อไป

3. การดำเนินคดีชั้นอนุญาโตตุลาการ

ให้ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจที่มีข้อพิพาทในคดีแพ่งและคดีปกครองที่ต้องใช้อนุญาโตตุลาการในการระงับข้อพิพาทก่อนนำคดีขึ้นสู่ศาล ให้พนักงานอัยการเป็นผู้ดำเนินคดีแทนได้ ทั้งนี้ โดยความเห็นชอบจากสำนักงานอัยการสูงสุดหรือผู้แทนที่อัยการสูงสุดมอบหมาย และหากมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการให้ทำความตกลงกับสำนักงานประมาณในเรื่องค่าใช้จ่ายด้วย

4. ระยะเวลาส่งเรื่องให้พนักงานอัยการ

ในการดำเนินคดีทุกประเภท ให้หน่วยงานเจ้าของเรื่องเร่งรัดเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานเจ้าของเรื่องรวบรวมพยานหลักฐานให้ครบถ้วน แล้วรีบส่งเรื่องที่พิพาทไปยังพนักงานอัยการก่อนครบกำหนดอายุความไม่น้อยกว่า 3 เดือน เพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้น

5. การดำเนินคดีที่ขาดอายุความ

กรณีคดีขาดอายุความแล้ว แต่ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจยังยืนยันให้พนักงานอัยการดำเนินคดีให้ทั้งที่เห็นได้ล่วงหน้าว่าหากดำเนินคดีต่อไป ก็มีแต่จะก่อให้เกิดความเสียหาย แก่ทางราชการ กล่าวคือ เสียค่าใช้จ่าย เสียเวลา เสียกำลังคนในการปฏิบัติงานโดยเปล่าประโยชน์ อีกทั้งการดำเนินคดีของรัฐ ไม่ควรดำเนินการในลักษณะที่เอาผิดเอาเปรียบเอกชน ด้วยการคาดหวังว่าเอกชนอาจไม่ยกอายุความขึ้นต่อสู้คดีเพราะความไม่รู้กฎหมาย หรือความหลงลืม หรืออาจขาดนัดยื่นคำให้การ หรือขาดนัดพิจารณา เพราะมีผลให้การอำนวยความสะดวกของรัฐขาดความน่าเชื่อถือ ดังนั้น ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ จึงไม่ควรนำคดีที่ขาดอายุความแล้วส่งให้พนักงานอัยการดำเนินการต่อไป

6. การยุติข้อพิพาทระหว่างส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ

6.1 ให้ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ ถือปฏิบัติว่า กรณีเกิดข้อพิพาทในระหว่างส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ เมื่อมีพยานหลักฐานชัดเจนว่าฝ่ายที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นต้องรับผิดชอบและไม่ตั้งใจโต้แย้งในเรื่องจำนวนค่าเสียหาย ให้ฝ่ายที่ก่อให้เกิดความเสียหายดำเนินการชำระค่าเสียหายให้แก่ฝ่ายที่ได้รับความเสียหายให้เรียบร้อยโดยเร็ว เพื่อมิให้เกิดคดีความ ระหว่างส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ ด้วยตนเอง

6.2 กรณีส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ เกิดข้อพิพาทระหว่างกันมิให้ฟ้องคดีต่อศาลให้ส่งเรื่องที่มีข้อพิพาทเรียกร้อง ไปยังสำนักงานอัยการสูงสุด ภายในอายุความเพื่อพิจารณาเสนอคณะกรรมการชี้ขาดการยุติในการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้สำนักงานอัยการสูงสุดพิจารณา และมีความเห็นเสนอ คณะกรรมการ

พิจารณาชี้ขาดการยุติในการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาตัดสินชี้ขาดแล้วเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ ต่อไป

ให้สำนักงานอัยการสูงสุดส่งคำตัดสินชี้ขาดและมติคณะรัฐมนตรีแจ้งให้คู่กรณีทราบและถือปฏิบัติ หากส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจใดเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามคำตัดสินชี้ขาดดังกล่าวข้างต้น ให้นำเรื่องเสนอนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาสั่งการตามที่เห็นสมควร

7. ให้มี “คณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติในการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง” เรียกโดยย่อว่า “กยพ” มีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบ

(1) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ประธานกรรมการ

(2) ปลัดกระทรวงการคลัง กรรมการ

(4) ปลัดกระทรวงยุติธรรม กรรมการ

(5) เลขาธิการคณะรัฐมนตรี กรรมการ

(6) อัยการสูงสุด กรรมการและเลขานุการ

(7) อธิบดีอัยการสำนักงานการยุติการดำเนินคดีแพ่งและอนุญาตตุลาการ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ (ก)

(8) รองอธิบดีอัยการสำนักงานการยุติการดำเนินคดีแพ่งและอนุญาตตุลาการ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ (ข)

อำนาจหน้าที่

1. พิจารณาชี้ขาดการดำเนินคดีปกครอง และคดีแพ่งทั้งปวง เช่น คดีภาษีอากร คดีล้มละลาย และคดีอนุญาตตุลาการ เป็นต้น

2. พิจารณาตัดสินชี้ขาดข้อพิพาทเรียกร้องระหว่างส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ ที่มีข้อพิพาทระหว่างกัน

3. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อดำเนินการใดๆ ตามความจำเป็นที่คณะกรรมการมอบหมาย

หมายเหตุ (ก) กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการลำดับที่ (7) นั้นเดิมเป็นตำแหน่งอธิบดีอัยการ สำนักงานคดีอัยการสูงสุด ต่อมามีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 23 มกราคม 2550 แก้ไขเป็นตำแหน่งอธิบดีอัยการ สำนักงานการยุติการดำเนินคดีแพ่งและอนุญาตตุลาการ

(ข) กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการลำดับที่ (8) นั้นเดิมเป็นตำแหน่งอัยการพิเศษฝ่ายการยุติในการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต่อมามีมติคณะรัฐมนตรี

เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2552 แก้ไขเป็นตำแหน่งรองอธิบดีอัยการสำนักงานการยุติการดำเนินคดีแพ่ง และอนุญาโตตุลาการ

อัยการสูงสุดแต่งตั้งคณะกรรมการและจัดตั้งหน่วยงานการยุติการดำเนินคดีแพ่ง สำนักงานอัยการสูงสุดได้จัดตั้งหน่วยงานขึ้นรับผิดชอบการดำเนินคดีและการดำเนินการทั้งปวงตามมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องในเรื่องเกี่ยวกับคณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

เริ่มแรกในปี พ.ศ. 2540 สำนักงานอัยการสูงสุด มีคำสั่งแต่งตั้ง คณะทำงานของคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อพิพาททางคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขึ้น ในสำนักงานคดีแพ่ง

ต่อมาสำนักงานอัยการสูงสุด ได้มีคำสั่งตั้งสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายการยุติในการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สังกัดอยู่ในสำนักงานคดีอัยการสูงสุด

ครั้นต่อมาในปี พ.ศ. 2549 สำนักงานอัยการสูงสุดได้ยกฐานะขึ้นเป็นสำนักงานระดับอธิบดีอัยการ โดยจัดตั้งสำนักงานการยุติการดำเนินคดีแพ่งและอนุญาโตตุลาการขึ้น ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานอัยการสูงสุด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2549

ต่อมาในปี พ.ศ. 2553 พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ มีผลบังคับใช้ และได้มีประกาศคณะกรรมการอัยการ เรื่อง การแบ่งหน่วยงานและการกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานภายในของสำนักงานอัยการสูงสุด พ.ศ. 2554 จัดตั้งสำนักงานการยุติการดำเนินคดีแพ่งและอนุญาโตตุลาการ เรียกชื่อย่อว่า “สยพต.”

สำนักงานการยุติการดำเนินคดีแพ่งและอนุญาโตตุลาการ (สยพต.)

พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 บัญญัติให้การแบ่งหน่วยงาน การกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานภายใน ของสำนักงานอัยการสูงสุด ให้ทำเป็นประกาศคณะกรรมการอัยการ (มาตรา 7 วรรคสี่)

ตามประกาศคณะกรรมการอัยการ เรื่อง การแบ่งหน่วยงานและการกำหนดอำนาจและหน้าที่ของหน่วยงานภายในของสำนักงานอัยการสูงสุด พ.ศ. 2554 ข้อ 6 (20) และ ข้อ 7 (20) บัญญัติแบ่งหน่วยงานราชการอัยการออกเป็นหน่วยงานราชการภายในของสำนักงานอัยการสูงสุด และกำหนดอำนาจหน้าที่ดังนี้

“(20) สำนักงานการยุติการดำเนินคดีแพ่งและอนุญาโตตุลาการ มีอธิบดีอัยการเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการ มีอำนาจและหน้าที่

(ก) รับผิดชอบการดำเนินคดีและการดำเนินการทั้งปวงตามมติคณะรัฐมนตรี และคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องในเรื่องเกี่ยวกับ คณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติการ

ดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การดำเนินคดีตามระเบียบว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่งของพนักงานอัยการที่กำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของอัยการสูงสุด และการดำเนินคดีอนุญาโตตุลาการ

(ข) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

การดำเนินงานเพื่อยุติการดำเนินคดีแพ่ง

การดำเนินงานของสำนักงานการยุติการดำเนินคดีแพ่งและอนุญาโตตุลาการ

(สยพต.)

งานในหน้าที่ของสำนักงานการยุติการดำเนินคดีแพ่งและอนุญาโตตุลาการด้านการยุติการดำเนินคดีของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ ตามมติคณะรัฐมนตรีนั้น อาจแยกได้เป็น 2 ประเภทงานหรือประเภทคดี ดังนี้

1. งานด้านชี้ขาดความเห็นแย้งคดีแพ่ง หรือคดีชี้ขาดความเห็นแย้งคดีแพ่ง

2. งานด้านชี้ขาดข้อพิพาททางแพ่ง หรือคดีชี้ขาดข้อพิพาททางแพ่ง

(1) คดีชี้ขาดความเห็นแย้งคดีแพ่ง

คดีชี้ขาดความเห็นแย้งคดีแพ่ง ได้แก่ จำนวนคดีที่ส่งมาจากสำนักงานอัยการที่มีอำนาจหน้าที่ดำเนินคดีแพ่งต่างๆ กรณีพนักงานอัยการมีความเห็นแย้งกับความเห็นของตัวความที่ส่งเรื่องมาให้พนักงานอัยการดำเนินคดี ตามแนวทางการดำเนินคดีตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 12 ธันวาคม 2549 ข้อ 1.2.2 และ 1.2.3 กล่าวคือ

“ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าคดีนั้นตัวความอยู่ในฐานะเสียเปรียบไม่สามารถชนะคดีได้หรือการดำเนินคดีไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ให้พนักงานอัยการแจ้งฐานะคดีให้ตัวความพิจารณาว่าควรยุติการดำเนินคดี หากตัวความเห็นพ้องด้วยกับความเห็นของพนักงานอัยการ เป็นอันยุติการดำเนินคดีในเรื่องนั้น” (ข้อ 1.2.3)

“หากตัวความมีความเห็นขัดหรือแย้งกับความเห็นของพนักงานอัยการ ให้แจ้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการ และให้พนักงานอัยการปฏิบัติดังนี้

(ก) ถ้าตัวความเป็นส่วนราชการ อันมิใช่ราชการส่วนท้องถิ่น ให้พนักงานอัยการส่งเรื่องให้อัยการสูงสุดวินิจฉัย ถ้าอัยการสูงสุดวินิจฉัยชี้ขาดให้ดำเนินคดีต่อไปตามความเห็นของตัวความ ให้แจ้งพนักงานอัยการดำเนินการไปตามนั้น แต่หากอัยการสูงสุดวินิจฉัยชี้ขาดเห็นพ้องกับความเห็นของพนักงานอัยการว่าควรยุติการดำเนินคดี ให้ส่งเรื่องให้คณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วินิจฉัยชี้ขาดว่าควรยุติการดำเนินคดีเรื่องนั้นหรือไม่ กรณีคณะกรรมการสั่งให้ดำเนินคดีต่อไป ให้ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการ

ดำเนินการต่อไป หากคณะกรรมการสั่งให้ยุติเรื่อง ให้เสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ กรณีนี้ให้พนักงานอัยการส่งเรื่องคืนตัวความ

(ข) ถ้าตัวความเป็นราชการส่วนท้องถิ่น หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ให้พนักงานอัยการนำความเห็นของตัวความประกอบการพิจารณาสั่งคดี หากยังเห็นว่าคดีนั้นตัวความอยู่ในฐานะเสียเปรียบ ไม่สามารถชนะคดีได้และการดำเนินคดีไม่เกิดประโยชน์ ให้พนักงานอัยการใช้ดุลพินิจสั่งไม่รับว่าต่างแก้ต่างได้

ระเบียบการดำเนินคดีชี้ขาดความเห็นแย้งคดีแพ่ง

สำนักงานอัยการสูงสุดได้กำหนดแนวทางการดำเนินคดีชี้ขาดความเห็นแย้งคดีแพ่งไว้ในระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่งของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 25 วรรคสอง ดังนี้

“คดีระหว่างส่วนราชการกับเอกชน หรือรัฐวิสาหกิจกับเอกชน หากพนักงานอัยการเห็นว่าไม่ควรรับดำเนินคดี ให้แจ้งฐานะคดีพร้อมด้วยเหตุผลที่จะไม่รับดำเนินคดีให้ตัวความทราบ หากตัวความยังขอให้ดำเนินคดีต่อไปและอธิบดีไม่เห็นด้วยกับตัวความ ให้ส่งสำนวนไปยังสำนักงานการยุติการดำเนินคดีแพ่งและอนุญาโตตุลาการ พิจารณาเสนออัยการสูงสุด”

หมายเหตุ : ในระเบียบยังคงให้ส่งสำนวนไปยัง “สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายการยุติการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำนักงานคดีอัยการสูงสุด”

การส่งเรื่องมาให้อัยการสูงสุดชี้ขาดความเห็นแย้งตามระเบียบข้อ 25 วรรคสอง ข้างต้น หมายถึงกรณีตัวความเป็น “ส่วนราชการอันมิใช่ราชการส่วนท้องถิ่นตามแนวทางการดำเนินคดีฯ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2549 ข้อ 1.2.3 (ก) เท่านั้น เพราะหากตัวความเป็นราชการส่วนท้องถิ่น หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ พนักงานอัยการใช้ดุลพินิจสั่งไม่รับว่าต่างแก้ต่างได้ ตามแนวทางการดำเนินคดีฯ ข้อ 1.2.3 (ข) จึงไม่มีกรณีที่ส่งเรื่องให้อัยการสูงสุดพิจารณา กรณีที่พนักงานอัยการสั่งไม่รับว่าต่างแก้ต่างให้ ตัวความที่เป็นราชการส่วนท้องถิ่น หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ มีสิทธิว่าจ้างทนายความดำเนินคดีในศาลได้ ตามแนวทางการดำเนินคดีฯ ข้อ 1.2.3 (ข) วรรคสอง

การดำเนินคดีชี้ขาดความเห็นแย้งคดีแพ่ง⁴⁸

⁴⁸ สำนักงานการยุติการดำเนินคดีแพ่งและอนุญาโตตุลาการ สำนักงานอัยการสูงสุด คู่มือปฏิบัติงานการยุติการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กรุงเทพมหานคร ตุลาคม 2554 “ไม่มีเลขหน้า”

เมื่อได้รับสำนวนคดีชี้ขาดความเห็นแย้งคดีแพ่ง พนักงานอัยการสำนักงานการยุติการดำเนินคดีแพ่งและอนุญาโตตุลาการจะพิจารณาและทำความเข้าใจว่าควรรับว่าต่างคดีนั้นหรือไม่ แล้วเสนอตามลำดับชั้นจนถึงอัยการสูงสุด

อัยการสูงสุดจะพิจารณาและวินิจฉัยว่าให้รับว่าต่างคดีนั้นหรือไม่รับว่าต่างกรณี อัยการสูงสุดชี้ขาดให้รับว่าต่าง ก็จะมีคำสั่งให้ส่งสำนวนคดีนั้นไปยังสำนักงานคดีที่ส่งสำนวนหรือให้ส่งไปยังสำนักงานคดีอื่นที่คดีนั้นอยู่ในเขตอำนาจพิจารณาคำเนิการต่อไปก็ได้

สำหรับกรณีที่อัยการสูงสุดมีคำสั่งชี้ขาดไม่รับว่าต่างคดีนั้น อัยการสูงสุดจะมีคำสั่งให้เสนอเรื่องต่อ คณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติในการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (กยพ.) เพื่อตัดสินชี้ขาด ตามแนวทางการดำเนินคดีตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2549 ข้อ 1.2.3 ต่อไป

ทั้งนี้ ก่อนการเสนอเรื่องเข้าสู่ที่ประชุม คณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติในการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (กยพ.) จะมีการประชุมคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องที่จะเสนอเข้าที่ประชุม คณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติในการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (กยพ.) ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้ประกอบด้วย รองอัยการสูงสุดที่รับมอบหมายให้ดูแลงานของสำนักงานการยุติการดำเนินคดีแพ่งและอนุญาโตตุลาการเป็นประธาน และมีบุคลากรทั้งหมดของสำนักงานการยุติการดำเนินคดีแพ่งและอนุญาโตตุลาการ เข้าร่วมประชุมเพื่อเตรียมความพร้อมในการนำเสนอต่อที่ประชุม คณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติในการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (กยพ.) ทั้งด้านรายละเอียดของข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย เอกสารพยานหลักฐาน ฯลฯ

การประชุมพิจารณาคดีชี้ขาดความเห็นแย้งคดีแพ่ง คณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติในการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (กยพ.) จะมิตีชี้ขาดว่าเห็นด้วยกับคำสั่งชี้ขาดของอัยการสูงสุดที่ไม่รับว่าต่างฟ้องคดีนั้นหรือไม่ ถ้าเห็นด้วยคดีก็ยุติ แต่ถ้าไม่เห็นด้วยก็จะมิตีให้พนักงานอัยการรับว่าต่างฟ้องคดีนั้น

(2) คดีชี้ขาดข้อพิพาททางแพ่ง

คดีชี้ขาดข้อพิพาททางแพ่ง ได้แก่ สำนวนคดีที่ส่งมาจากส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจที่มีข้อพิพาทระหว่างกัน เพื่อยุติข้อพิพาทนั้นตามแนวทางการดำเนินคดีตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2549 ข้อ 6 กล่าวคือ

“ข้อ 6 การยุติข้อพิพาทระหว่างส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ

6.1 ให้ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจถือปฏิบัติว่ากรณีเกิดข้อพิพาทในระหว่างส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐและรัฐวิสาหกิจ เมื่อมีพยานหลักฐานชัดเจนว่าฝ่าย

ที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้น ต้องรับผิดชอบและไม่ติดใจโต้แย้งในเรื่องจำนวนค่าเสียหาย ให้ฝ่ายที่ก่อให้เกิดความเสียหายดำเนินการชำระค่าเสียหายให้แก่ฝ่ายที่ได้รับความเสียหายให้เรียบร้อยโดยเร็ว เพื่อมิให้เกิดคดีความระหว่างส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจด้วยตนเอง

6.2 กรณีส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ เกิดข้อพิพาทระหว่างกัน มิให้ฟ้องคดีต่อศาล ให้ส่งเรื่องที่มีข้อพิพาทเรียกร้อง ไปยังสำนักงานอัยการสูงสุดภายในอายุความ เพื่อพิจารณาเสนอคณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติในการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้สำนักงานอัยการสูงสุดพิจารณา และมีความเห็นเสนอ คณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติในการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาคัดสินชี้ขาดแล้วเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบต่อไปให้สำนักงานอัยการสูงสุดส่งคำตัดสินชี้ขาดและมติคณะรัฐมนตรี แจ้งให้คู่กรณีทราบและถือปฏิบัติ หากส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจใดเพิกเฉยไม่ปฏิบัติ ตามคำตัดสินชี้ขาดดังกล่าวข้างต้นให้นำเรื่องเสนอ นายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาสั่งการตามที่เห็นสมควร”

การดำเนินคดีชี้ขาดข้อพิพาททางแพ่ง

การดำเนินการของพนักงานอัยการ สำนักงานการยุติการดำเนินคดีแพ่งและอนุญาโตตุลาการ(สยพต.) สำหรับคดีชี้ขาดข้อพิพาททางแพ่ง จะมีลักษณะเช่นเดียวกันกับการดำเนินคดีชี้ขาดความเห็นแย้งคดีแพ่ง โดยพนักงานอัยการสำนักงานการยุติการดำเนินคดีแพ่งและอนุญาโตตุลาการ(สยพต.) จะพิจารณาและทำความเข้าใจว่าควรวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทระหว่างส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจนั้นๆ อย่างไร แล้วเสนอตามลำดับชั้น จนถึงอัยการสูงสุด

สำหรับชั้นอัยการสูงสุดจะดำเนินการแตกต่างไปจากสำนวนคดีชี้ขาดความเห็นแย้งคดีแพ่ง ซึ่งอัยการสูงสุดจะมีคำชี้ขาดว่าให้รับว่าต่างให้หรือไม่ แต่สำหรับคดีชี้ขาดข้อพิพาททางแพ่งนี้ อัยการสูงสุดจะมีคำสั่งในลักษณะเสนอความเห็นต่อ คณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติในการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (กยพ.) ว่าควรวินิจฉัยชี้ขาดอย่างไร

ในทางปฏิบัติก่อนที่จะเสนอสำนวนให้ คณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติในการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (กยพ.) พิจารณา จะมีการแจ้งคำวินิจฉัย ของอัยการสูงสุดให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายทราบ เพื่อทำการเจรจาตกลงกัน โดยให้แจ้งผลการเจรจาตกลงหรือข้อโต้แย้งคำวินิจฉัยของอัยการสูงสุดให้สำนักงานอัยการสูงสุดทราบภายใน 30 วัน ทั้งนี้ เนื่องจากคู่กรณีทั้งสองฝ่ายต่างเป็นหน่วยงานของรัฐด้วยกัน ถ้าตกลงกันได้คดีก็จะยุติลงโดยไม่ต้องเสนอเรื่องให้ คณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติในการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (กยพ.) ตัดสินชี้ขาด แต่ถ้าตกลงกันไม่ได้และมีข้อโต้แย้งประการใด ก็จะนำ

ข้อโต้แย้งนั้นเสนอ คณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติในการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (กยพ.) เพื่อประกอบการพิจารณาด้วย

การประชุมพิจารณาคดีชี้ขาดข้อพิพาททางแพ่งคณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติในการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (กยพ.) อาจมีมติตัดสินชี้ขาดตามความเห็นที่อัยการสูงสุดเสนอ หรือตัดสินเป็นอย่างอื่น นอกจากนี้อาจจะมีมติไม่รับวินิจฉัยคดีนั้น เพราะคดีไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติในการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (กยพ.) หรือมีมติให้รอการวินิจฉัยคดีนั้นไว้ก่อนเพื่อรอฟังผล คดีของการฟ้องคดีที่เกี่ยวข้อง หรือมีมติให้ส่งคดีไปฟ้องต่อศาลหรือไปดำเนินการทางปกครอง แล้วแต่กรณี

เมื่อ คณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติในการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง(กยพ.) ตัดสินชี้ขาดแล้ว สำนักงานอัยการสูงสุดจะเสนอคำตัดสินชี้ขาดไปยังคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ แล้วส่งคำตัดสินชี้ขาดและมติคณะรัฐมนตรีแจ้งไปคู่กรณีทราบและถือปฏิบัติ หากส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจใดเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามคำตัดสินชี้ขาดของ คณะกรรมการพิจารณาชี้ขาดการยุติในการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (กยพ.) ให้นำเรื่องเสนอนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาสั่งการตามที่เห็นสมควร

4) สำนักคดีแพ่ง⁴⁹

ประกาศคณะกรรมการอัยการ ข้อ 7 (21) “ สำนักงานคดีแพ่ง มีอธิบดีอัยการเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการ มีอำนาจหน้าที่

(ก) รับผิดชอบการดำเนินคดีแพ่งทั้งปวง ตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการหรือสำนักงานอัยการสูงสุด ซึ่งอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแพ่งและศาลจังหวัดมีนบุรี

(ข) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย...”

5) สำนักคดีแพ่งกรุงเทพใต้⁵⁰

ประกาศคณะกรรมการอัยการ ข้อ 7 (22) “สำนักงานคดีแพ่งกรุงเทพใต้ มีอธิบดีอัยการเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการ มีอำนาจหน้าที่

⁴⁹ ราชกิจจานุเบกษา หน้าที่ 33 เล่มที่ 128 ตอนที่ 66 ก เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2554

⁵⁰ “เรื่องเดียวกัน” หน้าที่ 34

(ก) รับผิดชอบการดำเนินคดีแพ่งทั้งปวง ตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการหรือสำนักงานอัยการสูงสุด ซึ่งอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลจังหวัดพระโขนง

(ข) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย...”

6) สำนักคดีแพ่งธนบุรี⁵¹

ประกาศคณะกรรมการอัยการ ข้อ 7 (23) “ สำนักงานคดีแพ่งธนบุรี มีอธิบดีอัยการเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการ มีอำนาจหน้าที่

(ก) รับผิดชอบการดำเนินคดีแพ่งทั้งปวง ตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการหรือสำนักงานอัยการสูงสุด ซึ่งอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแพ่งธนบุรีและศาลจังหวัดตลิ่งชัน

(ข) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย...”

7) สำนักงานคดีภาษีอากร⁵²

ประกาศคณะกรรมการอัยการ ข้อ 7 (24) “สำนักงานคดีภาษีอากร มีอธิบดีอัยการเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการ มีอำนาจหน้าที่

(ก) รับผิดชอบการดำเนินคดีทั้งปวง ตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการหรือสำนักงานอัยการสูงสุด ซึ่งอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลภาษีอากรกลาง

(ข) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย...”

8) สำนักงานคดีล้มละลาย⁵³

ประกาศคณะกรรมการอัยการ ข้อ 7 (25) “สำนักงานคดีล้มละลาย มีอธิบดีอัยการเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการ มีอำนาจหน้าที่

(ก) รับผิดชอบการดำเนินคดีทั้งปวง ตามที่กฎหมายกำหนด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการหรือสำนักงานอัยการสูงสุด ซึ่งอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

⁵¹ “เรื่องเดียวกัน”

⁵² ราชกิจจานุเบกษา หน้าที่ 35 เล่มที่ 128 ตอนที่ 66 ก เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2554

⁵³ “เรื่องเดียวกัน”

กล่าวคือมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีล้มละลายดังนี้คือ

1.1 ประเภทสำนวนคดี

(ก) สำนวนคดีว่าต่าง เป็นสำนวนคดีที่หน่วยงานของรัฐขอให้ว่าต่างให้หน่วยงานของรัฐตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย ซึ่งพนักงานอัยการจะเข้าดำเนินคดีในฐานะเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ ทนายเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ หรือผู้ร้องขอ

(ข) สำนวนแก้ต่าง เป็นสำนวนคดีที่หน่วยงานของรัฐขอให้แก้ต่างให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าพนักงานในสังกัดถูกฟ้องเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่หรือราษฎรถูกฟ้องในการที่ได้กระทำตามคำสั่งของเจ้าพนักงานหรือเข้าร่วมกับเจ้าพนักงานกระทำการในหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย ซึ่งพนักงานอัยการจะเข้าดำเนินคดีในฐานะทนายจำเลย

2.2 ประเภทคดี

2.2.1 คดีล้มละลาย เป็นสำนวนคดีที่หน่วยงานของรัฐส่งมาขอให้ยื่นฟ้องหรือยื่นคำร้องขอให้ลูกหนี้หรือบุคคลใดเป็นบุคคลล้มละลาย

2.2.2 คดีล้มละลายสาขา เป็นสำนวนคดีที่หน่วยงานของรัฐส่งมาขอให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

- 1) เพิกถอนการื้อฉล
- 2) ทวงหนี้
- 3) คัดค้านคำสั่งหรือการกระทำของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์
- 4) ร้องขจัดทรัพย์

2.2.3 คดีแพ่งเกี่ยวพันกันกับคดีล้มละลาย เป็นสำนวนคดีที่หน่วยงานของรัฐส่งมาขอให้ดำเนินการ

9) สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน⁵⁴

ประกาศคณะกรรมการอัยการ ข้อ 7 (26) “สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน มีอธิบดีอัยการเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการมีอำนาจหน้าที่

(ก) รับผิดชอบการดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย การเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนและความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนระหว่างประเทศ

⁵⁴ “เรื่องเดียวกัน” หน้าที่ 36

(ข) รับผิดชอบการดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านอรรถคดี การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย และการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคแก่ประชาชน

(ค) ศึกษา วิจัย และพัฒนาระบบ รูปแบบ วิธีการ และแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการดังกล่าว

(ง) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย...”

10) อำนาจหน้าที่คดีคุ้มครองผู้บริโภค⁵⁵

สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคุ้มครองผู้บริโภค ได้ถูกจัดตั้งขึ้นโดย กฎกระทรวง แบ่งส่วนราชการสำนักงานอัยการสูงสุด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2549 ฉบับลงวันที่ 29 กันยายน 2549⁵⁶

กำหนดให้มีสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคุ้มครองผู้บริโภค เป็นส่วนราชการในสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน

มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบงานคุ้มครองผู้บริโภค ของสำนักงานคุ้มครองสิทธิและให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน ตามที่สำนักงานอัยการสูงสุดกำหนด ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมายตามกฎหมาย

สำนักงานอัยการสูงสุด ได้มีคำสั่งที่ 521/2549 เรื่อง การดำเนินการตามกฎหมายกระทรวง แบ่งส่วนราชการ สำนักงานอัยการสูงสุด ลงวันที่ 11 ตุลาคม 2549

ข้อ 1.6 ให้สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคุ้มครองผู้บริโภค สังกัดสำนักงานคุ้มครองสิทธิและให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน

ข้อ 8. บรรดาสำนวนคดีคุ้มครองผู้บริโภค ทั้งปวงที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงาน อัยการพิเศษฝ่ายคดีแพ่ง 8 ก่อนวันที่คำสั่งนี้มีผลใช้บังคับ ให้โอนสำนวนคดีและความรับผิดชอบดังกล่าวไป ยังสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานคุ้มครองสิทธิและให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายแก่ประชาชน

สำนักคดีคุ้มครองผู้บริโภค อำนาจหน้าที่และภารกิจสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคุ้มครองผู้บริโภค

⁵⁵ “เรื่องเดียวกัน” หน้าที่ 37

⁵⁶ สำนักงานอัยการสูงสุด “สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคุ้มครองผู้บริโภค” ต้นคืน 21 กุมภาพันธ์ 2556

1. ดำเนินคดีแพ่งแก่ผู้กระทำการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคในศาลในฐานะที่พนักงานอัยการเป็นเจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภค
2. ช่วยเหลือทางอรรถคดีโดยจัดหาทนายความอาสาว่าต่างแก่ต่างแก่ประชาชนผู้บริโภค
3. ช่วยเหลือในการทำนิติกรรมต่างๆและให้คำปรึกษาปัญหากฎหมายและช่วยเหลือประนอมข้อพิพาทแก่ประชาชนผู้บริโภค
4. เผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคแก่ประชาชน
5. เป็นศูนย์ประสานงานรับเรื่องราวร้องทุกข์จากหน่วยงานอื่นทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

ขั้นตอนการรับเรื่องราวร้องทุกข์มีดังนี้

1. ผู้ร้องส่งเรื่องร้องเรียนทางไปรษณีย์ หรือเดินทางมาพบพนักงานอัยการเพื่อร้องเรียนกรณีได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจ เช่น ชื้อบ้านแล้วไม่ได้รับโอน ชื้อสินค้าหรือบริการที่ไม่ได้มาตรฐานหรือไม่ได้คุณภาพ เป็นต้น โดยผู้ร้องเรียนต้องเตรียมหรือ ส่งเอกสารสำคัญต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องร้องเรียน เช่น สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน สัญญาซื้อขาย,สัญญาจะซื้อจะขาย, โบว์ชัวร์โฆษณาสินค้า มาด้วยเพื่อให้ประกอบการพิจารณา

2. พนักงานอัยการจะแจ้งผู้ร้องให้มาให้ถ้อยคำด้วยตนเอง ณ สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคุ้มครองผู้บริโภคเพื่อพนักงานอัยการจะได้บันทึกถ้อยคำ

3. เมื่อพนักงานอัยการพิจารณาเรื่องที่ร้องเรียนแล้วจะดำเนินการดังนี้

- 3.1 แจ้งนัดคู่กรณี (ผู้ร้องและผู้ถูกร้องเรียน) มาพบพนักงานอัยการเพื่อทำการเจรจาไกล่เกลี่ย หากคู่กรณีตกลงกันได้ ก็จะยุติเรื่องร้องเรียน แต่หากตกลงกันไม่ได้ ก็จะจัดหาทนายความอาสาว่าต่างหรือแก้ต่างให้ตามระเบียบ หรือผู้ร้องอาจจะดำเนินคดีกับคู่กรณีได้เองโดยพนักงานอัยการ ให้คำแนะนำทางกฎหมายได้

- 3.2 กรณีที่คู่กรณีไม่มาตามนัดเพื่อไกล่เกลี่ยตาม ข้อ 3.1 จะมีหนังสือแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ร้องทราบว่าผู้ร้องสามารถดำเนินการอะไรได้บ้างต่อไป

สิทธิของผู้บริโภคที่จะได้รับความคุ้มครองภายใต้ พ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มี 5 ประการ

1. สิทธิที่ได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการได้แก่ สิทธิที่ได้รับทราบการโฆษณาหรือ การแสดงฉลากตามความเป็นจริงและ

ปราศจากพิษภัยแก่ผู้บริโภค รวมตลอดถึงสิทธิที่จะรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการอย่างถูกต้องและเพียงพอที่จะไม่หลงผิดในการซื้อสินค้าหรือรับบริการโดยไม่เป็นธรรม

2. สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะเลือกซื้อสินค้าหรือรับบริการโดยความสมัครใจของผู้บริโภคและปราศจากการชักจูงใจอันไม่เป็นธรรม

3. สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับสินค้าหรือบริการที่ปลอดภัยมีสภาพและคุณภาพได้มาตรฐานเหมาะสมแก่การใช้ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินในกรณีใช้ตามคำแนะนำหรือระมัดระวังตามสภาพของสินค้าหรือบริการนั้นแล้ว

4. สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับข้อสัญญาโดยไม่ถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบธุรกิจ

5. สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองและชดเชยค่าเสียหายเมื่อมีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคตามข้อ 1,2,3 และ 4 ดังกล่าว

ก. ประวัติความเป็นมา สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน⁵⁷

สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน มีชื่อย่อว่า สคช. ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 15 กันยายน 2525 ในสังกัดกรมอัยการ ตามคำสั่งของกรมอัยการที่ 174/2525 ลงวันที่ 15 กันยายน 2525 เดิมใช้ชื่อว่า “สำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน”

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน เพื่อลดข้อขัดแย้ง และอำนวยความสะดวกธรรมให้กับประชาชน และเพื่อป้องกันปราบปรามอาชญากรรม โดยกำหนดโครงสร้างการดำเนินงานไว้ 4 ฝ่ายคือ⁵⁸

“1) ฝ่ายคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน มีหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีมีเหตุอันควรเข้าคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชนตามที่ประมวลกฎหมายอาญาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และที่กฎหมายอื่นๆ บัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ

⁵⁷ สำนักงานอัยการสูงสุด “สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน” ค้นคืน 21 กุมภาพันธ์ 2556 จาก <http://www.lawaid.ago.go.th>

⁵⁸ สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน(สคช.) สำนักงานอัยการสูงสุด “กว่าจะเป็นสคช.” 30 ปี กับภารกิจอัยการเพื่อความเป็นธรรมในสังคม กรุงเทพฯ 2555 หน้า 18-19

2) ฝ่ายเร่งรัดการดำเนินคดี มีหน้าที่ในการศึกษา วิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางเร่งรัดการดำเนินคดีทั้งทางแพ่งและทางอาญาให้เสร็จโดยเร็ว ให้คำแนะนำกระทรวง ทบวง กรม ตลอดจนหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับการบังคับคดีตามคำพิพากษา ทั้งติดตามเร่งรัดการบังคับคดีรวบรวมสถิติที่รัฐได้รับชำระหนี้ตามคำพิพากษาอย่างแท้จริง แล้วทำรายงานประจำปีเพื่อเสนอต่อรัฐบาลและต่อสาธารณชน ตลอดจนศึกษาวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการบังคับคดี การแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต่างๆ ที่เป็นมูลเหตุให้รัฐมีข้อพิพาทกับประชาชน หรือทำให้รัฐต้องเสียเปรียบในทางคดี

3) ฝ่ายช่วยเหลือกฎหมายแก่ประชาชน มีหน้าที่ให้คำปรึกษาหารือในทางกฎหมายแก่ประชาชนโดยไม่คิดค่าบริการ ประนีประนอมข้อพิพาท และจัดหาทนายความแก้ต่างคดีแพ่งและคดีอาญาให้แก่จำเลยผู้ยากไร้โดยไม่คิดค่าบริการ

4) ฝ่ายวิเทศสัมพันธ์และการประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่ในการติดต่อประสานงานร่วมมือกับหน่วยงาน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน ตลอดจนเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน

ทั้งนี้ในการดำเนินงาน มีคณะกรรมการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เป็นผู้ควบคุมในด้านนโยบายและการวางแผนงานตลอดการปฏิบัติงานของสำนักงานส่วนในการปฏิบัติงาน

ต่อมาเมื่อวันที่ 5 เมษายน 2526 คณะรัฐมนตรีได้มีมติโอน โครงการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนในชนบทเขตยากจน ซึ่งขณะนั้นอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานนโยบายและแผนกระทรวงมหาดไทย มาให้สำนักงานอัยการสูงสุดรับผิดชอบดำเนินงานสืบมา”

และในวันที่ 27 สิงหาคม 2527 คณะรัฐมนตรีได้มีมติโอนงานช่วยเหลือทางกฎหมายแก่เกษตรกรและผู้ยากจน ซึ่งขณะนั้นอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีมาให้ สำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน (สคช.) กรมอัยการ (เดิม) รับผิดชอบดำเนินการจึงเป็นที่มาของ การจัดให้มีทนายความอาสาอาวุโสให้ความช่วยเหลืออรรถคดีแก่ประชาชนที่ยากจนขึ้นในกรมอัยการ และเป็นที่มาของโครงการความร่วมมือจากกรมอัยการในการช่วยเหลือทางกฎหมายแก่เกษตรกรและผู้ยากจน⁵⁹

ในปี พ.ศ.2531 ได้มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมอัยการ กระทรวงมหาดไทย กำหนดให้สำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน เป็นส่วนราชการระดับกองตามกฎหมายของกรมอัยการ และเปลี่ยนชื่อเป็น “สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทาง

⁵⁹ “เรื่องเดียวกัน” หน้า 20

กฎหมายแก่ประชาชน” โดยมีคำสั่งกรมอัยการที่ 199/2531 ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2531 แบ่งส่วนราชการในส่วนกลางออกเป็น 3 กอง⁶⁰

ต่อมาในปี พ.ศ.2534 คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รตช.) ได้มีประกาศฉบับที่ 47 และฉบับที่ 49 ลงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2534 แยกกรมอัยการออกจาก กระทรวงมหาดไทยไปเป็นหน่วยงานซึ่งไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง ทบวงใด โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของนายกรัฐมนตรีโดยตรง และเปลี่ยนชื่อจาก “กรมอัยการ” เป็น “สำนักงานอัยการสูงสุด” และเปลี่ยนชื่อตำแหน่ง “อธิบดีกรมอัยการ” มาเป็น “อัยการสูงสุด” มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างภายใน โดยจัดรูปองค์กรเป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ สำนักงานอัยการสูงสุด พ.ศ.2535

สาระสำคัญเกี่ยวกับการกำหนดอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ นอกจากการดำเนินคดีอาญา คดีแพ่ง ให้คำปรึกษาด้านกฎหมายแก่รัฐบาลและหน่วยงานของรัฐตามกฎหมายแล้ว ยังให้มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน รวมทั้งให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย เผยแพร่ความรู้ทางด้านสิทธิมนุษยชน และความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน โดยให้ “สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน” เป็นผู้รับผิดชอบ⁶¹

ข. สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนในยุคปัจจุบัน⁶²

ในช่วงปีพ.ศ.2543 มีการปฏิรูประบบราชการ รัฐบาลได้แบ่งแยกกระทรวงทบวงกรมใหม่ ศาลยุติธรรมแยกเป็นหน่วยงานอิสระ ไม่ขึ้นตรงต่อกระทรวงยุติธรรม จึงได้มีการจัดโครงสร้างกระทรวงยุติธรรมใหม่ด้วย โดยให้สำนักงานอัยการสูงสุด อยู่ภายใต้กำกับดูแลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม และอาศัยอำนาจตามความ ในมาตรา 8 จ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมออกกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานอัยการสูงสุดซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่4) พ.ศ.2543 และมาตรา 31 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดินพ.ศ.2534 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมออกกฎกระทรวงไว้ กำหนดการแบ่งส่วนราชการให้สำนักงานอัยการสูงสุด มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาทั้งปวง ดำเนินคดีแพ่งและให้คำปรึกษาด้านกฎหมายแก่รัฐบาลและหน่วยงานของรัฐ ตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการหรือสำนักงานอัยการสูงสุด

⁶⁰ “เรื่องเดียวกัน” หน้า 23

⁶¹ “เรื่องเดียวกัน” หน้า 25

⁶² “เรื่องเดียวกัน” หน้า 26-31

ปี พ.ศ.2549 ได้มีประกาศกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานอัยการสูงสุดฉบับที่ 2 พ.ศ.2549 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของ สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน

ต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ได้กำหนดให้องค์กรอัยการเป็นองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ โดยมาตรา 255 กำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและตามกฎหมายว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ และกฎหมายอื่นดังนั้นก็จึงมีการตราพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ.2553 กำหนดอำนาจหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุด โดยในมาตรา 23(1) กำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินการทางกฎหมาย รวมตลอดทั้งในการคุ้มครองป้องกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน ทั้งนี้ ในการแบ่งส่วนราชการ การกำหนดอำนาจและหน้าที่ให้ทำเป็นประกาศคณะกรรมการอัยการ

คณะกรรมการอัยการ มีประกาศคณะกรรมการอัยการ เรื่อง การแบ่งหน่วยงาน และการกำหนดอำนาจและหน้าที่ของหน่วยงานภายในของสำนักงานอัยการสูงสุด พ.ศ. 2554 ให้สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.) รับผิดชอบการดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย การเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนและความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนระหว่างประเทศ รับผิดชอบการดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ด้านอรรถคดี การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายและการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคแก่ประชาชน ทั้งยังให้มีสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายภาค รับผิดชอบงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมาย แก่ประชาชนภายในเขตพื้นที่สำนักงานอัยการภาค ตามที่สำนักงานอัยการสูงสุดกำหนด

ปัจจุบันสำนักงานอัยการสูงสุด ได้กำหนดให้มีสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน ในทุกสำนักงานอัยการจังหวัดที่ตั้งอยู่ ณ ตัวจังหวัด 76 แห่ง (สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนจังหวัด) และสำนักงานอัยการจังหวัดที่ตั้งอยู่ ณ ตัวอำเภอ 29 แห่ง (สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนสาขา) ทั่วประเทศรวม 105 แห่ง เพื่อให้การบริการกิจกรรมงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน เป็นไปอย่างทั่วถึงทุกภูมิภาคของประเทศ ทั้งนี้การดำเนินงานของสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.) ตามภารกิจดังกล่าว ยังเป็นการสนองต่อแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ตามที่กำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ส่วนที่ 5 ด้านกฎหมายและการยุติธรรม มาตรา 81 (1) กำหนดให้รัฐต้องดูแลให้มี

การปฏิบัติและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และทั่วถึง ส่งเสริมการให้ความช่วยเหลือและให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน และจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ โดยให้ประชาชนและองค์กรวิชาชีพมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมและการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

การดำเนินงานการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน ยังคงดำเนินงานเพื่อสนองแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ แผนบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล โดยกำหนดกิจกรรมที่เป็นงานหลัก ได้แก่

1. การคุ้มครองสิทธิทางศาลตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ
2. การให้คำปรึกษาปัญหาทางกฎหมาย ช่วยเหลือจัดทำนิติกรรมสัญญา และประนอมข้อพิพาท
3. การช่วยเหลือทางอรรถคดีแก่ผู้ยากจนและไม่ได้รับความเป็นธรรม โดยการจัดทนายความอาสาดำเนินการในชั้นศาล
4. สนับสนุนการประนอมข้อพิพาทระดับท้องถิ่น โดยฝึกอบรมคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ในการประนอมข้อพิพาท
5. เผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายต่างๆ แก่ประชาชน เช่น จัดรายการวิทยุ โทรทัศน์ ออกหน่วยเคลื่อนที่ไปตามหมู่บ้านต่างๆ ร่วมกับจังหวัดเคลื่อนที่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดเคลื่อนที่ฯ
6. ฝึกอบรมความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนกลุ่มต่างๆ เช่น นักเรียน นักศึกษา ทหาร

สำนักงานอัยการสูงสุดได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติราชการ 4 ปี สำนักงานอัยการสูงสุด พ.ศ. 2551 – 2554 เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์และมุ่งสู่วิสัยทัศน์ความเป็นองค์กรอัยการสากล ซึ่งยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวกับภารกิจของสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.) ระบุไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 3 ว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน โดยมุ่งเน้นการสร้างพันธมิตร การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน การให้คำปรึกษาและช่วยเหลือในการทำนิติกรรมสัญญา การเพิ่มประสิทธิภาพการประนอมและระงับข้อพิพาท การเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ชาวไทยที่อยู่ในต่างประเทศ และการใช้มาตรการทางกฎหมาย เพื่อรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยได้กำหนดกลยุทธ์การดำเนินงานไว้ ดังนี้

1. การสร้างพันธมิตรและเครือข่าย เพื่อดำเนินการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน โดยมุ่งเน้นการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนร่วมกับองค์กรอิสระและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน และการเผยแพร่สิทธิมนุษยชนศึกษา

2. การคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนและคุ้มครองผู้บริโภคในเชิงรุก โดยมุ่งเน้นการคุ้มครองสิทธิทางศาล การช่วยเหลือทางอรรถคดี และการทำนิติกรรม การให้คำปรึกษาทางกฎหมาย การเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน การเพิ่มประสิทธิภาพการประนอมและระงับข้อพิพาท รวมทั้งการนำความรู้และการช่วยเหลือทางกฎหมายสู่ชุมชนในกรุงเทพมหานคร

3. การคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนในต่างประเทศ โดยมุ่งเน้นการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนไทยในต่างประเทศ โดยระบบสื่อสารทางไกล

4. การใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อรักษาพื้นที่ฟูฟุ่พยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นการใช้มาตรการทางกฎหมายในการรักษาและฟื้นฟูฟูฟุ่พยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนด้านการรักษาพื้นที่ฟูฟุ่พยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประสานงานเพื่อบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2550

เมื่อสิ้นสุดแผนยุทธศาสตร์ พ.ศ. 2551 – 2554 สำนักงานอัยการสูงสุด ได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติราชการ 4 ปี สำนักงานอัยการสูงสุด พ.ศ. 2555 – 2558 เพื่อมุ่งสู่วิสัยทัศน์ที่ว่า “องค์กรอัยการเป็นสถาบันที่มีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ ให้เป็นไปโดยเที่ยงธรรมและเป็นที่ยอมรับของประชาชน” โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวกับภารกิจของสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.) ไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 3 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและการช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน มุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมืออย่างกว้างขวางทั้งในและต่างประเทศ การร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรอื่นในการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน สนับสนุนการประนอมและระงับข้อพิพาทในระดับท้องถิ่น

วิสัยทัศน์ของ สำนักอัยการสูงสุด (Vision)⁶³

"สำนักงานอัยการสูงสุดเป็นสถาบันมาตรฐานระดับสากล ในการอำนวยความสะดวก คุ้มครอง การรักษาผลประโยชน์ของรัฐ การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพของประชาชน เพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม "

วิสัยทัศน์ของ สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.) (Vision)

สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.) จะเป็น สถาบันมาตรฐานระดับสากลในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพของประชาชน เพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม

พันธกิจ (Mission)

สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.) มีภารกิจหลักในด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน โดยมีพันธกิจในการพัฒนา งานด้านสิทธิมนุษยชน และส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนชาวไทยทั้งใน ประเทศและนอกประเทศ

เป้าประสงค์

เพื่อให้บรรลุพันธกิจดังกล่าว สำนักงานอัยการสูงสุดได้กำหนดเป้าประสงค์ไว้ว่า สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.) จะสามารถคุ้มครองสิทธิ มนุษยชนและสิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวไทยอย่างกว้างขวางทั้งในและต่างประเทศ

ยุทธศาสตร์ (Strategy)

นโยบายและยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณของรัฐบาล มาพิจารณา ประกอบกับแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ 4 ปี สำนักงานอัยการสูงสุด (พ.ศ.2555-2558) ซึ่งได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวกับการกิจ ของสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมาย แก่ประชาชน (สคช.) ไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 3 ว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและช่วยเหลือทาง กฎหมายแก่ประชาชน โดยมุ่งเน้นการสร้างพันธมิตร การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและช่วยเหลือทาง กฎหมายแก่ประชาชน การให้ความช่วยเหลือในการทำนิติกรรมและให้คำปรึกษาการเพิ่ม ประสิทธิภาพการประนอมและระงับข้อพิพาททางแพ่ง การเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายและการ คุ้มครองสิทธิเสรีภาพและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ชาวไทย ที่อยู่ในต่างประเทศและ การใช้ มาตรการทางกฎหมาย เพื่อรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

⁶³ สำนักงานอัยการสูงสุด “สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน”

11) สำนักงานคดีแรงงาน⁶⁴

ประกาศคณะกรรมการอัยการ ข้อ 7 (37) “ สำนักงานคดีแรงงาน มีอธิบดีอัยการเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการ มีอำนาจหน้าที่

(ก) รับผิดชอบการดำเนินคดีทั้งปวง ตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการหรือสำนักงานอัยการสูงสุด ซึ่งอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแรงงานกลางและศาลแรงงานกลางสาขา

(ข) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย...”

12) สำนักงานคดีแรงงานภาค⁶⁵

ประกาศคณะกรรมการอัยการ ข้อ 7 (38) “ สำนักงานคดีแรงงานภาค มีอธิบดีอัยการเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการ มีอำนาจหน้าที่

(ก) รับผิดชอบการดำเนินคดีทั้งปวง ตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการหรือสำนักงานอัยการสูงสุด ซึ่งอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแรงงานภาค ทั้งนี้ ตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และคำสั่งว่าด้วยการนั้น

(ข) รับผิดชอบการดำเนินคดีแพ่งทั้งปวงตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการหรือสำนักงานอัยการสูงสุดซึ่งอยู่ภายในเขตท้องที่ของสำนักงานอัยการภาค ทั้งนี้ตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และคำสั่งของสำนักงานอัยการสูงสุด

(ค) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย....”

สำนักงานอัยการสูงสุดได้จัดตั้งสำนักงานคดีแรงงานขึ้น โดยเฉพาะเพื่อให้พนักงานอัยการเป็นทนายของแผ่นดินดำเนินคดีในศาลแรงงาน เพื่อทำการว่าต่าง,แก้ต่างให้กับรัฐบาล หรือหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรส่วนท้องถิ่น และ แก้ต่างให้กับเจ้าพนักงานในหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ องค์กรส่วนท้องถิ่น ซึ่งถูกฟ้องเป็นคดีแพ่งต่อศาลแรงงานในเรื่องการที่ได้กระทำไปตามหน้าที่ ทั้งนี้เป็นอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ตามอนุ (37) และ อนุ (38) ดังกล่าวข้างต้น

⁶⁴ ราชกิจจานุเบกษา หน้าที่ 44 เล่มที่ 128 ตอนที่ 66 ก เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2554

⁶⁵ “เรื่องเดียวกัน”

1.2.3 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์⁶⁶

ในการดำเนินคดีแพ่งของพนักงานอัยการนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติถึงอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ โดยกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้คือ

1. ร้องขอให้ศาลสั่งให้คนวิกลจริตเป็นคนไร้ความสามารถและร้องขอให้ศาลเพิกถอนคำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ ตามมาตรา 28⁶⁷ และ มาตรา 31⁶⁸

2. ร้องขอให้ศาลสั่งให้บุคคลซึ่งมีจิตฟั่นเฟือน หรือกายพิการและไม่สามารถประกอบหน้าที่การงานของตนเองเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ และร้องขอให้ศาลเพิกถอนคำสั่งที่ได้สั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ ตามมาตรา 32⁶⁹ และ มาตรา 36⁷⁰

3. ร้องขอให้ศาลสั่งการให้ทำไปพลางก่อนตามที่จำเป็นเพื่อจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ หรือร้องขอต่อศาลให้ตั้งผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ ตามมาตรา 48⁷¹

⁶⁶ สำนักงานอัยการสูงสุด “อำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ” ค้นคืน 21 กุมภาพันธ์ 2556 จาก <http://www.ago.go.th>

⁶⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 28 วรรคหนึ่ง “บุคคลวิกลจริตผู้ใด ถ้าคู่สมรสก็ดี ผู้บุพการีกว่าคือ บิดา มารดา ปู่ย่า ตายาย ทวดก็ดี ผู้สืบสันดานกล่าวคือ ลูก หลาน เหลน ลื้อก็ดี ผู้ปกครองหรือผู้พิทักษ์ก็ดี ผู้ซึ่งปกครองดูแลบุคคลนั้นอยู่ก็ดี หรือ พนักงานอัยการก็ดี ร้องขอต่อศาลให้สั่งให้บุคคลวิกลจริตผู้นั้นเป็นคนไร้ความสามารถ ศาลจะสั่งให้บุคคลวิกลจริตผู้นั้นเป็นคนไร้ความสามารถก็ได้”

⁶⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 31 วรรคหนึ่ง “ถ้าเหตุที่ทำให้เป็นคนไร้ความสามารถได้สิ้นสุดไปแล้วและเมื่อบุคคลผู้นั้นเองหรือบุคคลใด ๆ ดังกล่าวมาในมาตรา 28 ร้องขอต่อศาลก็ให้ศาลสั่งเพิกถอนคำสั่งที่ให้เป็นคนไร้ความสามารถนั้น”

⁶⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 32 วรรคหนึ่ง “บุคคลใดมีกายพิการหรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือประพฤตีสุรุ่ยสุร่ายเสเพลเป็นอาชญา หรือติดสุรายาเมา หรือมีเหตุอื่นใดทำนองเดียวกันนั้น จนไม่สามารถจะจัดทำกรงานโดยตนเองได้ หรือจัดกิจการไปในทางที่อาจจะเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัว เมื่อบุคคลตามที่ระบุไว้ในมาตรา 28 ร้องขอต่อศาล ศาลจะสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้”

⁷⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 36 “ถ้าเหตุที่ศาลได้สั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถได้สิ้นสุดไปแล้ว ให้นำบทบัญญัติมาตรา 31 มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

⁷¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 48 “ถ้าบุคคลใดไปเสียจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่โดยมิได้ตั้งตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไปไว้ และไม่มีใครรู้ว่าบุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ เมื่อผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการร้องขอ ศาลจะสั่งให้ทำการอย่างหนึ่งอย่างใดไปพลางก่อนตามที่จำเป็นเพื่อจัดการทรัพย์สินของบุคคลผู้นั้นก็ได้”

4. ร้องขอให้ศาลสั่งตัวแทนรับมอบอำนาจทั่วไป จัดทำบัญชีทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ หรือขอให้ศาลสั่งให้ผู้จัดการหาประกันหรือแจ้งรายทรัพย์สิน หรือถอดถอนผู้จัดการหรือตั้งผู้อื่น แทนต่อไป เมื่อมีเหตุอันสมควร ตามมาตรา 49⁷² , มาตรา 50⁷³ และ มาตรา 56⁷⁴

5. ร้องขอให้ศาลสั่งให้ผู้ที่ไม่ไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นคนสาบสูญและร้องขอให้ศาลสั่งเพิกถอนคำสั่งให้เป็นคนสาบสูญ ตามมาตรา 61⁷⁵ และ มาตรา 63⁷⁶

6. ร้องขอให้ศาลแต่งตั้งผู้จัดการชั่วคราวในกรณีที่ผู้จัดการนิติบุคคลว่างลงและถ้า ทิ้งตำแหน่งว่างไว้จะเกิดความเสียหาย ตามมาตรา 73⁷⁷

เมื่อเวลาได้ล่วงเลยไปหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้ไม่อยู่นั้นไปเสียจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่และไม่มีผู้ใด ได้รับข่าวเกี่ยวกับบุคคลนั้นประการใดเลยก็ดี หรือหนึ่งปีนับแต่วันมีผู้ได้พบเห็นหรือได้ทราบข่าวมาเป็นครั้ง หลังสุดก็ดี เมื่อบุคคลตามวรรคหนึ่งร้องขอ ศาลจะตั้งผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ขึ้นก็ได้”

⁷² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 49 “ในกรณีที่ผู้ไม่อยู่ได้ตั้งตัวแทนผู้รับมอบอำนาจ ทั่วไปไว้ และสัญญาตัวแทนระงับสิ้นไป หรือปรากฏว่าตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไปได้จัดการทรัพย์สินนั้น ใน ลักษณะที่อาจเสียหายแก่บุคคลดังกล่าว ให้นำมาตรา 48 มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

⁷³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 50 “เมื่อผู้มีส่วนได้เสีย หรือพนักงานอัยการร้องขอ ศาลจะสั่งให้ตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไปจัดทำบัญชีทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ขึ้นตามที่ศาลจะมีคำสั่งก็ได้”

⁷⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 56 “เมื่อผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการร้องขอ หรือเมื่อศาลเห็นสมควรศาลอาจสั่งอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้”

(1) ให้ผู้จัดการทรัพย์สินหาประกันอันสมควร ในการจัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ตลอดจนการมอบ คินทรัพย์สินนั้น

(2) ให้ผู้จัดการทรัพย์สินแถลงถึงความเป็นอยู่แห่งทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่

(3) ถอดถอนผู้จัดการทรัพย์สิน และตั้งผู้อื่นให้เป็นผู้จัดการทรัพย์สินแทนต่อไป”

⁷⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 61 วรรคหนึ่ง “ถ้าบุคคลใดได้ไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่น ที่อยู่ และไม่มีใครรู้แน่ว่าบุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ตลอดระยะเวลาห้าปี เมื่อผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงาน อัยการร้องขอ ศาลจะสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนสาบสูญก็ได้”

⁷⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 63 วรรคหนึ่ง “เมื่อบุคคลผู้ถูกศาลสั่งให้เป็นคน สาบสูญนั่นเอง หรือผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการร้องขอต่อศาล และพิสูจน์ได้ว่าบุคคลผู้ถูกศาลสั่งให้เป็น คนสาบสูญนั้นยังคงมีชีวิตอยู่ก็ดี หรือว่าตายในเวลาอันผิดไปจากเวลาดังระบุไว้ในมาตรา 62 ก็ดี ให้ศาลสั่งถอน คำสั่งให้เป็นคนสาบสูญนั้น แต่การถอนคำสั่งนี้ย่อมไม่กระทบกระเทือนถึงความสมบูรณ์แห่งการทั้งหลายอันได้ ทำไปโดยสุจริตในระหว่างเวลาดังแต่ศาลมีคำสั่งให้เป็นคนสาบสูญจนถึงเวลาถอนคำสั่งนั้น”

⁷⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 73 “ถ้ามีตำแหน่งว่างลงในจำนวนผู้แทนของ นิติบุคคล และมีเหตุอันควรเชื่อว่าการปล่อยตำแหน่งว่างไว้น่าจะเกิดความเสียหายขึ้นได้ เมื่อผู้มีส่วนได้เสียหรือ พนักงานอัยการร้องขอ ศาลจะแต่งตั้งผู้แทนชั่วคราวขึ้นก็ได้”

7. ร้องขอให้ศาลแต่งตั้งผู้แทนเฉพาะการในกรณีผู้จัดการนิติบุคคลมีประโยชน์ได้เกี่ยวกับนิติบุคคล ตามมาตรา 75⁷⁸

8. ดำเนินการในฐานะเป็นผู้ขอจัดตั้งมูลนิธิต่อไป ในกรณีที่ผู้ตั้งมูลนิธิตายเสียก่อนที่นายทะเบียนจะรับจดทะเบียนมูลนิธิ ตามมาตรา 117⁷⁹

9. ร้องขอให้ศาลถอนถอนกรรมการ หรือคณะกรรมการมูลนิธิ และแต่งตั้งคนใหม่แทน ในกรณีที่กรรมการหรือคณะกรรมการจัดการผิดพลาดเสื่อมเสียตาม มาตรา 129⁸⁰

10. ร้องขอให้ศาลสั่งเลิกมูลนิธิ ตามมาตรา 131⁸¹

⁷⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 75 “ถ้ากรณีตามมาตรา 74 เป็นเหตุให้ไม่มีผู้แทนของนิติบุคคลเหลืออยู่ หรือผู้แทนของนิติบุคคลที่เหลืออยู่มีจำนวนไม่พอจะเป็นองค์ประชุม หรือไม่พอจะระทำการอันนั้น ได้หากกฎหมาย ข้อบังคับ หรือตราสารจัดตั้งของนิติบุคคลนั้น มิได้มีข้อกำหนดในเรื่องนี้ไว้เป็นอย่างอื่นให้นำความในมาตรา 73 มาใช้บังคับเพื่อตั้งผู้แทนเฉพาะการ โดยอนุโลม”

⁷⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 117 วรรคหนึ่ง “ในกรณีที่ผู้ขอจัดตั้งมูลนิธิถึงแก่ความตายก่อนนายทะเบียนรับจดทะเบียนมูลนิธิ ถ้าผู้ตายมิได้ทำพินัยกรรมยกเลิกการจัดตั้งมูลนิธิที่ขอจัดตั้งไว้ให้คำขอจัดตั้งมูลนิธิที่ผู้ตายได้ยื่นไว้ก่อนนายทะเบียนยังคงใช้ได้ต่อไป และ ให้ทายาท หรือผู้จัดการมรดก หรือผู้ซึ่งผู้ตายมอบหมาย ดำเนินการในฐานะเป็นผู้ขอจัดตั้งมูลนิธิต่อไป ถ้าบุคคลดังกล่าวไม่ดำเนินการ ภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวัน นับแต่วันที่ผู้ขอจัดตั้งมูลนิธิถึงแก่ความตาย บุคคลผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการจะดำเนินการในฐานะเป็นผู้ขอจัดตั้งมูลนิธินั้นต่อไปก็ได้”

⁸⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 129 วรรคหนึ่ง, วรรคสอง “ในกรณีที่กรรมการของมูลนิธิผู้ใดดำเนินกิจการของมูลนิธิ ผิดพลาดเสื่อมเสียต่อมูลนิธิ หรือดำเนินกิจการฝ่าฝืนกฎหมาย หรือข้อบังคับของมูลนิธิ หรือกลายเป็นผู้มีฐานะ หรือความประพฤติไม่เหมาะสมในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของมูลนิธิ นายทะเบียน พนักงานอัยการ หรือผู้มีส่วนได้เสียคนหนึ่งคนใดอาจร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งถอดถอนกรรมการของมูลนิธิผู้นั้นได้”

ในกรณีที่การกระทำตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำของคณะกรรมการของมูลนิธิ หรือปรากฏว่าคณะกรรมการของมูลนิธิไม่ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของมูลนิธิโดยไม่มีเหตุอันสมควร นายทะเบียน พนักงานอัยการ หรือผู้มีส่วนได้เสียคนหนึ่งคนใดอาจร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งถอดถอนกรรมการของมูลนิธิทั้งหมดได้”

⁸¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 131 “นายทะเบียน พนักงานอัยการ หรือผู้มีส่วนได้เสียคนหนึ่งคนใดอาจร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งให้เลิกมูลนิธิได้ในกรณีหนึ่งกรณีใด ดังต่อไปนี้

(1) เมื่อปรากฏว่าวัตถุประสงค์ของมูลนิธิขัดต่อกฎหมาย

(2) เมื่อปรากฏว่ามูลนิธิกระทำการขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรืออาจเป็นภัยอันตรายต่อความสงบสุขของประชาชนหรือความมั่นคงของรัฐ

(3) เมื่อปรากฏว่ามูลนิธิไม่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ไม่ว่าเพราะเหตุใดๆ หรือ หยุดดำเนินการตั้งแต่สองปีขึ้นไป”

11. ร้องขอให้ศาลสั่งจัดการทรัพย์สินของมูลนิธิที่สิ้นสุดลง ให้แก่นิติบุคคลซึ่งมีวัตถุประสงค์ใกล้เคียงกับวัตถุประสงค์เดิมของมูลนิธินั้น ตามมาตรา 134⁸²
12. ร้องขอให้ศาลตั้งผู้ชำระบัญชีของห้างหุ้นส่วน บริษัทที่เลิกกัน เพราะเหตุอื่นนอกจากล้มละลายโดยไม่มีผู้ชำระบัญชีตามข้อสัญญาหรือข้อบังคับของห้างหุ้นส่วนบริษัทนั้น ตามมาตรา 1251⁸³
13. ร้องขอให้ศาลสั่งเพิกถอนมติของสมาคมที่ลงมติโดยฝ่าฝืนข้อบังคับหรือกฎหมาย ตามมาตรา 100⁸⁴
14. ร้องขอให้ศาลพิพากษาว่าการสมรสเป็นโมฆะ ตามมาตรา 1496⁸⁵
16. ให้พนักงานอัยการดำเนินคดีแทนเด็ก เมื่อศาลส่งคำร้องมาให้ในกรณีที่มีการฟ้องคดีไม่รับเด็กเป็นบุตร ตามมาตรา 1539 วรรคสอง⁸⁶

⁸² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 134 วรรคหนึ่ง “เมื่อได้ชำระบัญชีแล้ว ให้โอนทรัพย์สินของมูลนิธิ ให้แก่นิติบุคคลที่มีวัตถุประสงค์ตามมาตรา 110 ซึ่งได้ระบุชื่อไว้ในข้อบังคับของมูลนิธิ ถ้าข้อบังคับของมูลนิธิมิได้ระบุชื่อมูลนิธิ หรือนิติบุคคลดังกล่าวไว้ พนักงานอัยการ ผู้ชำระบัญชี หรือผู้มีส่วนได้เสียคนหนึ่งคนใด อาจร้องขอต่อศาลให้จัดสรรทรัพย์สินนั้นแก่นิติบุคคล หรือนิติบุคคลอื่นที่ปรากฏว่ามีวัตถุประสงค์ใกล้เคียงที่สุดกับวัตถุประสงค์ของมูลนิธินั้นได้”

⁸³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1251 “ห้างหุ้นส่วนก็ดี บริษัทก็ดี ในเมื่อเลิกกัน เพราะเหตุอื่น นอกจากล้มละลาย หุ้นส่วนผู้จัดการห้าง หรือกรรมการของบริษัทยอมเข้าเป็นผู้ชำระบัญชี เว้นไว้แต่ข้อสัญญาของห้าง หรือข้อบังคับของบริษัทจะมีกำหนดไว้เป็นสถานอื่น

ถ้าไม่มีผู้ชำระบัญชีตั้งว่ามานี้ และเมื่อพนักงานอัยการหรือนิติบุคคลอื่นผู้มีส่วนได้เสียในการนี้ร้องขอ ท่านให้ศาลตั้งผู้ชำระบัญชี”

⁸⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 100 “ในการประชุมใหญ่ครั้งใด ถ้าได้มีการนัดประชุมหรือการลงมติโดยไม่ปฏิบัติตาม หรือฝ่าฝืนข้อบังคับของสมาคมหรือบทบัญญัติในส่วนนี้ สมาชิก หรือพนักงานอัยการอาจร้องขอให้ศาลสั่งเพิกถอนมติในการประชุมใหญ่ครั้งนั้นได้ แต่ต้องร้องขอต่อศาลภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ที่ประชุมใหญ่ลงมติ”

⁸⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1496 “คำพิพากษาของศาลเท่านั้นที่จะแสดงว่า การสมรสที่ฝ่าฝืน มาตรา 1449 มาตรา 1450 และมาตรา 1458 เป็นโมฆะ

คู่สมรส บิดามารดา หรือผู้สืบสันดานของคู่สมรสอาจร้องขอให้ศาลพิพากษาว่าการสมรสเป็นโมฆะได้ ถ้าไม่มีบุคคลดังกล่าว ผู้มีส่วนได้เสียจะร้องขอให้อัยการเป็นผู้ร้องขอต่อศาลก็ได้”

⁸⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1539 วรรคสอง “แต่ถ้าในขณะยื่นฟ้องมารดาเด็กไม่มีชีวิตอยู่ จะฟ้องเด็กแต่ผู้เดียวเป็นจำเลยก็ได้ถ้าเด็กไม่มีชีวิตอยู่ไม่ว่ามารดาของเด็กจะมีชีวิตอยู่หรือไม่ จะยื่นคำร้องขอให้ศาลแสดงว่าเด็กนั้น ไม่เป็นบุตรก็ได้ ในกรณีที่มารดาของเด็กหรือทายาทของเด็กยังมีชีวิตอยู่ ให้ศาลส่ง

17. เด็กอาจร้องขอให้พนักงานอัยการ ยกคดีขึ้นว่ากล่าวปฏิเสหความป็นบุตรที่
ชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรา 1545⁸⁷

18. ร้องขอให้ศาลสั่งถอนอำนาจปกครอง ตามมาตรา 1579⁸⁸

19. ร้องขอให้ศาลตั้งผู้ปกครองและร้องขอให้พิสูจน์ว่าบุคคลที่ศาลตั้งให้เป็น
ผู้ปกครองเป็นผู้ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1587 เพื่อให้ศาลพิพากษา
เพิกถอนคำสั่งตั้งผู้ปกครองและมีคำสั่งเกี่ยวกับผู้ปกครองต่อไปตามที่เห็นสมควร ตามมาตรา
1588⁸⁹

20. ร้องขอให้ศาลสั่งให้ผู้ปกครองหาประกันอันสมควรในการจัดการทรัพย์สิน
หรือแถลงถึงความเป็นอยู่ของทรัพย์สินของผู้อยู่ในความปกครอง ตามมาตรา 1597⁹⁰

สำเนาคำร้องนี้ไปให้ด้วยและถ้าศาลเห็นสมควรจะส่งสำเนาคำร้องไปให้อัยการพิจารณาเพื่อดำเนินคดีแทนเด็ก
ด้วยก็ได้”

⁸⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1545 “เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงต่อเด็กว่าตนมิได้เป็น
บุตรสืบสายโลหิตของชายผู้เป็นสามีของมารดาตน เด็กจะร้องขอต่ออัยการให้ฟ้องคดีปฏิเสหความป็นบุตรชอบ
ด้วยกฎหมายของชายนั้นก็ได้”

การฟ้องคดีตามวรรคหนึ่ง ถ้าเด็กได้รู้ข้อเท็จจริงก่อนบรรลุนิติภาวะว่าตนมิได้เป็นบุตรของชายผู้
เป็นสามีของมารดา ห้ามอัยการ ฟ้องคดีเมื่อพ้นหนึ่งปีนับแต่วันที่เด็กบรรลุนิติภาวะ แต่ถ้าเด็กรู้ข้อเท็จจริงดังกล่าว
หลังจากบรรลุนิติภาวะแล้ว ห้ามอัยการฟ้องคดีเมื่อพ้นหนึ่งปีนับแต่วันที่เด็กรู้เหตุนี้

ไม่ว่ากรณีใด ๆ ห้ามมิให้ฟ้องคดีปฏิเสหความป็นบุตรเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันที่เด็กบรรลุนิติภาวะ”

⁸⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1579 วรรคสาม “ในกรณีที่การสมรสได้กระทำไป
โดยมิได้ปฏิบัติตามวรรคหนึ่ง หรือในกรณีที่คู่สมรสไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาลดังกล่าวในวรรคสอง เมื่อความ
ปรากฏแก่ศาลเอง หรือเมื่อญาติของผู้เยาว์หรืออัยการร้องขอ ศาลมีอำนาจสั่งให้ถอนอำนาจปกครองจากคู่สมรส
นั้น หรือจะมอบให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดทำบัญชีและลงชื่อบุตรเป็นเจ้าของรวมในเอกสารดังกล่าวแทนโดยให้คู่
สมรสเสียค่าใช้จ่ายก็ได้”

⁸⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1588 วรรคหนึ่ง “หากปรากฏว่าบุคคลที่ศาลตั้งให้เป็น
ผู้ปกครองเป็นผู้ต้องห้ามมิให้ผู้ปกครองตามมาตรา 1587 อยู่ในขณะที่ศาลตั้งให้เป็นผู้ปกครองโดยปรากฏแก่
ศาลเองหรือผู้มีส่วนได้เสียหรืออัยการร้องขอ ให้ศาลสั่งเพิกถอนคำสั่งตั้งผู้ปกครองนั้นเสียและมีคำสั่งเกี่ยวกับผู้
ปกครองต่อไปตามที่เห็นสมควร”

⁹⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1597 “เมื่อศาลเห็นสมควรโดยลำพัง หรือเมื่อผู้มีส่วน
ได้เสียหรืออัยการร้องขอ ศาลอาจสั่งให้ผู้ปกครอง

(1) หาประกันอันสมควรในการจัดการทรัพย์สินของผู้อยู่ในปกครอง ตลอดจนการมอบคืน
ทรัพย์สินนั้น

(2) แถลงถึงความเป็นอยู่แห่งทรัพย์สินของผู้อยู่ในปกครอง”

21. ร้องขอให้ศาลถอนผู้ปกครอง ตามมาตรา 1598/9⁹¹
22. ร้องขอต่อศาล ให้มีคำสั่งอนุญาตให้มีการรับบุตรบุญธรรม ตามมาตรา 1598/21⁹²
และการเลิกรับบุตรบุญธรรม ตามมาตรา 1598/31⁹³
23. ฟ้องคดีแทนบุตรบุญธรรมเกี่ยวกับการขอเลิกรับบุตรบุญธรรม ตามมาตรา 1598/35⁹⁴
24. ร้องขอให้ศาลตั้งผู้ปกครอง ผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์ ในกรณีที่มีมรดกตกทอดแก่ผู้เยาว์หรือบุคคลวิกลจริต ตามมาตรา 1610⁹⁵

⁹¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1598/9 “การร้องขอให้ถอนผู้ปกครองตามมาตรา 1598/8 นั้น ผู้อยู่ในปกครองซึ่งมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบห้าปีบริบูรณ์ หรือญาติของผู้อยู่ในปกครองหรืออัยการจะเป็นผู้ร้องขอก็ได้”

⁹² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1598/21 “การรับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรมจะกระทำได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมของบิดาและมารดาของผู้จะเป็นบุตรบุญธรรม ในกรณีที่บิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่งตายหรือถูกถอนอำนาจปกครองต้องได้รับความยินยอมของมารดาหรือบิดาซึ่งยังมีอำนาจปกครอง

ถ้าไม่มีผู้มีอำนาจให้ความยินยอมดังกล่าวในวรรคหนึ่ง หรือมีแต่บิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่งหรือทั้งสองคนไม่สามารถแสดงเจตนาให้ความยินยอมได้ หรือไม่ให้ความยินยอมและการไม่ให้ความยินยอมนั้นปราศจากเหตุผลอันสมควร และเป็นปฏิปักษ์ต่อสุขภาพ ความเจริญหรือสวัสดิภาพของผู้เยาว์ มารดาหรือบิดาหรือผู้ประสงค์จะขอรับบุตรบุญธรรมหรืออัยการจะร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งอนุญาตแทนการให้ความยินยอมตามวรรคหนึ่งก็ได้”

⁹³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1598/31 “ การเลิกรับบุตรบุญธรรม ถ้าบุตรบุญธรรมบรรลุนิติภาวะแล้วจะเลิกโดยความตกลงกันในระหว่างผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรมเมื่อใดก็ได้

ถ้าบุตรบุญธรรมยังไม่บรรลุนิติภาวะ การเลิกรับบุตรบุญธรรมจะทำได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมของบิดาและมารดา และให้นำมาตรา 1598/20 และมาตรา 1598/21 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่ได้รับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรมตามมาตรา 1598/21 วรรคสอง มาตรา 1598/22 มาตรา 1598/23 มาตรา 1598/24 หรือมาตรา 1598/26 วรรคสอง ถ้าบุตรบุญธรรมยังไม่บรรลุนิติภาวะ การเลิกรับบุตรบุญธรรมให้กระทำต่อเมื่อมีคำสั่งศาลโดยคำร้องขอของผู้มีส่วนได้เสีย หรือ อัยการ

การเลิกรับบุตรบุญธรรมจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้จดทะเบียนตามกฎหมาย”

⁹⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1598/35 “การฟ้องเลิกการรับบุตรบุญธรรม ถ้าบุตรบุญธรรมมีอายุไม่ครบสิบห้าปีบริบูรณ์ให้บิดามารดาโดยกำเนิดเป็นผู้มีอำนาจฟ้องแทน แต่ถ้าบุตรบุญธรรมมีอายุสิบห้าปีบริบูรณ์แล้วบุตรบุญธรรมฟ้องได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ใดในกรณีตามวรรคหนึ่ง อัยการจะฟ้องคดีแทนบุตรบุญธรรมก็ได้”

⁹⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1610 “ถ้ามรดกตกทอดแก่ผู้เยาว์ หรือบุคคลวิกลจริต หรือบุคคลผู้ไม่สามารถจะจัดทำกรงานของตนเองได้ตามความหมายแห่งมาตรา 32 แห่งประมวลกฎหมายนี้และ

25. ร้องขอให้รัฐบาลให้อำนาจจัดตั้งมูลนิธิเมื่อพินัยกรรมกำหนดไว้ ตามมาตรา 1677⁹⁶

26. ร้องขอให้ศาลจัดสรรทรัพย์สินที่กำหนดไว้ในพินัยกรรมให้จัดตั้งมูลนิธิให้แก่ นิติบุคคลในเมื่อมูลนิธินั้นจัดตั้งขึ้นไม่ได้ตามวัตถุประสงค์ ตามมาตรา 1679⁹⁷

27. ร้องขอให้ศาลตั้งผู้จัดการมรดกในกรณีที่เจ้ามรดกตายและทายาทโดยธรรม หรือผู้รับพินัยกรรมได้สูญหายไปหรืออยู่นอกราชอาณาจักรหรือเป็นผู้เยาว์หรือผู้จัดการมรดกหรือ ทายาทไม่สามารถหรือไม่เต็มใจจะจัดการหรือมีเหตุขัดข้องในการจัดการมรดกหรือในการจัดการ หรือในการแบ่งปันทรัพย์มรดกหรือข้อกำหนดพินัยกรรมตั้งผู้จัดการมรดกไม่มีผลบังคับ ตามมาตรา 1713⁹⁸

บุคคลนั้นยังไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์ เมื่อผู้มีส่วนได้เสีย หรือพนักงานอัยการร้องขอ ก็ให้ศาลตั้งผู้ปกครอง ผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์แล้วแต่กรณี”

⁹⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1677 “เมื่อมีพินัยกรรมก่อตั้งมูลนิธิขึ้นตามมาตรา ก่อนให้เป็นหน้าที่ของทายาทหรือผู้จัดการมรดกแล้วแต่กรณี ที่จะต้องร้องขอให้รัฐบาลให้อำนาจจัดตั้งขึ้นเป็นนิติ บุคคลตามมาตรา 118 แห่งประมวลกฎหมายนี้ เว้นแต่จะได้มีข้อกำหนดไว้ในพินัยกรรมเป็นอย่างอื่น

ถ้าบุคคลดังกล่าวแล้วมิได้ร้องขอให้รัฐบาลให้อำนาจ บุคคลผู้มีส่วนได้เสียคนหนึ่งคนใด หรือ พนักงานอัยการจะเป็นผู้ร้องขอ ก็ได้”

⁹⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1679 “ถ้าจัดตั้งมูลนิธิขึ้นไม่ได้ตามวัตถุประสงค์ ให้ทรัพย์สินตกทอดไปตามที่ระบุไว้ในพินัยกรรม

ถ้าพินัยกรรมไม่ได้ระบุไว้ เมื่อทายาทหรือผู้จัดการมรดก หรือ พนักงานอัยการหรือบุคคลผู้มีส่วน ได้เสียคนใดคนหนึ่งร้องขอ ให้ศาลจัดสรรทรัพย์สินนั้นให้แก่นิติบุคคลอื่นซึ่งปรากฏว่ามีวัตถุประสงค์ใกล้เคียง ที่สุดกับความประสงค์ของผู้ทำพินัยกรรม

ถ้าหากว่าจัดสรรทรัพย์สินอย่างนี้ไม่ได้ก็ดี หรือว่ามูลนิธินั้นตั้งขึ้นไม่ได้ เพราะเป็นการขัดต่อ กฎหมาย หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนก็ดีข้อกำหนดพินัยกรรมในการจัดตั้ง มูลนิธินั้นเป็นอันไร้ผล”

⁹⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1679 “ทายาทหรือผู้มีส่วนได้เสีย หรือ พนักงาน อัยการ จะร้องต่อศาลขอให้ตั้งผู้จัดการมรดกก็ได้ ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) เมื่อเจ้ามรดกตาย ทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรมได้สูญหายไป หรืออยู่นอกราชอาณาจักร หรือเป็นผู้เยาว์

(2) เมื่อผู้จัดการมรดก หรือ ทายาทไม่สามารถ หรือไม่เต็มใจที่จะจัดการ หรือ มีเหตุขัดข้องในการ จัดการ หรือ ในการแบ่งปันมรดก

(3) เมื่อข้อกำหนดพินัยกรรมซึ่งตั้งผู้จัดการมรดกไว้ไม่มีผลบังคับได้ด้วยประการใดๆ

28. เป็นโจทก์ฟ้องคดีที่กฎหมายห้ามมิให้ราษฎรฟ้อง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1562⁹⁹ ห้ามมิให้ฟ้องบุพการีของตนเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญา แต่เมื่อผู้นั้นหรือญาติสนิทร้องขอพนักงานอัยการจะยกคดีขึ้นว่ากล่าวก็ได้

1.2.4 ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

1) คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญานั้น หากจะพิจารณาถึงการกระทำซึ่งนำมาสู่ข้อพิพาทแล้ว จะเห็นได้ว่าเราอาจพิจารณาได้ 2 กรณีคือ¹⁰⁰

“กรณี(ที่1) เราอาจพิจารณาว่าการกระทำนั้นผู้กระทำได้กระทำก่อให้เกิดความเสียหายต่อประโยชน์ส่วนตัวของบุคคลซึ่งผู้ก่อให้เกิดความเสียหายและจะต้องชดใช้ค่าเสียหายให้กับผู้ได้รับความเสียหายนั้นหรือไม่ การพิจารณาในด้านนี้เป็นการพิจารณาในแง่ของคดีแพ่ง

กรณี(ที่2) เราอาจพิจารณาว่าการกระทำนั้นเป็นเรื่องร้ายแรงที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อส่วนรวมอันกฎหมายได้กำหนดให้เป็นความผิดที่จะต้องรับโทษทางอาญาหรือไม่ การพิจารณาในด้านนี้เป็นการพิจารณาในแง่คดีอาญา

เป็นที่น่าสังเกตว่า การกระทำความผิดทางแพ่ง ส่วนน้อยที่จะเข้าลักษณะเป็นการกระทำความผิดอาญา แต่การกระทำความผิดอาญาเกือบทุกอย่างที่ทำให้บุคคลได้รับความเสียหายจะเป็นความรับผิดในทางแพ่งด้วยหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าความรับผิดในทางละเมิด ดังที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อผู้อื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

การกระทำบางอย่างอาจเป็นไปได้เฉพาะคดีแพ่งเพียงอย่างเดียวเท่านั้นโดยไม่อาจเป็นคดีอาญาได้ ทั้งนี้เนื่องจากกฎหมายไม่ได้กำหนดให้การกระทำเช่นนั้นเป็นความผิด

การตั้งผู้จัดการมรดกนั้น ถ้ามีข้อกำหนดพินัยกรรมก็ให้ศาลตั้งตามข้อกำหนดพินัยกรรม และถ้าไม่มีข้อกำหนดพินัยกรรม ก็ให้ศาลตั้งเพื่อประโยชน์แก่กองมรดกตามพฤติการณ์และโดยคำนึงถึงเจตนาของเจ้ามรดก แล้วแต่ศาลจะเห็นสมควร”

⁹⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1562 “ผู้ใดจะฟ้องบุพการีของตนเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญาก็ได้ แต่เมื่อผู้นั้นหรือญาติสนิทของผู้นั้นร้องขอ อัยการจะยกคดีขึ้นว่ากล่าวก็ได้”

¹⁰⁰ บันลือ คงจันทร์ และ สมยศ เชื้อไทย “ข้อพิพาทในชุมชน” *คู่มือประนอมข้อพิพาท* สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สทช.) สำนักงานอัยการสูงสุด กรุงเทพฯ อรุณการพิมพ์ ม.ป.ป. หน้า 34-35

ดังนั้นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายจึงเพียงแต่ชดใช้ความเสียหายให้ผู้ได้รับความเสียหายด้วยทรัพย์สินหรือเป็นตัวเงิน อย่างไรก็ตามการกระทำบางอย่างอาจเป็นไปได้ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาด้วยในขณะเดียวกัน ในกรณีเช่นนี้นอกจากผู้ก่อให้เกิดความเสียหายจะต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ได้รับความเสียหายแล้ว ผู้ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นยังจะต้องรับผิดชอบในคดีอาญาโดยต้องถูกลงโทษจากทางบ้านเมืองตามที่กฎหมายกำหนดไว้อีกด้วย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การที่ผู้ก่อให้เกิดความเสียหายจะต้องชดใช้ค่าเสียหายให้กับผู้ได้รับความเสียหาย อันเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญาของตน ซึ่งข้อพิพาทเช่นนี้เรียกว่าข้อพิพาทอันเป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ตามหลักของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ก็ได้บัญญัติไว้ในหมวดที่ 2 เรื่องการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ตั้งแต่มาตรา 40 ถึงมาตรา 51

คดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญา คือ กรณีความรับผิดชอบในทางแพ่งมีมูลมาจากการกระทำความผิดในทางอาญา โดยจะฟ้องต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาหรือต่อศาลที่มีอำนาจชำระคดีแพ่งก็ได้ ซึ่งการพิจารณาคดีแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ตามหลักของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 40¹⁰¹

1) อำนาจของพนักงานอัยการในการเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหาย

มีบัญญัติไว้ในมาตรา 43¹⁰² และ มาตรา 44¹⁰³ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้คือ พนักงานอัยการมีสิทธิเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหาย ในความผิดรวม 9 ฐานคือ ลักทรัพย์, ชิงทรัพย์, ชิงทรัพย์, ปล้นทรัพย์, โจรสลัด, กรรโชก, ถือโกง, ยักยอกและรับของโจร โดยในการเรียกทรัพย์สินหรือราคาค้นตามมาตรา 43 พนักงานอัยการจะขอรวมไปกับคดีอาญาหรือจะยื่นคำร้องในระยะเวลาใดระหว่างที่คดีอาญากำลังพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้นก็ได้ กล่าวคือจะต้องยื่นคำร้องก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา ตามมาตรา 44 วรรคหนึ่ง ดังนี้ถ้าศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาคดีแล้ว แม้อคดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์

¹⁰¹ วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์ วิ.อาญาพิศดาร เล่ม 1 ฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ.2553 กรุงเทพมหานคร การพิมพ์ 2553 หน้า 260

¹⁰² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 “คดีลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชก ถือโกง ยักยอก หรือรับของโจร ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกร้องทรัพย์สินหรือราคาที่เขาสูญเสียไปเนื่องจากการกระทำผิดนั้น เมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีอาญา ก็ให้เรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายด้วย”

¹⁰³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44 “การเรียกทรัพย์สินหรือราคาค้นตามมาตรา ก่อน พนักงานอัยการจะขอรวมไปกับคดีอาญาหรือจะยื่นคำร้องในระยะเวลาใดระหว่างที่คดีอาญากำลังพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้นก็ได้”

หรือศาลฎีกา พนักงานอัยการจะยื่นคำร้องขอให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินไม่ได้ และคำพิพากษาในส่วนเรียกทรัพย์สินหรือราคาให้รวมเป็นส่วนหนึ่งของคดีอาญา ตามมาตรา 44 วรรคสอง

ตามหลักของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 45 นั้นจะเห็นได้ว่าเรื่องใดแม้ว่าจะได้ฟ้องในทางอาญาแล้วก็ไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะฟ้องในทางแพ่งอีก และในการพิพากษาคดีส่วนแพ่งนั้นศาลจะต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาส่วนอาญา ตามหลักของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 โดยมีหลักเกณฑ์ที่สำคัญดังนี้คือ คำพิพากษาในส่วนอาญานั้นต้องยุติหรือถึงที่สุดแล้ว, ประเด็นคำพิพากษาส่วนอาญากับส่วนแพ่งนั้นต้องเป็นเรื่องเดียวกัน, เป็นคู่ความในส่วนอาญาด้วยกัน, และที่สำคัญคดีนั้นต้องเป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

คำพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ตามหลักของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 47 วรรคหนึ่ง “คำพิพากษาคดีส่วนแพ่งต้องเป็นไปตามความรับผิดชอบทางแพ่ง โดยไม่ต้องคำนึงว่าคดีอาญา ศาลจะพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดจริงหรือไม่”

กล่าวคือแม้ศาลจะพิพากษายกฟ้องคดีอาญา ศาลก็ยังมีอำนาจสั่งให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินแก่ผู้เสียหายได้

2) การเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญา

ตามหลักของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1, 44/2, 47, 50, 51, 249, 250, 251, 253, 254 และมาตรา 258 ซึ่งบทบัญญัติมาตราดังกล่าวได้บัญญัติเพิ่มเติมขึ้นตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548 เป็นการให้สิทธิแก่ผู้เสียหายที่จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุที่ได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย โดยยื่นคำร้องเข้ามาในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ได้โดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีแพ่งใหม่ ทำให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาความเสียหายได้ทันทีทั้งที่ในคราวเดียวกับการดำเนินคดีอาญา ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าวนี้ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล

โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

1) สิทธิของผู้เสียหายจะยื่นคำร้องขอ¹⁰⁴

¹⁰⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 “ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุที่ได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกายชื่อเสียงหรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำ

มาตรา 44/1 วรรคหนึ่ง “ในคดีที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกายชื่อเสียงหรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้”

2) การยื่นคำร้องขอ

มาตรา 44/1 วรรคสอง “การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยาน ในกรณีที่ไม่มี การสืบพยานให้ยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี และให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและผู้เสียหายอยู่ในฐานะโจทก์ในคดีส่วนแพ่งนั้น ทั้งนี้ คำร้องดังกล่าวต้องแสดงรายละเอียดตามสมควรเกี่ยวกับความเสียหายและจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่เรียกร้อง หากศาลเห็นว่าคำร้องนั้นยังขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ร้องแก้ไขคำร้องให้ชัดเจนก็ได้”

3) ลักษณะของคำร้องขอ

มาตรา 44/1 วรรคสาม “คำร้องตามวรรคหนึ่งจะมีคำขอประการอื่นที่มีใช้คำขอ บังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยในคดีอาญา มิได้ และต้องไม่ขัดหรือแย้งกับคำฟ้องในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ และในกรณีที่พนักงานอัยการได้ดำเนินการตามความในมาตรา 43 แล้ว ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งเพื่อเรียกทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินอีกไม่ได้”

ความคิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้

การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยาน ในกรณีที่ไม่มี การสืบพยานให้ยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี และให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและผู้เสียหายอยู่ในฐานะโจทก์ในคดีส่วนแพ่งนั้น ทั้งนี้ คำร้องดังกล่าวต้องแสดงรายละเอียดตามสมควรเกี่ยวกับความเสียหายและจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่เรียกร้อง หากศาลเห็นว่าคำร้องนั้นยังขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ร้องแก้ไขคำร้องให้ชัดเจนก็ได้

คำร้องตามวรรคหนึ่งจะมีคำขอประการอื่นที่มีใช้คำขอบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยในคดีอาญา มิได้ และต้องไม่ขัดหรือแย้งกับคำฟ้องในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ และในกรณีที่พนักงานอัยการได้ดำเนินการตามความในมาตรา ๔๓ แล้ว ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งเพื่อเรียกทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินอีกไม่ได้”

ข้อสังเกต

ก. เป็นกรณีที่ผู้เสียหายเรียกเอาค่าสินไหมทดแทน เนื่องจากการกระทำความผิดของจำเลยโดยผู้เสียหายได้รับได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกายชื่อเสียงหรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ซึ่งจะเห็นได้ว่าครอบคลุมความผิดอาญาที่ผู้เสียหายได้รับอย่างกว้างขวางโดยไม่จำกัดว่าจะเป็นความผิดในทางอาญาเท่านั้น ต่างจากอำนาจของพนักงานอัยการที่จะเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายเฉพาะความผิดตามประมวลกฎหมายอาญารวม 9 ฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 เท่านั้น ทั้งนี้โดยไม่จำกัดว่าเป็นความผิดยอมความได้หรือไม่

อย่างไรก็ตาม แม้พนักงานอัยการจะฟ้องคดีอาญาในความผิดอาญาในความผิดตามที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 และพนักงานอัยการได้มีคำขอให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินแล้วก็ตามหากยังมีค่าเสียหายอย่างอื่นอีก ผู้เสียหายก็ยังมีสิทธิยื่นคำร้องให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพิ่มเติมได้ รวมทั้งดอกเบี้ยด้วย

ข. ค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายสามารถเรียกร้องได้นั้น เกิดจากการกระทำความผิดอาญาของจำเลย จึงถือว่าเป็นค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิด ดังนั้นการเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิดจึงต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 ถึงมาตรา 448 จึงทำให้ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนได้อย่างกว้างขวาง เช่นความผิดต่อชีวิต ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกค่าปลงศพ ค่าขาดไร้อุปการะ ความผิดต่อร่างกาย ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกค่าใช้จ่ายที่ตนต้องเสียไป ค่ารักษาพยาบาล และค่าเสียหายอื่นๆอันไม่ใช่ตัวเงินได้อีกด้วย

ค. ผู้เสียหายจะใช้สิทธิตามบัญญัติดังกล่าวได้เฉพาะที่เป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาเท่านั้น

1.2.5 ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2550

ความเป็นมาของสำนักงานอัยการสูงสุดนั้น แต่เดิมนั้นใช้ชื่อว่า กรมอัยการ ขึ้นอยู่กับกระทรวงมหาดไทย ต่อมาได้มีการแยกกรมอัยการออกจากกระทรวงมหาดไทย และเปลี่ยนชื่อจาก กรมอัยการ เป็น สำนักงานอัยการสูงสุด เรื่องที่เกี่ยวกับการใกล้เคียงและประนอมข้อพิพาทในชั้นของพนักงานอัยการเริ่มเมื่อปี 2530

- 1) อำนาจในการใกล้เคียงและประนอมข้อพิพาททางแพ่งสามารถแยกพิจารณาได้เป็น 3 กรณี กล่าวคือ

กรณีที่ 1 ตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการปฏิบัติงานประณีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ.2530 ซึ่งตามข้อบังคับฉบับดังกล่าว ในข้อ 12 ระบุว่า “ให้.....พนักงานอัยการให้คำแนะนำปรึกษา ตลอดจนร่วมกันช่วยเหลือสนับสนุนในการฝึกอบรมให้ความรู้แก่คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตท้องที่.....” และข้อที่ 8 วรรคสองระบุว่า “.....ถ้ามีปัญหาในการประนอมข้อพิพาท คณะกรรมการหมู่บ้านจะเชิญบุคคลตามข้อ 12 มาให้คำปรึกษาได้”¹⁰⁵

กรณีที่ 2 ตามระเบียบกรมอัยการว่าด้วยการประนอมข้อพิพาทชั้นพนักงานอัยการ พ.ศ.2532¹⁰⁶ ซึ่งข้อพิพาทนั้นหมายความว่า ข้อพิพาทเกี่ยวกับความแฟงหรือความอาญาซึ่งเป็นการผิดอันยอมความได้

ซึ่งขณะที่ได้มีการบังคับใช้ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยฯ ปี พ.ศ.2530 และระเบียบกรมอัยการ ปี พ.ศ.2532 ทั้งสองฉบับนั้นสำนักงานอัยการสูงสุด ยังใช้ชื่อว่ากรมอัยการและขึ้นอยู่กับกระทรวงมหาดไทย

ผู้ศึกษาเห็นว่า การบังคับใช้ในกรณีที่ 1 และกรณีที่ 2 นั้นไม่สามารถนำมาบังคับใช้กับพนักงานอัยการได้แล้ว เพราะตามพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ.2553 สำนักงานอัยการสูงสุด เป็นหน่วยงานราชการอิสระไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงหรือทบวงใด

กรณีที่ 3 ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 มาตรา 61/2 ซึ่งแก้ไขโดย พ.ร.บ.บริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2550 และได้มีประกาศกฎกระทรวงว่าด้วยการไต่ถามและประนอมข้อพิพาททางแฟง พ.ศ.2553¹⁰⁷ ซึ่งบังคับใช้อยู่ในปัจจุบันนี้

ได้กำหนดวิธีการไต่ถามและประนอมข้อพิพาทคดีแฟง ซึ่งเป็นการไต่ถามและประนอมข้อพิพาทคดีแฟงที่กระทำนอกศาล ซึ่งมีสาระสำคัญกล่าวคือ ได้กำหนดให้มีคณะบุคคลทำหน้าที่ไต่ถามและประนอมข้อพิพาทคดีแฟง ประกอบด้วย ประธาน 1 คน ซึ่งเลือกมาจากนายอำเภอ หรือ พนักงานอัยการ หรือ ปลัดอำเภอ และคู่กรณีเลือกผู้ไต่ถามฝ่ายละ 1 คน จากบัญชีรายชื่อผู้ไต่ถามที่ทางอำเภอขึ้นบัญชีไว้ กรณีคณะบุคคลทำหน้าที่ไต่ถามและประนอม

¹⁰⁵ ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการปฏิบัติงานประณีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ.2530 ประกาศ ณ วันที่ 29 ธันวาคม 2530

¹⁰⁶ ระเบียบกรมอัยการว่าด้วยการประนอมข้อพิพาทชั้นพนักงานอัยการ พ.ศ.2532 ประกาศ ณ วันที่ 30 พฤษภาคม 2532

¹⁰⁷ กฎกระทรวงว่าด้วยการไต่ถามและประนอมข้อพิพาททางแฟง พ.ศ.2553 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2553 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 5 มกราคม 2554

ข้อพิพาท ได้ดำเนินการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทได้สำเร็จ จนตกลงกันได้และมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ซึ่งเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาล หากคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความ กฎหมายนี้ได้กำหนดให้คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งยื่นคำร้องต่อพนักงานอัยการ ขอให้ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลออกคำสั่งบังคับคดีได้ทันที ตามที่ได้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันไว้ ซึ่งแตกต่างจากการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทที่ทำยอมความนอกศาลที่กระทำกันโดยทั่วไป ซึ่งไม่ผ่านกรอบกระบวนการตาม พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 61/2 เมื่อคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความ คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งจะต้องนำสัญญาประนีประนอมยอมความไปฟ้องต่อศาลเอง

และผลอีกประการหนึ่งของการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่งตาม พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2550 มาตรา 61/2 นั้น เมื่อคณะผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทรับข้อพิพาทไว้พิจารณาจะทำให้อายุความสะดุดหยุดลง ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/15 ซึ่งบัญญัติไว้ว่าเมื่ออายุความสะดุดหยุดลงแล้วระยะเวลาที่ล่วงไปก่อนนั้นไม่นับเข้าในอายุความเมื่อเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงสิ้นสุดเวลาใด ให้เริ่มนับอายุความใหม่ตั้งแต่นั้น¹⁰⁸

2) แนวทางปฏิบัติการไกล่เกลี่ย และประนอมข้อพิพาททางแพ่ง ตามกฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง¹⁰⁹

1) ตามพระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ม.61/2 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 ได้กำหนดให้มีคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของประชาชนที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำเภอ ในเรื่องที่พิพาททางแพ่งเกี่ยวกับที่ดิน มรดก และข้อพิพาททางแพ่งอื่นที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 200,000 บาท หรือมากกว่านั้น ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ซึ่งหลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำบัญชี การดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและการจัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ตลอดจนค่าตอบแทนของคณะบุคคล ผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

¹⁰⁸ สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.) สำนักงานอัยการสูงสุด “การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง ของคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท” คู่มือแนวทางการปฏิบัติงาน คณะบุคคลคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง ตามพรบ. ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 ม.61/2 2554 หน้า 7

¹⁰⁹ “เรื่องเดียวกัน” หน้า 9-31

2) ต่อมาได้มีกฎกระทรวงว่าด้วยการ โกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 ซึ่งมีผลบังคับใช้ในวันที่ 5 มกราคม 2554 ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดบัญชี การดำเนินโกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่ง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. บทนิยาม

ข้อพิพาท หมายความว่า ข้อพิพาททางแพ่งเกี่ยวกับที่ดิน มรดกและข้อพิพาททางแพ่งอื่นที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 200,000 บาท หรือมากกว่านั้น ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ข้อพิพาททางแพ่งที่เกี่ยวกับที่ดินหรือมรดก ไม่ได้กำหนดทุนทรัพย์ไว้ แม้จะมีทุนทรัพย์เกินกว่า 200,000 บาท คณะบุคคลผู้ทำหน้าที่โกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท ย่อมมีอำนาจโกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทได้ส่วนข้อพิพาททางแพ่งอื่นที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 200,000 บาท คณะบุคคลผู้ทำหน้าที่โกล่เกลี่ยประนอมพิพาท จะไม่มีอำนาจโกล่เกลี่ยประนอมพิพาทได้

อำเภอ หมายความว่า รวมถึง กิ่งอำเภอ

นายอำเภอ หมายความว่า ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้ากิ่งอำเภอ

พนักงานอัยการประจำจังหวัด หมายความว่า ข้าราชการอัยการซึ่งดำรงตำแหน่ง ตั้งแต่อัยการผู้ช่วยขึ้นไปที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในจังหวัด

บัญชีรายชื่อ หมายความว่า บัญชีรายชื่อบุคคลที่จะทำหน้าที่เป็นผู้โกล่เกลี่ย

ผู้โกล่เกลี่ย หมายความว่า บุคคลที่จะทำหน้าที่เป็นผู้โกล่เกลี่ย

ประธานคณะผู้โกล่เกลี่ย หมายความว่า นายอำเภอ พนักงานอัยการประจำจังหวัดหรือปลัดอำเภอที่ได้รับมอบหมาย ที่เป็นประธานคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่โกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

2. บัญชีรายชื่อ

2.1 จำนวนบุคคลที่เป็นผู้โกล่เกลี่ย เป็นไปตามที่นายอำเภอเห็นสมควร แต่ต้องไม่น้อยกว่า 20 คน นายอำเภอเป็นผู้ประกาศรับสมัครเป็นผู้โกล่เกลี่ย และนายอำเภอรวบรวมรายชื่อผู้สมัครเสนอต่อคณะกรรมการจังหวัดพิจารณาให้ความเห็นชอบ (กฎกระทรวงฯ ข้อ 3, 5)

2.2 ผู้โกล่เกลี่ยต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม (กฎกระทรวงฯ ข้อ 4)

คุณสมบัติ

1. มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีในวันสมัคร
2. มีภูมิลำเนาตามหลักฐานทะเบียนราษฎรในเขตอำเภอที่สมัคร
3. เป็นบุคคลที่มีความรู้หรือมีประสบการณ์เหมาะสมกับการทำหน้าที่โกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

ลักษณะต้องห้าม

1. เป็นข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ
2. เป็นบุคคลล้มละลาย คนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
3. เป็นผู้เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท
4. เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นซึ่งรับผิดชอบการบริหารพรรคการเมืองที่ปรึกษาพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง
5. เป็นผู้เคยถูกถอดถอนให้พ้นจากบัญชีรายชื่อ

2.3 ผู้ใกล้ชิดพ้นจากบัญชีรายชื่อ (กฎกระทรวงฯ ข้อ 6)

- (1) ตาย
- (2) ลาออก โดยยื่นเป็นหนังสือต่อนายอำเภอ
- (3) นายอำเภอ โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการจังหวัดสั่งให้พ้นจากบัญชีรายชื่อ เพราะขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามข้อ 4
- (4) ไม่เข้าร่วมใกล้ชิดและประนอมข้อพิพาทตามกำหนดนัดหมายติดต่อกันเกิน 2 ครั้ง โดยไม่แจ้งเหตุผลความจำเป็นต่อประธานคณะผู้ใกล้ชิด
- (5) ถูกลดถอนให้พ้นจากบัญชีรายชื่อตามข้อ 9

2.4 จรรยาบรรณของผู้ใกล้ชิด (กฎกระทรวงฯ ข้อ 8)

เมื่อบุคคลใดเป็นผู้ใกล้ชิดแล้ว ซึ่งผู้ใกล้ชิดอาจให้คุณและโทษต่อคู่พิพาท จึงจำเป็นต้องมีจรรยาบรรณให้ผู้ใกล้ชิดต้องถือปฏิบัติ ดังนี้

- (1) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นกลาง อิศระ ยุติธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ
- (2) เข้าร่วมการใกล้ชิดและประนอมข้อพิพาททุกครั้ง เว้นแต่จะแจ้งเหตุผลและความจำเป็นล่วงหน้าให้ประธานคณะผู้ใกล้ชิดทราบ
- (3) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรวดเร็วไม่ทำให้การใกล้ชิดและประนอมข้อพิพาทล่าช้าเกินสมควร
- (4) ซื่อสัตย์สุจริต ไม่เรียกรับหรือรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากคู่พิพาทหรือบุคคลอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อพิพาท
- (5) ใช้วาจาสุภาพในขณะปฏิบัติหน้าที่ใกล้ชิดและประนอมข้อพิพาท
- (6) รักษาความลับที่เกี่ยวข้องกับการใกล้ชิดและประนอมข้อพิพาท

(7) ไม่ชี้ขาดข้อพิพาทหรือบีบบังคับให้คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายลงลายมือชื่อในสัญญาประนีประนอมยอมความ

หากมีการร้องเรียนผู้ไกล่เกลี่ยประพาศติพิศจรยบรณ ได้มีกำหนดบทลงโทษแก่ผู้ไกล่เกลี่ย ตามกฎกระทรวงฯ ข้อ 9 โดยกำหนดให้นายอำเภอสอบสวนข้อเท็จจริง หากผลการสอบถามมีมูลและเป็นกรณีประพาศติพิศจรยบรณ ตามกฎกระทรวงฯ ข้อ 8 (1) (4) (6) หรือ (7) ให้ดำเนินการถอดถอนโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการจังหวัด ถ้าเป็นกรณีอื่นให้ดำเนินการว่ากล่าวตักเตือน สั่งให้พ้นจากการทำหน้าที่ผู้ไกล่เกลี่ยในข้อพิพาทนั้น หรือถอดถอนให้พ้นจากบัญชีรายชื่อ โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการจังหวัด

กรณีเป็นการร้องเรียนเมื่อเริ่มต้นกระบวนการไกล่เกลี่ยไปแล้ว นายอำเภอสามารถสั่งระงับการไกล่เกลี่ยไว้ก่อนจนกว่าจะทราบผลการสอบสวน หากผลการสอบสวนเป็นกรณีที่นายอำเภอสั่งให้ผู้ไกล่เกลี่ยนั้นพ้นจากการทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย หรือดำเนินการถอดถอนให้นายอำเภอสั่งให้คู่พิพาทเลือกผู้ไกล่เกลี่ยอื่นทำหน้าที่แทนและให้เป็นดุลยพินิจของประธานคณะไกล่เกลี่ย พิจารณาว่าจะให้มีการดำเนินกระบวนการไกล่เกลี่ยต่อไปหรือเริ่มต้นกระบวนการไกล่เกลี่ยใหม่

ในกรณีคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เห็นว่าประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ยประพาศติพิศจรยบรณ ให้ร้องเรียนต่อผู้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชาเห็นสมควรเปลี่ยน ผู้ทำหน้าที่ประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ย ก็ให้ดำเนินการโดยเร็ว เว้นแต่กรณีเป็นนายอำเภอ ให้พนักงานอัยการประจำจังหวัดทำหน้าที่ประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ยแทน จึงเห็นได้ว่าจรรยาบรรณของผู้ไกล่เกลี่ยมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้นผู้ไกล่เกลี่ยจึงจำเป็นต้องถือปฏิบัติโดยเคร่งครัด หากประพาศติพิศจรยบรณอาจถูกถอดถอน ทำให้เสียชื่อเสียงได้

2.5 การดำเนินการไกล่เกลี่ยและประนอมพิพาท

กฎกระทรวงฯ ได้กำหนดวิธีการดำเนินการไกล่เกลี่ย เป็นขั้นตอน ดังนี้

1. การยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

คู่พิพาทที่ประสงค์จะทำการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง ให้แจ้งความประสงค์ โดยทำคำร้องเป็นหนังสือต่อนายอำเภอ ส่งด้วยตนเอง หรือส่งทางไปรษณีย์หรือแจ้งด้วยวาจา ณ ที่ว่าการอำเภอที่ตนมีภูมิลำเนาได้ (กฎกระทรวงฯ ข้อ 11 วรรคแรก)

2. การสอบถามความประสงค์ในการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อ

พิพาท

เมื่อนายอำเภอได้รับคำร้อง ให้แจ้งคู่พิพาทอีกฝ่ายและสอบถามว่าประสงค์จะเข้าสู่กระบวนการประนอมข้อพิพาทหรือไม่ กรณีที่มีคู่พิพาทหลายฝ่ายให้แจ้งและสอบถามคู่พิพาททุกฝ่าย (กฎกระทรวงฯ ข้อ 11 วรรคสอง)

- กรณีคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ยินยอมเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทให้นายอำเภอจำหน่ายคำร้องและแจ้งให้คู่พิพาททราบ (กฎกระทรวงฯ ข้อ 11 วรรคท้าย)

3. การแจ้งให้เลือกผู้ไกล่เกลี่ยและประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ย

เมื่อคู่พิพาททุกฝ่ายตกลงยินยอม ที่จะเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ให้แจ้งเป็นหนังสือให้คู่พิพาททุกฝ่ายทราบพร้อมทั้งกำหนดวัน เวลา และสถานที่ให้คู่พิพาทมาพร้อมกันเพื่อเลือกผู้ไกล่เกลี่ยและประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ย (กฎกระทรวงฯ ข้อ 11 วรรคสาม)

- เมื่อคู่พิพาททุกฝ่ายมาพร้อมกันแล้ว ให้นายอำเภอดำเนินการให้คู่พิพาทเลือก ผู้ไกล่เกลี่ยของตนและประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ย (กฎกระทรวงฯ ข้อ 11 วรรคสี่)

- กรณีที่คู่พิพาทไม่อาจเลือกประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ยได้ ให้นายอำเภอเป็นผู้กำหนดประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ย (กฎกระทรวงฯ ข้อ 11 วรรคห้า)

4. การนัดประชุมพิจารณารับคำร้องขอไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

เมื่อมีการเลือกหรือกำหนดผู้ไกล่เกลี่ยและประธานผู้ไกล่เกลี่ยแล้วให้ประธานผู้ไกล่เกลี่ยนัดประชุมผู้ไกล่เกลี่ยภายใน 7 วันนับแต่วันที่ที่มีคณะผู้ไกล่เกลี่ยครบถ้วนเพื่อพิจารณาคำร้องว่าจะมีมติรับหรือไม่รับคำร้องไว้พิจารณา (กฎกระทรวงฯ ข้อ 12)

5. การรับคำร้องขอไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

การพิจารณารับคำร้องขอไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของคณะผู้ไกล่เกลี่ย จะต้องพิจารณาด้วยความรอบคอบ เพราะบางกรณีพิพาทอาจจะได้ประโยชน์จากการยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ยการประนอมข้อพิพาท เพื่อประโยชน์ทางคดีความ กฎกระทรวงฯ จึงกำหนดไว้ว่า กรณีผู้ร้องขอใช้สิทธิโดยไม่สุจริต หรือการดำเนินการต่อไปจะเป็นผลให้เกิดการได้เปรียบหรือเสียเปรียบแก่คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ในการดำเนินคดีทางศาล เช่น การยื่นร้องขอให้ไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท เป็นการประวิงคดี เนื่องจากตามกฎกระทรวงฯ ได้กำหนดไว้หากมีการรับไว้พิจารณาจะมีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดลง ถึงวันยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทเป็นต้นไป (กฎกระทรวงฯ ข้อ 12)

6. ประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ยชี้แจงวิธีการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทก่อนเริ่มต้นกระบวนการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ให้ประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ยชี้แจงวิธีการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทให้คู่พิพาททุกฝ่ายทราบ (กฎกระทรวงฯ ข้อ 15) ให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยรับฟังข้อเท็จจริงเบื้องต้นต่อหน้าคู่พิพาทพร้อมกัน แต่การไกล่เกลี่ยจะพร้อมกันหรือแยกกันก็ได้ (กฎกระทรวงฯ ข้อ 16)

7. การรับฟังข้อเท็จจริงเบื้องต้น

การที่กำหนดให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทรับฟังข้อเท็จจริงเบื้องต้นต่อหน้าคู่พิพาทพร้อมกัน เพื่อแสดงให้เห็นว่าคณะผู้ไกล่เกลี่ยเป็นกลาง ยอมรับฟังข้อเท็จจริงเบื้องต้นต่อหน้าคู่พิพาทไม่ได้รับฟังข้อเท็จจริงจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก่อน ซึ่งอาจก่อให้เกิดความลำเอียงได้ ทำให้คู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่งไม่ไว้วางใจคณะผู้ไกล่เกลี่ย กฎกระทรวงฯ จึงกำหนดให้ต้องรับฟังข้อเท็จจริงเบื้องต้นต่อหน้าคู่พิพาทพร้อมกัน ส่วนการไกล่เกลี่ยให้คู่พิพาทตกลงกันได้ นั้น กฎกระทรวงฯ กำหนดว่าคณะผู้ไกล่เกลี่ยสามารถแยกไกล่เกลี่ยได้ (กฎกระทรวงฯ ข้อ 16 วรรค 3)

8. สถานที่ไกล่เกลี่ย

1. ที่ว่าการอำเภอ
2. กรณีจำเป็นประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ย อาจกำหนดสถานที่ราชการอื่นได้ แต่ต้องแจ้งให้คู่พิพาททราบล่วงหน้า

การที่กฎกระทรวงฯ กำหนดให้สถานที่ไกล่เกลี่ยเป็นที่ว่าการอำเภอหรือสถานที่ราชการ เพราะถือว่าสถานที่ดังกล่าวเป็นสถานที่ที่เป็นกลาง เนื่องจากเป็นสถานที่ราชการ หากมีการใช้สถานที่อื่นที่ไม่ใช่สถานที่ราชการ หรือใช้สถานที่ของคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง อาจทำให้ได้เปรียบหรือเสียเปรียบกันได้ อาจไม่เป็นผลดีต่อการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท (กฎกระทรวงฯ ข้อ 13 วรรคแรก)

9. กรณีคู่พิพาทไม่มาตามกำหนดที่นัดหมาย

ถ้าคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทุกฝ่ายไม่มาตามกำหนดที่ประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ยนัดหมาย โดยไม่แจ้งเหตุผล หรือไม่ขอเลื่อนวันนัดหมาย หากเป็นคู่พิพาทที่ยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทหรือคู่กรณีทุกฝ่ายไม่มาตามกำหนดนัด ให้สั่งจำหน่ายคำร้องขอไกล่เกลี่ยและตั้งยุติเรื่อง และให้ถือว่าคณะผู้ไกล่เกลี่ยไม่เคยรับคำร้องขอไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทแก่กัน กรณีที่ดำเนินการที่เห็นสมควร (กฎกระทรวงฯ ข้อ 14)

กรณีที่คู่พิพาทฝ่ายยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทไม่มาตามนัด และคณะผู้ไกล่เกลี่ยสั่งจำหน่ายคำร้องการตั้งยุติเรื่องและให้ถือว่าคณะผู้ไกล่เกลี่ยไม่

เคยรับเรื่องมาตั้งแต่ต้น การมีกฎกระทรวงกำหนดเช่นนั้น ก็เพื่อเป็นการไม่ให้คู่พิพาทมาอาศัยกฎกระทรวงมายื่นคำร้องไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท เพื่อให้มีผลทางกฎหมาย คือการให้อายุความระงับข้อพิพาทลง เพื่อจะได้สิทธิในการดำเนินคดีกับคู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่ง กฎกระทรวงจึงกำหนดหลักเกณฑ์ เพื่อป้องกันไม่ให้ใช้สิทธิเกินขอบเขตหรือเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต

10. การส่งหนังสือนัดการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

อำเภอมีหน้าที่ส่งหนังสือแจ้งนัดการไกล่เกลี่ยโดยแจ้ง วัน เวลา และสถานที่ ไปยังคณะผู้ไกล่เกลี่ยและคู่พิพาททุกฝ่าย ภายใน 7 วัน นับแต่วันที่คณะผู้ไกล่เกลี่ยรับคำร้องขอให้พิจารณาสำหรับการนัดครั้งๆ ต่อไป เป็นหน้าที่ของประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ยแจ้งให้คู่พิพาททุกฝ่ายทราบ และบันทึกการนัดการส่งหนังสือนัดหมาย ให้ส่งโดยวิธีไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ เว้นแต่เซ็นทราบนัด ณ สถานที่ไกล่เกลี่ยแล้ว (กฎกระทรวงฯ ข้อ 13 วรรคสอง)

11. การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท คณะผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องมาทุกคนการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททุกครั้ง คณะผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องมาปฏิบัติหน้าที่ครบทุกคน (กฎกระทรวงฯ ข้อ 16 วรรคแรก)

12. หลักผ่อนผันให้แก่กัน

คณะผู้ไกล่เกลี่ยดำเนินการ ให้คู่พิพาทตกลงยินยอมผ่อนผันให้แก่กัน โดยเปิดโอกาสให้คู่พิพาทเสนอข้อผ่อนผันให้แก่กัน หรือคณะผู้ไกล่เกลี่ยอาจเสนอทางเลือกในการผ่อนผันให้แก่คู่พิพาทพิจารณาตกลงยินยอมยุติข้อพิพาท ห้ามมิให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยชี้ขาดข้อพิพาท (กฎกระทรวงฯ ข้อ 16 วรรคสอง)

การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท เป็นการให้คู่พิพาทตกลงยินยอมผ่อนผันให้แก่กัน การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ไม่ใช่เป็นการตัดสินคดีความในศาล หรือเป็นการชี้ขาดข้อพิพาทของอนุญาโตตุลาการ การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท เป็นการใช้หลักยินยอมตกลงกัน กฎกระทรวงจึงไม่ให้มีการชี้ขาดข้อพิพาท เหมือนที่กระทำในศาลหรืออนุญาโตตุลาการ

หลักการผ่อนผันให้เท่ากันให้ต่างฝ่ายต่างผ่อนผันให้เท่ากัน หากต่างฝ่ายไม่ยอมผ่อนผันให้แก่กัน อาจไม่ใช่การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท เมื่อมีทำสัญญาขอมความกัน อาจไม่ใช่สัญญาประนีประนอมขอมความ แต่เป็นหนังสือรับสภาพหนี้เท่านั้น

หนี้ที่ไม่อาจบังคับกันได้

กรณีคณะผู้ไกล่เกลี่ยสงสัยว่าข้อพิพาทนั้น ไม่อาจบังคับกันได้ ตามกฎกระทรวงที่มีให้เหตุอายุความให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยยุติการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทและจำหน่ายข้อพิพาทออกจากสารบบ (กฎกระทรวงฯ ข้อ 16 วรรคสี่)

13. การนำพยานเข้าชี้แจง

คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือคณะผู้ไกล่เกลี่ยสามารถนำพยานบุคคลเข้าชี้แจงหรือให้ข้อมูลได้ (กฎกระทรวงฯ ข้อ 17)

14. การนับอายุความสะดุดหยุดลง

ตาม พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ม.61/2 วรรค 8 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมพ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 กำหนดให้เมื่อคณะบุคคลผู้ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทได้รับข้อพิพาทไว้พิจารณา ให้อายุความในการฟ้องร้องคดีสะดุดหยุดลง นับแต่วันที่ยื่นข้อพิพาทจนถึงวันที่คณะผู้ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทสั่งจำหน่ายข้อพิพาทหรือวันที่คู่พิพาททำสัญญาประนีประนอมยอมความกัน

ฉะนั้น การนับอายุความสะดุดหยุดลง ให้ถือวันที่คู่พิพาทแจ้งความประสงค์เป็นคำร้องขอต่อนายอำเภอ เป็นวันยื่นข้อพิพาท กรณีแจ้งความประสงค์โดยวิธีส่งทางไปรษณีย์ ให้ถือวันที่ได้รับหนังสือแจ้ง (กฎกระทรวงฯ ข้อ 18)

15. การบอกเลิกการไกล่เกลี่ย

ในระหว่างการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท หากคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่สมัครใจจะให้ดำเนินการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทต่อไป คู่พิพาทนั้นสามารถบอกเลิกการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทต่อประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ย โดยทำเป็นหนังสือหรือโดยวาจาก็ได้ ให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยสั่งจำหน่ายคำร้องขอไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท และสั่งยุติเรื่อง และให้ถือว่าคณะผู้ไกล่เกลี่ยไม่เคยรับคำร้องไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทมาตั้งแต่ต้น (กฎกระทรวงฯ ข้อ 19)

16. ผู้ไกล่เกลี่ยต้องพ้นจากบัญชีรายชื่อผู้ไกล่เกลี่ยในระหว่างการดำเนินการไกล่เกลี่ย

ในระหว่างการดำเนินการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท คณะผู้ไกล่เกลี่ยที่คู่พิพาทเลือกไว้ต้องพ้นจากบัญชีรายชื่อผู้ไกล่เกลี่ย หรือไม่สามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยด้วยเหตุอื่น หรือคู่พิพาทประสงค์ที่จะขอเปลี่ยนผู้ไกล่เกลี่ยให้คู่พิพาทเลือกผู้ไกล่เกลี่ยหรือเปลี่ยนตัวผู้ไกล่เกลี่ยได้ เว้นแต่คู่พิพาทไม่เลือกผู้ไกล่เกลี่ยและประสงค์บอกเลิกการไกล่เกลี่ย ให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยสั่งจำหน่ายคำร้องขอไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท และสั่งยุติเรื่องและให้ถือว่าคณะผู้ไกล่เกลี่ยไม่เคยรับคำร้องขอไกล่เกลี่ย

การเลือกหรือเปลี่ยนตัวผู้ไกล่เกลี่ย ไม่กระทบถึงกระบวนการไกล่เกลี่ยที่ได้ดำเนินการมาแล้ว (กฎกระทรวงฯ ข้อ 20)

17. ระยะเวลาการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

การดำเนินการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 3 เดือน นับแต่วันที่นายอำเภอได้ลงเรื่องในสารบบ กรณีที่จำเป็นและคู่พิพาทยินยอม ให้ขยายระยะเวลาได้อีกครั้งไม่เกิน 3 เดือน แต่รวมระยะเวลาทั้งหมดต้องไม่เกิน 1 ปี หากพ้นระยะเวลาดังกล่าวไม่ได้ข้อยุติ ให้จำหน่ายข้อพิพาท (กฎกระทรวงฯ ข้อ 21)

18. กรณีตกลงกันไม่ได้

กรณีตกลงกันไม่ได้ให้จำหน่ายข้อพิพาท (กฎกระทรวงฯ ข้อ 22)

19. กรณีตกลงกันได้

กรณีตกลงกันได้ให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยจัดให้มีการทำสัญญา

ประนีประนอมยอมความ

- กรณีตกลงกันได้นั้นให้กระทำต่อหน้าคู่พิพาททุกฝ่าย

(กฎกระทรวงฯ ข้อ 23)

- กรณีตกลงกันได้นั้น ให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยจัดให้มีการทำ

สัญญาประนีประนอมยอมความ

ผลของสัญญาประนีประนอมยอมความทำให้ข้อเรียกร้องเดิมของคู่พิพาทระงับไป คู่พิพาทได้สิทธิ ตามสัญญาประนีประนอมยอมความที่ทำขึ้นใหม่ (กฎกระทรวงฯ ข้อ 23 ,ข้อ 24)

สัญญาประนีประนอมยอมความต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ให้คู่พิพาทและคณะผู้ไกล่เกลี่ยต้องลงลายมือชื่อในสัญญาด้วยผลของสัญญาประนีประนอมยอมความ ทำให้ข้อเรียกร้องเดิมยุติ และทำให้คู่พิพาทได้สิทธิใหม่ตามสัญญาประนีประนอมยอมความ (กฎกระทรวงฯ ข้อ 23 วรรคท้าย)

20. การไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความ

เมื่อมีการดำเนินการไกล่เกลี่ย ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดินพ.ศ.2534 ม.61/2 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 ดังกล่าวข้างต้นและได้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว หากคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความ กฎหมายกำหนดให้คู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่ง สามารถยื่นคำร้องต่อ พนักงานอัยการที่มีเขตอำนาจรับผิดชอบในท้องที่อำเภอ และให้พนักงานอัยการดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจให้ออกคำสั่งบังคับให้ตามสัญญาประนีประนอมยอมความได้ ซึ่งการยื่นคำร้องต้องกระทำภายใน 3 ปี นับแต่วันที่อาจบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความได้ (กฎกระทรวงฯ ข้อ 25)

21. บันทึกสรูปข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อพิพาท และผลของการไต่
 เกลี่ย

ประธานคณะผู้ไต่เกลี่ยเป็นผู้บันทึกสรูปข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผล
 การไต่เกลี่ย และข้อตกลงยินยอมร่วมกัน (กฎกระทรวงฯ ข้อ 26)

22. ค่าตอบแทนคณะผู้ไต่เกลี่ย

ประธานคณะผู้ไต่เกลี่ย ได้รับค่าตอบแทนครั้งละ 1,250 บาท
 รวมกันไม่เกิน 6,250 บาท ต่อหนึ่งข้อพิพาท

ผู้ไต่เกลี่ย ได้รับค่าตอบแทนครั้งละ 1,000 บาท รวมกันไม่เกิน
 5,000 บาท ต่อหนึ่งข้อพิพาท และมีสิทธิได้รับค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาทำหน้าที่ในการไต่เกลี่ย
 ครั้งละ 200 บาท หรือตามที่จ่ายจริงแต่ไม่เกินครั้งละ 500 บาท (กฎกระทรวงฯ ข้อ 27)

3) ข้อพิจารณาการบังคับคดีอันเกิดจากการประนอมข้อพิพาท
 ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 และ

กฎกระทรวง ว่าด้วยการไต่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่ง พ.ศ.
 2553¹¹⁰

ความทั่วไป

ด้วยมีการประกาศแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ
 แผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา
 (ประกาศวันที่ 15 กันยายน 2550) โดยบทบัญญัติมาตรา 61/1 ,61/2 และ 61/3 ให้อำนาจมีอำนาจ
 หน้าที่ในการไต่เกลี่ยหรือจัดให้มีการไต่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยใน
 สังคม โดยคณะบุคคลทำหน้าที่ไต่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททั้งคดีแพ่ง และคดีอาญาในความพิ
 ดินยอมความได้ และไม่ใช่ความผิดเกี่ยวกับเพศ โดยผลของการไต่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทใน
 คดีแพ่ง ซึ่งจะจัดทำเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ แต่ให้มีผลเช่นเดียวกับคำชี้ขาดของ
 อนุญาโตตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยอนุญาโตตุลาการ ซึ่งหากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามสัญญา
 ประนีประนอมยอมความ ให้คู่พิพาทยื่นคำร้องต่อพนักงานอัยการ และให้พนักงานอัยการยื่นคำร้อง
 ต่อศาลที่มีเขตอำนาจ เพื่อให้ออกคำบังคับให้ โดยให้นำกฎหมายว่าด้วยอนุญาโตตุลาการมาใช้
 บังคับโดยอนุโลม และต่อมาได้มีการออก กฎกระทรวงว่าด้วยการไต่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท
 ทางแพ่ง พ.ศ. 2553 และกฎกระทรวง ว่าด้วยการไต่เกลี่ยความผิดที่มีโทษทางอาญา พ.ศ. 2553

¹¹⁰ ศาลยุติธรรม “แนวทางปฏิบัติในการบังคับคดีอันเกิดจากการประนอมข้อพิพาทตาม
 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 และกฎกระทรวง ว่าด้วยการไต่เกลี่ยและ
 ประนอมข้อพิพาทคดีแพ่ง พ.ศ. 2553” คั่นคืน 21 กุมภาพันธ์ 2556 จาก <http://www.coj.go.th>

ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อพ้นหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา (ประกาศวันที่ 7 กันยายน 2553 หรือมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 5 มกราคม 2554 เป็นต้นไป) ซึ่งจากการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เป็นการเพิ่มเติมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งที่อำเภอมีอำนาจหน้าที่อยู่แล้ว ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 โดยการระบุประเภทคดีให้ชัดเจนขึ้น และเพิ่มทุนทรัพย์คดีแพ่งทั่วไปจากสองหมื่นบาทเป็นสองแสนบาท รวมทั้งผลของสัญญาประนีประนอมยอมความ จากเดิมการขอบังคับสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นเป็นการฟ้องร้องเพื่อบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความทั่วไปเป็นการขอบังคับได้ เช่นเดียวกับการบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ และนำบทบัญญัติ ตามกฎหมายอนุญาโตตุลาการมาใช้บังคับโดยอนุโลมด้วย

1. ขอบเขตการใช้บังคับ

การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่งตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2550 มาตรา 61/2¹¹¹ เป็นการดำเนินการโดยอำเภอและ

¹¹¹ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2550 มาตรา 61/2 “ในอำเภอหนึ่ง ให้มีคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของประชาชนที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำเภอ ในเรื่องพิพาททางแพ่งเกี่ยวกับที่ดินมรดก และข้อพิพาททางแพ่งอื่นที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินสองแสนบาท หรือมากกว่านั้น ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

ให้นายอำเภอ โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการจังหวัดจัดทำบัญชีรายชื่อบุคคลที่จะทำหน้าที่เป็นคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท โดยคัดเลือกจากบุคคลที่มีความรู้หรือมีประสบการณ์เหมาะสมกับการทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นและคู่พิพาทตกลงยินยอมให้ใช้วิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้คู่พิพาทแต่ละฝ่ายเลือกบุคคลจากบัญชีรายชื่อตามวรรคสองฝ่ายละหนึ่งคน และให้นายอำเภอ พนักงานอัยการประจำจังหวัด หรือปลัดอำเภอที่ได้รับมอบหมายคนหนึ่งเป็นประธาน เพื่อทำหน้าที่เป็นคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

ให้คณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทมีอำนาจหน้าที่รับฟังข้อพิพาทโดยตรงจากคู่พิพาท และดำเนินการไกล่เกลี่ยให้เกิดข้อตกลงยินยอมร่วมกันระหว่างคู่พิพาทโดยเร็วถ้าคู่พิพาททั้งสองฝ่ายตกลงกันได้ ให้คณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทจัดให้มีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความระหว่างคู่พิพาท และให้ถือเอาข้อตกลงตามสัญญาประนีประนอมยอมความมีผลผูกพันคู่พิพาททั้งสองฝ่ายในกรณีคู่พิพาทไม่อาจตกลงกันได้ ให้คณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทสั่งจำหน่ายข้อพิพาทนั้น

ข้อตกลงตามวรรคสี่ให้มีผลเช่นเดียวกับคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยอนุญาโตตุลาการ

กึ่งอำเภอทั่วประเทศที่คูกรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนา รวมทั้งให้ใช้กับเขตต่างๆ ของกรุงเทพมหานคร ด้วยโดยอนุโลม

ประเภทคดีที่ดำเนินการไต่เถียงและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง ได้แก่

- ข้อพิพาทที่ดิน (ไม่จำกัดทุนทรัพย์)
- ข้อพิพาทมรดก (ไม่จำกัดทุนทรัพย์)
- ข้อพิพาททางแพ่งอื่นที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินสองแสนบาท
- คดีแพ่งอื่นที่มีทุนทรัพย์มากกว่าสองแสนบาทตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา (ปัจจุบันยังไม่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดประเภทคดีแพ่งอื่น)

2. ผู้ยื่นคำร้อง

ผู้ที่ยื่นคำร้องขอบังคับคดีต่อศาลตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2550 และกฎกระทรวงฯ ข้อ 25 จะต้องเป็นพนักงานอัยการเท่านั้น หากคู่พิพาทเป็นผู้ยื่น คำร้อง ให้ศาลยกคำร้อง เนื่องจากกฎหมายไม่ได้ให้อำนาจไว้ แต่คู่พิพาทอาจยื่นฟ้องร้องเป็นคดี ต่อศาลเพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความเช่นคดีสามัญก็ได้

3. ศาลที่มีเขตอำนาจบังคับคดีแพ่ง

ศาลยุติธรรมที่มีเขตอำนาจบังคับคดีแพ่ง ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2550 เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และพระธรรมนูญศาลยุติธรรมซึ่งอาจเป็นศาลจังหวัดหรือศาลแขวง รวมทั้งศาลแพ่งในกรุงเทพมหานคร ขึ้นอยู่กับจำนวนทุนทรัพย์ที่ขอบังคับ และเป็นศาลที่มูลคดีเกิดในเขตศาลหรือท้องที่ที่มีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความนั่นเองซึ่งตามกฎกระทรวงฯ ข้อ 25 กำหนดให้

หลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำบัญชี การดำเนินไต่เถียงข้อพิพาทและกาจัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ตลอดจนคำตอบแทนของคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไต่เถียงและประนอมข้อพิพาท ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณีที่คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความให้คู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่งยื่นคำร้องต่อพนักงานอัยการ และให้พนักงานอัยการดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจเพื่อให้ออกคำบังคับให้ตามสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าวโดยให้นำกฎหมายว่าด้วยอนุญาโตตุลาการมาใช้บังคับโดยอนุโลม

เมื่อคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไต่เถียงและประนอมข้อพิพาทได้รับข้อพิพาทไว้พิจารณา ให้อายุความในการฟ้องร้องคดีระงับลง นับแต่วันที่ยื่นข้อพิพาทจนถึงวันที่คณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไต่เถียงและประนอมข้อพิพาทสั่งจำหน่ายข้อพิพาทหรือวันที่คู่พิพาททำสัญญาประนีประนอมยอมความกัน แล้วแต่กรณี

ความในมาตรานี้ให้ใช้กับเขตของกรุงเทพมหานครด้วยโดยอนุโลม

คู่พิพาทยื่นคำร้องต่อพนักงานอัยการที่มีเขตอำนาจรับผิดชอบในท้องที่อำเภอที่ดำเนินการ โกล่เกลี่ย และประนอมข้อพิพาทนั้น และให้พนักงานอัยการดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจ

4. ระยะเวลาการยื่นคำร้อง

การยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้ออกคำสั่งบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความ พนักงานอัยการที่มีเขตอำนาจรับผิดชอบจะต้องกระทำภายใน 3 ปี นับแต่วันที่อาจบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความได้ (กฎกระทรวงฯ ข้อ 25)

5. การส่งคำร้อง

เมื่อพนักงานอัยการยื่นคำร้องขอออกคำสั่งบังคับ ให้ศาลพิจารณาคำร้องดังกล่าว เหมือน คำร้องขอบังคับตามคำชี้ขาด โดยให้นัดไต่สวนคำร้องแล้วพิจารณา โดยอาจส่งคำร้อง ดังนี้

“รับคำร้อง นัดไต่สวนคำร้องวันที่ ..... เวลา ..... นาฬิกา หมายนัด และส่งสำเนาให้คู่พิพาทอีกฝ่าย หากจะคัดค้านให้ทำคำคัดค้านเป็นหนังสือภายใน 15 วัน นับแต่ได้รับสำเนาคำร้อง มิเช่นนั้นถือว่าไม่คัดค้าน ให้ผู้ร้องนำส่งภายใน 7 วัน หากส่งไม่ได้ให้แถลงภายใน 15 วันนับแต่ส่งไม่ได้ มิฉะนั้นถือว่าทิ้งคำร้อง”

ทั้งนี้ การพิจารณารับคำร้อง ศาลจะตรวจสอบเอกสารในเบื้องต้นที่ผู้ร้องขอต้องนำมาแสดงในการร้องขอบังคับคดีตามสัญญาประนีประนอมยอมความ โดยนำมาตรา 42¹¹² แห่งพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 มาใช้บังคับโดยอนุโลม คือ

1. ต้นฉบับสัญญาประนีประนอมยอมความ หรือสำเนาที่รับรองถูกต้อง
2. บันทึกรหัสหรือหลักฐานการตกลงยินยอมเข้าสู่กระบวนการ โกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของคู่พิพาททั้งสองฝ่าย หรือสารบบโกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทและบันทึกความตกลงพร้อมลายมือชื่อของคู่พิพาท หรือสำเนาที่รับรองถูกต้อง

¹¹² พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 มาตรา 42 “เมื่อคู่พิพาทฝ่ายใดประสงค์จะให้มีการบังคับตามคำชี้ขาดของคณะอนุญาโตตุลาการ ให้คู่พิพาทฝ่ายนั้นยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจภายในกำหนดเวลาสามปีนับแต่วันที่อาจบังคับตามคำชี้ขาดได้เมื่อศาลได้รับคำร้องดังกล่าวให้รับทำการไต่สวน และมีคำพิพากษาโดยพลัน

ผู้ร้องขอบังคับตามคำชี้ขาดของคณะอนุญาโตตุลาการจะต้องมีเอกสารดังต่อไปนี้ มาแสดงต่อศาล

- (1) ต้นฉบับคำชี้ขาด หรือสำเนาที่รับรองถูกต้อง
- (2) ต้นฉบับสัญญาอนุญาโตตุลาการ หรือสำเนาที่รับรองถูกต้อง
- (3) คำแปลเป็นภาษาไทยของคำชี้ขาดและสัญญาอนุญาโตตุลาการ โดยมีผู้แปลซึ่งได้สาบานตัวแล้ว หรือปฏิญาณตนต่อหน้าศาลหรือต่อหน้าเจ้าพนักงานหรือบุคคลที่มีอำนาจในการรับสาบาน หรือปฏิญาณหรือรับรองโดยเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการรับรองคำแปล หรือผู้แทนทางการทูตหรือกงสุลไทยในประเทศที่มีการทำคำชี้ขาดหรือสัญญาอนุญาโตตุลาการนั้น

นอกจากนี้ศาลจะตรวจสอบเบื้องต้นว่า คำร้องดังกล่าวได้ยื่นภายในระยะเวลา 3 ปี นับแต่อาจบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความได้หรือไม่ หากเกินกำหนดระยะเวลา 3 ปี ศาลอาจพิจารณาตั้งยกคำร้อง

เมื่อศาลรับคำร้องขอบังคับคดี ศาลจะรีบทำการไต่สวนและมีคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยพลัน โดยอนุโลม มาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการฯ มาบังคับใช้

6. ค่าธรรมเนียม

ในการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการขอบังคับคดีให้ศาลเทียบเคียงกับการร้องขอบังคับตาม คำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ โดยจัดเก็บค่าขึ้นศาลจากผู้ร้อง ตามตาราง 1 ท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กล่าวคือ ร้อยละ 0.5 ของจำนวนที่ร้องขอให้ศาลบังคับ แต่ไม่เกินห้าหมื่นบาท สำหรับคำร้องที่ขอให้บังคับมีทุนทรัพย์ไม่เกินห้าสิบล้านบาท ในส่วนที่เกินห้าสิบล้านบาทขึ้นไป คิดร้อยละ 0.1

7. สารบบ

เมื่อศาลตั้งรับคำร้อง ศาลจะจัดทำสารบบคำร้องขอบังคับคดี แยกต่างหากจากคดีสามัญและคดีอื่นๆ ของศาล เพื่อความสะดวกต่อการติดตามและบริหารสำนวน เพราะเป็นคดีที่มีวิธีดำเนินคดีที่แตกต่างจากคดีประเภทอื่น เช่น ร.บ. (คำร้องขอบังคับคดี) เป็นต้น

8. การคัดค้าน

คู่พิพาทฝ่ายที่ถูกบังคับอาจยื่นคำคัดค้าน โดยอ้างเหตุแห่งการคัดค้านเพื่อให้ศาลปฏิเสธไม่รับบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความได้โดยการอนุโลมใช้ พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ.2545มาตรา 43¹¹³

¹¹³ พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 มาตรา 43 “ศาลมีอำนาจทำคำสั่งปฏิเสธไม่รับบังคับตามคำชี้ขาดของคณะอนุญาโตตุลาการ ไม่ว่าคำชี้ขาดนั้นจะทำได้ขึ้นในประเทศใด ถ้าผู้ซึ่งจะถูกบังคับตามคำชี้ขาดพิสูจน์ได้ว่า

- (1) คู่สัญญาตามสัญญาอนุญาโตตุลาการฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้บกพร่องในเรื่องความสามารถตามกฎหมายที่ใช้บังคับแก่คู่สัญญาฝ่ายนั้น
- (2) สัญญาอนุญาโตตุลาการไม่มีผลผูกพันตามกฎหมายแห่งประเทศที่คู่สัญญาได้ตกลงกันไว้หรือตามกฎหมายของประเทศที่ทำคำชี้ขาดนั้น ในกรณีที่ไม่ม่ข้อตกลงดังกล่าว
- (3) ไม่มีการแจ้งให้ผู้ซึ่งจะถูกบังคับตามคำชี้ขาดล่วงหน้าโดยชอบถึงการแต่งตั้งคณะอนุญาโตตุลาการหรือการพิจารณาของคณะอนุญาโตตุลาการ หรือบุคคลดังกล่าวไม่สามารถเข้าสู่คดีในชั้นอนุญาโตตุลาการได้เพราะเหตุประการอื่น

9. การพิจารณาคำร้อง

การพิจารณาคำร้องขอบังคับคดี ศาลอาจพิจารณาว่าสัญญาประนีประนอมยอมความเข้าลักษณะและถูกต้องตามแบบ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 850 ถึง 852 และเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความที่ดำเนินการ ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2550 รวมทั้งไม่มีเหตุที่จะปฏิเสธ ไม่รับบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความโดยการอนุโลมใช้พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 มาตรา 43 และมาตรา 44 ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กรณี กล่าวคือ

1) กรณีต่างๆ ที่คู่พิพาทฝ่ายที่ถูกบังคับสามารถพิสูจน์ได้ ตามมาตรา 43 แห่งพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการฯ เช่น คู่สัญญาตามสัญญาประนีประนอมยอมความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้บกพร่องในเรื่องความสามารถ สัญญาประนีประนอมยอมความมีข้อตกลงเกินหรือไม่อยู่ในขอบเขตของข้อพิพาทตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2550 มาตรา 61/2

2) กรณีที่ศาลมีอำนาจปฏิเสธการออกคำบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความที่ทำได้เอง ถ้าปรากฏต่อศาลว่า เนื้อหาสาระของข้อพิพาทนั้น ไม่อาจตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันได้หรือถ้าการบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นจะเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ตามมาตรา 44¹¹⁴ แห่งพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545

(4) คำชี้ขาดวินิจฉัยข้อพิพาทซึ่งไม่อยู่ในขอบเขตของสัญญาอนุญาโตตุลาการหรือคำชี้ขาดวินิจฉัยเกินขอบเขตแห่งข้อตกลงในการเสนอข้อพิพาทต่อคณะอนุญาโตตุลาการ แต่ถ้าคำชี้ขาดที่วินิจฉัยเกินขอบเขตนั้นสามารถแยกออกได้จากคำชี้ขาดส่วนที่วินิจฉัยในขอบเขตแล้ว

ศาลอาจบังคับตามคำชี้ขาดส่วนที่วินิจฉัยอยู่ในขอบเขตแห่งสัญญาอนุญาโตตุลาการหรือข้อตกลงนั้นก็ได้

(5) องค์ประกอบของคณะอนุญาโตตุลาการหรือกระบวนการพิจารณาของคณะอนุญาโตตุลาการมิได้เป็นไปตามที่คู่พิพาทได้ตกลงกันไว้ หรือมิได้เป็นไปตามกฎหมายของประเทศที่ทำคำชี้ขาดในกรณีที่คู่พิพาทมิได้ตกลงกันไว้ หรือ

(6) คำชี้ขาดยังไม่มีผลผูกพัน หรือได้ถูกเพิกถอน หรือระงับใช้เสียโดยศาลที่มีเขตอำนาจหรือภายใต้กฎหมายของประเทศที่ทำคำชี้ขาด เว้นแต่ในกรณีที่ยังอยู่ในระหว่างการขอให้ศาลที่มีเขตอำนาจทำการเพิกถอน หรือระงับใช้ซึ่งคำชี้ขาด ศาลอาจเลื่อนการพิจารณาคดีที่ขอบังคับตามคำชี้ขาดไปได้ตามที่เห็นสมควรและถ้าคู่พิพาทฝ่ายที่ขอบังคับตามคำชี้ขาดร้องขอศาลอาจสั่งให้คู่พิพาทฝ่ายที่จะถูกบังคับวางประกันที่เหมาะสมก่อนก็ได้

¹¹⁴ พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 มาตรา 44 “ศาลมีอำนาจทำคำสั่งปฏิเสธการขอบังคับตามคำชี้ขาดตามมาตรา 43 ได้ ถ้าปรากฏต่อศาลว่า คำชี้ขาดนั้นเกี่ยวกับข้อพิพาทที่ไม่สามารถจะระงับโดย

10. คำพิพากษาหรือคำสั่ง

เมื่อศาลได้ทำการไต่สวนพยานหลักฐานต่างๆ ของฝ่ายผู้ร้องขอบังคับและฝ่ายผู้ถูกร้องขอบังคับแล้ว โดยการพิจารณาตามประเด็นที่ผู้ถูกร้องหยิบยกขึ้นพิสูจน์ตามมาตรา 43 รวมทั้งประเด็นอื่นๆ ที่ศาลอาจหยิบยกขึ้นได้เอง หากไม่มีเหตุปฏิเสธการบังคับตามสัญญา ประนีประนอมยอมความดังที่กล่าวมาแล้ว ศาลอาจทำคำพิพากษาให้ออกคำบังคับได้ แต่หากมีเหตุที่ศาลจะไม่บังคับคดีตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ศาลอาจทำเป็นคำสั่งไม่รับบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความให้ผู้ร้อง ในกรณีที่ผู้ถูกร้องไม่ยื่นคำคัดค้าน หรือไม่มาศาลเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงถึงเหตุที่ศาลจะปฏิเสธไม่บังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความ และศาลเห็นควรบังคับคดีให้ ศาลอาจจัดทำคำพิพากษาแบบย่อได้ ตัวอย่าง เช่น

“พิเคราะห์แล้ว เห็นว่า สัญญาประนีประนอมยอมความไม่ขัดต่อกฎหมาย และไม่
มีเหตุที่จะปฏิเสธการบังคับคดีตามกฎหมาย

พิพากษาให้บังคับคดีตามสัญญาประนีประนอมยอมความ”

หากคู่พิพาทมาพร้อมกันต่อหน้าศาลในการฟังคำสั่ง ศาลอาจอ่านคำบังคับให้
คู่พิพาททั้งสองฝ่ายฟังได้ทันที ตามที่ได้ปฏิบัติเป็นปกติในกรณีการอ่านคำพิพากษา

“ให้ผู้ถูกร้องปฏิบัติตามคำพิพากษา ภายใน ..... วัน มิฉะนั้นอาจถูกยึดทรัพย์
ถูกจับและจำขังหรือบังคับคดีตามกฎหมาย”

หากผู้ถูกร้องหรือฝ่ายที่ต้องถูกบังคับไม่มาศาลในวันอ่านคำพิพากษา แม้ตาม
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 272 จะให้เจ้าพนักงานศาลส่งคำบังคับไปยังลูกหนี้
ตามคำพิพากษาก็ตาม หากผู้ร้องยื่นร้องขอให้ศาลออกคำบังคับ ศาลจะพิจารณาสั่งให้ผู้ร้องเป็นผู้
นำส่ง ภายใน 7 วัน ก็ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 70 วรรคสอง

ถ้าส่งไม่ได้ และหากผู้ร้องแถลงขอให้ปิดประกาศหน้าศาลแทนการประกาศ
หนังสือพิมพ์ ศาลอาจสั่ง “อนุญาติ” ก็ได้

นอกจากนี้ การออกคำบังคับ ในกรณีที่ผู้ถูกร้องขาดนัด ศาลต้องให้เวลาในการ
ปฏิบัติตามคำพิพากษาไม่ต่ำกว่า 7 วัน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 273

11. การอุทธรณ์

การอุทธรณ์คำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ผู้ร้องหรือผู้ถูกร้องอาจ
อุทธรณ์ คำพิพากษาหรือคำสั่งที่เกี่ยวข้องคำร้องขอบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความได้
ภายใน 1 เดือน นับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง

การอนุญาโตตุลาการได้ตามกฎหมายหรือถ้าการบังคับตามคำชี้ขาดนั้นจะเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือ
ศีลธรรมอันดีของประชาชน”

การอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่ง เป็นการอุทธรณ์ต่อศาลฎีกาโดยอนุโลม พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการพ.ศ. 2545 มาตรา 45¹¹⁵ มาใช้บังคับ นอกจากนี้พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการพ.ศ. 2545 มาตรา 45 ยังได้กำหนดเหตุแห่งการอุทธรณ์ไว้ ดังนั้น หากอุทธรณ์ที่ยื่นต่อศาลไม่อยู่ในขอบเขตของการอุทธรณ์ตามที่กฎหมายกำหนด ศาลจะมีคำสั่งไม่รับอุทธรณ์ทั้งหมดหรือบางส่วนได้

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งไม่รับอุทธรณ์ ผู้อุทธรณ์อาจอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวได้ ภายใน 15 วันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง โดยต้องนำค่าฤชาธรรมเนียม รวมทั้งเงินที่จะต้องชำระตามคำพิพากษามาวางศาลหรือหาประกันให้ไว้ต่อศาลด้วย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 229

2. อำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการในต่างประเทศในคดีแพ่ง

2.1 ประเทศญี่ปุ่น¹¹⁶

เพื่อให้เห็นภาพรวมของอำนาจในการ diversion ของพนักงานอัยการในประเทศญี่ปุ่น ในเบื้องต้นจะกล่าวถึงขอบเขตของการใช้คำว่า diversion ในประเทศญี่ปุ่น

คำว่า diversion นั้นถูกแปลเป็นภาษาญี่ปุ่นซึ่งหมายถึง กระบวนการต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายหลังผู้กระทำความผิดถูกจับกุมโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้กระทำความผิด

¹¹⁵ พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 มาตรา 45 “ห้ามมิให้อุทธรณ์คำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่

(1) การยอมรับหรือการบังคับตามคำชี้ขาดนั้นจะเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

(2) คำสั่งหรือคำพิพากษานั้นฝ่าฝืนต่อบทกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน

(3) คำสั่งหรือคำพิพากษานั้นไม่ตรงกับคำชี้ขาดของคณะอนุญาโตตุลาการ

(4) ผู้พิพากษา หรือตุลาการซึ่งพิจารณาคดีนั้นได้ทำความเห็นแย้งไว้ในคำพิพากษา หรือ

(5) เป็นคำสั่งเกี่ยวกับการใช้วิธีการชั่วคราวเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของกลุ่มพิพาทตามมาตรา 16

การอุทธรณ์คำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลตามพระราชบัญญัตินี้ ให้อุทธรณ์ต่อศาลฎีกาหรือศาลปกครองสูงสุด แล้วแต่กรณี”

¹¹⁶ ณรงค์ ใจหาญ และคณะ รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาวิจัยเรื่อง “การนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในชั้นพนักงานอัยการ : ศึกษาเปรียบเทียบนานาประเทศ” กรุงเทพฯ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เสนอต่อ สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายสถาบันกฎหมายอาญา สำนักวิชาการ สำนักงานอัยการสูงสุด กรกฎาคม 2555 หน้า 31

สามารถกลับคืนสู่สังคมได้โดยไม่ต้องเข้าสู่เรือนจำ จากนิยามดังกล่าวทำให้เข้าใจได้ว่าในประเทศญี่ปุ่นนั้นใช้คำว่า diversion กับกระบวนการต่างๆ ในคดีอาญาเท่านั้น ดังนั้นคำว่า “diversion ของพนักงานอัยการ” จึงมีความหมายจำกัดแต่เพียงกระบวนการต่างๆ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อผู้กระทำความผิดที่ถูกจับตัวและส่งเรื่องมายังพนักงานอัยการนั้นสามารถกลับคืนสู่สังคมโดยไม่ต้องยื่นฟ้องเป็นคดีต่อศาล

แต่สำหรับในประเทศไทยแล้วคำว่า “diversion ของพนักงานอัยการ” ถูกเข้าใจในความหมายที่แตกต่างออกไป กล่าวคือ เป็นกระบวนการที่พนักงานอัยการมีอำนาจไม่ยื่นฟ้องผู้กระทำความผิดเป็นคดีต่อศาลโดยไม่จำกัดเฉพาะคดีอาญา แต่จะขยายขอบเขตถึงคดีแพ่งและคดีปกครองด้วย แต่อย่างไรก็ดี แม้เราจะพิจารณาคำว่า “diversion ของพนักงานอัยการในประเทศไทยญี่ปุ่น” ตามมุมมองของประเทศไทยก็ตาม แต่เป้าหมายหลักของการศึกษาจำกัดอยู่เฉพาะอำนาจในการ diversion ของพนักงานอัยการในคดีอาญาเท่านั้น ทั้งนี้ เพราะอำนาจหลักของพนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นนั้น คือ การสอบสวนการกระทำความผิด, ควบคุมการสอบสวนการกระทำความผิด (Code of Criminal Procedure มาตรา 191 วรรค 1 และวรรค 2) และฟ้องร้องผู้กระทำความผิด (Code of Criminal Procedure มาตรา 247) ส่วนอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการเกี่ยวกับการดำเนินคดีนอกเหนือจากกระบวนการพิจารณาในทางอาญาของพนักงานอัยการก็มีได้ 2 กรณี กล่าวคือ ในกรณีที่รัฐถูกฟ้องเป็นจำเลยในคดีปกครองและกรณีที่รัฐถูกฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนเนื่องจากการปฏิบัติการตามหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งเป็นเรื่องที่อยู่ในส่วนของกระบวนการพิจารณาในทางแพ่ง

2.1.1 อำนาจของอัยการ diversion ในการดำเนินคดีแพ่ง¹¹⁷

ในส่วนนี้จะกล่าวในประเด็นที่เกี่ยวกับอำนาจของพนักงานอัยการ ในการ diversion กรณีของการดำเนินคดีแพ่งของประเทศญี่ปุ่น

1) ระบบพนักงานอัยการในการดำเนินคดีแพ่ง¹¹⁸

ในคดีอาญาขอบเขตที่เป็นแก่นของหน้าที่ในความรับผิดชอบของพนักงานอัยการ คือ การสอบสวนการกระทำความผิดและพิจารณายื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาล แต่อย่างไรก็ดีในประเทศญี่ปุ่นนั้น หากพิจารณาในขอบเขตของคดีแพ่งพนักงานอัยการจะอยู่ในสถานะของ “ผู้แทนของรัฐ” ในการเข้าร่วมในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีแพ่ง ในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวนี้ เรียกว่า “litigation attorney”

¹¹⁷ “เรื่องเดียวกัน” หน้า 73

¹¹⁸ “เรื่องเดียวกัน”

Litigation attorney มิใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐสังกัดกรมอัยการ แต่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่สังกัดอยู่กับกระทรวงยุติธรรมและทำงานภายใต้การบังคับบัญชาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ซึ่งภายในกระทรวงยุติธรรมมีหน่วยงานหนึ่งภายใต้สังกัด เรียกว่า “Litigation Department, Minister’s Secretariat, Ministry of Justice” โดยในหน่วยงานนี้จะมีผู้บังคับบัญชาสูงสุด เรียกว่า “Associate Vice-Minister of Justice in charge of Litigation Affairs” ซึ่ง litigation attorney จะปฏิบัติหน้าที่อยู่ใน Litigation Department Minister’s Secretariat, Ministry of Justice โดยการปฏิบัติหน้าที่ของ litigation attorney จะมีการแบ่งแยกสายงานตามลักษณะของคดีที่รับผิดชอบดังนี้ เช่น litigation attorney ในคดีแพ่ง litigation attorney ในคดีปกครอง litigation attorney ในคดีอาญา litigation attorney ในคดีพิพาทเกี่ยวกับทรัพย์สินของรัฐและสิทธิเรียกร้องของรัฐ นอกจากนี้ ยังมี litigation attorney เกี่ยวกับแผนการในการต่อสู้คดี ซึ่งจะดูแลเกี่ยวกับแผนการในการต่อสู้คดีทั้งหมด โดยทั้งพนักงานอัยการและผู้พิพากษาสามารถโอนมาทำหน้าที่ litigation attorney ได้ แต่ส่วนมากผู้ทำหน้าที่นี้จะเป็นบุคคลซึ่งเคยปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้พิพากษา ด้วยเหตุที่ว่า litigation attorney จะมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการต่อสู้คดีแพ่งและคดีปกครองมิใช่คดีอาญา

2) หน้าที่โดยทั่วไปของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีแพ่ง¹¹⁹

ในการดำเนินคดีแพ่งนั้น โดยทั่วไป litigation attorney จะเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในคดีพิพาทเกี่ยวกับการฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายความรับผิดชอบละเมิดของเจ้าหน้าที่ หรือการฟ้องคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินของรัฐหรือคดีเกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องของรัฐ เช่น การฟ้องเรียกคืนที่ดินของรัฐจากรายการโดยหน่วยงานของรัฐ เป็นต้น ซึ่งในส่วนของคดีแพ่งดังกล่าวย่อมเป็นหน้าที่ของ litigation attorney ในคดีแพ่งหรือ litigation attorney ในคดีพิพาทเกี่ยวกับทรัพย์สินของรัฐและสิทธิเรียกร้องของรัฐ นอกจากนี้ ในกรณีของคดีแพ่งนั้นก่อนที่จะมีการเริ่มต้นดำเนินการฟ้องคดี litigation attorney สามารถให้คำปรึกษาและคำแนะนำเกี่ยวกับประเด็นปัญหาในข้อกฎหมายแก่หน่วยงานของรัฐต่างๆ ที่มีประเด็นข้อพิพาทในทางคดี ซึ่งการให้คำปรึกษาและคำแนะนำนี้เรียกว่า “ระบบการให้ความเห็นทางกฎหมาย” โดยเมื่อ litigation attorney ได้รับการขอคำปรึกษาและคำแนะนำจากหน่วยงานของรัฐแล้ว litigation attorney ย่อมสามารถให้คำแนะนำให้มีหรือนำข้อพิพาทนั้นๆ ฟ้องเป็นคดีต่อศาลได้ เช่น ในกรณีที่ litigation attorney เห็นว่าข้อพิพาทนั้นๆ หากมีการฟ้องเป็นคดีต่อศาลหน่วยงานของรัฐดังกล่าวไม่มีโอกาสที่จะชนะคดีได้เลย จะให้แนะนำให้มีการประนอมข้อพิพาทหรือปฏิบัติตามสัญญาที่พิพาท เป็นต้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าระบบดังกล่าวนี้ก็เป็นรูปแบบของการ Diversion

¹¹⁹ “เรื่องเดียวกัน” หน้า 75

3) การ diversion โดยการประนอมข้อพิพาท

ในประเทศญี่ปุ่นมีกฎหมายเกี่ยวกับระบบการฟ้องคดี เรียกว่า กฎหมายเกี่ยวกับอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีในกรณีที่มีส่วนได้เสีย ซึ่งตามกฎหมายฉบับดังกล่าว ได้บัญญัติให้เป็นอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้มีอำนาจในการพิจารณาเกี่ยวกับการดำเนินคดีที่รัฐเป็นผู้มีส่วนได้เสีย ด้วยเหตุนี้ในการฟ้องคดีตลอดจนการดำเนินการประนอมข้อพิพาทของ litigation attorney ย่อมไม่สามารถที่กระทำได้หากมิได้รับความยินยอมจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ตามกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเกี่ยวกับการดำเนินคดีที่รัฐเป็นผู้มีส่วนได้เสีย มาตรา 1 และมาตรา 2 วรรคสอง¹²⁰

อย่างไรก็ดีในทางปฏิบัติ ย่อมไม่สามารถเป็นไปได้ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม จะเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการได้เองโดยตรงในคดีต่างๆ ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการบัญญัติให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม สามารถให้บุคคลอื่นกระทำการแทนตนได้ โดยสามารถมีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐในกระทรวงยุติธรรม หรือเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานทางปกครองที่เกี่ยวข้องเป็นผู้รับผิดชอบในคดีต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้

ตามกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเกี่ยวกับการดำเนินคดีที่รัฐเป็นผู้มีส่วนได้เสีย มาตรา 2 วรรคหนึ่ง¹²¹

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในเรื่องเกี่ยวกับการฟ้องคดีที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานของรัฐ ซึ่ง litigation attorney เป็นผู้รับผิดชอบนั้นอำนาจในการบังคับบัญชาสูงสุดจะอยู่ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ส่วนอำนาจบังคับบัญชาในงานที่เป็นรายละเอียดจะตกอยู่กับผู้อำนวยการสำนักกฎหมายหรือผู้อำนวยการสำนักกฎหมายส่วนภูมิภาค ดังนี้ ตามที่เรากล่าวมาแล้วข้างต้นว่าการปฏิบัติหน้าที่ในการให้คำปรึกษาและคำแนะนำของ litigation attorney มีลักษณะของการ diversion เพราะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้อำนวยการสำนักกฎหมายนั้นสามารถมีคำสั่งให้ข้อพิพาทของหน่วยงานของรัฐต่างๆ นั้นจบลงด้วยการประนอมข้อพิพาทได้ แต่การที่จะนำคำวินิจฉัยในแต่ละคดีที่มีรายละเอียดแตกต่างกันดังกล่าวไปใช้เป็นหลักเกณฑ์พื้นฐานเป็นการทั่วไปสำหรับคดีอื่นๆ อาจจะมีใช่เรื่องที่เป็นไปได้โดยง่าย¹²²

¹²⁰ “เรื่องเดียวกัน” หน้า 76

¹²¹ “เรื่องเดียวกัน”

¹²² “เรื่องเดียวกัน” หน้า 81

เมื่อพิจารณาจากตัวอย่างคดีที่เกิดขึ้นแล้วพอที่จะสามารถที่แยกกรณีที่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้อำนวยการสำนักกฎหมายนั้นสามารถมีคำสั่งให้ litigation attorney ดำเนินการประนอมข้อพิพาทได้ ดังกรณีต่อไปนี้

*กรณีที่ 1 กรณีที่จะส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญกับคดีอื่น ๆ*¹²³

หาก litigation attorney เข้าดำเนินการประนอมข้อพิพาทกับคู่กรณีอีกฝ่ายซึ่งเป็น โจทย์แล้วจะส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญต่อคดีแพ่งหรือคดีปกครองอื่นๆ litigation attorney จะต้องไม่เข้าดำเนินการประนอมข้อพิพาทดังกล่าว หลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้เกิดขึ้นจากปัญหาของ ญี่ปุ่นในยุคปัจจุบันในคดีข้อพิพาทเกี่ยวกับการสาธารณสุขในเมืองคามิสึ ในช่วงระหว่างสงครามหา เอเชียนูรพา มีการชุดและฝังสารพิษ (สารหนู) ลงในพื้นที่แห่งหนึ่งโดยรัฐกล่าวอ้างว่าสารเคมี ดังกล่าวมิใช่สารพิษที่สามารถส่งผลกระทบต่อให้เกิดอันตรายได้ ปรากฏข้อเท็จจริงว่าต่อมา สารพิษดังกล่าวได้รั่วลงไปในแหล่งน้ำ ส่งผลให้เด็กจำนวน 34 คน สัมปวยลง ในคดีดังกล่าวนี้หาก รัฐและจังหวัดได้ดำเนินการประนอมข้อพิพาทผู้เสียหายแล้ว บรรดาคดีทั้งหมดที่เกี่ยวกับการรั่วของ ก๊าซพิษและสารพิษที่มีการชุดและฝังในระหว่างสงครามจะต้องทำการประนอมข้อพิพาทด้วย ดังนี้ ในกรณีดังกล่าว รัฐจึงไม่มีการดำเนินการประนอมข้อพิพาทกับผู้เสียหายในคดี และคดีดังกล่าวใน ปัจจุบันก็ยังอยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล

นอกจากนี้หลักเกณฑ์ดังกล่าว ยังมีการนำไปใช้ในกรณีของคดีเกี่ยวกับการฟุ้ง กระจายของแร่ใยหินในนครโอซาก้า ซึ่งคดีนี้มีประชาชนที่ได้รับฝุ่นของแร่ใยหินเข้าไปในระบบ ทางเดินหายใจ ทำให้สัมปวยลง เนื่องจากปอดเกิดความผิดปกติ ในทำนองเดียวกับกรณีข้างต้น เนื่องจากมีผู้เสียหายจำนวนมากยื่นฟ้องเป็นคดีต่อศาล จึงไม่มีการดำเนินการประนอมข้อพิพาทกับ ผู้เสียหายในคดี และคดีดังกล่าวในปัจจุบันก็ยังอยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลเช่นกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้นเป็นที่พอเข้าใจได้ว่า หากรัฐให้มีการดำเนินการประนอมข้อพิพาทใน คดีใดคดีหนึ่งแล้ว รัฐก็จะต้องให้มีการดำเนินการประนอมข้อพิพาทในคดีอื่นๆ ที่มีข้อเท็จจริงใน ลักษณะทำนองเดียวกันซึ่งเกิดขึ้นภายหลังทั้งหมดทั่วทั้งประเทศซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่ออย่าง มากหรืออาจกล่าวในอีกในนัยหนึ่งได้รัฐจะตกลงให้มีการประนอมข้อพิพาทในคดีที่มีโอกาสเกิดคดี อื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันต่ำเท่านั้น

*กรณีที่ 2 กรณีที่จะส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญต่อนโยบายทางสังคม*¹²⁴

หาก litigation attorney เข้าดำเนินการประนอมข้อพิพาทกับคู่กรณีอีกฝ่ายซึ่งเป็น โจทย์แล้วจะส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญต่อนโยบายทางสังคมของรัฐ litigation attorney จะต้อง

¹²³ “เรื่องเดียวกัน”

¹²⁴ “เรื่องเดียวกัน” หน้า 82

ไม่เข้าดำเนินการประนอมข้อพิพาทดังกล่าว หลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้มีลักษณะแตกต่างจากกรณีที่ 1. เพียงเล็กน้อย โดยตัวอย่างของกรณีตามกรณีที่ 2 เช่น กรณีของคดีเกี่ยวกับยารักษาโรคมะเร็งปอด ในคดีดังกล่าวนี้ รัฐได้อนุญาตให้มีการใช้ยารักษาโรคมะเร็งปอด ซึ่งยานี้สามารถก่อให้เกิดผลข้างเคียงอันเนื่องมาจากการใช้ได้ ปรากฏว่าผู้ป่วยซึ่งได้ใช้ตัวยาดังกล่าวเกิดล้มป่วยอย่างหนัก เนื่องจากผลข้างเคียงที่รุนแรงของยาและมีผู้ป่วยจำนวนกว่า 800 คน และถึงแก่ความตายในที่สุด ซึ่งในเรื่องดังกล่าวนี้ หากรัฐเข้าดำเนินการประนอมข้อพิพาทกับฝ่ายผู้เสียหายด้วยเหตุผลเพียงแก่ผลข้างเคียงจากการใช้ยาที่ตนได้อนุญาตให้มีการใช้ในการรักษาได้ แล้วยอมส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญต่อนโยบายเกี่ยวกับเภสัชภัณฑ์ กล่าวคือ อาจส่งผลให้ผู้ผลิตยาเอกชนไม่ผลิตยาชนิดใหม่ๆ ออกมาสู่ท้องตลาด ดังนี้ จึงไม่มีการดำเนินการประนอมข้อพิพาทกับผู้เสียหายในคดี ทั้งนี้ เพราะผลิตภัณฑ์ยานั้นทุกชนิดย่อมสามารถก่อให้เกิดผลข้างเคียงได้ทั้งสิ้น ขึ้นอยู่กับว่าจะส่งผลมากหรือน้อยเท่านั้น และนอกจากแม้แต่แพทย์สภาของประเทศญี่ปุ่นเองก็ได้ประกาศจุดยืนว่ารัฐไม่ควรดำเนินการประนอมข้อพิพาทกับผู้เสียหายดังกล่าวด้วยเหตุผลเดียวกัน สำหรับคดีดังกล่าวในปัจจุบันก็ยังอยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล

4) บทสรุป

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เมื่อพิจารณาถึงระบบการ diversion ในประเทศญี่ปุ่นและบทบาทของพนักงานอัยการในคดีแพ่ง สามารถสรุปได้ดังนี้¹²⁵

ในกรณีของคดีแพ่ง ซึ่งรัฐเป็นผู้มีส่วนได้เสียในข้อพิพาทของคดี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม มีอำนาจในการกำหนดตัวผู้รับผิดชอบในคดีใดๆ จาก litigation attorney ซึ่งสังกัดกระทรวงยุติธรรม โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจะเป็นผู้ที่มีอำนาจบังคับบัญชาสูงสุด ดังนั้นในคดีแพ่ง อัยการย่อมไม่สามารถตัดสินใจดำเนินการ diversion ได้ด้วยตนเอง โดยอิสระ และการ diversion โดยการประนอมข้อพิพาทจะเกิดขึ้นได้ ต้องไม่ใช่กรณีดังต่อไปนี้คือ

- 1) ในคดีที่จะส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญกับคดีอื่นๆ
- 2) ในคดีที่จะส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญต่อนโยบายทางสังคม และ
- 3) มิใช่คดีที่รัฐมีความรับผิดชอบโดยชัดแจ้งตามบทบัญญัติของกฎหมาย

2.2 ประเทศเยอรมัน¹²⁶

ในส่วนของกฎหมายแพ่ง อำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการประเทศเยอรมันใน ส่วนของกฎหมายแพ่งในปัจจุบันเท่าที่ตรวจสอบพบมีอำนาจหน้าที่ดังนี้คือ¹²⁷

¹²⁵ “เรื่องเดียวกัน” หน้า 86

¹²⁶ “เรื่องเดียวกัน” หน้า 87

¹²⁷ “เรื่องเดียวกัน” หน้า 95

ในส่วนของ พระราชบัญญัติว่าด้วยการسابสูญ (Verschollenheitsgesetz) ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตราดังต่อไปนี้คือ

“มาตรา 16 (2) เป็นกรณีของการที่พนักงานอัยการมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้سابสูญ”

“มาตรา 22 เป็นกรณีของการที่พนักงานอัยการมีสิทธิที่จะแสดงความเห็นก่อนที่จะมีคำพิพากษาของศาล” และ

“มาตรา 30 (1) ซึ่งเป็นกรณีที่พนักงานอัยการมีสิทธิขอให้ยกเลิกคำสั่งسابสูญในกรณีที่ปรากฏว่าบุคคลที่ถูกร้องขอให้سابสูญยังคงมีชีวิตอยู่”

ส่วนในกรณีที่เกี่ยวกับการสมรสในส่วนของกฎหมายครอบครัวที่ว่าด้วยเรื่องการสมรสตกเป็นโมฆะนั้น พนักงานอัยการไม่มีภารกิจดังกล่าวอีกต่อไปตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน ค.ศ. 1998 โดยภารกิจดังกล่าวในปัจจุบันตกเป็นภารกิจของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง (ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 1356)

2.3 ประเทศฝรั่งเศส¹²⁸

ในคดีแพ่ง เป็นเรื่องของเอกชนแต่ละหน่วยงานที่จะดำเนินคดี พนักงานอัยการของประเทศฝรั่งเศส ไม่ได้มีส่วนในการดำเนินคดีให้

2.4 ประเทศอังกฤษ¹²⁹

ในคดีแพ่ง เป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานภาครัฐแต่ละหน่วยงานที่จะดำเนินคดี พนักงานอัยการของประเทศอังกฤษ ไม่ได้มีส่วนในการดำเนินคดีให้

2.5 ประเทศสหรัฐอเมริกา¹³⁰

ในคดีแพ่ง เป็นเรื่องของเอกชนแต่ละหน่วยงานที่จะดำเนินคดี พนักงานอัยการของประเทศสหรัฐอเมริกา ไม่ได้มีส่วนในการดำเนินคดีให้

¹²⁸ “เรื่องเดียวกัน” หน้า 173

¹²⁹ “เรื่องเดียวกัน” หน้า 195

¹³⁰ “เรื่องเดียวกัน”

บทที่ 4

บทวิเคราะห์อำนาจหน้าที่และแนวทางในการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งในชั้นพนักงานอัยการ

1. บทวิเคราะห์เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ

จากการศึกษาพบว่า การนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญา เป็นการระงับข้อพิพาททางเลือก ซึ่งสามารถนำมาใช้ได้ไม่ว่าจะเป็นในขั้นตอนใดของคดี กล่าวคือ ก่อนที่จะยื่นฟ้องเป็นคดีต่อศาล หรือ ขั้นตอนภายหลังจากที่ได้มีการยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว โดยเฉพาะการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทในศาลยุติธรรม ซึ่งเป็นขั้นตอนภายหลังจากที่ได้มีการยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว และเป็นวิธีการที่ได้ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายเป็นอย่างมากทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ส่วนกรณีที่ได้มีการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทในชั้นพนักงานอัยการนั้น ซึ่งเป็นขั้นตอนก่อนที่ได้มีการฟ้องคดีต่อศาล ปัจจุบันสำนักงานอัยการสูงสุดได้มี ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นพนักงานอัยการ พ.ศ.2555 โดยมีผลบังคับใช้แล้วตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2555 เป็นต้นไป ซึ่งบังคับใช้เฉพาะคดีอาญานั้น ส่วนในคดีแพ่งปัจจุบันยังไม่มีระเบียบที่เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งในชั้นพนักงานอัยการ มาบังคับใช้แต่อย่างใด

เมื่อศึกษาถึงกระบวนการประนอมข้อพิพาทก่อนที่ได้มีการฟ้องคดีต่อศาลของต่างประเทศ พบได้เฉพาะในประเทศญี่ปุ่นเท่านั้น และอำนาจดังกล่าวเป็นอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ที่มีหน้าที่ในการกำหนดตัวผู้รับผิดชอบในคดี พนักงานอัยการไม่สามารถดำเนินการประนอมข้อพิพาทได้โดยตนเองโดยอิสระ และการประนอมข้อพิพาทมีข้อจำกัดบางประการ ซึ่งจะเห็นได้ว่ากฎเกณฑ์ที่เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทก่อนมีการฟ้องคดีของประเทศไทยที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน มีหลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีกว่าอยู่แล้ว ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งในชั้นพนักงานอัยการได้

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น การนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท มีบทบาทความหมายขอคำสำคัญที่ใช้อ้างอิงกระบวนการนี้อยู่หลายอย่าง

ซึ่งมีหลักการหรือวิธีการที่เหมือนหรือคล้ายกันมาก ไม่ว่าจะเป็นหลักของการมีคนกลางเข้ามาช่วยในการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท หลักการด้านความสมัครใจ การเน้นถึงประโยชน์ที่ได้รับมากกว่าตัวบุคคล และมีการแสวงหาทางออกร่วมกัน โดยเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ทักษะดังกล่าวในการจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างรัฐกับเอกชน หรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างประชาชนด้วยกันเอง โดยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นคนกลางมีหน้าที่ในการจัดการกับความขัดแย้งนั้น

การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งที่สำคัญสามารถแบ่งได้เป็น 3 กรณีคือ

1) การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งโดยศาลยุติธรรม

ตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ.2554¹³¹

ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2554 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2554 เป็นต้นไป ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 20 ทวิ วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ได้ออกข้อกำหนดว่าด้วยการไกล่เกลี่ย ซึ่งมีหลักการที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. หมวด 1 บททั่วไป เป็นเรื่องของความหมายหรือบทนิยามของคำสำคัญต่างๆ ในข้อกำหนดนี้
2. หมวด 2 การดำเนินการให้มีการไกล่เกลี่ย เป็นเรื่องเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการในการไกล่เกลี่ย
3. หมวด 3 การไกล่เกลี่ยโดยองค์คณะผู้พิพากษา เป็นเรื่องของผู้มีอำนาจในการไกล่เกลี่ย
4. หมวด 4 การไกล่เกลี่ยโดยผู้ประนีประนอม
  - 4.1 ส่วนที่ 1 การแต่งตั้งผู้ประนีประนอม เป็นเรื่องเกี่ยวกับ 5. ตัวบุคคลที่จะได้รับการแต่งตั้งให้มีหน้าที่ในการไกล่เกลี่ย
  - 4.2 ส่วนที่ 2 การเปิดเผยข้อเท็จจริงและการคัดค้านผู้ประนีประนอม เป็นเรื่องเกี่ยวกับ การเปิดเผยข้อเท็จจริงและวิธีการในการคัดค้านผู้ประนีประนอม
  - 4.3 ส่วนที่ 3 การพ้นจากหน้าที่ของผู้ประนีประนอม ข้อกำหนดได้กำหนดถึงกรณีต่างๆที่ทำให้ผู้ประนีประนอมพ้นจากหน้าที่
  - 4.4 ส่วนที่ 4 กระบวนการไกล่เกลี่ย เป็นเรื่องเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการในการไกล่เกลี่ย

¹³¹ ภาคผนวก ก.

4.5 ส่วนที่ 5 การสิ้นสุดแห่งกระบวนการไกล่เกลี่ย ข้อกำหนดได้กำหนดกรณีต่างๆที่ทำให้กระบวนการไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลง

4.6 ส่วนที่ 6 การรักษาความลับของข้อมูลในการไกล่เกลี่ย ข้อกำหนดได้ห้ามมิให้คู่ความที่เข้าร่วมในการไกล่เกลี่ย ผู้ประนีประนอมหรือบุคคลภายนอก รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการไกล่เกลี่ยนำความลับไปอ้างอิง หรือนำสืบเป็นพยานหลักฐานในกระบวนการอนุญาโตตุลาการ กระบวนพิจารณาของศาลหรือเพื่อดำเนินการอื่นใดไม่ว่าจะนำไปใช้ในรูปแบบใด

4.7 ส่วนที่ 7 ค่าป่วยการและค่าใช้จ่าย เป็นเรื่องที่ผู้ประนีประนอมมีสิทธิได้รับค่าป่วยการและค่าใช้จ่ายตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด

5. หมวด 5 การไกล่เกลี่ยคดีชั้นอุทธรณ์ เป็นเรื่องที่เกิดอยู่ในชั้นอุทธรณ์

6. หมวด 6 การไกล่เกลี่ยคดีชั้นฎีกา เป็นเรื่องที่เกิดอยู่ในชั้นฎีกา

7. หมวด 7 ทะเบียนผู้ประนีประนอม

7.1 ส่วนที่ 1 การขึ้นทะเบียน เป็นเรื่องที่ผู้ประนีประนอมจะต้องมีการขึ้นทะเบียนไว้ โดยมีคุณสมบัติต่างๆตามที่กำหนด

7.2 ส่วนที่ 2 การจำหน่ายชื่อออกจากทะเบียนเป็นเรื่องของการจำหน่ายชื่อผู้ประนีประนอมออกจากทะเบียนเมื่อปรากฏว่ามีข้อเท็จจริงตามที่กำหนดไว้

8. หมวด 8 จริยธรรมสำหรับผู้ประนีประนอมเป็นเรื่องที่ศาลยุติธรรมได้มีการกำหนดประมวลจริยธรรมสำหรับผู้ประนีประนอมไว้

9. หมวด 9 ศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาล เป็นเรื่องเกี่ยวกับศูนย์ไกล่เกลี่ยของศาลยุติธรรม

10. หมวด 10 คณะกรรมการบริหารงานไกล่เกลี่ยประจำศาลเป็นเรื่องเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารงานไกล่เกลี่ยประจำศาล

11. หมวด 11 บทเฉพาะกาล

12. ข้อกำหนดประธานศาลฎีกาฉบับนี้ ประกาศ ณ วันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2554 โดยประธานศาลฎีกา

2) การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่ง โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ปัจจุบันได้ปฏิบัติตาม พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 มาตรา 61/2 ซึ่งแก้ไขโดย พ.ร.บ.บริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2550 และได้มีประกาศกฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ.2553

สรุปสาระสำคัญ กฎกระทรวงว่าด้วยการไต่ถามและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553¹³²

1. นิยามคำสำคัญ (ข้อ 2)

“ข้อพิพาท” หมายความว่า ข้อพิพาททางแพ่งเกี่ยวกับที่ดิน มรดก และข้อพิพาททางแพ่งอื่น ที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินสองแสนบาทหรือมากกว่านั้น ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

“ผู้ไต่ถาม” หมายความว่า บุคคลที่ทำหน้าที่ไต่ถามและประนอมข้อพิพาท

2. ขั้นตอนการเข้าสู่กระบวนการไต่ถามและประนอมข้อพิพาท (ข้อ 11)

เมื่อคู่พิพาทฝ่ายหนึ่ง ประสงค์จะให้มีการไต่ถามและประนอมข้อพิพาท ให้แจ้งความประสงค์เป็นคำร้องขอต่อนายอำเภอจัดทำเป็นหนังสือหรือแจ้งด้วยวาจาเมื่อนายอำเภอได้รับคำร้องแล้ว ให้แจ้งคู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่งทราบ และสอบถามว่าประสงค์เข้าสู่กระบวนการไต่ถามและประนอมข้อพิพาทหรือไม่

2.1 กรณีที่คู่พิพาททุกฝ่ายตกลงยินยอมเข้าสู่กระบวนการฯ ให้นายอำเภอแจ้งเป็นหนังสือ ให้คู่พิพาททุกฝ่ายทราบพร้อมทั้งกำหนดวัน เวลา สถานที่ ให้คู่พิพาททุกฝ่ายมาพร้อมกัน เพื่อเลือกผู้ไต่ถามของตน โดยเลือกบุคคลจากบัญชีรายชื่อ ตามที่นายอำเภอ โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการจังหวัดได้จัดทำขึ้น และร่วมกันเลือกจะให้นายอำเภอ พนักงานอัยการประจำจังหวัด หรือ ปลัดอำเภอ เป็นประธานคณะผู้ไต่ถาม และให้จัดมีการบันทึกความตกลงยินยอมไว้ในสารบบการไต่ถามและประนอมข้อพิพาท พร้อมทั้งให้คู่พิพาททุกฝ่ายลงลายมือชื่อในสารบบฯ โดยคณะผู้ไต่ถามจะมีการประชุมภายใน 7 วันนับแต่วันที่ผู้ไต่ถามครบถ้วน เพื่อพิจารณาว่าจะรับคำร้องขอนั้นไว้ดำเนินการต่อไปหรือไม่รับไว้พิจารณาและให้ยุติเรื่อง (ข้อ 12)

2.2 กรณีที่คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ยินยอมเข้าสู่กระบวนการฯ ให้นายอำเภอจำหน่ายคำร้องขอฯ และแจ้งให้ผู้ร้องทราบ (ข้อ 11 วรรคท้าย)

3. สถานที่ดำเนินการไต่ถามและประนอมข้อพิพาท (ข้อ 13 วรรคแรก)

ปกติให้กระทำ ณ. ที่ว่าการอำเภอ แต่ในกรณีจำเป็นประธานคณะผู้ไต่ถามจะกำหนดให้ดำเนินการ ณ. สถานที่ราชการอื่นก็ได้ แต่ต้องแจ้งให้คู่พิพาททราบล่วงหน้าตามสมควร

3.1 นัดไต่ถามและประนอมข้อพิพาทครั้งแรก ให้อำเภอส่งหนังสือนัดหมายแจ้งวัน เวลา และสถานที่ ไปยังคณะผู้ไต่ถามและคู่พิพาททุกฝ่ายภายใน 7 วันนับแต่วันที่คณะผู้ไต่ถามรับคำร้องขอฯ

3.2 นัดไต่ถามและประนอมข้อพิพาทครั้งต่อไป ให้ประธานคณะผู้ไต่ถามเป็นผู้กำหนดและแจ้งให้คู่พิพาททุกฝ่ายทราบ และบันทึกการนัดหมายไว้ในสารบบฯ

¹³² ภาคผนวก ข.

3.3 ถ้าคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทุกฝ่ายไม่มาตามกำหนดที่ประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ยนัดหมายโดยไม่แจ้งเหตุผล หรือไม่ขอเลื่อนวันนัดหมาย หากเป็นกรณีที่คู่พิพาทยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท หรือคู่กรณีทุกฝ่ายไม่มาตามกำหนดนัด ให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยตั้งจำหน่ายคำร้องขอฯ และสั่งยุติเรื่อง และให้ถือว่าคณะผู้ไกล่เกลี่ยไม่เคยรับคำร้องขอฯ มาแต่ต้น ในกรณีอื่นให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยดำเนินการตามเห็นสมควรต่อไป (ข้อ 14)

4. วิธีการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของคณะผู้ไกล่เกลี่ย

4.1 ก่อนเริ่มต้นกระบวนการไกล่เกลี่ยฯ ให้ประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ยชี้แจงวิธีการไกล่เกลี่ยฯ ให้คู่พิพาททุกฝ่ายทราบ (ข้อ 15) และในการไกล่เกลี่ยฯ ทุกครั้ง คณะผู้ไกล่เกลี่ยต้องมาปฏิบัติหน้าที่ครบทุกคน (ข้อ 16 วรรคแรก)

4.2 ให้คณะผู้ไกล่เกลี่ย ดำเนินการให้คู่พิพาทเสนอข้ออ่อนผันให้แก่กัน หรือคณะผู้ไกล่เกลี่ยอาจเสนอทางเลือกในการอ่อนผันให้แก่คู่พิพาท แต่ห้ามมิให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยชี้ขาดข้อพิพาท (ข้อ 16 วรรคสอง)

4.3 ให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยรับฟังข้อเท็จจริงเบื้องต้นเกี่ยวกับข้อพิพาทจากคู่พิพาททุกฝ่าย ต่อหน้าคู่พิพาทพร้อมกัน โดยจะไกล่เกลี่ยพร้อมกันหรือแยกกันก็ได้ แต่ในการตกลงกันนั้น ให้กระทำต่อหน้าคู่พิพาททุกฝ่าย (ข้อ 16 วรรคสาม)

5. การนับอายุความ

ให้ถือวันที่คู่พิพาทแจ้งความประสงค์จะให้มีการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท เป็นวันยื่นข้อพิพาท กรณีที่แจ้งความประสงค์ โดยวิธีส่งทางไปรษณีย์ ให้ถือวันที่อำเภอได้รับหนังสือแจ้ง ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาการสะดุดหยุดลงของอายุความในการฟ้องร้องคดี (ข้อ 18)

6. การบอกเลิกการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท (ข้อ 19)

ในระหว่างดำเนินการไกล่เกลี่ยฯ หากคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่สมัครใจที่จะดำเนินการไกล่เกลี่ยฯ ต่อไป คู่พิพาทฝ่ายนั้นมีสิทธิบอกเลิกการไกล่เกลี่ยฯ ต่อประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ย โดยทำเป็นหนังสือหรือวาจาก็ได้ และให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยตั้งจำหน่ายคำร้องขอฯ และสั่งยุติเรื่องและให้ถือว่าคณะผู้ไกล่เกลี่ยไม่เคยรับคำร้องขอฯ มาแต่ต้น

7. กรอบระยะเวลาในการดำเนินการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท (ข้อ 21)

ต้องให้แล้วเสร็จภายใน 3 เดือนนับแต่วันที่นายอำเภอได้ลงเรื่องในสารบบฯ เว้นแต่มีความจำเป็นและคู่พิพาทยินยอม ให้ขยายระยะเวลาได้อีกครั้งละไม่เกิน 3 เดือน แต่รวมระยะเวลาทั้งหมดแล้วต้องไม่เกินหนึ่งปี หากพ้นกำหนดระยะเวลาดังกล่าวแล้วยังไม่ได้ข้อยุติให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยตั้งจำหน่ายข้อพิพาทนั้น

8. การตกลงในกระบวนการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

8.1 กรณีที่คู่พิพาทไม่อาจตกลงกันได้ ให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยสั่งจำหน่ายข้อพิพาทนั้น (ข้อ 22)

8.2 กรณีที่คู่พิพาทตกลงกันได้ ให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยจัดให้มีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความระหว่างคู่พิพาท โดยให้คู่พิพาททุกฝ่ายและคณะผู้ไกล่เกลี่ยลงลายมือชื่อด้วย และให้ถือเอาข้อตกลงตามสัญญาประนีประนอมฯ มีผลผูกพันคู่พิพาท (ข้อ 23)

9. ผลของสัญญาประนีประนอมยอมความ

ข้อเรียกร้องเดิมของคู่พิพาทระงับสิ้นไป และทำให้คู่พิพาทได้สิทธิตามที่แสดงไว้ในสัญญาประนีประนอมฯ (ข้อ 24)

หากคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ให้คู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่งยื่นคำร้องต่อพนักงานอัยการที่มีเขตอำนาจรับผิดชอบ และให้พนักงานอัยการดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจภายใน 3 ปีนับแต่วันที่อาจบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความได้ เพื่อให้ออกคำสั่งบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความ โดยให้นำกฎหมายว่าด้วยอนุญาโตตุลาการมาใช้บังคับโดยอนุโลม (ข้อ 25)

3) การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่ง โดยพนักงานอัยการ ภายใต้ความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง ตามพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ.2553

กรณีที่พนักงานอัยการได้ดำเนินคดีแพ่งตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวนั้น

ข้อที่ส่วนราชการต้องปฏิบัติในการประนีประนอมยอมความ

กรณีเป็นส่วนราชการ ในการประนีประนอมยอมความให้ปฏิบัติตามหนังสือเวียนของกระทรวงการคลัง ที่ กค 0406.2/ว.64 ลงวันที่ 1 เมษายน 2548¹³³ ดังนี้

(1) คดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 2,000,000 บาท ไม่ว่าส่วนราชการจะเป็นโจทก์หรือจำเลยหากส่วนราชการเจ้าของคดี และ พนักงานอัยการผู้ดำเนินคดี มีความเห็นสอดคล้องเป็นประการใดให้พิจารณาดำเนินการตามความเห็นดังกล่าวได้ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของทางราชการเป็นสำคัญ และ ไม่ต้องส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังพิจารณา

(2) คดีตามข้อ (1) หากส่วนราชการเจ้าของคดีและพนักงานอัยการผู้ดำเนินคดีมีความเห็นไม่ตรงกัน ให้ส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังเพื่อพิจารณา

(3) คดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์เกิน 2,000,000 บาท ให้ส่วนราชการเจ้าของคดีส่งเรื่องให้กระทรวงการคลัง เพื่อพิจารณา

¹³³ ภาคผนวก ง.

กรณีเป็นหน่วยงานอื่นที่ไม่ใช่ส่วนราชการให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการของแต่ละหน่วยงานที่กำหนดไว้

2. แนวทางกำหนดบทบาทในการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่ง ในชั้นพนักงานอัยการ

บทบาทของพนักงานอัยการที่เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งนั้น ตามที่ผู้ศึกษาได้ศึกษามานั้น ปัจจุบันสำนักงานอัยการสูงสุด ยังไม่มีการบัญญัติกฎหมายที่กำหนดอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการและแนวทางปฏิบัติในการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งไว้ในพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ.2553 ไว้โดยตรง ดังนั้นเมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน สามารถแยกออกได้เป็นหัวข้อ ได้ดังต่อไปนี้คือ

1) บทบาทในฐานะที่เป็นผู้แทนของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐในการดำเนินคดีแพ่งตามพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ.2553

การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งโดยพนักงานอัยการ ตกอยู่ภายใต้ความเห็นชอบของ กระทรวงการคลัง กล่าวคือต้องปฏิบัติตามหนังสือเวียนของกระทรวงการคลัง ที่ กค 0406.2/ว.64 ลงวันที่ 1 เมษายน 2548 ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ซึ่งกรณีนี้จะเห็นได้ว่าพนักงานอัยการ ไม่มีอำนาจในการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทได้โดยตนเองโดยตรง เพราะทำหน้าที่เป็นตัวแทนของตัวความซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ

2) บทบาทในการทำหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนโดยสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.) สำนักงานอัยการสูงสุด

การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งโดยพนักงานอัยการตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 และ กฎกระทรวง ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่ง พ.ศ. 2553 ซึ่งตามกฎกระทรวงข้อ 11 พนักงานอัยการ จะมีหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ต่อเมื่อคู่พิพาทได้เลือกให้พนักงานอัยการเป็นประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ยหรือ นายอำเภอกำหนดให้พนักงานอัยการเป็นประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ย ในกรณีที่คู่พิพาทไม่อาจเลือกประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ยได้

ซึ่งกรณีเช่นนี้จะเห็นได้ว่าไม่ว่ากรณีใดก็ตาม พนักงานอัยการจะมีบทบาทต่อเมื่อได้รับเลือกเป็นประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ยเท่านั้น

ดังนั้นการไถ่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งโดยพนักงานอัยการ มีข้อที่ควรพิจารณาสามารถสรุปได้เป็นข้อ ดังต่อไปนี้คือ

1) การไถ่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งของพนักงานอัยการนั้น ปัจจุบันสำนักงานอัยการสูงสุดยังไม่มีการบัญญัติกฎหมายที่กำหนดอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการและแนวทางปฏิบัติในการการไถ่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งไว้ในพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ.2553 ไว้โดยตรง

2) การไถ่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งของพนักงานอัยการนั้น ปัจจุบันสำนักงานอัยการสูงสุด ยังไม่มีระเบียบและวิธีปฏิบัติ หลักเกณฑ์ต่างๆ กำหนดไว้อย่างชัดเจนมาบังคับใช้

3) การไถ่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งของพนักงานอัยการนั้น กรณีที่ได้ปฏิบัติตามกฎกระทรวง ว่าด้วยการไถ่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่ง พ.ศ. 2553 หากวงเงินหรือทุนทรัพย์ในคดีแพ่งมีจำนวนเงินเกิน 200,000 บาท ไม่สามารถปฏิบัติตามกฎกระทรวงฉบับดังกล่าวได้เลย เพราะในปัจจุบันยังไม่มีกำหนดวงเงินที่มากกว่า 200,000 บาท ในพระราชกฤษฎีกา

4) การไถ่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งของพนักงานอัยการโดยทั่วไปนั้น หากคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความ คู่พิพาทฝ่ายนั้นจะยื่นคำร้องต่อพนักงานอัยการ เพื่อให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอต่อศาล เพื่อให้ศาลออกคำสั่งบังคับให้ตามสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าวไม่ได้ เพราะพนักงานอัยการไม่มีอำนาจในการยื่นคำร้องขอ เพราะในกรณีเช่นนี้ยังไม่มีกฎหมายมารองรับ ให้พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ดังกล่าวได้ คู่พิพาทฝ่ายนั้นต้องไปยื่นฟ้องต่อศาลเอง

5) การไถ่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งของพนักงานอัยการ กรณีเป็นส่วนราชการ ในการประนีประนอมยอมความ ตามหนังสือเวียนของกระทรวงการคลัง ที่ กค 0406.2/ว.64 ลงวันที่ 1 เมษายน 2548 อาจจะมีปัญหาในแง่ที่ว่าหลักเกณฑ์ดังกล่าวเป็นหลักเกณฑ์ที่มีสถานะเป็นเพียง หนังสือเวียนของกระทรวงการคลัง ที่กำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความในคดีแพ่งเท่านั้น ซึ่งอาจไม่มีความมั่นคงและมีความชัดเจนแน่นอนเพียงพอ เพราะไม่มีสถานะเทียบเท่าอย่างที่เป็นบทบัญญัติของกฎหมาย จึงเห็นสมควรกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวไว้ในกฎหมายที่จะมีการออกใช้บังคับไว้โดยชัดแจ้ง

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

ผลจากการศึกษาพบว่า กระบวนการยุติธรรมทางเลือกเป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งมิใช่กระบวนการที่จะใช้ทดแทนกระบวนการยุติธรรมหลัก จึงเป็นวิถีทางที่สร้างประโยชน์ให้กับระบบยุติธรรมทั้งทางแพ่งและทางอาญาได้ กระบวนการยุติธรรมทางเลือกนี้นอกจากจะเป็นการระงับข้อพิพาทที่มีอยู่ ยังสร้างความสามัคคีและความปรองดองให้กับคืนมาสู่คู่กรณี ทั้งผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดตลอดจนคู่พิพาททางแพ่งให้ได้รับประโยชน์สูงสุด ในทางแพ่งนั้นซึ่งหากสามารถไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทกันได้ จะทำให้ข้อพิพาทยุติลง ไม่ต้องนำคดีดังกล่าวเพื่อฟ้องร้องคดีต่อศาลยุติธรรม ซึ่งถือได้ว่าเป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุและน่าจะเป็นผลดีมากกว่าที่จะต้องมีการยื่นฟ้องคดีต่อศาลซึ่งไม่แน่ว่าจะถึงที่สุดเมื่อใด เป็นการลดภาระและค่าใช้จ่ายของกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ ถือได้ว่าเป็นสิ่งจำเป็นในการนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่จะอำนวยความสะดวกให้บังเกิดกับประชาชน ทั้งยังช่วยบรรเทาให้ปริมาณคดีให้ลดน้อยลง เนื่องจากหากมีคดีค้างพิจารณาจำนวนมากจะก่อให้เกิดความเสียหายกับคู่ความ และเกิดผลเสียหายต่อเศรษฐกิจของชาติโดยรวม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดให้องค์กรอัยการเป็นองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ โดยมาตรา 255 กำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและตามกฎหมายว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการและกฎหมายอื่น ดังนั้นสำนักงานอัยการสูงสุด จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการพ.ศ.2553 กำหนดอำนาจหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุด โดยในมาตรา 23 (1) กำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินการทางกฎหมาย รวมตลอดทั้งในการคุ้มครองป้องกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน คณะกรรมการอัยการ มีประกาศคณะกรรมการอัยการ เรื่อง การแบ่งหน่วยงาน และการกำหนดอำนาจและหน้าที่ของหน่วยงานภายในของสำนักงานอัยการสูงสุด พ.ศ. 2554 ให้สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.) รับผิดชอบการดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย การเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนและความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน

ระหว่างประเทศ รับผิดชอบการดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านอรรถคดี การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายและการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคแก่ประชาชน ทั้งยังให้มีสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายภาครับผิดชอบงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนภายในเขตพื้นที่สำนักงานอัยการภาค ตามที่สำนักงานอัยการสูงสุดกำหนด

ปัจจุบันสำนักงานอัยการสูงสุด ได้กำหนดให้มีสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนในทุกสำนักงานอัยการจังหวัดที่ตั้งอยู่ ณ ตัวจังหวัด 76 แห่ง สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนจังหวัด และสำนักงานอัยการจังหวัดที่ตั้งอยู่ ณ ตัวอำเภอ 29 แห่ง สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนสาขา ทั่วประเทศรวม 105 แห่ง เพื่อให้การบริการกิจกรรมงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน เป็นไปอย่างทั่วถึงทุกภูมิภาคของประเทศ ทั้งนี้การดำเนินงานของสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.) ตามภารกิจดังกล่าว ยังเป็นการสนองต่อแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ตามที่กำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ส่วนที่ 5 ด้านกฎหมายและการยุติธรรม มาตรา 81 (1) กำหนดให้รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และทั่วถึง ส่งเสริมการให้ความช่วยเหลือและให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน และจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ โดยให้ประชาชนและองค์กรวิชาชีพมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมและการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

การดำเนินงานการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน ยังคงดำเนินงานเพื่อสนองแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ แผนบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล โดยกำหนดกิจกรรมที่เป็นงานหลัก ได้แก่

1. การคุ้มครองสิทธิทางศาลตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ
2. การให้คำปรึกษาปัญหาทางกฎหมาย ช่วยเหลือจัดทำนิติกรรมสัญญา และประนอมข้อพิพาท
3. การช่วยเหลือทางอรรถคดีแก่ผู้ยากจนและไม่ได้รับความเป็นธรรม โดยการจัดทนายความอาสาดำเนินการในชั้นศาล
4. สนับสนุนการประนอมข้อพิพาทระดับท้องถิ่น โดยฝึกอบรมคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ในการประนอมข้อพิพาท

5. เผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายต่างๆ แก่ประชาชน เช่น จัดรายการวิทยุ โทรทัศน์ ออกหน่วยเคลื่อนที่ไปตามหมู่บ้านต่างๆ ร่วมกับจังหวัดเคลื่อนที่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดเคลื่อนที่

6. ฝึกอบรมความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนกลุ่มต่างๆ เช่น นักเรียน นักศึกษา ทหารฯ สำนักงานอัยการสูงสุด ได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ 4 ปี ของสำนักงานอัยการสูงสุด พ.ศ. 2555 – 2558 เพื่อมุ่งสู่วิสัยทัศน์ที่ว่า “องค์อัยการเป็นสถาบันที่มีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ ให้เป็นไปโดยเที่ยงธรรมและเป็นที่ยอมรับของประชาชน” โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวกับภารกิจของสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.) ไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 3 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและการช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน โดยมีกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นในด้านต่างๆ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 3.1 สร้างมาตรฐานและศักยภาพในการคุ้มครองสิทธิและการช่วยเหลือทางกฎหมาย

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนได้รับการบริการที่ถูกต้อง รวดเร็ว ทั่วถึง และเป็นธรรม สามารถนำผลของการบริการใช้ประโยชน์ตามความต้องการได้ และเพื่อให้บุคคลากรที่ปฏิบัติงาน มีศักยภาพในการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน อย่างเป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ

กลยุทธ์ที่ 3.2 ขยายเครือข่ายงานและพัฒนาความร่วมมือด้านการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน และเพื่อขยายเครือข่ายงานและพัฒนาการเรียนรู้การให้บริการในการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ที่ 3.3 ส่งเสริมและสนับสนุนความร่วมมือการระดมและระงับข้อพิพาทระดับชุมชนและท้องถิ่น

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนความร่วมมือให้ชุมชนและท้องถิ่นเพิ่มบทบาทในการระดมและระงับข้อพิพาท และเพื่อเป็นการลดปริมาณข้อพิพาทและความขัดแย้งในชุมชนและท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ และมุ่งสู่วิสัยทัศน์ที่ว่า สำนักงานอัยการสูงสุด เป็นสถาบันมาตรฐานระดับสากลในการอำนวยความยุติธรรม การรักษาผลประโยชน์ของรัฐ การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพของประชาชน เพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม และถือเป็นพันธกิจที่สำคัญ ที่สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.) จะต้องมีการทบทวนหลักในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน โดยมีการพัฒนางานด้านสิทธิมนุษยชน และส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนชาวไทยทั้งในประเทศและนอกประเทศ และเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ที่สำนักงานอัยการสูงสุดได้กำหนดไว้ว่า สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.) จะสามารถคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และสิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวไทยอย่างกว้างขวางทั้งในและต่างประเทศ และเพื่อให้เป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติราชการ 4 ปี ของสำนักงานอัยการสูงสุด พ.ศ. 2555 – 2558 ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น

ผู้ศึกษาเห็นว่า การที่จะส่งเสริมให้มีการใกล้เคียงและประนีประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งในชั้นพนักงานอัยการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมนั้น จะต้องเป็นหลักเกณฑ์และวิธีการที่เป็นมาตรฐาน เพื่อให้เกิดความชัดเจนแก่ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และให้มีหลักเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการใกล้เคียงและประนีประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งในชั้นพนักงานอัยการมาบังคับใช้ ให้เหมาะสมกับการกิจของสำนักงานอัยการสูงสุด ในการอำนวยความยุติธรรมในคดีแพ่ง ด้วยการนำกระบวนวิธีทางเลือกลูกมาใช้ในครั้งนี้ เพื่อเป็นการสร้างความสมานฉันท์ที่เกิดขึ้นในสังคม และเป็นการลดภาระในการดำเนินคดีทั้งของภาครัฐและประชาชนโดยรวม

สำนักงานอัยการสูงสุด จึงควรดำเนินการดังต่อไปนี้คือ

1. แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อให้พนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่ในการใกล้เคียงและประนีประนอมข้อพิพาทคดีแพ่ง โดยให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (10/1) ของมาตรา 14 วรรคแรก แห่งพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ.2553

“ในคดีแพ่ง มีอำนาจหน้าที่ในการใกล้เคียงและประนีประนอมข้อพิพาท ในคดีพิพาทระหว่างราษฎรด้วยกัน หรือในคดีข้อพิพาทที่พนักงานอัยการมีอำนาจดำเนินคดีแพ่งแทนหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือราษฎรหรือนิติบุคคลอื่น โดยให้นำบทบัญญัติในพระราชบัญญัติ

ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ว่าด้วยเรื่องการไต่ถามและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่ง¹³⁴ มาบังคับใช้โดยอนุโลม”

2. ควรออกระเบียบว่าด้วยการไต่ถามและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งในชั้นพนักงานอัยการมาบังคับใช้

โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 14 วรรคหนึ่ง (10/1) (11) มาตรา 19 วรรคหนึ่ง และมาตรา 23 วรรคหนึ่ง (1) แห่งพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 อัยการสูงสุด ควรออกระเบียบโดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการไต่ถามและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งในชั้นพนักงานอัยการ พ.ศ.....”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่.....เดือน.....ปี.....เป็นต้นไป

ข้อ 3 ในระเบียบนี้

“สคช.” หมายความว่า สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน

“อจ.สคช.” หมายความว่า อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุดรับผิดชอบงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน ประจำสำนักงานอัยการจังหวัด

“อัยการเจ้าของเรื่อง” หมายความว่า อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด รับผิดชอบงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนประจำสำนักงานอัยการจังหวัด หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย จาก อจ.สคช. หรือ อัยการผู้มีอำนาจดำเนินคดีแพ่งตามความในหมวด 2

ข้อ 4 ให้อัยการสูงสุดมีอำนาจตีความและวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้

ข้อ 5 ให้อัยการสูงสุดรักษาการตามระเบียบนี้ และมีอำนาจออกประกาศคำสั่งหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามระเบียบนี้

บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และคำสั่งอื่นใด ซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

¹³⁴ ภาคผนวก ก.

บททั่วไป

.....

ข้อ 6 การไต่เถียงและประนอมข้อพิพาท พนักงานอัยการเจ้าของเรื่อง จะต้องกระทำด้วยความเที่ยงธรรมและเป็นกลาง และต้องไม่กระทำการใดเพื่อเป็นการจูงใจ ให้คำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวงหรือโดยมิชอบด้วยประการอื่น เพื่อให้คู่กรณียินยอมในการไต่เถียงและประนอมข้อพิพาท

ข้อ 7 ในกรุงเทพมหานคร การไต่เถียงและประนอมข้อพิพาท ให้เป็นหน้าที่รับผิดชอบของสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายช่วยเหลือทางกฎหมาย ส่วนในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร ให้ อจ.สคช. แห่งสถานที่มูลคดีเกิด หรือ อจ.สคช.แห่งสถานที่ที่ผู้ร้องฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขต

หมวดที่ 1

การดำเนินการให้มีการไต่เถียง

.....

ข้อ 8 ในกรณีที่คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ประสงค์จะให้มีการไต่เถียงและประนอมข้อพิพาท ให้แจ้งความประสงค์ โดยทำคำร้องขอเป็นหนังสือ ยื่นต่อสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายช่วยเหลือทางกฎหมายหรือ อจ.สคช.แล้วแต่กรณี ตามเขตอำนาจหน้าที่ใน ข้อ 7

ข้อ 9 เมื่อสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายช่วยเหลือทางกฎหมาย หรือ อจ.สคช. แล้วแต่กรณีได้รับคำร้องขอ ตามข้อ 8. แล้วให้ลงสารบบประนอมข้อพิพาทในคดีแพ่ง และดำเนินการมอบหมายให้พนักงานอัยการคนใดคนหนึ่งที่ได้รับมอบหมายคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน เป็นเจ้าของเรื่องผู้รับผิดชอบ

ให้พนักงานอัยการเจ้าของเรื่อง แจ้งให้คู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่งทราบโดยเร็วและสอบถามว่าประสงค์จะเข้าสู่กระบวนการไต่เถียงและประนอมข้อพิพาทหรือไม่ หากเป็นกรณีคู่พิพาทหลายฝ่ายให้แจ้งและสอบถามคู่พิพาททุกฝ่าย

ในกรณีที่คู่พิพาททุกฝ่ายตกลงยินยอม เข้าสู่กระบวนการไต่เถียงและประนอมข้อพิพาท ให้แจ้งเป็นหนังสือให้คู่พิพาททุกฝ่ายทราบ และให้มาพบพนักงานอัยการ ณ สำนักงานอัยการ เพื่อดำเนินการไต่เถียงและประนอมข้อพิพาทตามวันและเวลาที่พนักงานอัยการกำหนด โดยต้องไม่เกิน 15 วันนับแต่วันออกหนังสือ ทั้งนี้การแจ้งให้ทำเป็นหนังสือส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ พร้อมทั้งประสานงานทางโทรศัพท์ จดหมายทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือกรณีอื่นใดเพื่อให้คู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่งทราบ

ในกรณีที่คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ยินยอม เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยและ ประณอมข้อพิพาท ให้พนักงานอัยการเจ้าของเรื่อง เสนออัยการพิเศษฝ่ายช่วยเหลือทางกฎหมาย หรือ อจ.สคช. เพื่อเสนออัยการจังหวัดแล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาสั่งยุติกระบวนการไกล่เกลี่ยและ ประณอมข้อพิพาท และให้เสนออธิบดีอัยการ สคช. หรือ อธิบดีอัยการภาค เพื่อทราบ

ข้อ 10 กรณีที่คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทุกฝ่ายได้รับหนังสือแล้วไม่มาตาม กำหนดนัด โดยไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้ทราบ หรือแจ้งเหตุขัดข้องแต่ไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้พนักงานอัยการเจ้าของเรื่อง เสนออัยการพิเศษฝ่ายช่วยเหลือทางกฎหมาย หรือ อจ.สคช. เพื่อเสนออัยการจังหวัดแล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาสั่งยุติกระบวนการไกล่เกลี่ยและประณอม ข้อพิพาท และให้เสนออธิบดีอัยการ สคช. หรือ อธิบดีอัยการภาค เพื่อทราบ

ถ้าคู่พิพาทฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดขอเลื่อนการไกล่เกลี่ยและประณอมข้อพิพาท ไปจากวัน เวลาที่พนักงานอัยการเจ้าของเรื่องได้กำหนดนัดไว้ หากมีเหตุผลอันสมควรและคู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่ง ยินยอมให้พนักงานอัยการเจ้าของเรื่อง เลื่อนการไกล่เกลี่ยและประณอมข้อพิพาทนั้นออกไป และกำหนดวันเวลานัดใหม่ภายในระยะเวลาไม่เกิน 15 วัน นับแต่กำหนดนัดครั้งแรก หรือตามที่ เห็นสมควร แต่ถ้าพนักงานอัยการเจ้าของเรื่อง เห็นว่าการขอเลื่อนนั้น ไม่มีเหตุผลอันสมควรก็ให้ ปฏิบัติตามวรรคหนึ่ง

ข้อ 11 ในกรณีที่ไม่สามารถส่งหนังสือแจ้งคู่พิพาทได้ แต่มีพฤติการณ์ที่เชื่อว่าน่าจะ คิดตามได้ให้พนักงานอัยการเจ้าของเรื่อง มีหนังสือแจ้งไปยังคู่พิพาทอีกครั้งหนึ่ง และหากยังไม่อาจ ส่งหนังสือแจ้งได้อีก ให้พนักงานอัยการเจ้าของเรื่อง เสนออัยการพิเศษฝ่ายช่วยเหลือทางกฎหมาย หรือ อจ.สคช. เพื่อเสนออัยการจังหวัด แล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาสั่งยุติกระบวนการไกล่เกลี่ยและ ประณอมข้อพิพาท

หากไม่สามารถส่งหนังสือแจ้งคู่พิพาทฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้ และมีพฤติการณ์ที่เชื่อว่า ไม่น่าจะคิดตามได้ ให้พนักงานอัยการเจ้าของเรื่อง เสนออัยการพิเศษฝ่ายช่วยเหลือทางกฎหมาย หรือ อจ.สคช. เพื่อเสนออัยการจังหวัดแล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาสั่งยุติกระบวนการไกล่เกลี่ยและ ประณอมข้อพิพาท

เมื่อได้มีคำสั่งยุติตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้ว ให้เสนออธิบดีอัยการ สคช. หรือ อธิบดีอัยการภาค เพื่อทราบ

ข้อ 12 การไกล่เกลี่ยและประณอมข้อพิพาท ให้ดำเนินการ ณ สำนักงานอัยการ หรือ สถานทีราษการอื่นตามที่พนักงานอัยการเจ้าของเรื่องเห็นสมควร โดยสถานที่ดำเนินการไกล่เกลี่ย และประณอมข้อพิพาทควรจัดแยกเป็นส่วนสัดส่วนเพื่อรักษาความลับ

คู่พิพาทมีสิทธิให้บุคคลซึ่งตนไว้วางใจเข้ารับฟังได้ ฝ่ายละไม่เกินสองคน

ข้อ 13 ให้พนักงานอัยการเจ้าของเรื่อง แจ้งให้คู่พิพาททราบก่อนเริ่มรับฟังข้อพิพาทว่า

(1) การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทนี้ เป็นการปฏิบัติตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีแพ่งในชั้นพนักงานอัยการ

(2) พนักงานอัยการจะกระทำด้วยความเที่ยงธรรมและเป็นกลาง

(3) คู่พิพาทมีสิทธิที่จะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทก็ได้

(4) คู่พิพาทมีสิทธิ หน้าที่ และพันธะทางกฎหมายอันเป็นผลจากการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท เช่น การประนีประนอมยอมความ เป็นการที่คู่พิพาททั้งสองฝ่ายระงับพิพาทอันใดอันหนึ่งที่มีอยู่หรือจะมีขึ้นนั้นให้เสร็จสิ้นไปด้วยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน และผลของสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นมีผลทำให้ข้อพิพาทระงับสิ้นไป ทำให้คู่พิพาทได้สิทธิขึ้นใหม่ตามที่ได้ตกลงกันไว้ในสัญญาประนีประนอมยอมความ

(5) ข้อเสนอ ข้อผ่อนผัน หรือคำชี้แจงเกี่ยวกับข้อเท็จจริงในชั้นไกล่เกลี่ย พนักงานอัยการ จะเก็บเป็นความลับ คู่พิพาทไม่มีสิทธิใช้อ้างอิงไม่ว่ากรณีใดๆ และไม่ผูกมัดคู่พิพาทให้ต้องปฏิบัติตาม

ให้พนักงานอัยการเจ้าของเรื่อง ทำบันทึกการแจ้งตามวรรคหนึ่งให้คู่พิพาทลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

ข้อ 14 เพื่อประโยชน์ในการไกล่เกลี่ย พนักงานอัยการเจ้าของเรื่อง อาจให้คู่พิพาทเสนอข้อเท็จจริงหรือข้อมูลเบื้องต้นแห่งข้อพิพาท ตลอดจนข้อเสนอในการระงับข้อพิพาทหรืออาจเสนอให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างคู่พิพาทก็ได้

ในกรณีที่อัยการเจ้าของเรื่องเห็นว่า ข้อพิพาทนั้นไม่อาจบังคับกันได้ตามกฎหมายที่ไม่ใช่เหตุแห่งอายุความ หรือ เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตของคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ให้อัยการเจ้าของเรื่อง เสนออัยการพิเศษฝ่ายช่วยเหลือทางกฎหมาย หรือ อจ.สคช. เพื่อเสนออัยการจังหวัดแล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาสั่งยุติกระบวนการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท และให้เสนออธิบดีอัยการ สคช. หรือ อธิบดีอัยการภาค เพื่อทราบ

ข้อ 15 เพื่อประโยชน์ในการไกล่เกลี่ย พนักงานอัยการเจ้าของเรื่อง อาจอนุญาตให้คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทุกฝ่ายอยู่ในการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทก็ได้ ทั้งนี้พนักงานอัยการเจ้าของเรื่อง ต้องแจ้งถึงการดำเนินการไกล่เกลี่ยนั้นให้คู่พิพาทที่มีได้เข้าร่วมทราบด้วย แต่ในการตกลงกันนั้นให้กระทำต่อหน้าคู่พิพาททุกฝ่าย

ข้อ 16 การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทนั้นไม่ให้วินิจฉัยชี้ขาดว่าคู่พิพาทฝ่ายใดผิดฝ่ายใดถูก

ข้อ 17 เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาการนับวันสะดุดหยุดลงของอายุความในการฟ้องคดี ให้ถือว่าวันที่สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายช่วยเหลือทางกฎหมาย หรือ อจ.สคช. แล้วแต่กรณีได้รับคำร้องขอตามข้อ 8 และได้ลงสารบบประนอมข้อพิพาทในคดีแพ่งแล้วตามข้อ 9 เป็นวันเริ่มนับวันที่อายุความสะดุดหยุดลง

ข้อ 18 ในระหว่างการดำเนินกระบวนการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท หากคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ประสงค์จะให้ดำเนินการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทต่อไป คู่พิพาทฝ่ายนั้นมีสิทธิบอกเลิกการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทได้โดยทำคำร้องเป็นหนังสือยื่นต่อพนักงานอัยการเจ้าของเรื่อง ให้พนักงานอัยการเจ้าของเรื่อง เสนออัยการพิเศษฝ่ายช่วยเหลือทางกฎหมาย หรือ อจ.สคช. เพื่อเสนออัยการจังหวัด แล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาสั่งยุติกระบวนการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท และให้เสนออธิบดีอัยการ สคช. หรือ อธิบดีอัยการภาค เพื่อทราบกรณีตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าไม่เคยมีการรับคำร้องในการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทกรณีนี้ไว้

ข้อ 19 ในกรณีที่คู่พิพาทไม่สามารถตกลงประนอมข้อพิพาทกันได้ ให้พนักงานอัยการเจ้าของเรื่อง ทำบันทึกเหตุและให้คู่พิพาทลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน หากคู่พิพาทไม่ยินยอมลงลายมือชื่อให้พนักงานอัยการเจ้าของเรื่อง บันทึกเหตุไว้ด้วย และให้พนักงานอัยการเจ้าของเรื่อง เสนออัยการพิเศษฝ่ายช่วยเหลือทางกฎหมาย หรือ อจ.สคช. เพื่อเสนออัยการจังหวัด แล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาสั่งยุติกระบวนการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท และให้เสนออธิบดีอัยการ สคช. หรือ อธิบดีอัยการภาคเพื่อทราบ

ข้อ 20 เมื่อคู่พิพาททั้งสองฝ่ายตกลงประนอมข้อพิพาทกันได้ และประสงค์จะยอมความกันตามกฎหมาย ให้พนักงานอัยการเจ้าของเรื่อง จัดให้มีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความระหว่างคู่พิพาททุกฝ่าย สัญญาประนีประนอมยอมความตามวรรคหนึ่ง ต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน และให้จัดทำขึ้นเป็นจำนวนเท่ากับจำนวนของคู่พิพาททั้งหมด และของสำนักงานอัยการอีกหนึ่งฉบับ มีข้อความถูกต้องตรงกันแล้วอ่านข้อความให้คู่พิพาทฟัง และให้คู่พิพาทลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานต่อหน้าพยานอย่างน้อยสองคน โดยให้พนักงานอัยการเจ้าของเรื่อง ลงชื่อในฐานะผู้ทำการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท มอบให้คู่พิพาทถือไว้ฝ่ายละฉบับ เก็บไว้ ณ สำนักงานอัยการที่ทำการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท หนึ่งฉบับ และให้จำหน่ายเรื่องออกจากสารบบประนอมข้อพิพาทคดีแพ่ง

ข้อ 21 ผลของสัญญาประนีประนอมยอมความตาม ข้อ 20 วรรคหนึ่ง ย่อมมีผลผูกพัน คู่พิพาทและทำให้ข้อเรียกร้องเดิมของคู่พิพาทระงับสิ้นไปและทำให้คู่พิพาทได้สิทธิใหม่ตามที่ตกลงกันไว้ในสัญญาประนีประนอมยอมความ

ข้อ 22 การดำเนินการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ต้องให้แล้วเสร็จภายในสามเดือน นับตั้งแต่วันที่ลงสารบบประนอมข้อพิพาทคดีแพ่ง เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงได้ และคู่พิพาทยินยอม ให้พนักงานอัยการเจ้าของเรื่อง ขยายระยะเวลาได้อีกครั้งละไม่เกินสามเดือน โดยให้ทำบันทึกเหตุไว้เป็นหนังสือ แต่รวมแล้วทั้งหมดต้องไม่เกินหนึ่งปี หากพ้นระยะเวลาดังกล่าวแล้วไม่ได้ข้อยุติ ให้อัยการเจ้าของเรื่อง เสนออัยการพิเศษฝ่ายช่วยเหลือทางกฎหมาย หรือ อจ.สคช.เพื่อเสนออัยการจังหวัดแล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาสั่งยุติกระบวนการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท และให้เสนออธิบดีอัยการ สคช. หรือ อธิบดีอัยการภาค เพื่อทราบ

ข้อ 23 ในกรณีที่คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ให้คู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่งยื่นคำร้องเป็นหนังสือต่อพนักงานอัยการเจ้าของเรื่อง เพื่อให้พนักงานอัยการเจ้าของเรื่องดำเนินการยื่นคำร้องขอต่อศาลที่มีเขตอำนาจ เพื่อให้ออกคำสั่งบังคับให้เป็นไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าว

การยื่นคำร้องขอต่อศาลของพนักงานอัยการเจ้าของเรื่องตามวรรคหนึ่ง ให้กระทำภายในกำหนดหนึ่งปี นับแต่วันที่อาจบังคับได้ตามสัญญาประนีประนอมยอมความ เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงได้ ให้พนักงานอัยการเจ้าของเรื่อง ทำเป็นหนังสือขออนุญาตขยายระยะเวลายื่นคำร้องขอต่อศาล ให้อัยการพิเศษฝ่ายช่วยเหลือทางกฎหมาย หรือ อจ.สคช. แล้วแต่กรณีเป็นผู้อนุญาต และให้ขยายระยะเวลาได้อีกครั้งละไม่เกินสามเดือน แต่รวมแล้วทั้งหมดต้องไม่เกินสามปี

ข้อ 24 การรายงานผลการดำเนินการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทให้สำนักงานอัยการที่มีการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท รายงานผลการดำเนินการและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เป็นรายเดือนภายในวันทำการที่ห้าของเดือนถัดไป ถึงอธิบดีอัยการ สคช. หรืออธิบดีอัยการภาค แล้วแต่กรณี เพื่อรายงานต่อสำนักงานอัยการสูงสุด ภายในวันที่สิบห้าของเดือนนั้น

หมวดที่ 2

การไต่ถามและประนอมข้อพิพาท

ในคดีที่พนักงานอัยการมีอำนาจดำเนินคดีแพ่งแทนหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ
หรือราษฎรหรือนิติบุคคลอื่น

ข้อ 25 คดีที่พนักงานอัยการเจ้าของเรื่อง ได้ดำเนินคดีในกรณีใดกรณีหนึ่งซึ่งเป็นคดี
ดังต่อไปนี้

(1) ในคดีแพ่ง ที่พนักงานอัยการได้ดำเนินคดีแทนรัฐบาล หน่วยงานของรัฐที่เป็น
องค์กรตามรัฐธรรมนูญ ราชการส่วนกลาง หรือราชการส่วนภูมิภาคในศาล หรือในกระบวนการ
ทางอนุญาโตตุลาการ ตามกฎหมายอื่นซึ่งบัญญัติว่าเป็นอำนาจและหน้าที่ ของสำนักงานอัยการ
สูงสุดหรือพนักงานอัยการ

(2) ในคดีแพ่ง ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐถูกฟ้องในเรื่องการที่ได้กระทำไปตามหน้าที่ที่
ดี หรือในคดีแพ่งที่ราษฎรผู้หนึ่งผู้ใดถูกฟ้อง ในเรื่องการที่ได้กระทำตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐ
ซึ่งได้สั่งการ โดยชอบด้วยกฎหมาย หรือเข้าร่วมหรือช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งกระทำการใน
หน้าที่ราชการที่ดี และพนักงานอัยการได้เห็นสมควรรับแก้ต่างให้แล้ว

(3) ในคดีแพ่ง หรือกรณีมีข้อพิพาทที่ต้องดำเนินการทางอนุญาโตตุลาการที่
หน่วยงานของรัฐซึ่งมิได้กล่าวใน (1) หรือนิติบุคคลซึ่งมิใช่หน่วยงานของรัฐ แต่ได้มีพระราชบัญญัติ
หรือพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งขึ้นเป็นคู่กรณีและมีสิทธิที่เป็นข้อพิพาทกับรัฐบาลหรือระหว่าง
หน่วยงานของรัฐด้วยกันเอง และพนักงานอัยการได้เห็นสมควรรับว่าต่างหรือแก้ต่างให้แล้ว

กรณีที่หน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือราษฎร หรือนิติบุคคลอื่น ตาม
วรรคหนึ่งแล้วแต่กรณี ได้ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการที่มีเขตอำนาจดำเนินคดีแล้วแต่ยังไม่ได้ยื่น
ฟ้องคดีต่อศาล หากหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือราษฎร หรือนิติบุคคลอื่น ตามวรรค
หนึ่งแล้วแต่กรณี สามารถประนีประนอมยอมความกับคู่พิพาทได้แล้วและไม่จำเป็นต้องใช้
สิทธิทางศาล ให้แจ้งให้พนักงานอัยการเจ้าของเรื่องทราบโดยเร็ว

กรณีที่หน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือราษฎร หรือนิติบุคคลอื่น ตาม
วรรคหนึ่งแล้วแต่กรณี ได้ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการที่มีเขตอำนาจดำเนินคดีและได้มีการยื่นฟ้องคดี
ต่อศาลแล้ว หากหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือราษฎร หรือนิติบุคคลอื่น ตามวรรค
หนึ่งแล้วแต่กรณี สามารถประนีประนอมยอมความกับคู่พิพาทได้แล้วและไม่ต้องการที่จะใช้สิทธิ
ทางศาลต่อไป สามารถทำได้โดยมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้คือ

(1) ก่อนวันนัดของศาล คู่ความหรือพนักงานอัยการเจ้าของเรื่อง สามารถแจ้งความประสงค์ขอนำคดีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยได้โดยตรงที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของศาล ที่มีเขตอำนาจ

(2) ระหว่างการดำเนินกระบวนการพิจารณา คู่ความหรือพนักงานอัยการเจ้าของเรื่อง อาจแถลงต่อศาลให้ส่งคดีเข้าสู่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศาลที่มีเขตอำนาจ

(3) เมื่อหน่วยงานของรัฐได้รับแจ้งวันนัดไกล่เกลี่ย ให้หน่วยงานของรัฐส่งผู้มีอำนาจพร้อมหนังสือมอบอำนาจไปศาลพร้อมพนักงานอัยการเจ้าของเรื่อง เพื่อเข้าร่วมเจรจาไกล่เกลี่ยตามวันเวลาที่นัดหมายทุกนัด

(4) ในการไกล่เกลี่ยหากคู่ความสามารถตกลงกันได้ให้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความหรือถอนฟ้องคดี

ข้อ 26 คดีที่พนักงานอัยการเจ้าของเรื่อง ได้ดำเนินคดีแทนหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือราษฎร หรือนิติบุคคลอื่น ตามข้อ 25 วรรคหนึ่งแล้วแต่กรณี ซึ่งเป็นคดีดังต่อไปนี้

(1) คดีแก้ต่าง กรณีถูกฟ้องเป็นจำเลย ถ้าเห็นว่าคดีเสียเปรียบ มีข้อสันนิษฐานกฎหมายว่าส่วนราชการเป็นฝ่ายผิด ฟังข้อเท็จจริงแล้วส่วนราชการเป็นฝ่ายผิด แต่ได้แย้งกันในเรื่องค่าเสียหาย

(2) คดีว่าต่าง กรณีเป็นโจทก์ฟ้อง คู่ความอีกฝ่ายขอลดหนี้ลงบางส่วน หรือขอผ่อนผันการชำระหนี้

เมื่อพนักงานอัยการเจ้าของเรื่อง เห็นว่ามีเหตุอันสมควรเมื่อเข้าหลักเกณฑ์ดังกล่าวตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้พนักงานอัยการเจ้าของเรื่อง แจ้งหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือราษฎร หรือนิติบุคคลอื่น ตามข้อ 25 วรรคหนึ่งแล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาข้อเสนอในการประนีประนอมยอมความ หากหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือราษฎร หรือนิติบุคคลอื่น ตามข้อ 25 วรรคหนึ่งแล้วแต่กรณี ตกลงในการประนีประนอมยอมความ ให้แจ้งเงื่อนไขให้พนักงานอัยการเจ้าของเรื่องทราบโดยเร็ว

ข้อ 27 เมื่ออัยการเจ้าของเรื่อง ได้รับแจ้งเงื่อนไขดังกล่าวตาม ข้อ 26 วรรคท้ายแล้ว ให้พนักงานอัยการเจ้าของเรื่อง ดำเนินการได้ดังต่อไปนี้คือ

(1) พนักงานอัยการเจ้าของเรื่องตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความตามนั้น และแถลงให้ศาลทราบ หรือ

(2) ให้หน่วยงานของรัฐ หรือนิติบุคคลอื่น ตามข้อ 25 วรรคหนึ่งแล้วแต่กรณี แต่งตั้งตัวแทนผู้รับมอบอำนาจ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือราษฎร ตามข้อ 25 วรรคหนึ่งแล้วแต่กรณี

โดยตนเองหรือแต่งตั้งตัวแทนผู้รับมอบอำนาจ มาแถลงต่อศาลในวันทำสัญญาประนีประนอมยอมความก็ได้ในกรณีนี้ให้บุคคลดังกล่าวข้างต้น ลงชื่อในสัญญาประนีประนอมยอมความด้วย

ข้อ 28 กรณีที่พนักงานอัยการเจ้าของเรื่อง และ ส่วนราชการ ต้องปฏิบัติในการประนีประนอมยอมความในคดีที่พิพาท ให้มีอำนาจดำเนินการได้ดังต่อไปนี้

(1) คดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 2,000,000 บาท ไม่ว่าจะส่วนราชการจะเป็นโจทก์หรือจำเลยหากส่วนราชการเจ้าของคดีและพนักงานอัยการเจ้าของเรื่อง มีความเห็นสอดคล้องเป็นประการใด ให้พิจารณาดำเนินการตามความเห็นดังกล่าวได้ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของทางราชการเป็นสำคัญ และไม่ต้องส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังพิจารณา

(2) คดีตามอนุ (1) หากส่วนราชการเจ้าของคดีและพนักงานอัยการเจ้าของเรื่องมีความเห็นไม่ตรงกัน ให้ส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังเพื่อพิจารณา

(3) คดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์เกิน 2,000,000 บาท ให้ส่วนราชการเจ้าของคดี ส่งเรื่องให้ กระทรวงการคลัง เพื่อพิจารณา

กรณีเป็นหน่วยงานอื่นที่ไม่ใช่ส่วนราชการให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการของแต่ละหน่วยงานที่กำหนดไว้

ข้อ 29 ไม่ว่าจะผลการไกล่และประนอมข้อพิพาทจะเป็นเช่นใด ให้พนักงานอัยการเจ้าของเรื่องแถลงถึงผลการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทนั้นให้ศาลทราบด้วย

ข้อ 30 การดำเนินการตามหมวดนี้ ให้นำความในหมวด 1 มาบังคับใช้ได้โดยอนุโลม

ประกาศ ณ วันที่ .....เดือน.....ปี.....

(.....)

อัยการสูงสุด

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กฎกระทรวงว่าด้วยการไต่เถียงและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ.2553
- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ อ่างใน สุทธิพล ทวีชัยการ (2555) “กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในคดีอาญา”
ใน *ประมวลสาระชุดวิชากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพยานชั้นสูง* หน่วยที่ 9
นนทบุรี: บัณฑิตศึกษา สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ และ จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย (2554) “ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” แนวการศึกษา
ชุดวิชากฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาชั้นสูง หน่วยที่ 14 นนทบุรี: บัณฑิตศึกษา
สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- กิตติพงษ์ หังสพฤกษ์ (2553) “กระบวนการในการร่วมเจรจาต่อรองและการระงับข้อพิพาทแรงงาน”
ใน *ประมวลสาระชุดวิชา กฎหมายแรงงานและการอุตสาหกรรมชั้นสูง* หน่วยที่ 10
นนทบุรี: สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- เกษม คมสัจธรรม (ม.ป.ป.) “หลักทั่วไปในการประนอมข้อพิพาท” คู่มือแนวทางการปฏิบัติงาน
สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.) สำนักงาน
อัยการสูงสุด กรุงเทพมหานคร อรุณการพิมพ์
- ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไต่เถียง พ.ศ. 2554
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวยและคณะ (2553) รายงานวิจัยการพัฒนารอบแนวทางการวิจัยชุดโครงการ
กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสังคมไทย กรุงเทพมหานคร สำนักกิจการยุติธรรม
กระทรวงยุติธรรม
- _____. (2551) ยุติธรรมชุมชน การเปิดพื้นที่ของชุมชนในการอำนวยยุติธรรม กรุงเทพมหานคร
สำนักงานกองทุนสนับสนุนวิจัย
- ณรงค์ ใจหาญ และคณะ (2555) รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาวิจัยเรื่อง “การนำกระบวนการ
ยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในชั้นพนักงานอัยการ : ศึกษาเปรียบเทียบนานาประเทศ”
กรุงเทพมหานคร คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เสนอต่อ สำนักงานอัยการ
พิเศษฝ่ายสถาบันกฎหมายอาญา สำนักวิชาการ สำนักงานอัยการสูงสุด
- บันลือ คงจันทร์ และ สมยศ เชื้อไทย (ม.ป.ป.) “ข้อพิพาทในชุมชน” คู่มือประนอมข้อพิพาท
สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.) สำนักงาน
อัยการสูงสุด กรุงเทพ อรุณการพิมพ์
- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประกาศ ณ วันที่ 30 พฤษภาคม 2532 ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการปฏิบัติงาน

ประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ.2530 ประกาศ ณ วันที่ 29

ธันวาคม 2530 ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 128 ตอนที่ 66 ก เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2554

ประกาศ ณ วันที่ 19 กันยายน 2555

ประกาศศาลแพ่ง เรื่องการไต่ถามคดี พ.ศ.2555

พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ.2553

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2550

พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545

ภคมณฑล ศักดิ์ศรีมณีภู (2551) กลยุทธ์การระงับคดีเข้าสู่ศาล: การไต่ถามคดีข้อพิพาทชุมชน งาน

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล การอบรมหลักสูตร ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง

(บยส.) รุ่นที่ 13 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550

ระเบียบศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ว่าด้วยการไต่ถามคดี พ.ศ.2555

ระเบียบกรมอัยการว่าด้วยการประนีประนอมข้อพิพาทชั้นพนักงานอัยการ พ.ศ.2532

วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์ (2553) วิ.อาญาพิศดาร เล่ม 1 ฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ.2553 กรุงเทพมหานคร

แสงจันทร์ การพิมพ์

ศูนย์สมานฉันท์และสันติวิธี ศาลอาญกรุงเทพใต้ ค้นคืน 21 กุมภาพันธ์ 2556

จาก <http://www.crimsb.coj.go.th>

ศรีอัมพร ศาลิคุปต์ (2553) บทบาทของศาลแพ่งธนบุรีในการสร้างกระบวนการไต่ถามคดีข้อพิพาท

ในคดีแพ่ง และคดีอาญาก่อนคดีเข้าสู่ศาล งานเอกสารวิชาการส่วนบุคคล การอบรม

หลักสูตร ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บยส.) รุ่นที่ 14 วิทยาลัยการยุติธรรม

สำนักงานศาลยุติธรรม

สำนักงานคดีแพ่ง สำนักงานอัยการสูงสุด (2555) คู่มือการส่งเรื่องให้พนักงานอัยการดำเนินคดีแพ่ง

กรุงเทพมหานคร ห้างหุ้นส่วนจำกัดบางกอกบลิ๊อค

สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.) สำนักงานอัยการสูงสุด

(2555) “กว่าจะเป็นสคช.” 30 ปี กับภารกิจอัยการเพื่อความเป็นธรรมในสังคม

กรุงเทพมหานคร

สรวิศ ลิ้มปริงยี (2555) “ความขัดแย้งและวิธีการระงับข้อพิพาททางเลือก” การจัดการความขัดแย้ง

กับการไต่ถามคดีข้อพิพาท สำนักกระงับข้อพิพาท ศาลยุติธรรม

กรุงเทพมหานคร ธนาพลส สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.)

สำนักงานอัยการสูงสุด (2554) “การไต่ถ้อยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง ของคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไต่ถ้อยและประนอมข้อพิพาท” คู่มือแนวทางการปฏิบัติงาน คณะบุคคลคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไต่ถ้อยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง ตามพรบ.ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 ม.61/2

สำนักงานการยุติการดำเนินคดีแพ่งและอนุญาโตตุลาการ สำนักงานอัยการสูงสุด (2554) “คู่มือปฏิบัติงานการยุติการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง” ตุลาคม 2554

สำนักงานศาลยุติธรรมสำนักกระงับข้อพิพาท ศูนย์ความรู้การกระงับข้อพิพาททางเลือก (2550) *เทคนิคจิตวิทยา และการสื่อสารสำหรับการไต่ถ้อยข้อพิพาท* กรุงเทพมหานคร ธนาพลส สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม (2547) คู่มือการกระงับข้อพิพาทสำหรับประชาชน ศาลยุติธรรม กรุงเทพมหานคร ธนาพลส กระทรวงยุติธรรม ศาลยุติธรรม (2547) กลยุทธ์การไต่ถ้อยข้อพิพาท กรุงเทพมหานคร

สรารุช เบญจกุล (2539) “เทคนิคการไต่ถ้อย” ยุทธศาสตร์ และทฤษฎีการเจรจา กรุงเทพมหานคร ศาลแพ่ง

สุทธิพล ทวีชัยการ (2548) “ทางเลือกในการเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งกรณีผู้มีส่วนได้เสียหลายฝ่าย: การเจรจาต่อรอง การไต่ถ้อย หรือกระบวนการผู้มีส่วนได้เสียหลายฝ่าย” *วารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิต* ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2548

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักปลัดกระทรวง กระทรวงยุติธรรม ค้นคืน 21 กุมภาพันธ์ 2556 จาก <http://ops.moj.go.th>

สำนักงานอัยการสูงสุด “ประวัติพนักงานอัยการ” ค้นคืน 21 กุมภาพันธ์ 2556 จาก <http://www.ago.go.th>

สำนักงานอัยการสูงสุด “อำนาจหน้าที่ของ พนักงานอัยการ” ค้นคืน 21 กุมภาพันธ์ 2556 จาก <http://www.ago.go.th>

สำนักงานอัยการสูงสุด “สำนักงานคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ” ค้นคืน 21 กุมภาพันธ์ 2556 จาก <http://www.ppty.ago.go.th>

สำนักงานอัยการสูงสุด “สำนักงานคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร” ค้นคืน 21 กุมภาพันธ์ 2556 จาก <http://www.eco.ago.go.th>

สำนักงานอัยการสูงสุด “สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน”

ค้นคืน 21 กุมภาพันธ์ 2556 จาก <http://www.lawaid.ago.go.th>

สำนักงานอัยการสูงสุด “สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน”

ค้นคืน 21 กุมภาพันธ์ 2556 จาก <http://www.lawaid.ago.go.th>

สำนักงานอัยการสูงสุด “อำนาจหน้าที่โดยทั่วไปของพนักงานอัยการ”

ค้นคืน 21 กุมภาพันธ์ 2556 จาก <http://www.ago.go.th>

หนังสือเวียนของกระทรวงการคลัง ที่ กค 0406.2/ว.64 ลงวันที่ 1 เมษายน 2548

เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความในคดีแพ่ง

มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2549 เป็นมติที่กำหนดแนวทางการดำเนินคดี

อาญา คดีแพ่งและคดีปกครอง ของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐและรัฐวิสาหกิจ

หนังสือ ค่วนมากสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร.0505/ว.184 ลงวันที่ 14 ธันวาคม 2549 เรื่อง

การปรับปรุงมติคณะรัฐมนตรีเรื่องการดำเนินคดีอาญา คดีแพ่ง และคดีปกครอง เวียน

แจ้งให้ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ตลอดจนหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง เพื่อ

ทราบและถือปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว

อนุชาติ คงมาลัย “สำนักงานการยุติการดำเนินคดีแพ่งและอนุญาโตตุลาการ : สยพด.”

ค้นคืน 21 กุมภาพันธ์ 2556 จาก <http://www.dispute.ago.go.th>

อำนาจ เนตยสุภา และคณะ (2555) คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ

กรุงเทพมหานคร วิญญูชน

Black's Law Dictionary ,Second Pocket Edition, West group

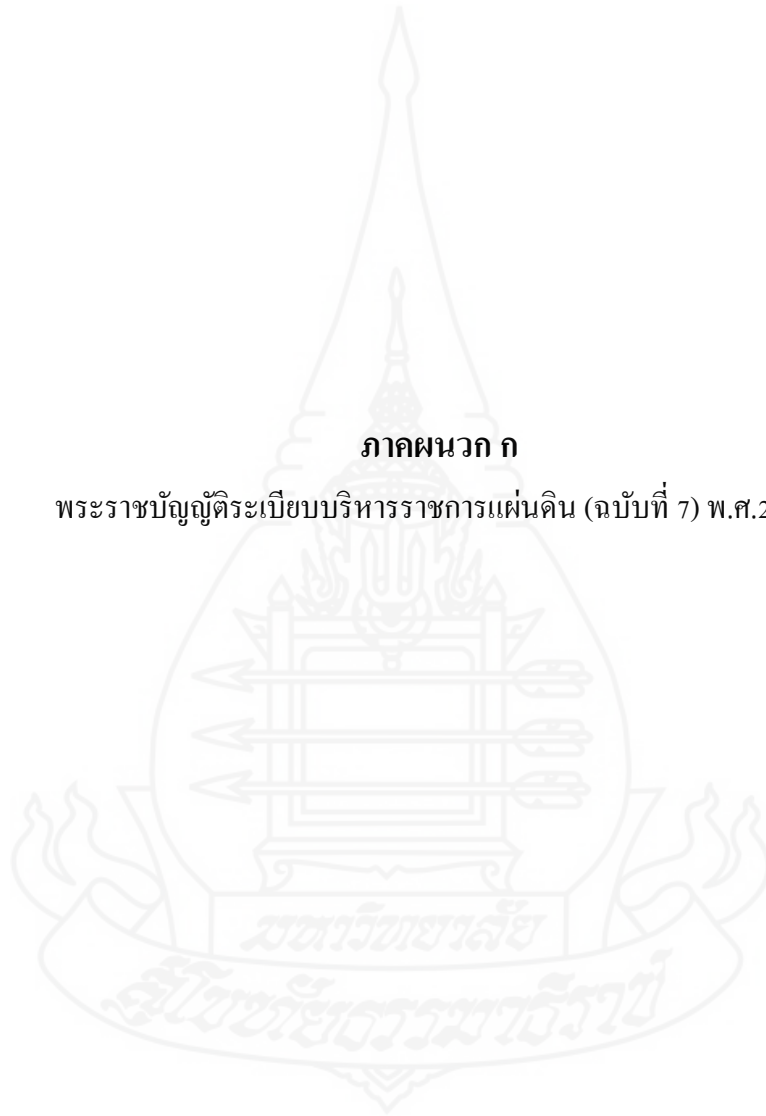

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2550

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานพระราชบัญญัติกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๗)
พ.ศ. ๒๕๕๐

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๐

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
เป็นปีที่ ๖๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๕๐”

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคเจ็ดและวรรคแปดของมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
“กระทรวงใดมีภารกิจเพิ่มขึ้น และมีความจำเป็นอย่างยิ่งต้องมีรองปลัดกระทรวงมากกว่าที่กำหนดไว้ในวรรคห้าหรือวรรคหก คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน และคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการจะร่วมกันอนุมัติให้กระทรวงนั้นมีรองปลัดกระทรวงเพิ่มขึ้นเป็นกรณีพิเศษโดยจะกำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนไขเวลาไว้ด้วยหรือไม่ก็ได้

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
ในการดำเนินการตามวรรคเจ็ด ให้คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการจัดให้มีการประชุมพิจารณาร่วมกัน โดยกรรมการแต่ละฝ่ายจะต้องมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งจึงจะเป็นองค์ประชุม และในการออกเสียงลงมติจะต้องได้คะแนนเสียงของกรรมการแต่ละฝ่ายเกินกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการฝ่ายดังกล่าวที่มาประชุม แล้วให้นำมติดังกล่าวเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป”

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๔/ตอนที่ ๕๕ ก/หน้า ๑/๑๕ กันยายน ๒๕๕๐

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๓๘ อำนาจในการสั่ง การอนุญาต การอนุมัติ การปฏิบัติราชการหรือการดำเนินการอื่นที่ผู้ดำรงตำแหน่งใดจะพึงปฏิบัติหรือดำเนินการตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งใด หรือมติของคณะรัฐมนตรีในเรื่องใด ถ้ากฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งนั้น หรือมติของคณะรัฐมนตรีในเรื่องนั้นมีได้กำหนดเรื่องการมอบอำนาจไว้เป็นอย่างอื่น หรือมิได้ห้ามเรื่องการมอบอำนาจไว้ ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นอาจมอบอำนาจให้ผู้ดำรงตำแหน่งอื่นในส่วนราชการเดียวกันหรือส่วนราชการอื่น หรือผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ปฏิบัติราชการแทนได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

พระราชกฤษฎีกาตามวรรคหนึ่งอาจกำหนดให้มีการมอบอำนาจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งตลอดจนการมอบอำนาจให้ทำนิติกรรมสัญญา ฟ้องคดีและดำเนินคดี หรือกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ หรือเงื่อนไขในการมอบอำนาจหรือที่ผู้รับมอบอำนาจต้องปฏิบัติก็ได้

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับกับอำนาจในการอนุญาตตามกฎหมายที่บัญญัติให้ต้องออกไปอนุญาตหรือที่บัญญัติผู้มีอำนาจอนุญาตไว้เป็นการเฉพาะ ในกรณีเช่นนั้นให้ผู้ดำรงตำแหน่งซึ่งมีอำนาจตามกฎหมายดังกล่าวมีอำนาจมอบอำนาจให้ข้าราชการซึ่งเป็นผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ว่าราชการจังหวัดได้ตามที่เห็นสมควร หรือตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนดในกรณีมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัด ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจมอบอำนาจได้ต่อไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ผู้มอบอำนาจกำหนด

ในกรณีตามวรรคสาม เพื่อประโยชน์ในการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนจะตราพระราชกฤษฎีกากำหนดรายชื่อกฎหมายที่ผู้ดำรงตำแหน่งซึ่งมีอำนาจตามกฎหมายดังกล่าวอาจมอบอำนาจตามวรรคหนึ่งตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวก็ได้

การมอบอำนาจให้ทำเป็นหนังสือ”

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๓๙ และมาตรา ๔๐ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๓๙ เมื่อมีการมอบอำนาจแล้ว ผู้รับมอบอำนาจมีหน้าที่ต้องรับมอบอำนาจนั้น โดยผู้มอบอำนาจจะกำหนดให้ผู้รับมอบอำนาจมอบอำนาจให้ผู้ดำรงตำแหน่งอื่นปฏิบัติราชการแทนต่อไป โดยจะกำหนดหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขในการใช้อำนาจนั้นไว้ด้วยหรือไม่ก็ได้ แต่ในกรณีการมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดคณะรัฐมนตรีจะกำหนดหลักเกณฑ์ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดต้องมอบอำนาจต่อไปให้รองผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัดหรือหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในจังหวัดก็ได้

มาตรา ๔๐ ในการมอบอำนาจ ให้ผู้มอบอำนาจพิจารณาถึงการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนความรวดเร็วในการปฏิบัติราชการ การกระจายความรับผิดชอบตามสภาพ

ของตำแหน่งของผู้รับมอบอำนาจและผู้รับมอบอำนาจต้องปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบอำนาจตามวัตถุประสงค์ของการมอบอำนาจดังกล่าว

เมื่อได้มอบอำนาจแล้ว ผู้มอบอำนาจมีหน้าที่กำกับดูแลและติดตามผลการปฏิบัติราชการของผู้รับมอบอำนาจ และให้มีอำนาจแนะนำหรือแก้ไขการปฏิบัติราชการของผู้รับมอบอำนาจได้”

มาตรา ๖ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๔๐/๑ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔

“มาตรา ๔๐/๑ ในการปฏิบัติราชการของส่วนราชการภายในกรม ถ้าการปฏิบัติราชการใดของส่วนราชการนั้นมีลักษณะเป็นงานการให้บริการหรือมีการให้บริการเกี่ยวเนื่องอยู่ด้วยและหากแยกการบริหารออกเป็นหน่วยบริการรูปแบบพิเศษจะบรรลุเป้าหมายตามมาตรา ๓/๑ ยิ่งขึ้น ส่วนราชการดังกล่าวโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีจะแยกการปฏิบัติราชการในเรื่องนั้น ไปจัดตั้งเป็นหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ ซึ่งมีไม่ใช่เป็นส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจแต่อยู่ในกำกับของส่วนราชการดังกล่าวก็ได้ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยให้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดตั้งการมอบอำนาจให้ปฏิบัติราชการแทน วิธีการบริหารงาน การดำเนินการด้านทรัพย์สิน การกำกับดูแลสิทธิประโยชน์ของบุคลากรและการยุบเลิกไว้ด้วย

ให้หน่วยบริการรูปแบบพิเศษ มีหน้าที่ปฏิบัติงานให้กับส่วนราชการตามภารกิจที่จัดตั้งหน่วยบริการรูปแบบพิเศษนั้นเป็นหลัก และสนับสนุนภารกิจอื่นของส่วนราชการดังกล่าวตามที่ได้รับมอบหมาย และอาจให้บริการแก่ส่วนราชการอื่น หน่วยงานของรัฐหรือเอกชน แต่ต้องไม่กระทบกระเทือนต่อภารกิจอันเป็นวัตถุประสงค์แห่งการจัดตั้ง

ให้รายได้ของหน่วยบริการรูปแบบพิเศษเป็นรายได้ที่ไม่ต้องนำส่งคลังตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณและกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลัง”

มาตรา ๗ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสามของมาตรา ๕๒ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔

“เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานแบบบูรณาการในจังหวัดหรือกลุ่มจังหวัด ให้จังหวัดหรือกลุ่มจังหวัดยื่นคำขอจัดตั้งงบประมาณได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ในกรณีนี้ให้ถือว่าจังหวัดหรือกลุ่มจังหวัดเป็นส่วนราชการตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ”

มาตรา ๘ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๕๒/๑ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔

“มาตรา ๕๒/๑ ให้จังหวัดมีอำนาจภายในเขตจังหวัด ดังต่อไปนี้

(๑) นำภารกิจของรัฐและนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์

(๒) ดูแลให้มีการปฏิบัติและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและเป็นธรรมในสังคม

(๓) จัดให้มีการคุ้มครอง ป้องกัน ส่งเสริม และช่วยเหลือประชาชนและชุมชนที่ด้อยโอกาสเพื่อให้ได้รับความเป็นธรรมทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง

(๔) จัดให้มีการบริการภาครัฐเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้อย่างเสมอหน้า รวดเร็วและมีคุณภาพ

(๕) จัดให้มีการส่งเสริม อุดหนุน และสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้สามารถดำเนินการตามอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีขีดความสามารถพร้อมที่จะดำเนินการตามภารกิจที่ได้รับการถ่ายโอนจากกระทรวง ทบวง กรม

(๖) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่นของรัฐมอบหมาย หรือที่มีกฎหมายกำหนด

เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของจังหวัดตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นหน้าที่ของส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐที่ประจำอยู่ในเขตจังหวัดที่จะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องและเป็นไปตามแผนพัฒนาจังหวัดตามมาตรา ๕๓/๑”

มาตรา ๙ ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๕๓ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๕๓ ในจังหวัดหนึ่งให้มีคณะกรรมการจังหวัด ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของผู้ว่าราชการจังหวัดในการบริหารราชการแผ่นดินในจังหวัดนั้น กับปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายหรือมติของคณะรัฐมนตรีกำหนด”

มาตรา ๑๐ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๕๓/๑ และมาตรา ๕๓/๒ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔

“มาตรา ๕๓/๑ ให้จังหวัดจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับชาติ และความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นในจังหวัด

ในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดให้มีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างหัวหน้าส่วนราชการที่มีสถานที่ตั้งทำการอยู่ในจังหวัดไม่ว่าจะเป็นราชการบริหารส่วนภูมิภาคหรือราชการบริหารส่วนกลางและผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมดในจังหวัดรวมทั้งผู้แทนภาคประชาสังคม และผู้แทนภาคธุรกิจเอกชน

การจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามวรรคหนึ่ง จำนวนและวิธีการสรรหาผู้แทนภาคประชาสังคมและผู้แทนภาคธุรกิจเอกชนตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

เมื่อประกาศใช้แผนพัฒนาจังหวัดแล้ว การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการดำเนินกิจการของส่วนราชการและหน่วยงานอื่นของรัฐทั้งปวงที่กระทำในพื้นที่จังหวัดต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดดังกล่าว

มาตรา ๕๓/๒ ให้นำความในมาตรา ๕๓/๑ มาใช้บังคับกับการจัดทำแผนพัฒนา
กลุ่มจังหวัดด้วยโดยอนุโลม”

มาตรา ๑๑ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๕๕/๑ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบ
บริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔

“มาตรา ๕๕/๑ ในจังหวัดหนึ่งนอกจากกรุงเทพมหานคร ให้มีคณะกรรมการธรร
มาภิบาลจังหวัดคณะหนึ่ง เรียกโดยย่อว่า “ก.ธ.จ.” ทำหน้าที่สอดส่องและเสนอแนะการปฏิบัติ
ภารกิจของหน่วยงานของรัฐในจังหวัดให้ใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและเป็นไปตาม
หลักการที่กำหนดไว้ในมาตรา ๓/๑

ก.ธ.จ. ประกอบด้วยผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรีซึ่งมีเขตอำนาจในจังหวัด
เป็นประธานผู้แทนภาคประชาสังคม ผู้แทนสมาชิกสภาท้องถิ่นที่ไม่ได้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารและ
ผู้แทนภาคธุรกิจเอกชน ทั้งนี้ จำนวน วิธีการสรรหา และการปฏิบัติหน้าที่ของ ก.ธ.จ. ให้เป็นไป
ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี

ในกรณีที่ ก.ธ.จ. พบว่ามีการละเลยไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ หรือ
ข้อบังคับหรือมีกรณีที่เป็นการทุจริต ให้เป็นหน้าที่ของ ก.ธ.จ. ที่จะต้องแจ้งให้ผู้ว่าราชการจังหวัด
หัวหน้าส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐที่เกี่ยวข้อง แล้วแต่กรณี เพื่อดำเนินการ
ตามอำนาจหน้าที่ต่อไป”

มาตรา ๑๒ ให้ยกเลิกความใน (๑) ของมาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติ
ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(๑) บริหารราชการตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผนของทางราชการ และตาม
แผนพัฒนาจังหวัด”

มาตรา ๑๓ ให้ยกเลิกความใน (๖) และ (๗) ของมาตรา ๕๗ แห่ง
พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(๖) เสนอบประมาณต่อกระทรวงที่เกี่ยวข้อง หรือเสนอขอจัดตั้งงบประมาณ
ต่อสำนักงบประมาณตามมาตรา ๕๒ วรรคสาม และรายงานให้กระทรวงมหาดไทยทราบ

(๗) กำกับดูแลการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นตามกฎหมาย”

มาตรา ๑๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๖๑/๑ มาตรา ๖๑/๒ และมาตรา
๖๑/๓ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔

“มาตรา ๖๑/๑ ให้อำเภอมีอำนาจหน้าที่ภายในเขตอำเภอ ดังต่อไปนี้
(๑) อำนาจและหน้าที่ตามที่กำหนดในมาตรา ๕๒/๑ (๑) (๒) (๓) (๔) (๕)

และ (๖) โดยให้นำความในมาตรา ๕๒/๑ วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(๒) ส่งเสริม สนับสนุน และจัดให้มีการบริการร่วมกันของหน่วยงานของรัฐใน
ลักษณะศูนย์บริการร่วม

(๓) ประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อร่วมมือกับชุมชนในการดำเนินการให้มีแผนชุมชน เพื่อรองรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัด และกระทรวง ทบวง กรม

(๔) โกล่เกลี่ยหรือจัดให้มีการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคมตามมาตรา ๖๑/๒ และมาตรา ๖๑/๓

มาตรา ๖๑/๒ ในอำเภอหนึ่ง ให้มีคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของประชาชนที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำเภอ ในเรื่องข้อพิพาททางแพ่งเกี่ยวกับที่ดินมรดก และข้อพิพาททางแพ่งอื่นที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินสองแสนบาท หรือมากกว่า นั้น ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

ให้นายอำเภอโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการจังหวัดจัดทำบัญชีรายชื่อบุคคลที่จะทำหน้าที่เป็นคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท โดยคัดเลือกจากบุคคลที่มีความรู้หรือมีประสบการณ์เหมาะสมกับการทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นและคู่พิพาทตกลงยินยอมให้ใช้วิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ให้คู่พิพาทแต่ละฝ่ายเลือกบุคคลจากบัญชีรายชื่อตามวรรคสองฝ่ายละหนึ่งคน และให้นายอำเภอพนักงานอัยการประจำจังหวัดหรือปลัดอำเภอที่ได้รับมอบหมายคนหนึ่งเป็นประธาน เพื่อทำหน้าที่เป็นคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

ให้คณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทมีอำนาจหน้าที่รับฟังข้อพิพาทโดยตรงจากคู่พิพาท และดำเนินการไกล่เกลี่ยให้เกิดข้อตกลงยินยอมร่วมกันระหว่างคู่พิพาทโดยเร็วถ้าคู่พิพาททั้งสองฝ่ายตกลงกันได้ ให้คณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทจัดให้มีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความระหว่างคู่พิพาท และให้ถือเอาข้อตกลงตามสัญญาประนีประนอมยอมความมีผลผูกพันคู่พิพาททั้งสองฝ่าย ในกรณีที่คู่พิพาทไม่อาจตกลงกันได้ ให้คณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทส่งจำหน่ายข้อพิพาทนั้น

ข้อตกลงตามวรรคสี่ให้มีผลเช่นเดียวกับคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยอนุญาโตตุลาการ

หลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำบัญชี การดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและการจัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ตลอดจนคำตอบแทนของคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณีที่คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ให้คู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่งยื่นคำร้องต่อพนักงานอัยการ และให้พนักงานอัยการดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจเพื่อให้ออกคำสั่งบังคับให้ตามสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าวโดยให้นำกฎหมายว่าด้วยอนุญาโตตุลาการมาใช้บังคับโดยอนุโลม

เมื่อคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทได้รับข้อพิพาทไว้พิจารณา ให้อายุความในการฟ้องคดีสะดุดหยุดลง นับแต่วันที่ยื่นข้อพิพาทจนถึงวันที่คณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทส่งจำหน่ายข้อพิพาทหรือวันที่คู่พิพาททำสัญญาประนีประนอมยอมความกัน แล้วแต่กรณี

ความในมาตรานี้ให้ใช้กับเขตของกรุงเทพมหานครด้วยโดยอนุโลม
 มาตรา ๖๑/๓ บรรดาความผิดที่มีโทษทางอาญาที่เกิดขึ้นในเขตอำเภอใดหาก
 เป็นความผิดอันยอมความได้ และมีใช้เป็นความผิดเกี่ยวกับเพศ ถ้าผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหา
 ยินยอม หรือแสดงความจำนง ให้นายอำเภอของอำเภอนั้นหรือปลัดอำเภอที่นายอำเภอดังกล่าว
 มอบหมายเป็นผู้ไกล่เกลี่ยตามควรแก่กรณี และเมื่อผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหายินยอมเป็น
 หนังสือตามที่ไกล่เกลี่ยและปฏิบัติตามคำไกล่เกลี่ยดังกล่าวแล้ว ให้คดีอาญาเป็นอันเลิกกันตาม
 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
 ในกรณีที่ผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาไม่ยินยอมตามที่ไกล่เกลี่ย ให้จำหน่ายข้อ
 พิพาทนั้นแต่เพื่อประโยชน์ในการที่ผู้เสียหายจะไปดำเนินคดีต่อไป อายุความการร้องทุกข์ตาม
 ประมวลกฎหมายอาญาให้เริ่มนับแต่วันที่จำหน่ายข้อพิพาท
 หลักเกณฑ์และวิธีในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดใน
 กฎกระทรวง”

มาตรา ๑๕ ให้ยกเลิกความในวรรคสองของมาตรา ๗๑/๑ แห่งพระราชบัญญัติ
 ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหาร
 ราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน
 “ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุผล คณะรัฐมนตรีจะ
 กำหนดให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิไม่น้อยกว่าสามคนแต่ไม่เกินห้าคนต้องทำงานเต็มเวลาก็ได้”

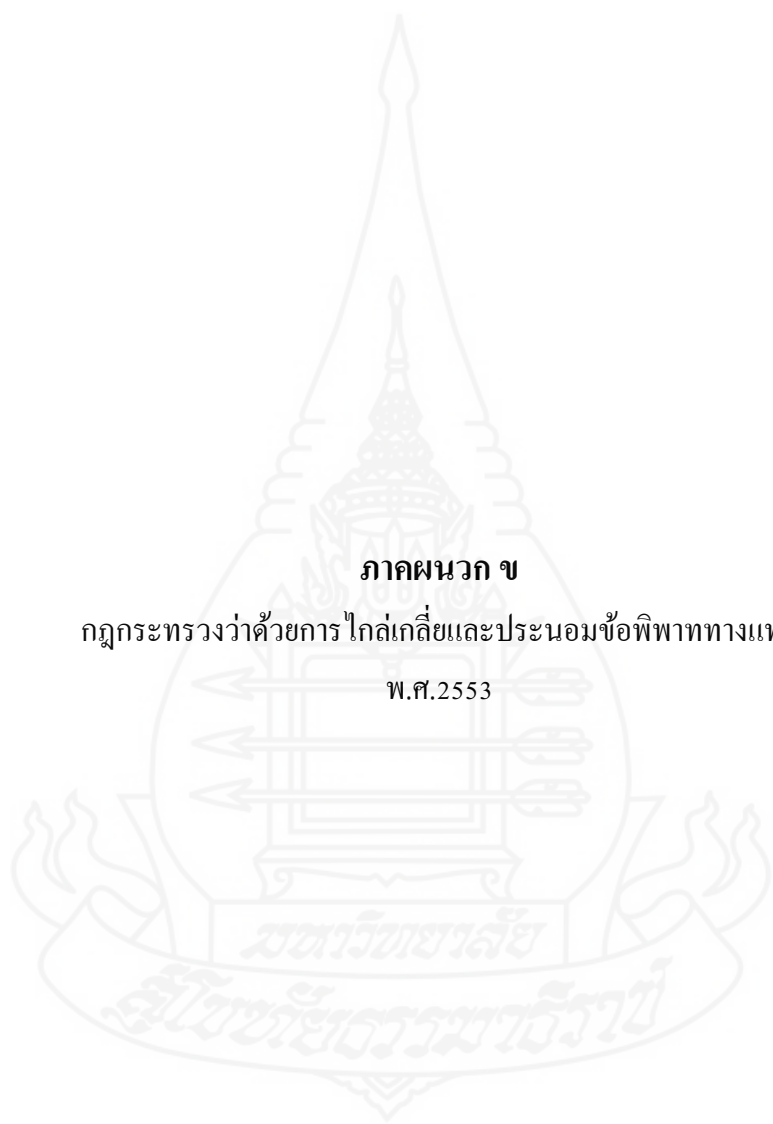
มาตรา ๑๖ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๗๑/๙ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบ
 บริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ
 แผ่นดิน (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน
 “มาตรา ๗๑/๙ ให้มีสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ เป็นส่วน
 ราชการในสำนักนายกรัฐมนตรี ทำหน้าที่รับผิดชอบงานธุรการของ ก.พ.ร. และหน้าที่อื่นตามที่
 กฎหมายหรือ ก.พ.ร. กำหนด โดยมีเลขาธิการ ก.พ.ร. ซึ่งเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญเป็น
 ผู้บังคับบัญชาข้าราชการและลูกจ้างของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ และ
 รับผิดชอบการปฏิบัติราชการขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี”

มาตรา ๑๗ ในระหว่างที่ยังมิได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาเกี่ยวกับการมอบ
 อำนาจให้ปฏิบัติราชการแทนตามมาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน
 พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ ให้หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการมอบอำนาจตาม
 มาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม
 โดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕ ยังคงใช้บังคับต่อไป
 ได้ ทั้งนี้ ไม่เกินหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๑๘ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ภาคผนวก ข

กฎกระทรวงว่าด้วยการไต่เถียงและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง

พ.ศ.2553

มหาวิทยาลัย

สกลนคร

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงาน กฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
 ว่าด้วยการไต่ถามและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง
 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. ๒๕๕๓

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๖๑/๒ วรรคหก แห่งพระราชบัญญัติระเบียบ
 บริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ
 แผ่นดิน (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๕๐ นายกรัฐมนตรีออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้
 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
 ข้อ ๑ กฏกระทรวงนี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วัน
 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป เว้นแต่ข้อ ๒๔ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจา
 นุเบกษาเป็นต้นไป

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
 ข้อ ๒ ในกฏกระทรวงนี้
 “ข้อพิพาท” หมายความว่า ข้อพิพาททางแพ่งเกี่ยวกับที่ดิน มรดก และข้อพิพาท
 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ทางแพ่งอื่นที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินสองแสนบาทหรือมากกว่านั้น ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา
 “อำเภอ” หมายความว่า รวมถึง กิ่งอำเภอ
 “นายอำเภอ” หมายความว่า ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ
 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา “พนักงานอัยการประจำจังหวัด” หมายความว่า ข้าราชการอัยการซึ่งดำรง
 ตำแหน่งตั้งแต่อัยการผู้ช่วยขึ้นไปที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในจังหวัด
 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา “บัญชีรายชื่อ” หมายความว่า บัญชีรายชื่อบุคคลที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ไต่ถาม
 “ผู้ไต่ถาม” หมายความว่า บุคคลที่ทำหน้าที่ไต่ถามและประนอมข้อพิพาท
 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา “ประธานคณะผู้ไต่ถาม” หมายความว่า นายอำเภอ พนักงานอัยการประจำ
 จังหวัดหรือปลัดอำเภอที่ได้รับมอบหมาย ที่เป็นประธานคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไต่ถามและ
 ประนอมข้อพิพาท

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา หมวด ๑
 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา บัญชีรายชื่อ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
 ข้อ ๓ ในอำเภอหนึ่งให้มีบัญชีรายชื่อ โดยจำนวนบุคคลในบัญชีรายชื่อให้เป็นไป
 ตามที่นายอำเภอเห็นสมควร แต่ต้องไม่น้อยกว่ายี่สิบคน
 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ให้นายอำเภอประกาศระยะเวลาในการรับสมัครเป็นผู้ไต่ถามไว้ ณ ที่ว่าการ
 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา อำเภอที่ทำการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน และสถานที่ที่เป็นชุมชนตามที่
 เห็นสมควร

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
 ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๗/ตอนที่ ๕๕ ก/หน้า ๑๑/๗ กันยายน ๒๕๕๓

ในกรณีมีเหตุอันสมควร นายอำเภอจะขยายระยะเวลาตามวรรคสองออกไปอีกก็ได้

ข้อ ๔ ผู้สมัครเป็นผู้ใกล้เคียงต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

ก. คุณสมบัติ

- (๑) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์ในวันสมัคร
- (๒) มีภูมิลำเนาตามหลักฐานทะเบียนราษฎรในเขตอำเภอที่สมัคร
- (๓) เป็นบุคคลที่มีความรู้หรือมีประสบการณ์เหมาะสมกับการทำหน้าที่ใกล้เคียง

และประณอมข้อพิพาท

ข. ลักษณะต้องห้าม

- (๑) เป็นข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ
- (๒) เป็นบุคคลล้มละลาย คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือคนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

(๓) เป็นผู้เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๔) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่น ซึ่งรับผิดชอบการบริหารพรรคการเมือง ที่ปรึกษาพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง

- (๕) เป็นผู้เคยถูกถอดถอนให้พ้นจากบัญชีรายชื่อ

ข้อ ๕ เมื่อพ้นวันรับสมัครแล้ว ให้นายอำเภอรวบรวมรายชื่อผู้สมัครซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อ ๔ พร้อมทั้งประวัติย่อของแต่ละบุคคลเสนอคณะกรรมการจังหวัดพิจารณาให้ความเห็นชอบ

ให้คณะกรรมการจังหวัดพิจารณาให้ความเห็นชอบบัญชีรายชื่อให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับบัญชีรายชื่อจากนายอำเภอ

ให้นายอำเภอปิดประกาศบัญชีรายชื่อที่ได้รับความเห็นชอบไว้ ณ สถานที่ตามข้อ

๓ วรรคสอง

ข้อ ๖ ให้ผู้ใกล้เคียงพ้นจากบัญชีรายชื่อเมื่อ

- (๑) ตาย

(๒) ลาออก โดยยื่นเป็นหนังสือต่อนายอำเภอ

(๓) นายอำเภอโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการจังหวัดสั่งให้พ้นจากบัญชีรายชื่อเพราะขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามข้อ ๔

(๔) ไม่เข้าร่วมการใกล้เคียงและประณอมข้อพิพาทตามกำหนดนัดหมายติดต่อกันเกินสองครั้งโดยไม่แจ้งเหตุผลความจำเป็นต่อประธานคณะผู้ใกล้เคียง

- (๕) ถูกถอดถอนให้พ้นจากบัญชีรายชื่อตามข้อ ๕

ข้อ ๗ ในกรณีที่บัญชีรายชื่อมีจำนวนรายชื่อน้อยกว่ายี่สิบคน หรือน้อยกว่าจำนวนที่นายอำเภอเห็นสมควร ให้นายอำเภอดำเนินการรับสมัครและจัดทำรายชื่อเพิ่มเติม ทั้งนี้ ให้นำความในข้อ ๓ ข้อ ๔ และข้อ ๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๘ ผู้ใกล้ชิดต้องถือปฏิบัติตามจรรยาบรรณ ดังต่อไปนี้

(๑) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นกลาง อีสุภะ ยุติธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ

(๒) เข้าร่วมการใกล้ชิดและประนอมข้อพิพาททุกครั้ง เว้นแต่แจ้งเหตุผลความจำเป็นล่วงหน้าให้ประธานคณะผู้ใกล้ชิดทราบ

(๓) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรวดเร็ว ไม่ทำให้การใกล้ชิดและประนอมข้อพิพาทล่าช้าเกินสมควร

(๔) ชื่อสัตย์สุจริต ไม่เรียกรับหรือรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากคู่พิพาทหรือบุคคลอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อพิพาท

(๕) ใช้วาจาสุภาพในขณะปฏิบัติหน้าที่ใกล้ชิดและประนอมข้อพิพาท

(๖) รักษาความลับที่เกี่ยวข้องกับการใกล้ชิดและประนอมข้อพิพาท

(๗) ไม่ชี้ขาดข้อพิพาทหรือบีบบังคับให้คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายลงลายมือชื่อในสัญญาประนีประนอมยอมความ

ข้อ ๙ เมื่อคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องเรียนว่าผู้ใกล้ชิดผู้ใดประพฤติผิดจรรยาบรรณตามข้อ ๘ ให้นายอำเภอดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริง เมื่อผลการสอบสวนปรากฏว่ามีมูลและเป็นกรณีประพฤติผิดจรรยาบรรณตามข้อ ๘ (๑) (๔) (๖) หรือ (๗) ให้ดำเนินการถอดถอนผู้นั้นพ้นจากบัญชีรายชื่อโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการจังหวัด ถ้าเป็นกรณีอื่นให้ดำเนินการว่ากล่าวตักเตือนสั่งให้พ้นจากการทำหน้าที่ผู้ใกล้ชิดในข้อพิพาทนั้น หรือถอดถอนให้พ้นจากบัญชีรายชื่อโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการจังหวัด ตามที่เห็นสมควร

ถ้าการร้องเรียนตามวรรคหนึ่ง เป็นการร้องเรียนเมื่อเริ่มต้นกระบวนการใกล้ชิดไปแล้ว ให้นายอำเภอสั่งระงับการใกล้ชิดไว้ก่อนจนกว่าจะทราบผลการสอบสวน และเมื่อทราบผลการสอบสวนแล้ว ถ้าเป็นกรณีที่นายอำเภอสั่งให้ผู้ใกล้ชิดนั้นพ้นจากการทำหน้าที่ผู้ใกล้ชิด หรือจะดำเนินการถอดถอนให้พ้นจากบัญชีรายชื่อ ให้นายอำเภอสั่งให้คู่พิพาทเลือกผู้ใกล้ชิดอื่นทำหน้าที่แทนผู้ใกล้ชิดที่ถูกร้องเรียน และให้เป็นดุลพินิจของประธานคณะผู้ใกล้ชิดพิจารณาว่าจะดำเนินการกระบวนการใกล้ชิดต่อไปหรือเริ่มต้นกระบวนการใกล้ชิดใหม่

ในกรณีที่คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเห็นว่าประธานคณะผู้ใกล้ชิดประพฤติผิดจรรยาบรรณตามข้อ ๘ ให้ร้องเรียนต่อผู้บังคับบัญชาของผู้ทำหน้าที่ประธานคณะผู้ใกล้ชิดนั้น ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาดังกล่าวเห็นสมควรเปลี่ยนผู้ทำหน้าที่ประธานคณะผู้ใกล้ชิด ให้ดำเนินการโดยเร็ว เว้นแต่นายอำเภอเป็นประธานคณะผู้ใกล้ชิด ให้นั่งงานอัยการประจำจังหวัดทำหน้าที่ประธานคณะผู้ใกล้ชิดแทน

ข้อ ๑๐ ให้นำายอำเภอตรวจสอบบัญชีรายชื่อเป็นประจำทุกปีปฏิทิน ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงรายชื่อบุคคลในบัญชีรายชื่อ ให้นำายอำเภอจัดทำบัญชีรายชื่อใหม่ และปิดประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน ณ สถานที่ตามข้อ ๓ วรรคสอง

หมวด ๒

การดำเนินการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

ข้อ ๑๑ ในกรณีที่คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งประสงค์จะให้มีการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทให้แจ้งความประสงค์เป็นคำร้องขอต่อนายอำเภอ โดยจะทำเป็นหนังสือส่งด้วยตนเองหรือส่งทางไปรษณีย์ หรือแจ้งด้วยวาจา ณ ที่ว่าการอำเภอที่ตนมีภูมิลำเนาก็ได้ ในกรณีแจ้งด้วยวาจา ให้นำายอำเภอจดแจ้งรายละเอียดและให้ผู้ร้องลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

เมื่อนายอำเภอได้รับคำร้องขอตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้แจ้งให้คู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่งทราบและสอบถามว่าประสงค์จะเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทหรือไม่ หากเป็นกรณีที่มีคู่พิพาทหลายฝ่าย ให้แจ้งและสอบถามคู่พิพาททุกฝ่าย

ในกรณีที่คู่พิพาททุกฝ่ายตกลงยินยอมที่จะเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ให้นำายอำเภอแจ้งเป็นหนังสือให้คู่พิพาททุกฝ่ายทราบพร้อมทั้งกำหนดวัน เวลา และสถานที่ให้คู่พิพาททุกฝ่ายมาพร้อมกันเพื่อเลือกผู้ไกล่เกลี่ยและประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ย

เมื่อคู่พิพาททุกฝ่ายมาพร้อมกันแล้ว ให้นำายอำเภอดำเนินการให้คู่พิพาทเลือกผู้ไกล่เกลี่ยของตนและร่วมกันเลือกว่าจะ ให้นำายอำเภอ พนักงานอัยการประจำจังหวัด หรือ ปลัดอำเภอเป็นประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ย และจัดให้มีการบันทึกความตกลงยินยอมไว้ในสารบบการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท พร้อมทั้งให้คู่พิพาททุกฝ่ายลงลายมือชื่อในสารบบนั้น

ในกรณีที่คู่พิพาทไม่อาจร่วมกันเลือกประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ยได้ ให้นำายอำเภอเป็นผู้กำหนดประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ย

ในกรณีที่คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ยินยอมเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ให้นำายอำเภอจำหน่ายคำร้องขอไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทนั้นและแจ้งให้ผู้ร้องขอทราบ

ข้อ ๑๒ เมื่อมีการเลือกหรือกำหนดผู้ไกล่เกลี่ยและประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ยแล้ว ให้ประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ยนัดประชุมคณะผู้ไกล่เกลี่ยภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่มติคณะผู้ไกล่เกลี่ยครบถ้วน เพื่อพิจารณาคำร้องขอไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ในกรณีที่เห็นว่าผู้ร้องขอใช้สิทธิโดยไม่สุจริต หรือการดำเนินการต่อไปจะเป็นผลให้เกิดการได้เปรียบหรือเสียเปรียบแก่คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในการดำเนินคดีทางศาล ให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยมีมติไม่รับคำร้องขอนั้นไว้พิจารณา และให้ยุติเรื่องในกรณีอื่นให้รับคำร้องขอนั้นไว้เพื่อดำเนินการต่อไป แต่การรับดังกล่าวให้อยู่ภายใต้บังคับข้อ ๑๔ ข้อ ๑๙ และข้อ ๒๐

ข้อ ๑๓ การดำเนินการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท โดยปกติให้กระทำ ณ ที่ว่าการอำเภอ แต่ในกรณีจำเป็นประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ยจะกำหนดให้ดำเนินการ ณ สถานที่ราชการอื่นก็ได้แต่ต้องแจ้งให้คู่พิพาททราบล่วงหน้าตามสมควร

ให้อำเภอส่งหนังสือนัดหมายการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทแจ้งวัน เวลา และสถานที่ไปยังคณะผู้ไกล่เกลี่ยและคู่พิพาททุกฝ่ายภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่คณะผู้ไกล่เกลี่ยรับคำร้องขอไว้พิจารณาตามข้อ ๑๒ สำหรับการนัดครั้งต่อ ๆ ไป ให้ประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ยเป็นผู้กำหนดและแจ้งให้คู่พิพาททุกฝ่ายทราบ และบันทึกการนัดหมายไว้ในสารบบการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

การส่งหนังสือนัดหมายตามวรรคสอง ให้นายอำเภอหรือประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ยแล้วแต่กรณีดำเนินการส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับให้แก่คู่พิพาทและบุคคลที่เกี่ยวข้อง เว้นแต่ผู้นั้นอยู่ ณ สถานที่ไกล่เกลี่ยในเวลาที่ได้มีการนัดหมายและได้ลงลายมือชื่อรับรู้ไว้ ให้ถือว่าได้ส่งโดยชอบแล้ว

ข้อ ๑๔ ถ้าคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทุกฝ่ายไม่มาตามกำหนดที่ประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ยนัดหมายโดยไม่แจ้งเหตุผล หรือไม่ขอเลื่อนวันนัดหมาย หากเป็นกรณีที่คู่พิพาทที่ยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท หรือคู่กรณีทุกฝ่ายไม่มาตามกำหนดนัด ให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยสั่งจำหน่ายคำร้องขอไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทและสั่งยุติเรื่อง และให้ถือว่าคณะผู้ไกล่เกลี่ยไม่เคยรับคำร้องขอไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทนั้นมาแต่ต้น ในกรณีอื่นให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยดำเนินการตามที่เห็นสมควรต่อไป

ข้อ ๑๕ ก่อนเริ่มต้นกระบวนการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ให้ประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ยชี้แจงวิธีการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทให้คู่พิพาททุกฝ่ายทราบ

ข้อ ๑๖ การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททุกครั้ง คณะผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องมาปฏิบัติหน้าที่ครบทุกคน

ในการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยดำเนินการให้คู่พิพาทตกลงยินยอมผ่อนผันให้แก่กันโดยเปิดโอกาสให้คู่พิพาทเสนอข้อผ่อนผันให้แก่กัน หรือคณะผู้ไกล่เกลี่ยอาจเสนอทางเลือกในการผ่อนผันให้แก่คู่พิพาทพิจารณาตกลงยินยอมยุติข้อพิพาทนั้น ทั้งนี้ ห้ามมิให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยชี้ขาดข้อพิพาท

ให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยรับฟังข้อเท็จจริงเบื้องต้นเกี่ยวกับข้อพิพาทจากคู่พิพาททุกฝ่าย โดยให้รับฟังข้อเท็จจริงต่อหน้าคู่พิพาทพร้อมกัน ทั้งนี้ ในการไกล่เกลี่ยนั้นจะไกล่เกลี่ยพร้อมกันหรือแยกกันก็ได้แต่ในการตกลงกันนั้นให้กระทำต่อหน้าคู่พิพาททุกฝ่าย

ในกรณีที่คณะผู้ไกล่เกลี่ยสงสัยโดยมีเหตุอันควรว่าข้อพิพาทนั้นไม่อาจบังคับกันได้ตามกฎหมายที่มีใช้เหตุอายุความ ให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยยุติการไกล่เกลี่ยและจำหน่ายข้อพิพาทออกจากสารบบการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

ข้อ ๑๗ ในกรณีที่คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอหรือคณะผู้ไกล่เกลี่ยเห็นสมควรคณะผู้ไกล่เกลี่ยอาจให้นำพยานบุคคลเข้าชี้แจงหรือให้ข้อมูลก็ได้ แต่ทั้งนี้คณะผู้ไกล่เกลี่ยต้องคำนึงถึงหลักการที่จะให้การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว

ข้อ ๑๘ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาการระงับข้อพิพาทของอายุความในการฟ้องร้องคดีให้ถือว่าวันที่คู่พิพาทแจ้งความประสงค์ตามข้อ ๑๑ วรรคหนึ่ง เป็นวันยื่นข้อพิพาทกรณีที่แจ้งความประสงค์โดยวิธีส่งทางไปรษณีย์ ให้ถือวันที่อำเภอได้รับหนังสือแจ้ง

ข้อ ๑๙ ในระหว่างการดำเนินการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท หากคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่สมัครใจที่จะให้ดำเนินการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทต่อไป คู่พิพาทฝ่ายนั้นมีสิทธิบอกเลิกการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทต่อประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ย โดยทำเป็นหนังสือหรือด้วยวาจาก็ได้ และให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยสั่งจำหน่ายคำร้องขอไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทและสั่งยุติเรื่องและให้ถือว่าคณะผู้ไกล่เกลี่ยไม่เคยรับคำร้องขอไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทนั้นมาแต่ต้น

ข้อ ๒๐ ในระหว่างการดำเนินการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ถ้าผู้ไกล่เกลี่ยที่คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้เลือกไว้ต้องพ้นจากบัญชีรายชื่อ หรือไม่อาจดำเนินการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทต่อไปได้ด้วยเหตุอื่น หรือคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีความประสงค์ขอเปลี่ยนตัวผู้ไกล่เกลี่ยให้คู่พิพาทฝ่ายนั้นเลือกผู้ไกล่เกลี่ยใหม่หรือขอเปลี่ยนตัวผู้ไกล่เกลี่ย แล้วแต่กรณี จากบัญชีรายชื่อแล้วแต่คู่พิพาทนั้นไม่เลือกผู้ไกล่เกลี่ยและประสงค์บอกเลิกการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยดำเนินการตามข้อ ๑๙

การเลือกหรือเปลี่ยนตัวผู้ไกล่เกลี่ยใหม่ตามวรรคหนึ่ง ไม่กระทบถึงกระบวนการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทที่ได้ดำเนินการไปแล้ว

ข้อ ๒๑ การดำเนินการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทต้องให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาสามเดือนนับแต่วันที่นายอำเภอได้ลงเรื่องในสารบบการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท เว้นแต่มีความจำเป็นและคู่พิพาทยินยอม ให้ขยายระยะเวลาได้อีกครั้งละไม่เกินสามเดือน แต่รวมระยะเวลาทั้งหมดแล้วต้องไม่เกินหนึ่งปี

เมื่อพ้นระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง หากการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทยังไม่ได้ข้อยุติให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยสั่งจำหน่ายข้อพิพาทนั้น

ข้อ ๒๒ ในกรณีที่คู่พิพาทไม่อาจตกลงกันได้ ให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยสั่งจำหน่ายข้อพิพาทนั้น

ข้อ ๒๓ ในกรณีที่คู่พิพาทตกลงกันได้ ให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยจัดให้มีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความระหว่างคู่พิพาท และให้ถือเอาข้อตกลงตามสัญญาประนีประนอมยอมความนี้มีผลผูกพันคู่พิพาท

การจัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความตามวรรคหนึ่ง ต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน และให้คู่พิพาททุกฝ่ายและคณะผู้ไกล่เกลี่ยลงลายมือชื่อ

ข้อ ๒๔ ผลของสัญญาประนีประนอมยอมความตามข้อ ๒๓ วรรคหนึ่ง ย่อมทำให้ข้อเรียกร้องเดิมของคู่พิพาทได้ระงับสิ้นไป และทำให้คู่พิพาทได้ลืมหินตามที่ได้แสดงไว้ในสัญญาประนีประนอมยอมความ

ข้อ ๒๕ ในกรณีที่คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความให้คู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่งยื่นคำร้องต่อพนักงานอัยการที่มีเขตอำนาจรับผิดชอบในท้องที่อำเภอที่ดำเนินการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทนั้น และให้พนักงานอัยการดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจเพื่อให้ออกคำสั่งบังคับให้ตามสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าว โดยให้นำกฎหมายว่าด้วยอนุญาโตตุลาการมาใช้บังคับโดยอนุโลม

การยื่นคำร้องต่อศาลของพนักงานอัยการตามวรรคหนึ่ง ให้กระทำภายในกำหนดเวลาสามปีนับแต่วันที่ออกบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความได้

หมวด ๓

เบ็ดเตล็ด

ข้อ ๒๖ ให้ประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ยจัดให้มีการบันทึกสรุปข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อพิพาทผลของการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท และข้อตกลงยินยอมร่วมกันระหว่างคู่พิพาทเพื่อเก็บรวมไว้ในสารบบการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของอำเภอ

ข้อ ๒๗ คณะผู้ไกล่เกลี่ยมีสิทธิได้รับค่าตอบแทน และค่าใช้จ่ายในการเดินทางเฉพาะกรณีที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

อัตราค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการเดินทางตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามอัตราที่กำหนดท้ายกฎกระทรวงนี้

บทเฉพาะกาล

ข้อ ๒๘ ในวาระเริ่มแรก ให้นายอำเภอดำเนินการจัดให้มีบัญชีรายชื่อตามข้อ ๓ ให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่กฎกระทรวงนี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๓

อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

นายกรัฐมนตรี

สำนักงาน กฤษฎีกา
 หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้กฎกระทรวงฉบับนี้ คือ โดยที่มาตรา ๖๑/๒ วรรคหก แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๕๐ บัญญัติให้หลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำบัญชี การดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและการจัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ตลอดจนคำตอบแทนของคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง จึงจำเป็นต้องออกกฎกระทรวงนี้

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงาน

ปริยานุช/ผู้จัดทำ

๑๓ กันยายน ๒๕๕๓

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงาน

นันทน์ภัสร์/ตรวจ

๑๓ กันยายน ๒๕๕๓

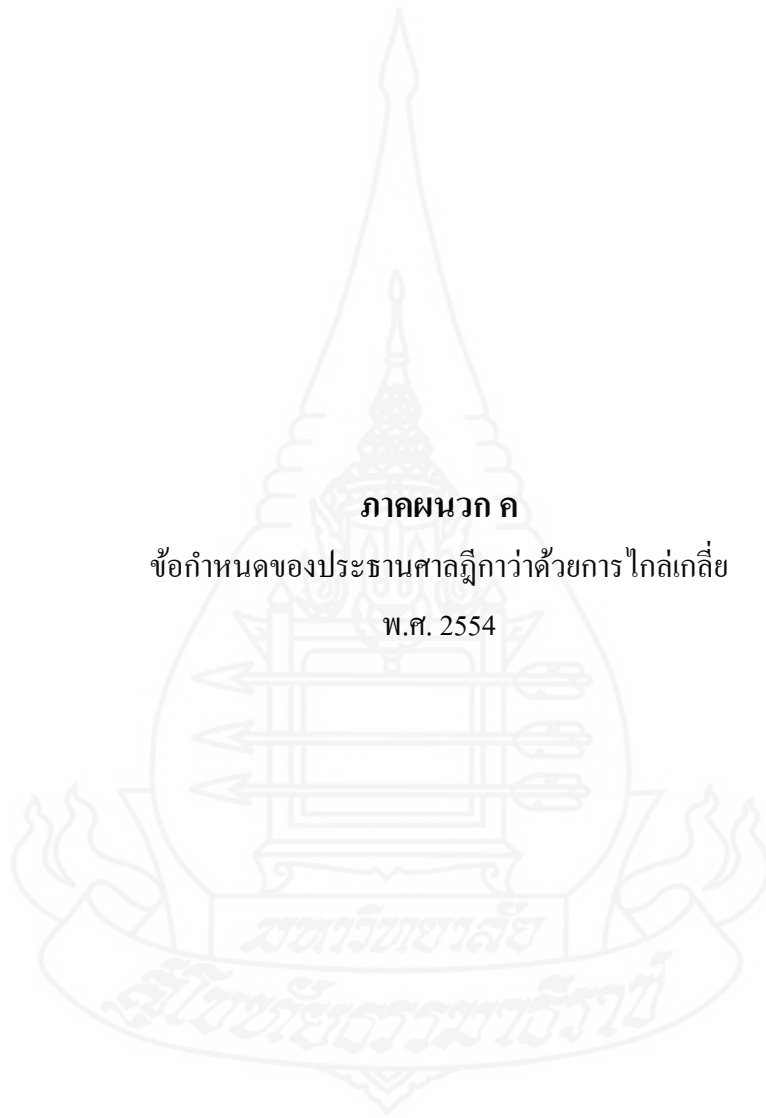
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ภาคผนวก ค

ข้อกำหนดของประธานสภาผู้ว่าการไกล่เกลี่ย

พ.ศ. 2554

ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา

ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย

พ.ศ. ๒๕๕๔

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๐ ทวิ วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ออกข้อกำหนดว่าด้วยการไกล่เกลี่ย ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ข้อกำหนดนี้เรียกว่า “ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. ๒๕๕๔”

ข้อ ๒ ข้อกำหนดนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในกรณีที่มีระเบียบ ประกาศ ข้อบังคับ หรือคำสั่งอื่นใดที่ขัดหรือแย้งกับข้อกำหนดนี้ ให้ปฏิบัติตามข้อกำหนดนี้

หมวด ๑

บททั่วไป

ข้อ ๔ ในข้อกำหนดนี้ ถ้าข้อความมิได้แสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

“คดี” หมายความว่า กระบวนพิจารณานับตั้งแต่เสนอคำฟ้องต่อศาล

“ผู้รับผิดชอบราชการศาล” หมายความว่า ประธานศาลฎีกา ประธานศาลอุทธรณ์ ประธานศาลอุทธรณ์ภาค อธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ผู้ทำการแทน หรือผู้ที่บุคคลดังกล่าวมอบหมายให้ดำเนินการตามข้อกำหนดนี้

“ผู้ประนีประนอม” หมายความว่า บุคคลหรือคณะบุคคลที่มีอำนาจดำเนินการไกล่เกลี่ยตามข้อกำหนดนี้

“ข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม” หมายความว่า ข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม

“เลขาธิการ” หมายความว่า เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม

“คณะกรรมการบริหารงานไกล่เกลี่ยประจำศาล” หมายความว่า คณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นตามหมวด ๑๐

“สำนักกระงับข้อพิพาท” หมายความว่า สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม

“ผู้อำนวยการ” หมายความว่า ผู้อำนวยการสำนักผู้อำนวยการประจำศาลยุติธรรม หรือผู้อำนวยการสำนักงานประจำศาลยุติธรรม

“ผู้อำนวยการสำนักกระงับข้อพิพาท” หมายความว่า ผู้อำนวยการสำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม

“ศูนย์ไกลเกลี่ยประจำศาล” หมายความว่า ศูนย์ไกลเกลี่ยข้อพิพาทประจำศาลที่จัดตั้งขึ้นตามหมวด ๔

“หัวหน้าศูนย์ไกลเกลี่ย” หมายความว่า ข้าราชการศาลยุติธรรมที่ผู้รับผิดชอบราชการศาลมอบหมายให้รับผิดชอบงานของศูนย์ไกลเกลี่ยประจำศาล

“เจ้าหน้าที่ศูนย์ไกลเกลี่ย” หมายความว่า ข้าราชการศาลยุติธรรม พนักงานราชการ หรือลูกจ้างที่ผู้รับผิดชอบราชการศาลมอบหมายให้ปฏิบัติงานในศูนย์ไกลเกลี่ยประจำศาล

ข้อ ๕ ให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้รักษาการตามข้อกำหนดนี้

หมวด ๒

การดำเนินการให้มีการไกลเกลี่ย

ข้อ ๖ ในกรณีมีคดีขึ้นสู่ศาล หากผู้รับผิดชอบราชการศาลหรือองค์คณะผู้พิพากษาเห็นสมควร หรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอและคู่ความฝ่ายอื่นตกลงให้มีการไกลเกลี่ย ให้ดำเนินการให้มีการไกลเกลี่ยตามข้อกำหนดนี้

ข้อ ๗ ในการดำเนินการให้มีการไกลเกลี่ย ศูนย์ไกลเกลี่ยประจำศาลอาจเชิญชวนหรือให้คำแนะนำแก่คู่ความ ทนายความหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการไกลเกลี่ย การดำเนินกระบวนการไกลเกลี่ย และวิธีการร้องขอให้มีการไกลเกลี่ย ตลอดจนข้อมูลอื่นใดอันจะเป็นประโยชน์แก่บุคคลดังกล่าว

เพื่อประโยชน์ในการจัดให้มีการไกลเกลี่ย ผู้รับผิดชอบราชการศาลอาจประกาศกำหนดลักษณะหรือประเภทของคดีที่ให้ศูนย์ไกลเกลี่ยประจำศาลดำเนินการเชิญชวนคู่ความให้เข้าร่วมการไกลเกลี่ย ทั้งนี้ การกำหนดลักษณะหรือประเภทคดีดังกล่าวไม่เป็นการจำกัดลักษณะหรือประเภทของคดีอื่นที่อาจดำเนินการไกลเกลี่ยได้

ข้อ ๘ ในกรณีที่คู่ความประสงค์จะให้มีการไกลเกลี่ย คู่ความอาจแจ้งความประสงค์ต่อศูนย์ไกลเกลี่ยประจำศาลหรือแถลงต่อองค์คณะผู้พิพากษาในระหว่างการพิจารณา

ข้อ ๙ ในกรณีที่คู่ความฝ่ายใดแจ้งความประสงค์ต่อศูนย์ไกลเกลี่ยประจำศาล ให้เจ้าหน้าที่ศูนย์ไกลเกลี่ยหรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายดำเนินการสอบถามความประสงค์ของคู่ความฝ่ายอื่น หากคู่ความทุกฝ่ายประสงค์จะให้มีการไกลเกลี่ย ให้เจ้าหน้าที่ศูนย์ไกลเกลี่ยรายงานให้องค์คณะผู้พิพากษาหรือผู้รับผิดชอบราชการศาลทราบ ในกรณีนี้ ให้เจ้าหน้าที่ศูนย์ไกลเกลี่ยดำเนินการจัดให้มีการไกลเกลี่ยตามข้อกำหนดนี้ เว้นแต่องค์คณะผู้พิพากษาจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๑๐ ในกรณีที่คู่ความฝ่ายใดแถลงขอให้มีการไกลเกลี่ยต่อองค์คณะผู้พิพากษาในระหว่างการพิจารณา ให้องค์คณะผู้พิพากษาสอบถามคู่ความฝ่ายอื่น หากคู่ความทุกฝ่ายประสงค์จะให้มีการไกลเกลี่ยและองค์คณะผู้พิพากษาเห็นสมควร องค์คณะผู้พิพากษาอาจดำเนินการไกลเกลี่ยเอง หรือมีคำสั่งให้ศูนย์ไกลเกลี่ยประจำศาลดำเนินการจัดให้มีการไกลเกลี่ยต่อไป ทั้งนี้ องค์คณะผู้พิพากษาอาจกำหนดระยะเวลาหรือเงื่อนไขอื่นใดเกี่ยวกับการไกลเกลี่ยด้วยก็ได้

หมวด ๓

การไกล่เกลี่ยโดยองค์คณะผู้พิพากษา

ข้อ ๑๑ องค์คณะผู้พิพากษาอาจไกล่เกลี่ยด้วยตนเองหรือให้ผู้พิพากษาคนหนึ่งหรือหลายคน ในองค์คณะดำเนินการไกล่เกลี่ยก็ได้

ในการไกล่เกลี่ยตามวรรคหนึ่ง ให้นำความในหมวด ๔ ส่วนที่ ๔ ถึงส่วนที่ ๖ มาใช้บังคับ โดยอนุโลม

หมวด ๔

การไกล่เกลี่ยโดยผู้ประนีประนอม

ส่วนที่ ๑

การแต่งตั้งผู้ประนีประนอม

ข้อ ๑๒ ในกรณีที่ต้องดำเนินการไกล่เกลี่ย ผู้รับผิดชอบราชการศาลหรือองค์คณะผู้พิพากษา อาจแต่งตั้งผู้ประนีประนอมเพื่อช่วยเหลือศาลในการไกล่เกลี่ยคดีเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็ได้ ให้ผู้ประนีประนอมที่ได้รับการแต่งตั้งดำเนินการไกล่เกลี่ยตามข้อกำหนดนี้

ข้อ ๑๓ การแต่งตั้งข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พนักงานราชการหรือลูกจ้าง ของสำนักงานศาลยุติธรรมคนหนึ่งหรือหลายคนที่ได้รับมอบหมายจากศาลจัดให้เป็นผู้ประนีประนอม เป็นการเฉพาะในศาลนั้น ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ผู้รับผิดชอบราชการศาลกำหนด

การแต่งตั้งข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พนักงานราชการหรือลูกจ้างคนหนึ่งหรือหลายคน ที่รับราชการในศาลอื่นให้เป็นผู้ประนีประนอมจะทำได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากผู้นั้นและได้รับความเห็นชอบจากผู้รับผิดชอบราชการศาลที่ผู้นั้นรับราชการอยู่

ข้อ ๑๔ ในการแต่งตั้งผู้ประนีประนอม ผู้รับผิดชอบราชการศาลหรือองค์คณะผู้พิพากษา พึงคำนึงถึงความเหมาะสมของบุคคลนั้นและความพอใจของคู่ความเท่าที่จะพึงกระทำได้

ข้อ ๑๕ นอกจากการแต่งตั้งผู้ประนีประนอมตามข้อ ๑๓ การแต่งตั้งบุคคลที่มีได้ขึ้นทะเบียน เป็นผู้ประนีประนอมตามหมวด ๗ จะทำได้ต่อเมื่อคู่ความที่จะต้องเข้าร่วมในกระบวนการไกล่เกลี่ย ได้ให้ความยินยอมและตกลงที่จะรับผิดชอบค่าป่วยการและค่าใช้จ่ายของบุคคลเช่นว่านั้น ถ้ามี

ข้อ ๑๖ หากการดำเนินกระบวนการไกล่เกลี่ยจะเป็นเหตุให้การพิจารณาคดีล่าช้าเกินสมควร ศาลอาจสั่งให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาไปพร้อมกับการไกล่เกลี่ยก็ได้ ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงประโยชน์ ของคู่ความทุกฝ่ายเป็นสำคัญ

ข้อ ๑๗ เพื่อประโยชน์ในการไกล่เกลี่ย ศาลอาจแต่งตั้งให้ศาลอื่นจัดให้มีการไกล่เกลี่ยแทนก็ได้ ทั้งนี้ จะต้องได้รับความยินยอมจากศาลที่ได้รับการแต่งตั้ง

กรณีคู่ความประสงค์จะให้ศาลมีคำพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ให้คู่ความลงลายมือชื่อในสัญญาประนีประนอมยอมความต่อหน้าผู้พิพากษาในศาลที่ได้รับแต่งตั้ง และให้ผู้พิพากษาในศาลนั้นลงลายมือชื่อในสัญญาประนีประนอมยอมความพร้อมบันทึกรายงานกระบวนการพิจารณา แล้วส่งให้ศาลเดิมพิจารณาและพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความ

การจัดส่งเอกสารระหว่างศาล อาจดำเนินการทางโทรสารหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ ทั้งนี้ เลขาธิการอาจกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดส่งเอกสารทางโทรสารหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าว

ข้อ ๑๘ ในกรณีที่กระบวนการไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลงเพราะเหตุคู่ความสามารถระงับข้อพิพาทได้ด้วยการถอนฟ้อง หรือขอให้ศาลมีคำพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความตามข้อ ๓๕ (๑) ผู้พิพากษาที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ประนีประนอมในคดีนั้นอาจได้รับมอบหมายให้เป็นองค์คณะผู้พิพากษาที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีนั้นก็ได้

ส่วนที่ ๒

การเปิดเผยข้อเท็จจริงและการคัดค้านผู้ประนีประนอม

ข้อ ๑๙ เมื่อได้รับการแต่งตั้งแล้ว ผู้ประนีประนอมต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงซึ่งอาจเป็นเหตุอันควรสงสัยถึงความเป็นกลางของตนให้คู่ความทราบโดยทันที

นับแต่เวลาที่ได้รับการแต่งตั้งและตลอดระยะเวลาที่กระบวนการไกล่เกลี่ยยังไม่สิ้นสุด หากปรากฏข้อเท็จจริงตามวรรคหนึ่งขึ้นภายหลังได้รับการแต่งตั้ง ผู้ประนีประนอมต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงเช่นนั้นให้คู่ความทราบโดยทันที เว้นแต่จะได้แจ้งให้คู่ความทราบแล้ว

ข้อ ๒๐ คู่ความอาจคัดค้านผู้ประนีประนอมได้ หากปรากฏข้อเท็จจริงซึ่งเป็นเหตุอันควรสงสัยถึงความเป็นกลางของผู้ประนีประนอม แต่คู่ความจะคัดค้านผู้ประนีประนอมซึ่งตนได้ให้ความยินยอมในการแต่งตั้งมิได้ เว้นแต่คู่ความฝ่ายนั้นไม่รู้หรือไม่มีเหตุอันควรรู้ถึงเหตุแห่งการคัดค้านในขณะให้ความยินยอม

ข้อ ๒๑ คู่ความที่ประสงค์จะคัดค้านผู้ประนีประนอมต้องแจ้งเหตุแห่งการคัดค้านให้ผู้รับผิดชอบราชการศาลหรือองค์คณะผู้พิพากษาที่แต่งตั้งผู้ประนีประนอมนั้นทราบก่อนเริ่มกระบวนการไกล่เกลี่ย หรือภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้อ่านข้อเท็จจริงตามข้อ ๑๙ วรรคหนึ่ง แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ต้องกระทำก่อนกระบวนการไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลงตามข้อ ๓๕

การที่ผู้ประนีประนอมถอนตัวไม่ถือว่าเป็นการยอมรับข้อเท็จจริงตามที่คู่ความยกขึ้นคัดค้าน

ในกรณีที่มีการคัดค้าน ให้ผู้รับผิดชอบราชการศาลหรือองค์คณะผู้พิพากษาที่แต่งตั้งผู้ประนีประนอมเป็นผู้พิจารณาและมีคำสั่งตามที่เห็นสมควร

ส่วนที่ ๓

การพ้นจากหน้าที่ของผู้ประนีประนอม

ข้อ ๒๒ ให้ผู้ประนีประนอมพ้นจากหน้าที่ในคดีที่ได้รับแต่งตั้งในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ขอลอนตัวโดยได้รับความเห็นชอบจากผู้รับผิดชอบราชการศาลหรือองค์คณะผู้พิพากษา
ที่แต่งตั้ง

(๒) ถูกจำหน่ายชื่อออกจากทะเบียนผู้ประนีประนอมประจำศาล

(๓) ผู้รับผิดชอบราชการศาลหรือองค์คณะผู้พิพากษาที่แต่งตั้งผู้ประนีประนอมมีคำสั่งถอดถอน
เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่า

(ก) มีเหตุอันควรสงสัยถึงความเป็นกลางในการทำหน้าที่ผู้ประนีประนอม

(ข) บกพร่องต่อหน้าที่หรือละเลยไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ผู้ประนีประนอม

(ค) ประพฤติตนไม่เหมาะสมแก่การเป็นผู้ประนีประนอม

(ง) กระทำหรือละเว้นกระทำการตามหน้าที่ของผู้ประนีประนอม โดยจงใจหรือประมาท
เลินเล่อจนเป็นเหตุให้คู่ความเสียหาย

(๔) เมื่อมีเหตุที่ผู้ประนีประนอมมีลักษณะต้องห้ามตามข้อ ๕๑ (๖) (๙) (๑๐) และ (๑๑)

ข้อ ๒๓ ในกรณีที่ผู้ประนีประนอมพ้นจากหน้าที่ตามข้อ ๒๒ ผู้รับผิดชอบราชการศาล
หรือองค์คณะผู้พิพากษาที่แต่งตั้งผู้ประนีประนอมอาจมีคำสั่งให้กระบวนกรไต่ถามสืบคดี
หรือแต่งตั้งผู้ประนีประนอมคนใหม่ก็ได้ ทั้งนี้ ผู้รับผิดชอบราชการศาลหรือองค์คณะผู้พิพากษา
อาจแต่งตั้งผู้ประนีประนอมที่พ้นจากหน้าที่ไปตามข้อ ๒๒ (๑) ให้ทำหน้าที่อีกก็ได้

ส่วนที่ ๔

กระบวนกรไต่ถามสืบคดี

ข้อ ๒๔ เมื่อมีการแต่งตั้งผู้ประนีประนอมในคดีใดแล้ว การรับส่งเอกสาร สำนวนคดี
หรือการติดต่อใด ๆ ระหว่างศาลกับผู้ประนีประนอมให้เป็นไปตามที่ศาลนั้นกำหนด

ในกรณีที่ผู้ประนีประนอมประสงค์จะศึกษาเอกสารในสำนวนคดีเพื่อประโยชน์ในการเตรียมตัว
ไต่ถามสืบ ให้เจ้าหน้าที่ศูนย์ไต่ถามสืบจัดเอกสารในสำนวนคดีให้แก่ผู้ประนีประนอมตามหลักเกณฑ์
ของศาลนั้นหรือตามที่ศาลเห็นสมควร

ข้อ ๒๕ คู่ความที่เป็นบุคคลธรรมดาพึงเข้าร่วมประชุมไต่ถามสืบด้วยตนเอง เว้นแต่มีเหตุ
สุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันไม่อาจก้าวล่วงได้ คู่ความนั้นอาจแต่งตั้งตัวแทนที่มีอำนาจตัดสินใจ
และทำสัญญาประนีประนอมยอมความเข้าร่วมประชุมไต่ถามสืบก็ได้

คู่ความที่เป็นนิติบุคคลพึงแต่งตั้งตัวแทนที่มีอำนาจตัดสินใจและทำสัญญาประนีประนอม
ยอมความเข้าร่วมประชุมไต่ถามสืบ โดยทำเป็นหนังสือส่งต่อเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ไต่ถามสืบ เว้นแต่จะได้

แต่งตั้งผู้มีอำนาจทำสัญญาประนีประนอมยอมความไว้ในคดีแล้ว เมื่อเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ไกลเกลี่ยได้รับหนังสือแต่งตั้งตัวแทนแล้ว ให้ตรวจสอบความถูกต้องของผู้มอบอำนาจและผู้รับมอบอำนาจ และขอบเขตอำนาจที่ได้รับมอบ ในกรณีที่หนังสือมอบอำนาจมีข้อบกพร่องหรือมีข้อจำกัดเกี่ยวกับขอบเขตอำนาจที่ได้รับมอบ ให้แจ้งให้ผู้ประนีประนอมทราบ

ข้อ ๒๖ ในกรณีที่คู่ความมิได้ตกลงไว้เป็นอย่างอื่น ผู้ประนีประนอมอาจกำหนดขั้นตอนหรือแนวทางในการดำเนินการไกลเกลี่ยตามที่เห็นสมควร โดยคำนึงถึงพฤติการณ์แห่งคดี ความประสงค์ของคู่ความ การปฏิบัติต่อคู่ความอย่างเป็นธรรมและความต้องการที่จะระงับข้อพิพาทด้วยความรวดเร็ว

ก่อนไกลเกลี่ย ให้ผู้ประนีประนอมแจ้งขั้นตอนการไกลเกลี่ยให้คู่ความทราบว่า ข้อเสนอและคำแถลงเกี่ยวกับข้อเท็จจริงในชั้นไกลเกลี่ย ศาลจะเก็บเป็นความลับ คู่ความไม่มีสิทธิใช้อ้างอิงไม่ว่ากรณีใด ๆ และไม่ผูกมัดคู่ความหรือศาลให้ต้องปฏิบัติตาม และหากคดีไม่สามารถตกลงกันได้ก็ไม่มีผลต่อการพิจารณาและคำพิพากษาของศาล

ข้อ ๒๗ เพื่อประโยชน์ในการไกลเกลี่ย ผู้ประนีประนอมอาจให้คู่ความเสนอข้อเท็จจริงหรือข้อมูลเบื้องต้นแห่งข้อพิพาท ตลอดจนข้อเสนอในการระงับข้อพิพาทต่อผู้ประนีประนอมหรืออาจเสนอให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลดังกล่าวระหว่างคู่ความก็ได้

คู่ความอาจขอให้ผู้ประนีประนอมดำเนินการตามความในวรรคก่อนก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ผู้ประนีประนอมจะจัดให้มีการดำเนินการตามที่คู่ความขอหรือไม่ก็ได้

ข้อ ๒๘ การไกลเกลี่ยจะทำด้วยวิธีใด ณ วันเวลาและสถานที่ใด ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และแนวทางที่ศาลนั้นกำหนด โดยต้องแจ้งให้คู่ความทุกฝ่ายทราบ

ข้อ ๒๙ เพื่อประโยชน์ในการไกลเกลี่ย ผู้ประนีประนอมอาจอนุญาตให้เฉพาะแต่ตัวความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทุกฝ่ายอยู่ในการประชุมไกลเกลี่ยก็ได้ ทั้งนี้ผู้ประนีประนอมต้องแจ้งถึงการดำเนินการไกลเกลี่ยนั้นให้คู่ความฝ่ายที่มีได้เข้าร่วมทราบด้วย

ความในวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับแก่ตัวแทน ทนายความ ที่ปรึกษาของคู่ความหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ที่ผู้ประนีประนอมอนุญาตให้เข้าสู่กระบวนการไกลเกลี่ยด้วย

ข้อ ๓๐ เมื่อผู้ประนีประนอมได้รับข้อมูลอันเกี่ยวข้องกับข้อพิพาทจากคู่ความฝ่ายหนึ่ง ผู้ประนีประนอมอาจเปิดเผยสาระของข้อมูลนั้นให้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งทราบ เว้นแต่ข้อมูลที่คู่ความได้ให้ไว้โดยห้ามมิให้เปิดเผย

ข้อ ๓๑ กระบวนการไกลเกลี่ยให้ดำเนินการเป็นการลับ และไม่ให้มีการบันทึกรายละเอียดของการไกลเกลี่ยไว้ เว้นแต่คู่ความจะตกลงกันให้บันทึกรายละเอียดของการไกลเกลี่ยทั้งหมดหรือแต่บางส่วนโดยคู่ความเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายก็ได้

ข้อ ๓๒ ผู้ประนีประนอมอาจจัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความให้แก่คู่ความ หรือจะให้ทนายความของคู่ความหรือเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ไกลเกลี่ยเป็นผู้จัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความให้ก็ได้

ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ไกลเกลี่ยไม่ได้เป็นผู้จัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ผู้ประนีประนอมอาจขอให้เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ไกลเกลี่ยช่วยตรวจสอบว่าข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความกันนั้นเป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมายหรือไม่ก็ได้

เพื่อประโยชน์ในการประนีประนอมยอมความ คู่ความอาจขอให้องค์คณะผู้พิพากษาให้ความเห็นเกี่ยวกับจำนวนค่าทนายความที่เหมาะสมเพื่อให้คู่ความกำหนดไว้ในสัญญาประนีประนอมยอมความ หากองค์คณะผู้พิพากษาเห็นสมควร จะให้ความเห็นดังกล่าวก็ได้

หากการจัดทำสัญญาดังกล่าวมีค่าใช้จ่ายที่คู่ความต้องรับผิดชอบ ผู้ประนีประนอมจะกระทำได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากคู่ความทุกฝ่ายก่อนและคู่ความตกลงรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายนั้นแล้ว

ข้อ ๓๓ ผู้ประนีประนอมจะต้องดำเนินการไกล่เกลี่ยให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่ผู้รับผิดชอบราชการศาลหรือองค์คณะผู้พิพากษาที่แต่งตั้งกำหนด

หากผู้รับผิดชอบราชการศาลหรือองค์คณะผู้พิพากษาที่แต่งตั้งเห็นสมควรหรือผู้ประนีประนอมร้องขอ ผู้รับผิดชอบราชการศาลหรือองค์คณะผู้พิพากษาที่แต่งตั้งอาจขยายระยะเวลาในการดำเนินการไกล่เกลี่ยออกไปอีกก็ได้ ถ้าการขยายระยะเวลาดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ของคู่ความทุกฝ่ายและมีได้ทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีล่าช้าเกินสมควร

ในกรณีที่คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดดำเนินการไกล่เกลี่ยโดยมีลักษณะประวิงคดีให้ชักช้าให้ผู้ประนีประนอมรายงานให้ผู้รับผิดชอบราชการศาลหรือองค์คณะผู้พิพากษาที่แต่งตั้งทราบโดยเร็ว

ข้อ ๓๔ ผู้ประนีประนอมต้องปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศหรือหลักเกณฑ์ใด ๆ เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยเพื่อให้การไกล่เกลี่ยเป็นไปด้วยความเรียบร้อยโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของคู่ความ

ส่วนที่ ๕

การสิ้นสุดแห่งกระบวนการไกล่เกลี่ย

ข้อ ๓๕ ในกรณีดังต่อไปนี้ถือว่ากระบวนการไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลง

(๑) คู่ความตกลงระงับข้อพิพาทด้วยการถอนฟ้อง หรือขอให้ศาลมีคำพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความ

(๒) คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ประสงค์ให้ทำการไกล่เกลี่ยอีกต่อไป

(๓) คู่ความไม่สามารถระงับข้อพิพาทได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด

(๔) ผู้ประนีประนอมเห็นว่าการดำเนินการไกล่เกลี่ยต่อไปจะไม่เป็นประโยชน์แก่คดี

(๕) ผู้รับผิดชอบราชการศาลหรือองค์คณะผู้พิพากษาที่แต่งตั้งเห็นว่าการดำเนินการไกล่เกลี่ยต่อไปจะไม่เป็นประโยชน์แก่คดี

ข้อ ๓๖ เมื่อกระบวนการไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลง ให้ผู้ประนีประนอมรายงานผลของการไกล่เกลี่ยให้ผู้รับผิดชอบราชการศาลหรือองค์คณะผู้พิพากษาทราบเพื่อดำเนินการต่อไปโดยเร็ว

ในกรณีที่คู่ความตกลงระงับข้อพิพาทเพียงบางส่วน หรือตกลงรับข้อเท็จจริงบางประการ และยินยอมนำข้อตกลงเช่นนั้นไปใช้อ้างอิงในการพิจารณาพิพากษาของศาลได้ ให้ผู้ประนีประนอมจัดทำบันทึกข้อตกลงและรายงานให้ผู้รับผิดชอบราชการศาลหรือองค์คณะผู้พิพากษาทราบ

ส่วนที่ ๖

การรักษาความลับของข้อมูลในการไกล่เกลี่ย

ข้อ ๓๗ ในกรณีที่คู่ความไม่ได้ตกลงไว้เป็นอย่างอื่น ให้รักษาข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นความลับ เว้นแต่เป็นการใช้เท่าที่จำเป็นเพื่อปฏิบัติหรือบังคับให้เป็นไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความ

ข้อ ๓๘ ห้ามมิให้คู่ความที่เข้าร่วมในการไกล่เกลี่ย ผู้ประนีประนอมหรือบุคคลภายนอก รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการไกล่เกลี่ย นำความลับไปอ้างอิง หรือนำสืบเป็นพยานหลักฐาน ในกระบวนการอนุญาตตุลาการ กระบวนพิจารณาของศาลหรือเพื่อดำเนินการอื่นใดไม่ว่าจะนำไปใช้ในรูปแบบใด เกี่ยวกับเรื่องดังต่อไปนี้

- (๑) ความประสงค์หรือความเต็มใจของคู่ความในการขอเข้าร่วมในการไกล่เกลี่ย
  - (๒) ความเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีการในการระงับข้อพิพาทของคู่ความในการไกล่เกลี่ย
  - (๓) การยอมรับหรือข้อความที่กระทำโดยคู่ความในการไกล่เกลี่ย
  - (๔) ข้อเสนอใด ๆ ที่เสนอโดยผู้ประนีประนอม
  - (๕) ข้อเท็จจริงที่ได้แสดงให้เห็นถึงความเต็มใจที่จะยอมรับข้อเสนอในการไกล่เกลี่ย
  - (๖) เอกสารที่จัดทำโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะใช้หรือใช้ในการไกล่เกลี่ยโดยเฉพาะ
- อนึ่งพยานหลักฐานใดที่ใช้ในการไกล่เกลี่ย หากเป็นพยานหลักฐานที่นำสืบได้อยู่แล้วในกระบวนการอนุญาตตุลาการ กระบวนพิจารณาของศาล หรือเพื่อดำเนินการอื่นใด ย่อมไม่ต้องห้ามตามความในวรรคหนึ่ง

ข้อ ๓๙ การขอให้ศาลมีคำสั่งให้ส่งเอกสารหรือหมายเรียกให้บุคคลใดมาเปิดเผยความลับหรือพยานหลักฐานที่กำหนดไว้ในข้อ ๓๘ วรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่เป็นการกระทำเท่าที่จำเป็นเพื่อปฏิบัติหรือบังคับให้เป็นไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความ

ส่วนที่ ๗

ค่าปฎิการและค่าใช้จ่าย

ข้อ ๔๐ ผู้ประนีประนอมที่ขึ้นทะเบียนตามหมวด ๗ ให้มีสิทธิได้รับค่าปฎิการและค่าใช้จ่ายตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่เลขาธิการกำหนด

สำหรับการไกล่เกลี่ยคดีที่ดำเนินการในศาลอื่นที่ได้รับแต่งตั้ง ให้เบิกจ่ายจากศาลที่ได้รับแต่งตั้งนั้น ผู้ประนีประนอมซึ่งเป็นข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พนักงานราชการและลูกจ้างของสำนักงานศาลยุติธรรมไม่มีสิทธิได้รับค่าปฎิการตามข้อกำหนดนี้

ข้อ ๔๑ ในกรณีที่มีการแต่งตั้งบุคคลซึ่งไม่มีชื่ออยู่ในทะเบียนผู้ประนีประนอมประจำศาลตามข้อ ๑๕ และมีค่าใช้จ่ายหรือค่าป่วยการของบุคคลนั้น ให้คู่ความรับผิดชอบค่าใช้จ่ายและค่าป่วยการดังกล่าวฝ่ายละกึ่งหนึ่ง เว้นแต่คู่ความจะตกลงกันเป็นอย่างอื่น ทั้งนี้ การวางเงินประกันค่าใช้จ่ายและค่าป่วยการให้นำความในข้อ ๔๒ วรรคสองถึงวรรคสี่มาใช้โดยอนุโลม

ข้อ ๔๒ ในกรณีที่ผู้ประนีประนอมเห็นว่าจะต้องว่าจ้างบุคคลภายนอกให้ดำเนินการอย่างใด ๆ อันจะเป็นประโยชน์แก่การไกล่เกลี่ย ผู้ประนีประนอมจะดำเนินการเช่นนั้นได้ต่อเมื่อคู่ความตกลงที่จะรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายดังกล่าวแล้ว

ให้เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยจัดให้มีบันทึกความตกลงของคู่ความที่จะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายตามวรรคหนึ่งแล้วให้คู่ความลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน โดยให้คู่ความวางเงินประกันค่าใช้จ่ายไว้ก่อนตามจำนวนและภายในระยะเวลาที่กำหนด หากปรากฏว่าเงินประกันค่าใช้จ่ายที่ได้วางไว้ไม่เพียงพอ เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยอาจให้คู่ความวางเงินประกันค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมก็ได้

หากคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่วางเงินประกันค่าใช้จ่ายให้ครบถ้วนภายในระยะเวลาที่กำหนด และคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งไม่ยินยอมวางเงินประกันแทน ให้ระงับการดำเนินการว่าจ้างบุคคลภายนอกไว้จนกว่าจะได้มีการวางเงินประกันครบถ้วนแล้ว การระงับการดำเนินการดังกล่าวไม่เป็นเหตุให้กระบวนการไกล่เกลี่ยยุติลง

เมื่อดำเนินการดังกล่าวเสร็จสิ้นแล้ว หากปรากฏว่ามีเงินประกันค่าใช้จ่ายเหลืออยู่ ให้คืนแก่คู่ความแต่ละฝ่ายตามส่วนที่ได้วางเงินประกันค่าใช้จ่ายไว้

หมวด ๕

การไกล่เกลี่ยคดีชั้นอุทธรณ์

ข้อ ๔๓ นอกจากที่กำหนดไว้ในหมวดนี้ ให้นำความในหมวด ๒ ถึงหมวด ๔ มาใช้บังคับกับการไกล่เกลี่ยคดีชั้นอุทธรณ์ด้วยโดยอนุโลม

ข้อ ๔๔ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการไกล่เกลี่ยคดีชั้นอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค หรือศาลชั้นต้นที่พิจารณาพิพากษาคดีนั้นอาจเชิญชวนให้คู่ความเข้าร่วมการไกล่เกลี่ยคดีชั้นอุทธรณ์ก็ได้

คู่ความที่ประสงค์จะขอให้มีการไกล่เกลี่ยคดีชั้นอุทธรณ์ ให้แจ้งความประสงค์ต่อศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาคหรือศาลชั้นต้นที่พิจารณาพิพากษาคดีนั้นก็ได้

การไกล่เกลี่ยคดีชั้นอุทธรณ์อาจดำเนินการที่ศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาคหรือศาลชั้นต้นก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการไกล่เกลี่ยคดีชั้นอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคอาจกำหนดหลักเกณฑ์หรือแนวปฏิบัติเพิ่มเติมก็ได้เท่าที่ไม่ขัดกับข้อกำหนดนี้

ข้อ ๔๕ ในกรณีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้วและมีการอุทธรณ์ แต่ยังไม่ได้ส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์ หรือศาลอุทธรณ์ภาค หากคู่ความประสงค์ให้มีการไกล่เกลี่ย ผู้รับผิดชอบราชการศาลชั้นต้นอาจมีคำสั่งให้ดำเนินการไกล่เกลี่ยไปก่อนและแจ้งให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคทราบ

แม้ต่อมาจะได้ส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคแล้วก็ให้ดำเนินการไกล่เกลี่ยต่อไปได้ เว้นแต่ศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๔๖ ในกรณีที่ทำเนิการไกล่เกลี่ยที่ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค อาจแต่งตั้งผู้ประนีประนอมเอง หรือมอบหมายให้ผู้รับผิดชอบราชการศาลชั้นต้นเป็นผู้แต่งตั้ง ผู้ประนีประนอมก็ได้

หากศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคได้จัดทำบัญชีรายชื่อบุคคลที่จะทำหน้าที่ผู้ประนีประนอม ในศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคไว้ ให้ผู้รับผิดชอบราชการศาลชั้นต้นแต่งตั้งผู้ประนีประนอม จากบัญชีดังกล่าว หากศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคไม่ได้จัดทำบัญชีดังกล่าวไว้หรือได้จัดทำไว้ แต่บุคคลที่อยู่ในบัญชีรายชื่อไม่อาจไปปฏิบัติหน้าที่ในคดีที่จะต้องดำเนินการไกล่เกลี่ยได้ ผู้รับผิดชอบ ราชการศาลชั้นต้นอาจแต่งตั้งผู้ประนีประนอมจากบัญชีรายชื่อของศาลชั้นต้นก็ได้

ค่าบวการและค่าใช้จ่ายของผู้ประนีประนอมที่ขึ้นทะเบียนตามหมวด ๗ สำหรับการไกล่เกลี่ย คดีชั้นอุทธรณ์ที่ทำเนิการในศาลชั้นต้น ให้เบิกจ่ายจากศาลชั้นต้น

ข้อ ๔๗ ในกรณีที่ทำเนิการไกล่เกลี่ยที่ศาลชั้นต้น หากคู่ความประสงค์จะให้ศาลอุทธรณ์ หรือศาลอุทธรณ์ภาคมีคำพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ให้คู่ความลงลายมือชื่อในสัญญา ประนีประนอมยอมความต่อหน้าผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นที่ผู้รับผิดชอบราชการศาลชั้นต้นมอบหมาย และให้ผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นลงลายมือชื่อในสัญญาประนีประนอมยอมความพร้อมทำรายงานกระบวน พิจารณา แล้วให้รับดำเนินการจัดส่งเอกสารต่าง ๆ ไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคเพื่อพิจารณา และพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความโดยเร็ว

ข้อ ๔๘ ในกรณีที่คู่ความประสงค์จะให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคมีคำพิพากษา ตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ศาลชั้นต้นอาจส่งรายงานกระบวนพิจารณาและสัญญา ประนีประนอมยอมความที่ทำขึ้นตามข้อ ๔๗ พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้องไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาล อุทธรณ์ภาคโดยทางโทรสารหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่น และหากศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคเห็นควร ศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคอาจจัดส่งคำพิพากษาตามยอมในคดีดังกล่าวไปยังศาลชั้นต้น ทางโทรสารหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่น ทั้งนี้ เลขอาธิการอาจกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดส่งเอกสาร ทางโทรสารหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นดังกล่าวก็ได้

หมวด ๖

การไกล่เกลี่ยคดีชั้นฎีกา

ข้อ ๔๙ ให้นำความในหมวด ๕ มาใช้บังคับแก่การไกล่เกลี่ยคดีชั้นฎีกาด้วยโดยอนุโลม

หมวด ๗
ทะเบียนผู้ประนีประนอม

ส่วนที่ ๑
การขึ้นทะเบียน

ข้อ ๕๐ ให้เลขาธิการจัดให้มีทะเบียนผู้ประนีประนอมขึ้นโดยให้คำนึงถึงความจำเป็นของแต่ละศาล
กรอบอัตราผู้ประนีประนอมที่แต่ละศาลเสนอขอให้ขึ้นทะเบียนตามหมวดนี้ ให้เป็นไปตาม
ประกาศสำนักงานศาลยุติธรรม

ข้อ ๕๑ ผู้ขอขึ้นทะเบียนผู้ประนีประนอมต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

(๑) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์

(๒) เป็นผู้สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีและมีประสบการณ์ในการทำงานมาไม่น้อยกว่าห้าปี
หรือเป็นผู้มีประสบการณ์ในการทำงานสาขาต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์แก่การไกล่เกลี่ยไม่น้อยกว่าสิบปี

(๓) เป็นผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรเทคนิคหรือวิธีการไกล่เกลี่ยที่สำนักงานศาลยุติธรรมจัด
หรือรับรอง

(๔) มีประสบการณ์ปฏิบัติงานด้านการไกล่เกลี่ยในศาลหรือในสำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงาน
ศาลยุติธรรมไม่น้อยกว่าสิบคดี

(๕) เป็นผู้มีความพร้อมที่จะอุทิศเวลาปฏิบัติหน้าที่ผู้ประนีประนอมประจำศาล

(๖) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี

(๗) ไม่เป็นผู้ประกอบอาชีพหรือวิชาชีพหรือกระทำการใดอันอาจกระทบกระเทือนถึงการ
ปฏิบัติหน้าที่ผู้ประนีประนอมประจำศาลหรืออาจเสื่อมเสียถึงเกียรติศักดิ์แห่งสถาบันศาลยุติธรรม

(๘) ไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

(๙) ไม่เป็นบุคคลที่ศาลมีคำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
หรือจิตพั่นเพี้ยนไม่สมประกอบ

(๑๐) ไม่เป็นผู้เคยรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำ
โดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๑๑) ไม่เป็นข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ
ศาลยุติธรรม

(๑๒) ไม่เป็นผู้พิพากษาสมทบตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดี
เยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่าง
ประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๓๔
และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. ๒๕๒๒

ข้อ ๕๒ ให้ผู้ขอขึ้นทะเบียนยื่นคำขอขึ้นทะเบียนผู้ประนีประนอมต่อผู้อำนวยการ พร้อมแนบหลักฐานดังต่อไปนี้

- (๑) สำเนาทะเบียนบ้าน
- (๒) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนหรือบัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- (๓) สำเนาแสดงคุณวุฒิ
- (๔) สำเนาหลักฐานรับรองการผ่านการอบรมหลักสูตรเทคนิคหรือวิธีการใกล้เคียง
- (๕) หลักฐานการรับรองจำนวนคดีที่ได้ปฏิบัติงานด้านการใกล้เคียง
- (๖) หนังสือรับรองประสบการณ์ในการทำงาน

ในกรณีผู้ที่เคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนผู้ประนีประนอมแล้วและประสงค์จะขอขึ้นทะเบียนอีก อาจขอใช้เอกสารหลักฐานเดิมก็ได้

ให้ผู้อำนวยการตรวจสอบคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้ามและเอกสารหลักฐานของผู้ขอขึ้นทะเบียนแล้วเสนอต่อคณะกรรมการบริหารงานใกล้เคียงประจำศาลเพื่อกลั่นกรองและทำความเข้าใจเบื้องต้นเสนอต่อผู้รับผิดชอบราชการศาล หากผู้รับผิดชอบราชการศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าเหมาะสม ให้ดำเนินการเสนอชื่อบุคคลดังกล่าวเพื่อขึ้นทะเบียนตามหมวดนี้

ในกรณีที่มีผู้ขอขึ้นทะเบียนหลายคนเกินกว่ากรอบอัตราผู้ประนีประนอมที่กำหนดตามข้อ ๕๐ วรรคสองและผู้ขอขึ้นทะเบียนเหล่านั้นมีคุณสมบัติและความเหมาะสมใกล้เคียงกัน ให้ผู้รับผิดชอบราชการศาลพิจารณาผู้ที่มีความพร้อมที่จะอุทธรณ์เวลาปฏิบัติหน้าที่ผู้ประนีประนอมก่อน

ข้อ ๕๓ ให้ผู้อำนวยการรวบรวมรายชื่อผู้ขอขึ้นทะเบียนที่ผู้รับผิดชอบราชการศาลเห็นควร ให้ได้รับการเสนอชื่อจัดส่งไปยังสำนักกระงับข้อพิพาทไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันก่อนวันที่ทะเบียนสิ้นสุดตามข้อ ๕๕

การเสนอรายชื่อบุคคลเพื่อขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประนีประนอมเพิ่มเติมให้ทำได้เฉพาะเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์แก่ราชการศาลที่ยังไม่มีผู้ประนีประนอมที่ได้รับการขึ้นทะเบียนปฏิบัติงานในศาลนั้นหรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ โดยให้ผู้อำนวยการดำเนินการตามข้อ ๕๒ วรรคสามโดยอนุโลม

ข้อ ๕๔ ให้ผู้อำนวยการสำนักกระงับข้อพิพาทตรวจสอบเอกสารหลักฐานต่าง ๆ แล้วทำความเข้าใจเบื้องต้นเสนอเลขาธิการ

ในการพิจารณาให้ขึ้นทะเบียนบุคคลใดเป็นผู้ประนีประนอมให้เป็นดุลพินิจของเลขาธิการ คำวินิจฉัยของเลขาธิการให้เป็นที่สุด

ข้อ ๕๕ ให้ทะเบียนผู้ประนีประนอมสิ้นสุดลงทุกสองปีนับแต่วันจัดทำทะเบียนโดยไม่ต้องคำนึงว่าผู้ที่มีชื่อในทะเบียนได้รับการขึ้นทะเบียนไว้ ณ เวลาใด

การที่ทะเบียนผู้ประนีประนอมสิ้นสุดตามวรรคหนึ่งไม่กระทบถึงการแต่งตั้งผู้ประนีประนอมในคดีที่ได้ดำเนินการไปแล้วและให้ผู้ได้รับการแต่งตั้งนั้นปฏิบัติหน้าที่ต่อไป เว้นแต่ผู้รับผิดชอบราชการศาลหรือองค์คณะผู้พิพากษาที่แต่งตั้งจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น ให้ผู้ได้รับการแต่งตั้งดังกล่าวมีสิทธิได้รับค่าป่วยการและค่าใช้จ่ายตามระเบียบที่กำหนด

ในกรณีที่การจัดทำทะเบียนใหม่ไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาที่ทะเบียนเดิมได้สิ้นผลให้ถือว่าบุคคลในทะเบียนเดิมยังคงเป็นผู้ประนีประนอมที่ขึ้นทะเบียนอยู่จนกว่าทะเบียนใหม่จะแล้วเสร็จ

ข้อ ๕๖ ผู้ที่เคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนผู้ประนีประนอมแล้วและไม่ได้เป็นผู้ที่เคยถูกจำหน่ายชื่อออกจากทะเบียนผู้ประนีประนอมเพราะเหตุใด ๆ นอกเหนือจากการลาออกอาจขอขึ้นทะเบียนได้อีก

ในการพิจารณาเสนอชื่อผู้ที่เคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนผู้ประนีประนอมเพื่อขึ้นทะเบียนอีกให้ผู้รับผิดชอบราชการศาลพิจารณผลการปฏิบัติงานของบุคคลดังกล่าวในรอบระยะเวลาการขึ้นทะเบียนที่ผ่านมาว่าได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความตั้งใจ อุทิศเวลามาปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย ประพฤติตนและดำรงตนในฐานะผู้ประนีประนอมอย่างเหมาะสมหรือไม่ และต้องได้ทำหน้าที่ใกล้เคียงไม่น้อยกว่าปีละยี่สิบคดี

ข้อ ๕๗ เพื่อประโยชน์แก่คู่ความในการแต่งตั้งผู้ประนีประนอม หากผู้รับผิดชอบราชการศาลเห็นสมควร อาจจัดให้มีบัญชีรายชื่อบุคคลที่ประสงค์จะทำหน้าที่ผู้ประนีประนอมเพื่อดำเนินการใกล้เคียงในศาล บุคคลในบัญชีรายชื่อดังกล่าวอาจเป็นผู้ประนีประนอมที่ขึ้นทะเบียนอยู่หรือไม่ก็ได้ บุคคลในบัญชีรายชื่อดังกล่าวให้มีจำนวนไม่เกินสี่เท่าของกรอบอัตรากำลังผู้ประนีประนอมที่กำหนดให้สำหรับศาลนั้นตามข้อ ๕๐ วรรคสอง

ในการจัดทำบัญชีรายชื่อดังกล่าว ให้คำนึงถึงคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ประนีประนอมที่จะขึ้นทะเบียนตามข้อ ๕๑ รวมทั้งประวัติและความประพฤติ ความพร้อมที่จะอุทิศเวลาปฏิบัติหน้าที่ผู้ประนีประนอม ความรู้และประสบการณ์ ตลอดจนความต่อเนื่องในการทำงานและการพัฒนาทักษะในการใกล้เคียงข้อพิพาทของบุคคลที่จะจัดให้อยู่ในบัญชีรายชื่อดังกล่าว ในการนี้ผู้รับผิดชอบราชการศาลอาจจะดำเนินการตรวจสอบประวัติและความประพฤติตามความเหมาะสม

ในการพิจารณาจัดให้บุคคลใดอยู่ในบัญชีรายชื่อดังกล่าวให้เป็นดุลพินิจของผู้รับผิดชอบราชการศาลโดยได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหารงานใกล้เคียงประจำศาล

ข้อ ๕๘ ให้บัญชีรายชื่อตามข้อ ๕๗ มีวาระคราวละหนึ่งปี

การที่บัญชีรายชื่อดังกล่าวครบวาระไม่กระทบถึงการแต่งตั้งผู้ประนีประนอมในคดีที่ได้ดำเนินการไปแล้วและให้ผู้ได้รับการแต่งตั้งนั้นปฏิบัติหน้าที่ต่อไป เว้นแต่คู่ความจะตกลงกันเป็นอย่างอื่นหรือผู้รับผิดชอบราชการศาลหรือองค์คณะผู้พิพากษาที่แต่งตั้งจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

ส่วนที่ ๒

การจำหน่ายชื่อออกจากทะเบียน

ข้อ ๕๙ ให้เลขาธิการจำหน่ายชื่อผู้ประนีประนอมออกจากทะเบียนผู้ประนีประนอมเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงดังต่อไปนี้

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามข้อ ๕๑
 (๔) ขาดการปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดถึงสามครั้งติดต่อกันโดยไม่มีเหตุอันสมควร
 (๕) มีคำสั่งถอดถอนตามข้อ ๒๒ (๓)
 (๖) กระทำผิดหรือฝ่าฝืนต่อจริยธรรมของผู้ประนีประนอม ตามข้อ ๖๑ อย่างร้ายแรง
 ข้อ ๖๐ ในกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงตามข้อ ๕๙ (๑) และ (๒) ให้ผู้อำนวยการทำรายงานเสนอต่อผู้รับผิดชอบราชการศาลเพื่อเสนอให้เลขาธิการพิจารณาจำหน่ายชื่อโดยเร็ว

ในกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงตามข้อ ๕๙ (๓) ถึง (๖) ให้ผู้อำนวยการตรวจสอบข้อเท็จจริงและรับฟังคำชี้แจงของผู้ประนีประนอมที่เกี่ยวข้อง เสร็จแล้วให้ทำรายงานเสนอต่อคณะกรรมการบริหารงานไกล่เกลี่ยประจำศาลเพื่อพิจารณาและทำความเข้าใจเบื้องต้นเสนอต่อผู้รับผิดชอบราชการศาล

ในกรณีที่ผู้รับผิดชอบราชการศาลเห็นว่าไม่เหตุตามวรรคสองให้เสนอเลขาธิการพิจารณาจำหน่ายชื่อโดยเร็ว แต่ถ้าเห็นว่าข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นการกระทำผิดหรือฝ่าฝืนต่อจริยธรรมของผู้ประนีประนอมอย่างไม่ร้ายแรงหรือมีเหตุอันใดอันสมควร ผู้รับผิดชอบราชการศาลอาจชักเตือนผู้ประนีประนอมประจำศาลนั้นเป็นลายลักษณ์อักษร และให้รายงานเลขาธิการทราบก็ได้

หมวด ๘

จริยธรรมสำหรับผู้ประนีประนอม

ข้อ ๖๑ ผู้ประนีประนอมต้องปฏิบัติและดำรงตนตามประมวลจริยธรรมที่คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมกำหนด

หมวด ๙

ศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาล

ข้อ ๖๒ ให้มีศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาลตามความจำเป็น เพื่อดำเนินงานไกล่เกลี่ยของศาลให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมและสนับสนุนการนำวิธีการระงับข้อพิพาททางเลือกโดยเฉพาะการไกล่เกลี่ยมาใช้อย่างแพร่หลาย

ข้อ ๖๓ ให้ศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาลมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ดำเนินการเพื่อให้มีการไกล่เกลี่ยตามที่ผู้รับผิดชอบราชการศาลหรือองค์คณะผู้พิพากษามอบหมายหรือมีคำสั่ง

(๒) ส่งเสริมและเผยแพร่วิธีการระงับข้อพิพาททางเลือก โดยเฉพาะการไกล่เกลี่ย

(๓) จัดทำสารบบและสำนวนคดีไกล่เกลี่ย

(๔) จัดทำและรายงานข้อมูลและสถิติเกี่ยวกับการดำเนินการไกล่เกลี่ยของศาล ตลอดจนการประเมินผลการดำเนินงานไกล่เกลี่ยของศาล

(๕) จัดทำบัญชีผู้ประนีประนอมและประสานงานกับผู้ประนีประนอม

- (๖) รวบรวมผลการปฏิบัติงานของผู้ประนีประนอม
- (๗) ประสานงานกับหน่วยงานอื่นเกี่ยวกับการดำเนินวิธีการระงับข้อพิพาททางเลือก
- (๘) ดำเนินการอื่นใดที่ผู้รับผิดชอบราชการศาลมอบหมาย

ข้อ ๖๔ ในกรณีที่ศาลไต่ยังไม่มีความเห็นเห็นว่าศูนย์และเจ้าหน้าที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาลให้ผู้รับผิดชอบราชการศาลแต่งตั้งหรือมอบหมายให้ข้าราชการศาลยุติธรรมคนหนึ่งทำหน้าที่เป็นหัวหน้าศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาลเพื่อรับผิดชอบดูแลงานต่าง ๆ ของศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาลให้เป็นไปโดยเรียบร้อย และอาจแต่งตั้งหรือมอบหมายให้ข้าราชการศาลยุติธรรม พนักงานราชการหรือลูกจ้างของสำนักงานศาลยุติธรรมคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นเจ้าหน้าที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาลเพื่อช่วยเหลือและดำเนินงานต่าง ๆ ของศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาล

หมวด ๑๐

คณะกรรมการบริหารงานไกล่เกลี่ยประจำศาล

ข้อ ๖๕ เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนางานไกล่เกลี่ยของศาลอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ให้ผู้รับผิดชอบราชการศาลแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารงานไกล่เกลี่ยประจำศาล โดยประกอบด้วยบุคคลจากข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมจำนวนห้าคนแต่ไม่เกินเก้าคนตามที่ผู้รับผิดชอบราชการศาลเห็นสมควร

ข้อ ๖๖ ให้คณะกรรมการบริหารงานไกล่เกลี่ยประจำศาลมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) เสนอแนะและให้คำปรึกษาแก่ผู้รับผิดชอบราชการศาลเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนางานไกล่เกลี่ยของศาล
- (๒) กำหนดและวางแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการ ตลอดจนกิจกรรมและการดำเนินงานไกล่เกลี่ยของศาล โดยความเห็นชอบของผู้รับผิดชอบราชการศาล
- (๓) เสนอแนะและให้คำปรึกษาแก่ผู้รับผิดชอบราชการศาลเกี่ยวกับประเภทของคดีที่ให้ศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาลสนับสนุนเป็นพิเศษให้มีการไกล่เกลี่ย
- (๔) กลั่นกรองและให้ความเห็นเกี่ยวกับรายชื่อบุคคลที่จะเสนอเพื่อขึ้นทะเบียนผู้ประนีประนอม
- (๕) กลั่นกรองและให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีรายชื่อบุคคลที่ประสงค์จะทำหน้าที่ผู้ประนีประนอมตามข้อ ๕๗ วรรคสาม
- (๖) พิจารณาและให้ความเห็นเกี่ยวกับการจำหน่ายชื่อผู้ประนีประนอมออกจากทะเบียนตามข้อ ๖๐ วรรคสอง
- (๗) ติดตามและประเมินผลเกี่ยวกับการดำเนินงานตามนโยบาย แผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการ และการดำเนินงานต่าง ๆ ที่กำหนดไว้
- (๘) ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับงานไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศาล พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะและความเห็นเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาและการปรับปรุงการดำเนินงาน

(๙) ดำเนินการอื่นใดตามที่ผู้รับผิดชอบราชการศาลมอบหมาย

ข้อเสนอแนะ คำแนะนำและความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนางานไกล่เกลี่ยของศาลใดที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบงานไกล่เกลี่ยของศาลยุติธรรมทั้งหลาย ให้แจ้งให้สำนักกระงับข้อพิพาททราบ

ข้อ ๖๗ คณะกรรมการบริหารงานไกล่เกลี่ยประจำศาลอาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงาน เพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการมอบหมายก็ได้

หมวด ๑๑

บทเฉพาะกาล

ข้อ ๖๘ ในวาระเริ่มแรก ให้ถือว่าทะเบียนผู้ประนีประนอมที่จัดทำขึ้นตามระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๔๔ เป็นทะเบียนผู้ประนีประนอมตามข้อกำหนดนี้และให้มีผลต่อไปจนกระทั่งครบระยะเวลาตามระเบียบดังกล่าว

ในกรณีที่ทะเบียนผู้ประนีประนอมตามวรรคหนึ่งครบระยะเวลาและสิ้นผลก่อนที่การจัดทำทะเบียนผู้ประนีประนอมตามข้อกำหนดนี้จะแล้วเสร็จ ให้ถือว่าทะเบียนผู้ประนีประนอมตามวรรคหนึ่งดังกล่าวใช้บังคับต่อไปจนกว่าการจัดทำทะเบียนผู้ประนีประนอมตามข้อกำหนดนี้จะแล้วเสร็จ

หากวันที่ทะเบียนผู้ประนีประนอมครบระยะเวลาสองปีไม่ตรงกับวันสิ้นปีปฏิทิน เลขาธิการอาจกำหนดให้ทะเบียนผู้ประนีประนอมสิ้นผลในวันสิ้นปีปฏิทินก็ได้

ข้อ ๖๙ ในวาระเริ่มแรก มิให้นำข้อ ๕๑ (๑๒) มาใช้บังคับภายในเจ็ดปี นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ประกาศ ณ วันที่ ๒๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๔

สบโชค สุขารมณ

ประธานศาลฎีกา

ภาคผนวก ง

หนังสือเวียนของกระทรวงการคลัง

ที่ กค 0406.2/ว.64 ลงวันที่ 1 เมษายน 2548

เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประเมินประเมินยอมความในคดีแพ่ง

ที่ กค ๐๔๐๖.๒/ว. ๖๔

กระทรวงการคลัง

ถนนพระราม ๖ กทม.

๑๐๔๐๐

๑ เมษายน ๒๕๕๘

เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความในคดีแพ่ง

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดกระทรวง อธิบดี อธิการบดี เลขาธิการ ผู้อำนวยการ

ตามที่พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๕๕ มาตรา ๑๐ กำหนดให้ กระทรวงการคลังมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเงินการคลัง และเกี่ยวกับทรัพย์สินของแผ่นดิน ประกอบกับคณะกรรมการกฤษฎีกา ได้มีความเห็นว่าการตกลงประนีประนอมยอมความและการถอนฟ้องคดีในชั้นศาลส่วนราชการผู้เป็นเจ้าของคดี สามารถพิจารณาได้โดยหารือกับ กระทรวงการคลัง ซึ่งเป็นส่วนราชการผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเงินของแผ่นดินตามบทบัญญัติ มาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๓๔ (ในขณะนั้น) ก่อน ฉะนั้นกระทรวงการคลังจึงเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาสั่งการเกี่ยวกับการถอนฟ้อง และประนีประนอมยอมความของส่วนราชการต่าง ๆ ได้ (รายละเอียดความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา สามารถตรวจสอบได้จากเว็บไซต์ ของกรมบัญชีกลาง www.cgd.go.th) ทำให้ในการพิจารณาเกี่ยวกับคดี ความต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของแผ่นดินที่ส่วนราชการเป็นคู่ความในคดี หากประสงค์ที่จะถอนฟ้องหรือประนีประนอมยอมความเพื่อยุติคดีจะต้องขอทำความตกลงกับกระทรวงการคลังทุกกรณี จึงทำให้บางครั้งเกิดความล่าช้า ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อคดีได้ นั้น

กระทรวงการคลังพิจารณาแล้วเห็นว่า แม้กระทรวงการคลังจะมีหน้าที่เกี่ยวกับ การเงินการคลังและกิจการเกี่ยวกับทรัพย์สินของแผ่นดิน ซึ่งการตกลงประนีประนอมยอมความและการถอนฟ้องคดีในชั้นศาล ส่วนราชการผู้เป็นเจ้าของคดีจะต้องหารือกระทรวงการคลังก่อนก็ตาม แต่เนื่องจากในทางปฏิบัติกระทรวงการคลัง จะมีได้เข้าร่วมเป็นคู่ความในคดีด้วยและไม่ทราบกระบวนการพิจารณาและฐานะคดีมาตั้งแต่แรก ดังนั้น เพื่อให้ความสะดวกรวดเร็วในการดำเนินคดี

และสอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๔๒ ที่ให้ส่วนราชการที่มีอำนาจออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับหรือประกาศ เพื่อใช้บังคับกับส่วนราชการอื่นปรับปรุงแก้ไข กฎ ระเบียบข้อบังคับหรือประกาศ ที่เป็นอุปสรรคหรือก่อให้เกิดความยุ่งยาก ซ้ำซ้อนหรือความล่าช้าต่อการปฏิบัติหน้าที่ให้เหมาะสม เพื่อให้การปฏิบัติราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความสะดวกรวดเร็ว ตลอดจนนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการลดกระบวนการหรือขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ล่าช้าหรือไม่จำเป็น และการกระจายอำนาจให้ผู้ปฏิบัติงาน จึงควรกำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิผลของงานในคดีแพ่งขึ้น โดยให้ส่วนราชการเจ้าของคดีสามารถใช้ดุลยพินิจร่วมกับพนักงานอัยการ ในการพิจารณาเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิผลของงานสำหรับคดีแพ่งบางประเภทได้ ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

๑. คดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท ไม่ว่าส่วนราชการจะเป็นโจทก์หรือจำเลย หากส่วนราชการเจ้าของคดีและพนักงานอัยการผู้ดำเนินคดี มีความเห็นสอดคล้องเป็นประการใด ให้พิจารณาดำเนินการตามความเห็นดังกล่าวได้ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของทางราชการเป็นสำคัญ และไม่ต้องส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังพิจารณา

๒. คดีตามข้อ ๑ หากส่วนราชการเจ้าของคดีและพนักงานอัยการผู้ดำเนินคดี มีความเห็นไม่ตรงกัน ให้ส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังเพื่อพิจารณา

๓. คดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์เกิน ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท ให้ส่วนราชการเจ้าของคดี ส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังเพื่อพิจารณา

จึงเรียนมาเพื่อทราบและโปรดแจ้งให้เจ้าหน้าที่ในสังกัดถือปฏิบัติ ตามแนวทางข้างต้นต่อไปด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) ประกอบ ตันติยาพงศ์

(นายประกอบ ตันติยาพงศ์)

รองปลัดกระทรวงการคลัง

หัวหน้ากลุ่มภารกิจด้านรายจ่ายและหนี้สิน

กรมบัญชีกลาง

สำนักความรับผิดชอบทางแพ่ง

กลุ่มพัฒนาและบริหารงานละเมิดและแพ่ง

โทร. ๐ ๒๒๗๑ ๑๕๕๕

Call center ๐ ๒๒๗๑ ๐๖๘๖ ๕๐ ต่อ ๖๔

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นายธีรเดช มีสวยพงศ์
วัน เดือน ปีเกิด	6 มกราคม 2511
ประวัติการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ.2533 ประกาศนียบัตร สำนักอบรมวิชาว่าความ สภานายความ รุ่นที่ 5 พ.ศ.2533 (ทนายความ รุ่นที่ 5) ประกาศนียบัตร สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา รุ่นที่ 58 พ.ศ.2548 (เนติบัณฑิตไทย สมัย 58)
สถานที่ทำงาน	สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีอาญากรุงเทพใต้ 2 สำนักงานอัยการสูงสุด
ตำแหน่ง	นิติกรผู้ช่วยอัยการ

